

Antidopning Sverige

En ny väg för arbetet mot dopning

*Betänkande av Organisationsutredningen
mot dopning*

Stockholm 2011

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:10

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice.

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23529-4
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen beslutade den 3 december 2009 att bemyndiga statsrådet och chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. lämna förslag till utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för. Regeringen beslutade den 28 oktober 2010 om tilläggsdirektiv till utredningen.

Fr.o.m. den 8 december 2009 förordnades förbundsordföranden i Svenska Gymnastikförbundet Malin Eggertz Forsmark som särskild utredare.

Som sakkunniga förordnades fr.o.m. den 23 februari 2010 styrelseledamoten Ingemar Ericson, departementssekreteraren Mikael Lindman och ämnesrådet Ralf Löfstedt.

Som experter förordnades fr.o.m. den 23 februari 2010 strategiska analytikern Stewe Alm, rättssakkunnige Ann-Charlotte Bragsjö, datarådet Catharina Fernquist, förbundsjuristen Elin Johansson, folkhälsoutredaren Kajsa Mickelsson, verksamhetsansvarige Håkan Nyberg och avdelningschefen Eva Rydhammer.

Till huvudsekreterare förordnades fr.o.m. den 7 januari 2010 ämnesrådet Tomas Johansson och till sekreterare förordnades fr.o.m. 8 december 2009 förra kommunjuristen Kristina Olinder.

Konsulten Sören Öman, expert på personuppgiftslagen och frågor om integritetsskydd, har bistått med underlag till utredningens ställningstaganden såvitt avser frågor om lagenligheten av att genomföra dopningskontroller och sanktionsförfaranden samt lagenligheten av behandling av personuppgifter.

Utredningens arbete har bedrivits i nära samråd med sakkunniga och experter och sju möten har genomförts med dem. Några särskilda yttranden har inte avgetts eller begärts att få avges.

Utredningen, som har antagit namnet Organisationsutredningen mot dopning Ku 2009:03 får härmed överlämna sitt betänkande *Antidopning Sverige – En ny väg för arbetet mot dopning*, SOU 2011:10.

Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i januari 2011

Malin Eggertz Forsmark

/Tomas Johansson
Kristina Olinder

Innehåll

Förkortningar och begrepp	13
Sammanfattning	15
Författningsförslag	29
1 Bakgrund	31
1.1 Tillbakablick på antidopningsarbete	31
1.2 Riksidrottsförbundets organisationsutredning och RF- stämmans beslut	32
1.3 Samhällets antidopningsarbete	35
2 Idrottens antidopningsarbete	41
2.1 Allmänt	41
2.2 Riksidrottsförbundets mål och syften med antidopningsverksamheten	42
2.3 Riksidrottsförbundets organisation för antidopningsverksamheten	44
2.3.1 Riksidrottsstyrelsen	44
2.3.2 Antidopinggruppen vid RF-kansliet	44
2.3.3 Dopingkommissionen	54
2.4 Dopingnämnden och Riksidrottsnämnden	56
2.4.1 Dopingnämnden	56
2.4.2 Riksidrottsnämnden	57

2.5	Specialidrottsförbunden.....	57
2.6	Distriktsidrottsförbunden	58
3	Det internationella arbetet mot dopning inom idrotten	59
3.1	Världsantidopningsbyrån bildas	59
3.1.1	Är idrotten ute och cyklar?	59
3.1.2	Regeringarna agerar inom EU	60
3.1.3	Regeringarna agerar globalt	61
3.1.4	Världsantidopningsbyrån agerar	62
3.2	Världsantidopningsprogrammet.....	65
3.2.1	Världsantidopningskoden.....	66
3.3	Staterna och idrottsorganisationerna arbetar mot dopning inom idrotten.....	67
3.4	Staternas struktur och ansvar i arbetet mot dopning.....	68
3.4.1	Regeringskansliet	68
3.4.2	Norden.....	68
3.4.3	Europarådet	69
3.4.4	Europeiska Unionen	70
3.4.5	Förenta nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur – Unesco.....	72
3.4.6	International Anti-Doping Arrangement.....	73
3.5	Idrottsorganisationernas struktur och ansvar i arbetet mot dopning	74
3.5.1	Norden.....	75
3.5.2	Europa.....	75
3.5.3	Internationella idrottsförbund	77
3.5.4	Association of National Olympic Committees	77
3.5.5	Sportaccord.....	79
3.5.6	Association of National Anti-Doping Organizations.....	80
3.5.7	Internationella Olympiska Kommittén	80
3.5.8	Court of Arbitration for Sport	82
3.5.9	Andra internationella aktörer.....	84
3.5.10	Sammanfattande bild.....	85

4	Antidopningsarbetet inom idrotten i förhållande till gällande internationella konventioner	89
4.1	Inledning.....	89
4.2	Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten och dess tilläggsprotokoll.....	90
4.3	Unescokonventionen mot dopning inom idrotten	92
5	Antidopningsarbete inom och utanför idrotten	95
5.1	Bruk av dopningsmedel i samhället	95
5.1.1	Idrotts- och samhällsproblemet.....	95
5.1.2	Beslagen av illegala dopningsmedel ökar i Sverige men ökar bruket?.....	97
5.2	Kartläggning av verksamheter som sysslar med preventivt antidopningsarbete.....	101
5.2.1	Målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning.....	101
5.2.2	Folkhälsoinstitutets ansvar	102
5.2.3	Dopingjouren.....	107
5.2.4	Regionala och lokala projekt.....	109
5.3	Andra verksamheter.....	113
5.3.1	Vård och behandling.....	113
5.3.2	Andra organisationer som sysslar med att sprida kunskap om dopningsmedel	115
5.3.3	Gym- och träningsanläggningar i Sverige	115
5.4	Behov av samordning.....	118
6	Antidopningsverksamheten i andra länder	119
6.1	Inledning.....	119
6.2	Danmark.....	119
6.2.1	Bildandet av Antidoping Danmark med stöd av lag.....	120
6.2.2	Antidoping Danmarks uppgifter	121
6.2.3	Antidopningsverksamheten inom den organiserade idrotten.....	123

6.2.4	Antidopningsverksamheten utanför den organiserade idrotten	124
6.3	Norge	126
6.3.1	Bildandet av Antidoping Norge genom avtal.....	126
6.3.2	Stiftelsen Antidoping Norge.....	130
6.3.3	Antidoping Norges verksamhet inom den organiserade idrotten	130
6.3.4	Antidoping Norges verksamhet utanför den organiserade idrotten	131
6.4	Finland	133
6.4.1	Bildande av Finlands antidopningskommitté.....	133
6.4.2	Verksamhet inom den organiserade idrotten	134
6.4.3	Analysverksamhet	135
6.4.4	Verksamhet utanför den organiserade idrotten	135
6.5	Island.....	135
6.5.1	Verksamhet inom den organiserade idrotten	135
6.5.2	Verksamhet utanför den organiserade idrotten	136
6.6	Andra länder	136
6.6.1	Kanada	136
6.6.2	Nederländerna.....	139
6.6.3	Tyskland	141
7	Utformningen av den framtida antidopningsverksamheten	145
7.1	Inledning.....	145
7.2	Nuvarande ordning	145
7.2.1	Inledning.....	145
7.2.2	Förhållandet till omvärlden	146
7.2.3	Ansvarsfördelningen inom RF	147
7.2.4	Slutsatser.....	149
7.2.5	Arbetsuppgifter inom idrotten för en nationell antidopningsorganisation	150
7.3	Samarbete utanför idrotten.....	154
7.3.1	Inledning.....	154
7.3.2	Verksamheter som kan vara aktuella utanför idrotten	155

7.3.3	Uppgifter utom idrotten för en nationell antidopningsorganisation.....	159
8	Val av organisationsform	161
8.1	Myndighet eller inte?	161
8.1.1	Olika myndighetsformer.....	161
8.1.2	För- och nackdelar med myndighetsform	164
8.2	Privaträttslig struktur eller inte?	167
8.2.1	Inledning	167
8.2.2	Privaträttsliga former	168
8.2.3	För- och nackdelar med olika privaträttsliga former.....	170
8.3	Val av organisationsform, slutsatser	172
8.3.1	Myndighetsformer.....	172
8.3.2	Privaträttslig organisationsform	174
8.3.3	Slutsats.....	175
8.4	Konsekvenser av föreslagen modell.....	175
8.4.1	Inledning	175
8.4.2	Aktieägaravtal	176
8.4.3	Bolagsordning	181
8.4.4	Avtal mellan RF och den fristående NADO:n.....	183
8.5	Kontroll av idrottens antidopningsverksamhet	185
8.6	Ansvarsfördelning beträffande internationellt arbete	186
9	Krävs lagstiftning för dopningskontrollerna och sanktionsförfarandena?	189
9.1	Inledning.....	189
9.2	Motiv för antidopningsarbete och dopningskontroller.....	191
9.3	Dopningskontroller inom RF-idrotten	192
9.4	Dopningskontroller inom idrott som står utanför RF.....	193
9.5	Dopningskontroller utanför idrotten.....	194
9.6	Genomförandet av Världsantidopningskoden	194

9.7	Vad ska analyseras och på vilket material?.....	195
9.8	Krävs lagstiftning för att dopningskontroller ska kunna genomföras inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar?	196
9.8.1	Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna	197
9.8.2	Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.....	199
9.8.3	Regeringsformen.....	200
9.8.4	Kontroller avseende medel som omfattas av dopningslagen i lagstiftningen.....	202
9.8.5	Annan lagstiftning till skydd för den personliga integriteten	203
9.8.6	Integritetsskydd för arbetstagare gentemot sin arbetsgivare.....	204
9.8.7	Sammanfattning och slutsats.....	208
9.9	Betydelse av idrottens särart inom EU	208
9.10	Krävs lagstiftning för sanktionsförfarandena?	210
10	Behandling av personuppgifter	213
10.1	Inledning.....	213
10.2	Behov av behandling av personuppgifter enligt Riksidrottsförbundets regelverk	213
10.2.1	Regelverket inom RF-idrotten.....	213
10.2.2	Personuppgifter som behandlas	214
10.2.3	Principer för behandling av de inhämtade uppgifterna	221
10.3	Reglering inom Europa av skydd för behandling av personuppgifter	226
10.3.1	Europeiska konventioner.....	226
10.3.2	Direktivet 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter	227
10.4	EU-kommissionens syn på WADA:s standard.....	230

10.4.1	Behandlingen av WADA:s standard.....	230
10.4.2	De utestående frågorna	232
10.5	Personuppgiftslagen.....	234
10.6	Behandlingen av personuppgifter i antidopningsverksamheten inom idrotten	238
10.6.1	Utgångspunkter	238
10.6.2	Behövs författningsreglering?	241
10.7	NADO:ns behandling av personuppgifter om personer vid gym- och träningsanläggningar	247
11	Antidopningsorganisationen i samverkan med polis och tull	251
11.1	Bakgrund	251
11.2	Olika regelverk.....	252
11.2.1	Idrottens regelverk	252
11.2.2	Lagstiftning	253
11.3	Samverkan och informationsutbyte.....	255
11.3.1	Behov av samverkan och informationsutbyte.....	255
11.3.2	Samarbete mellan polisen och den nationella antidopningsorganisationen.....	256
11.3.3	Samarbete mellan tullen och den nationella antidopningsorganisationen.....	260
12	Behov av ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium	263
12.1	Laboratorieverksamheten internationellt	263
12.2	Nuvarande verksamhet i Sverige	265
12.2.1	Inledning	265
12.2.2	Analyser.....	266
12.2.3	Personal	266
12.2.4	Maskinutrustning	266
12.2.5	Ekonomi.....	267
12.2.6	Verksamhet	267
12.3	WADA:s krav för ackreditering.....	268

12.4 Alternativ	270
12.5 Finansiering av analystjänster	271
12.6 Slutsatser	272
13 Förslagets konsekvenser	275
13.1 Kostnader för antidopningsverksamhet inom idrotten	275
13.2 Kostnader för antidopningsverksamhet utanför idrotten ...	278
13.3 Förslagets ekonomiska konsekvenser	280
13.4 Förslagets övriga konsekvenser	282
13.4.1 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	282
13.4.2 Övriga konsekvenser	282
Bilagor	
Bilaga 1 Kommittédirektiv	285
Bilaga 2 Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten	295
Bilaga 3 Internationell konvention mot dopning inom idrotten i Unesco.....	307
Bilaga 4 Avtal mellan Sveriges Riksidrottsförbund och staten....	327
Bilaga 5 Bolagsordning för Antidopning Sverige AB.....	333

Förkortningar och begrepp

AAS	Anabola androgena steroider
AD	Arbetsdomstolen
ADAMS	Anti-Doping Administration and Management System, Wada-databas i Kanada
ADD	Antidoping Danmark
ADN	Antidoping Norge
ANADO	Association of National Anti-Doping Organizations
ANDT-rådet	Ett av regeringen utsett råd för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor
bet.	Betänkande från ett utskott i riksdagen
CAHAMA	Europarådets ad hoc kommitté i WADA-frågor
CAS	Court of Arbitration for Sport
DF	Distriktsidrottsförbund inom RF
Dir.	Regeringens direktiv till en utredning
Ds	Departementsserien av publicerade rapporter
FINADA	Finlands Antidopingkommitté
FRISK	Friskvårdsvårdsföretagens branschorganisation
IADA	International Anti-Doping Arrangement, ett mellanstatligt antidopningsavtal
IOC	Internationella Olympiska Kommittén
ISF	Internationella specialidrottsförbund
ISO	Internationella standardorganet
NADO	Nationell antidopningsorganisation

OS	Olympiska spel
PIPEDA	Kanadas lag om elektroniska handlingar och skydd för personuppgifter
PRODIS	Prevention av dopning i Sverige
prop.	Regeringens proposition
RF	Sveriges Riksidrottsförbundet
RF	Regeringsformen
RIN	Riksidrottsnämnden, högsta juridiska instans inom RF
RS	Riksidrottsstyrelsen
rskr.	Riksdagsskrivelse
S.A.N.N.	Samverkan.Antidoping.Nätverk.Norbotten.
SF	Specialidrottsförbund
SOK	Sveriges Olympiska Kommitté
SOU	Statens offentliga utredningar
STAD	Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem
Unesco	Förenta nationernas organ för utbildning, forskning och kultur

Begrepp

Besökare	Den besökare som gymägaren har ett avtal med om tillträde till gym- och träningsanläggningen med
Dopning	Begreppet dopning används genomgående såväl för de substanser som är förbjudna i dopningslagen som de substanser och metoder som är förbjudna inom idrotten
Dopningskontroll	Begreppet dopningskontroll används genomgående och likställs med dopningstest
Gym- och träningsanläggning	Begreppet gym- och träningsanläggning används om en anläggning där normalt styrkelyft eller annan fysisk träning utförs
Gymägare	Företrädare för gym- och träningsanläggning
Syntetiska anabola steroider	Begreppet syntetiska anabola steroider likställs med anabola androgena steroider

Sammanfattning

Direktiven

Enligt direktiven ska utredningen lämna förslag till utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för. Utredningen ska vidare bedöma i vilken mån en ny nationell antidopningsorganisation kan bidra till samhällets insatser mot dopning utanför idrotten.

Utredningen ska också lämna förslag till lagstiftning för att idrottens och samhällets antidopningsverksamhet ska kunna bedrivas effektivt med beaktande av integritetsaspekter och internationella åtaganden.

Disposition

Betänkandet är disponerat så att kapitlen 1–6 innehåller en beskrivning över de bakgrundsfakta, som utredningen funnit intressanta för att lämna de förslag som förväntas i regeringens direktiv till utredningen. I kapitel 1 finns en mer allmän bakgrundsbeskrivning av det nationella antidopningsarbetet och i kapitel 2 beskrivs antidopningsverksamheten inom idrotten närmare. Kapitel 3 innehåller en beskrivning av det internationella arbetet mot dopning inom idrotten och i kapitel 4 redogör utredningen för åtaganden enligt vissa internationella konventioner som Sverige anslutit sig till. I kapitel 5 finns en beskrivning av antidopningsverksamheten inom idrotten och samhället i övrigt. Kapitel 6 innehåller en beskrivning av andra länders antidopningsverksamhet och struktur, där Danmark och Norge beskrivs mer utförligt.

Kapitel 7–8 behandlar utformningen av den framtida antidopningsverksamheten. I kapitel 9 görs en analys av om lagstiftning behövs eller inte för att genomföra dopningskontroller och sanktionsförfaranden inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar. I kapitel 10 lämnas förslag i frågan om personuppgiftsbehandling inom antidopningsverksamheten.

I kapitlen 11 analyseras förutsättningarna för samverkan och informationsutbyte med polis och tull och i kapitel 12 granskas och analyseras förutsättningarna för och behoven av ett av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) ackrediterat dopningslaboratorium i Sverige.

I kapitel 13 slutligen redogörs för förslagets konsekvenser.

En fristående nationell antidopningsorganisation

Utredningen har analyserat förhållandena beträffande antidopningsverksamheten, som den bedrivs i dagsläget inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF) och i andra länder. Utredningen konstaterar att det inte finns något krav i Världsantidopningskoden att idrottens antidopningsverksamhet ska ligga utanför själva idrottsrörelsen. Det skulle dock kunna uppstå situationer där den svenska modellens trovärdighet skulle kunna ifrågasättas, exempelvis att en elitidrottsutövares misstänkta bruk av förbjudna dopningssubstanter eller metoder inte utreds eller bestraffas. Det har varit den typen av resonemang som föranlett Danmark, Norge och andra länder i Europa att bilda en från idrotten fristående nationell antidopningsorganisation.

Ytterligare en anledning att skilja antidopningsverksamheten från RF är Europarådskonventionen mot dopning inom idrott som pekar på att alla organiserad idrott omfattas av konventionen. Detta sker i dag inte i Sverige. En idrott som inte är ansluten till RF omfattas nämligen inte av någon statligt understödd antidopningsverksamhet även om idrotten verkar under ett internationellt förbund som undertecknat Världsantidopningskoden och alltså borde ha en nationell antidopningsverksamhet med kontroller och annan verksamhet.

Utredningens slutsatser blir att delar av antidopningsverksamheten inom RF bör flyttas utanför idrotten och det föreslås att en fristående nationell antidopningsorganisation (NADO) ska bildas. Argument för att staten bör delta i bildandet av en sådan NADO är

dels att Sverige omfattas av två internationella konventioner mot dopning inom idrott, dels att staten årligen anslår betydande bidrag till idrottens antidopningsverksamhet och att idrottens trovärdighet är viktig även för staten eftersom den är en förutsättning för statens tilltro till den fria och självständiga idrottsrörelsen. Ett strakt argument är också idrottsrörelsens egen önskan att en fri och självständig NADO bildas med ett gemensamt ansvarstagande mellan idrottsrörelsen och staten.

Den nationella antidopningsorganisationens arbetsuppgifter inom idrotten

Utifrån den information utredningen samlat in om antidopningsverksamheten i Sverige och i andra länder, föreslår utredningen att NADO:n ska få följande uppgifter inom idrotten:

- Upprätta plan för antidopningsarbetet inom idrotten,
- i samråd med RF utarbeta regelverk för antidopningsarbetet inom idrotten,
- utarbeta och anta föreskrifter för verksamheten,
- bedriva dopningskontrollverksamhet, inklusive utredning av förseelser mot dopningsreglerna,
- publicera den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder,
- handlägga ansökningar om dispenser och bevilja dispenser för idrottsutövare som av medicinska skäl behöver använda preparat som innehåller dopningsklassad substans,
- anmäla misstänkta förseelser mot dopningsreglerna för bestraffning till RF och fatta beslut om avstängning under utredningen där så föreskrivs i regelverket,
- bedriva informations- och utbildningsverksamhet och annan förebyggande verksamhet mot dopning,
- delta i internationellt samarbete inom antidopningsområdet inom idrotten,
- initiera forskning inom antidopningsområdet inom idrotten, och

- lämna förslag och synpunkter till RF beträffande RF:s värdegrundande verksamhet inom antidopningsområdet.

Den nationella antidopningsorganisationens arbetsuppgifter utanför idrotten

Utredningen har vid sin genomgång av olika grupper som arbetar mot dopning i samhället konstaterat att det finns ett behov av samordning och samarbete. Statens folkhälsoinstitut har ett betydande ansvar i detta arbete men det finns behov av en samarbetspartner med ett mer operativt ansvar. Sådana områden kan bl.a. vara upprättande av en kunskapsbank omfattande antidopningsverksamhet och erfarenheter från olika projekt mot dopning som bedrivs i samhället för att möjliggöra spridning av goda exempel och utveckling i sådan projektverksamhet.

De företrädare för gym- och träningsanläggningar som utredningen träffat har haft ett starkt önskemål om att NADO:n på gym- och träningsanläggningar ska kunna arbeta förebyggande mot dopning, däri inkluderat genomförande av dopningskontroller.

Utredningen föreslår att NADO:n ska få följande arbetsuppgifter utanför idrotten:

- Initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning,
- bygga upp och fortlöpande uppdatera en nationell kunskapsbank inom antidopningsområdet,
- bedriva förebyggande antidopningsåtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar,
- riktad utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet,
- övrig informations- och opinionsbildande verksamhet inom antidopningsområdet, och
- upprätta ett samarbete med Statens folkhälsoinstitut i frågor av betydelse i det förebyggande arbetet mot dopning.

Val av organisationsform

Enligt utredningen finns det inte någon myndighetsform som passar för NADO:ns verksamhet med det förutsatta delade ansvaret mellan idrottens centrala organisation och staten. Av de privaträttsliga organisationsformerna anser utredningen att aktiebolagsformen, med ett tydligt regelverk och bl.a. flexibiliteten i att utveckla verksamheten, är att föredra framför ideell förening eller stiftelse.

Utredningen föreslår alltså att NADO:n ska vara ett privat aktiebolag med staten och RF som ägare till NADO:n vid bildandet. Namnet på NADO:n föreslås bli Antidopning Sverige AB och på engelska Anti-Doping Sweden.

Aktiekapitalet föreslås vid bildandet uppgå till en miljon kronor med fördelningen 50 procent av kapitalet till staten och 50 procent till RF.

Säte för styrelsen ska vara Stockholm.

Aktieägaravtal och bolagsordning

Utredningen föreslår inför bildandet av NADO:n att ett aktieägaravtal ska träffas mellan RF och staten som reglerar aktiekapital, ägarandelar, antalet styrelseledamöter och suppleanter och annat som normalt ingår i en bolagsordning.

Av avtalet ska framgå vilken verksamhet som ska bedrivas av den nya NADO:n, såväl inom idrotten som i samhället i övrigt.

Avtalet föreslås dessutom innehålla en klausul att RF och staten ska vara överens om vilka ytterligare intressenter, som kan förvärva aktier i NADO:n. Med hänsyn till att den huvudsakliga delen av NADO:ns verksamhet avses finansieras med statliga medel anser utredningen att bolagets syfte ska vara icke vinstgivande, varför utdelning inte ska ske till aktieägarna. De inkomster som alstras av självfinansierad verksamhet ska i sin helhet användas i bolagets verksamhet.

Styrelsen för bolaget ska bestå av en ordförande och fyra till sex övriga ledamöter. Av dessa ska staten utse ordföranden. Därutöver ska staten och RF utse lika många övriga ledamöter. Staten och RF ska dessutom utse vardera en suppleant.

På sätt som det är organiserat i Norge anser utredningen att det ska utses en nämnd inom bolaget med uppgift att avgöra om anmälan ska göras till Dopingnämnden i RF, som bestraffnings-

organ. Nämnden ska också besluta om avstängning av idrottare under utredningen, där så framgår av regelverket.

Både i styrelsen och anmälningsnämnden ska juridisk och medicinsk kompetens finnas representerad. Organiserandet av arbetet i övrigt blir en fråga för styrelsen i bolaget att besluta om. Vid överförandet av verksamheten ska RF utan ersättning överlåta inventarier m.m. som disponerats av Antidopinggruppen vid RF-kansliet. Staten ska i avtalet förbinda sig att tillföra NADO:n medel för finansiering av verksamheten inom idrotten. Om staten inte bidrar till finansieringen ska avtalet efter uppsägning av RF upphöra att gälla den 31 december året före bidragsgivningen uteblir. I övrigt föreslås att avtalet gäller tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

Verksamhetsstarten för bolaget föreslås vara den 1 juli 2012. Ett förslag till avtal biläggs betänkandet.

Avtal mellan RF och NADO:n

Utredningen föreslår också att ett avtal ska tecknas mellan RF och NADO som reglerar inbördes ansvarsfördelning och samarbetsformer.

För att möjliggöra för NADO att genomföra dopningskontroller inom idrotten på ett effektivt sätt behövs riktiga uppgifter om en idrottsutövares medlemskap, personnummer och hemadress. RF ska därför vid behov ge NADO:n tillgång till den information RF har om medlemmar inom de olika specialidrottsförbunden och dess föreningar. Med iakttagande av den personliga integriteten ska samtliga register och handlingar, som hanterats av Antidopinggruppen vid RF-kansliet, göras tillgängliga för NADO:n den nya verksamheten.

RF ska som villkor för att få del av statens bidrag till idrotten förplikta sina medlemsorganisationer och dess föreningar att de ska samarbeta med NADO:n.

RF ska också ansvara för att det i distriktsidrottsförbundens basverksamhet ligger att tillsammans med NADO:n aktivt arbeta mot bruk av dopningsmedel inom sina distrikt.

I ett avtal kan också, om så anses lämpligt och möjligt, regleras samnyttjande av lokaler, tjänster och dylikt.

Något förslag till avtal har inte upprättats. Det bör bli en fråga för RF att i samråd med staten närmare utarbeta ett avtal som kan

presenteras som förslag till styrelsen för bolaget. Utredningen gör i kapitel 13 en bedömning att en organisationskommitté bör tillsättas. Den kan ha en viktig roll i upprättandet av ett sådant avtal.

Kontroll av idrottens antidopningsverksamhet

Utredningen har gjort den bedömningen att – utöver de kontrollfunktioner som finns i ett bolags verksamhet, RF:s bundenhet att följa Världsantidopningsprogrammet och den redovisning över hur anslagna medel använts – finns tillräckliga möjligheter att kontrollera antidopningsarbetet inom idrotten. Riksrevisionen har dessutom möjlighet att med stöd av lag granska den verksamhet som ska bedrivas i NADO. Någon särskild kontroll utöver statlig budgetkontroll, ägarinflytande, revision och aktiebolagslagens övriga kontrollfunktioner behövs därför inte.

Ansvarsfördelning beträffande internationellt arbete

Enligt utredningen är det naturligt att regering och Regeringskansliet ansvarar för det idrottspolitiska arbete som följer av statliga åtaganden enligt konventioner och annat internationellt mellanstatligt arbete. Utredningen föreslår att staten ska bibehålla sitt ansvar i frågor som berör konventioner och mellanstatliga avtal. Utredningen anser att en fristående NADO i Sverige bör ges ett fokuserat uppdrag i antidopningsfrågor. En fristående NADO bör upparbeta regelbundna kontakter och samarbeta med företrädare för svensk idrott i det internationella antidopningsarbetet. Utredningen understryker vikten av att NADO:n ges möjlighet till inflytande i WADA:s arbete och att den ges möjlighet att delta i arbetet inför och vid kommande Världsantidopningskonferenser.

Krävs lagstiftning för dopningskontrollerna och sanktionsförfarandena?

Dopningskontrollerandet inom idrotten innefattar själva genomförandet av kontrollen och vistelserapportering för vissa kategorier av idrottsutövare samt registrering av rapporterna. Dessutom handläggs inom idrotten bestraffningsärenden och utdöms påföljder enligt idrottens regelverk.

För besökare i gym- och träningsanläggningar är det endast dopningskontroller, som oftast kommer att ske genom att urinprov samlas in, som kommer i fråga samt den efterföljande hanteringen av analysresultat. Utredningen anser att de dopningssubstanser som bör kontrolleras avseende besökare vid gym- och träningsanläggningar bör sammanfalla med de genom lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel förbjudna dopningssubstanserna. Provtagningen och analyserandet bör ordnas på motsvarande sätt som gäller inom idrotten.

Dopningskontrollerna och utdömandet av sanktioner inom idrotten kommer bara att ske i enlighet med Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter avseende personer som genom medlemskap i idrottsföreningen eller avtal är bundna av det regelverket. Kontrollerna på gym- och träningsanläggningar kommer bara att ske avseende besökare som genom avtal med gymägaren har underkastat sig kontrollerna och den avstängning som kan bli följd av att besökaren inte på begäran styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel. Kontrollerna och sanktionsförfarandena kommer således att ske bara avseende sådana personer som frivilligt underkastat sig det.

Enligt utredningen strider den dopningskontroll som förekommer enligt idrottsrörelsens regelverk inte mot svensk lagstiftning och kontrollen är förenlig med Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Det gäller även om kontrollerandet skulle enligt regelverket självständigt utföras av en NADO.

Utredningen anser vidare att det förhållandet att den som driver en gym- och träningsanläggning enligt tydligt avtal med sina kunder ställer dopningskontroll, genomförd på motsvarande sätt som enligt idrottsrörelsens regelverk men avseende bara sådana substanser som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, som villkor för tillträde till anläggningen inte heller strider mot svensk lagstiftning och är förenlig med Europakonventionen. Det gäller även om den som driver anläggningen skulle anlita en NADO för att självständigt utföra kontrollerandet och oavsett om det är privat, kommunal eller statlig gymägare.

Enligt utredningen kan en privat arbetsgivare som driver en gym- och träningsanläggning och som har åtagit sig att driva en dopningsfri anläggning och aktivt motverkar doping, om inte annat följer av kollektivavtal eller det enskilda anställningsavtalet,

med stöd av sin arbetsledningsrätt beordra de anställda i anläggningen att genomgå en dopningskontroll som begärs av en anlitad NADO. En offentlig arbetsgivare i motsvarande situation får inte göra det utan lagstöd, vilket inte finns i dag och enligt utredningen inte heller bör införas.

Utredningen anser vidare att en icke statlig arbetsgivare i motsvarande situation får, om inte annat följer av kollektivavtal, som villkor för anställning i en sådan anläggning kräva dopningskontroll. En statlig arbetsgivare får inte göra det.

Sammantaget gör utredningen bedömningen att det dopningskontrollerande som således kan ske enligt gällande lagstiftning är tillräckligt och att det således inte behövs någon lagstiftning om genomförande av dopningskontroller inom idrottsrörelsen eller vid gym- och träningsanläggningar.

Utredningen bedömer vidare att det inte behövs ytterligare lagstiftning om det likaledes privaträttsligt grundade sanktionsförfarandet i fråga om dopning inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar.

Behandling av personuppgifter

NADO:n behöver för en effektiv hantering av sina arbetsuppgifter för idrottsrörelsen och för att uppfylla Världsantidopningskoden kunna med hjälp av databaser behandla känsliga personuppgifter och personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott samt överföra personuppgifter till ett internationellt register i Kanada, och i vissa fall behöver en idrottsorganisation kunna lämna ut känsliga personuppgifter till NADO:n. Utredningen anser att det i förordning bör meddelas bestämmelser som tillåter detta trots det som står i personuppgiftslagen (1998:204) och föreslår en sådan förordning. Det är möjligt att göra sådana undantag från personuppgiftslagen och det EG-direktiv som ligger bakom den lagen, eftersom det får anses vara ett viktigt allmänt intresse att idrotten i Sverige kan uppfylla Världsantidopningskoden vilket är en förutsättning för att våra idrottspersonligheter ska kunna fortsätta att tävla mot utlänningar.

De avtalsföreskrifter, som förutsätts finnas i fråga om NADO:ns kontroller av besökare vid gym- och träningsanläggningar, kommer att innehålla ett otvetydigt och uttryckligt samtycke av besökaren till den behandling av personuppgifter som avses förekomma.

Samtycket får anses frivilligt på det sätt som krävs enligt personuppgiftslagen, eftersom det alltid torde finnas träningsmöjligheter utanför de anläggningar som kräver samtycke för tillträde. Det är dock enligt personuppgiftslagen inte tillåtet för NADO:n, som inte är en myndighet, att ens med samtycke behandla personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott. Utredningen anser emellertid att handläggningen av NADO:ns arbetsuppgifter i samband med dopningskontroller vid gym- och träningsanläggningar kan ordnas så att det inte behövs någon sådan behandling. Utredningen förutsätter att det är gymägaren som inhämtar samtycket från besökarna och är personuppgiftsansvarig även för den behandling av personuppgifter som NADO:n utför avseende besökarna på gymägarens anläggningar. NADO:n behandlar därmed personuppgifter för gymägarnas räkning som ett personuppgiftsbiträde för dessa. Utredningens slutsats är att det inte krävs någon lagstiftning för den behandling av personuppgifter som behöver utföras avseende besökare på gym- och träningsanläggningar.

Antidopningsorganisationen i samverkan med polis och tull

Utredningen konstaterar att flera av de förseelser som kan bestraffas enligt Idrottens antidopingreglemente även kan vara straffbara enligt lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, narkotikalagstiftningen eller lagen om förbud mot hälsofarliga varor samt lagen om smuggling. Detta gäller bruk av vissa substanser, innehav, olovlig befattning med förbjudna substanser samt att förse idrottsutövare med förbjuden substans. Vissa överlappningar finns i regelverken vilket innebär att en idrottsutövare som bestraffas enligt Idrottens antidopingreglemente också kan vara straffbar enligt lag.

Som konstateras i utredningen ökar antalet beslag av dopningsmedel väsentligt. Information från NADO:n kan vara betydelse för att upptäcka brott. Även för NADO:ns del kan det vara värdefullt att på ett tidigt stadium få kännedom om misstanke om bruk av dopningsmedel av idrottsutövare eller av miljöer där dopning bedrivs. Det kan alltså finnas ett intresse av ett informationsutbyte mellan NADO:n och polis och tull.

Utredningen gör bedömningen att reglerna om förundersökningssekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) inte

kan ändras så att NADO:n ges insyn i förundersökningar innan åtal väcks. Rutiner bör dock utarbetas för att förenkla proceduren kring inhämtning och utlämnande av information från förundersökning efter att åtal har väckts och efter att dom avkunnats i domstol.

Den sekretess som ska gälla i NADO:ns verksamhet bör utformas på sådant sätt att den inte onödigt försvårar möjligheterna att lämna ut information till polisen eller tullen i samband med brottsutredningar.

Utredningen föreslår att ett samarbetsavtal ska tecknas mellan den nya nationella antidopningsorganisationen och Rikspolisstyrelsen med inriktning på ömsesidigt informationsutbyte som berör olika strategiska hotbilder såsom bruket och distribution av dopningsmedel samt information om aktuella frågor som inte bryter sekretess och även ett samarbetsavtal mellan den nya antidopningsorganisationen och Tullverket med inriktning på ömsesidigt informationsutbyte.

Behov av ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium

Att det finns ett WADA-ackrediterat dopningslaboratorium i Sverige är enligt utredningen en tillgång för antidopningsarbetet. Utredningen bedömer att det finns en potential att utveckla verksamheten vid Dopninglaboratoriet i Huddinge och att vikten kommer att öka framöver av att ha ett sådant laboratorium för att framgångsrikt kunna konkurrera om värdskap av internationella idrottsevenemang.

Förslagets konsekvenser

Den antidopningsverksamhet som bedrivs inom RF finansieras genom statliga bidrag. För 2010 anslog regeringen ett bidrag till RF om 26 miljoner kronor för antidopningsverksamheten inom idrotten, dels som ett bidrag till antidopningsverksamheten inom RF-idrotten om 23 miljoner kronor, dels ett bidrag till dopningslaboratoriet vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge om 1,5 miljoner kronor, dels ett bidrag till Dopningjouren vid samma sjukhus om 1,5 miljoner kronor. För 2011 har det samlade bidraget till antidopningsverksamhet inom idrotten ökat med 0,3 miljoner

kronor vilket ges som ett förhöjt bidrag till dopningslaboratoriet. Därtill ges ett statligt bidrag till Dopingjouren på ytterligare 1,5 miljoner kronor från ett anslag för insatser mot alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Med ledning av erfarenheterna från Danmark och Norge beräknas en ökad kostnad för drift vid etablering utanför RF motsvarande i storleksordningen 20–25 procent av nuvarande fasta kostnader. Dessa kostnader avser att täcka kostnader för personal, kansli och behov av inköpta tjänster samt säkerhetsåtgärder i de nya lokalerna. Däri ingår också att viss ersättning framöver behöver beräknas för det arbete som NADO:ns styrelse, anmälningråd, medicinska råd och revisor ska göra.

För ökade krav från WADA, redan beslutade och förväntade kommande krav, för kostnader att bistå idrottsorganisationer utanför RF med initialt att utveckla deras antidopningsprogram samt att utveckla engagemanget i det internationella arbetet beräknas ytterligare resurser behövas.

Utredningen föreslår att NADO:n får ett antal uppgifter utanför idrotten, bl.a. att bygga upp en kunskapsbank och för att genomföra riktad nationell utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet. En del i uppbyggnaden av en kunskapsbank är även uppgiften att initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning. Den verksamhet som NADO:n föreslås driva mot gym- och träningsanläggningar föreslås vara självfinansierad. Eftersom ägare av gym- och träningsanläggningar inte är tvingade att bedriva antidopningsverksamhet så är de kostnader som uppstår för dem ett frivilligt åtagande. Resurser behöver dock ställas till NADO:ns förfogande för att utveckla, upprätthålla och vidareutveckla en modell för arbetets bedrivande. För detta föreslås att ett årligt bidrag beräknas.

Utredningen har gjort en beräkning beträffande de ökade kostnader som uppstår genom att antidopningsorganisationen frigörs från RF och på grund av de nytillkomna arbetsuppgifterna.

Utredningens förslag är mot bakgrund av detta att den nybildade nationella antidopningsorganisationen ska anvisas ett årligt statligt bidrag på 32,8 miljoner kronor i 2011 års penningvärde. Det är ett utökat bidrag på fem miljoner kronor gentemot det statliga bidrag som ges 2011. Utredningen föreslår hur det utökade bidraget ska finansieras.

Utredningen bedömer att en organisationskommitté bör tillsättas av staten och RF för att närmare planera bildandet av en ny

nationell antidopningsorganisation med uppgift bl.a. att beräkna de faktiska kostnader som kommer att uppstå till följd av bildandet. I organisationskommitténs uppdrag bör även ingå att föra en dialog med företrädare för organisationer och myndigheter som påverkas av utredningens förslag.

En sammanfattning på engelska kommer att publiceras separat.

Författningsförslag

Förslag till Förordning om behandling av personuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente

Härigenom föreskrivs följande.

Trots förbudet i 13, 21 och 33 §§ personuppgiftslagen (1998:204) får personuppgifter behandlas när det är nödvändigt för att den som enligt avtal med Sveriges Riksidrottsförbund ska enligt avtalet kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter. Behandlingen får dock bara avse uppgifter om den som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2012.

1 Bakgrund

1.1 Tillbakablick på antidopningsarbete

Antidopningsverksamheten inom idrotten har en lång tradition i Sverige. Redan 1972 bildades en dopningskommitté inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF). Kommittén ombildades 1977 till Dopingkommissionen och ett dopningsreglemente skapades. Regelverket gällde alla idrottsutövare i de till RF anslutna idrottsförbunden. Det innebar bl.a. att en avstängning på grund av en dopningsförseelse i en idrott även gällde i de andra idrotterna inom RF. I andra länder var antidopningsverksamheten en uppgift för de internationella specialidrottsförbunden, som hade regler för sina nationella medlemsförbund. En avstängning gällde då bara den egna idrotten, men i alla nationella medlemsförbund i hela världen. Genom åren har olika försök till harmonisering av regelverken mot dopning, världen över och mellan idrotterna gjorts. I samband med de olympiska spelen gällde den olympiska rörelsens antidopningskod som bidrog till att harmonisera antidopningsarbetet i olika idrotter även mellan spelen.

Sverige deltog aktivt i utformandet av den konvention mot dopning inom idrotten som antogs av Europarådet 1989 (ETS No. 135). Sverige anslöt sig fullt ut till konventionen 1990. Regeringen beslutade 1991 en proposition Om förbud mot vissa dopningsmedel (prop. 1990/91:199) med en lag mot dopning i samhället som efter riksdagens godkännande trädde i kraft den 1 juli 1992. Det främsta motivet för lagstiftningen var dopningsmissbrukets risk för folkhälsan.

I 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen) regleras förbud mot syntetiska anabola steroider, testosteron och dess derivat, tillväxthormon och kemiska substanser som ökar produktion och frigörelse av testosteron och dess derivat eller av tillväxthormon. Lagen har en generisk definition av dessa

dopningsmedel vilket innebär att även nya medel som omfattas av lagens definition är förbjudna. Detta skiljer sig exempelvis från förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika där en exakt lista över förbjudna narkotiska substanser har upprättats i enlighet med bestämmelserna i narkotikastrafflagen (1968:64) och lagen (1992:860) om kontroll av narkotika (sammantaget kallat narkotikalagstiftningen).

Staten har allt sedan idrotten tog dopning på allvar stöttat idrottens antidopningsarbete. År 2010 uppgick statens bidrag till antidopning inom idrotten till 26 miljoner kronor. Sverige var också aktiv i utformandet av den internationella konventionen mot dopning inom idrotten i Unesco och ratificerade konventionen som första nation 2005.

En verklig harmonisering av arbetet mot dopning inom idrotten kom till stånd först genom tillskapandet av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) som är en stiftelse med säte i Schweiz. WADA stiftades på initiativ av Internationella Olympiska Kommittén och ett antal länder runt om i världen. WADA utarbetade Världsantidopningskoden, antagen 2003 och ändrad 2007. Koden har hittills undertecknats av mer än 115 idrottsorganisationer. Sverige ger årligen ett bidrag till WADA som stöd för dess verksamhet.

En rad länder, däribland Sverige, har uttryckt sitt stöd för Världsantidopningskoden genom att underteckna den s.k. Köpenhamnsdeklarationen. Av deklarationen framgår bl.a. att det är de undertecknades ambition att utarbeta ett bindande dokument som stöd för arbetet mot dopning inom idrotten. Detta arbete resulterade i den internationella konventionen mot dopning inom idrotten i Unesco som i slutet av 2010 hade 151 länder anslutna.

Således har länder runt om i världen tagit på sig ett nationellt och ett gemensamt ansvar för att aktivt bistå idrottens organisationer i att bekämpa dopning inom idrotten.

1.2 Riksidrottsförbundets organisationsutredning och RF-stämmans beslut

Under många år har inom idrotten diskuterats frågan om ansvarsfördelningen mellan Riksidrottsstyrelsen (RS) och Dopingkommissionen. Frågan har behandlats av RS utifrån den successivt förändrade roll som antidopningsverksamheten fått genom tillkomsten

av Världsantidopningskoden. Bl.a. för att klargöra kommissionens ställning och roll har stadgeändringar gjorts som innebär att kommissionens ledamöter numera utses direkt av RF-stämman och uppdraget har definierats i stadgarna (se avsnitt 2.3). Gränsdragningen mellan RS/RF-kansliets och Dopingkommissionens/Antidopinggruppen vid RF-kansliets uppgifter har ändå inte varit tydlig. Sedan tillkomsten av WADA 2000 har utvecklingen på nationell nivå varit entydig i att de centrala idrottsorganisationerna lämnar ifrån sig arbetet med att planera och genomföra dopningskontroller samt låta utföra analyser av dopningsproven till en organisation som står fri från den centrala idrottsorganisationens direkta inflytande. Utredningen visar på utvecklingen i våra nordiska grannländer där Danmark, Finland och Norge skilt antidopningsverksamheten från idrottens centrala organisationer. Antidopningsverksamheten i respektive land genomförs nu i en fristående nationell antidopningsorganisation (NADO) i ett samarbete mellan staten och idrottens centrala organisationer.

Valet av organisationsform för antidopningsarbetet är en viktig fråga för idrotten där trovärdigheten sätts på prov när idrottsutövaren dels ges direkt och/eller indirekt stöd för att höja sin prestationsförmåga genom träning och utbildning, dels dopningskontrolleras av samma organisation. Trovärdigheten för svenska idrottare som tävlar internationellt kan vara hotad då de uppgifter som i andra länder bedrivs av en självständig NADO i Sverige utförs av idrottens centrala organisation. Denna trovärdighetsfråga uppges vara en viktig anledning till att RS beslutade utarbeta direktiv till den utredning som tillsattes i januari 2008 (protokoll från sammanträde i RS i februari 2007). RF:s egen utrednings främsta uppgift var att klargöra den principiella frågan om den nationella antidopningsorganisationen skulle vara en integrerad del av RF eller ligga utanför RF. Om RF-utredningen kom fram till en placering utanför RF skulle dessutom tänkbara organisationsformer undersökas. Om en privaträttslig organisation föreslogs skulle analyseras vilka som kunde tänkas vara stiftare, ägare eller medlemmar (beroende på valet av associationsform), och för ett offentligrättsligt alternativ skulle förutsättningarna för det klargöras. Om RF-utredningen skulle anse att dopningsverksamheten skulle ligga kvar inom RF skulle det belysas och lämnas förslag till hur ansvarsfördelningen skulle vara mellan Dopingkommissionen och RS vad gäller arbetsuppgifter samt budget- och arbetsledningsansvar. (Bilaga B till protokoll från sammanträde i RS i januari 2008).

Rapporten lämnades i november 2008. Förutom ovan redovisat uppdrag behandlas i rapporten även behovet av åtgärder mot bruket av främst anabola androgena steroider (AAS) även utanför den inom RF organiserade idrotten.

RF-utredningens förslag blev

- att RF beslutar föreslå regeringen att låta utreda de närmare formerna för en från idrotten fristående nationell antidopningsorganisation – NADO – som leds med ett delat ansvar mellan staten och idrottsrörelsen (RF),
- att RS föreslår RF-stämman att justera RF:s stadgar i enlighet med den fördelning av ansvar mellan RS och Dopingkommissionen som föreslås i denna rapport,
- att RF beslutar föreslå regeringen att genom tilläggsdirektiv till den pågående narkotikautredningen eller på annat sätt låta utreda möjligheten att i lag tillåta kontroller av dopningsbruk vid gym och liknande verksamheter,
- att RF uppmärksammar regeringen på behovet av förstärkta forskningsresurser inom antidopningsområdet samt
- att RF uppmärksammar regeringen och Sveriges kommuner och landsting på behovet av förstärkta möjligheter till rehabilitering av dem som fastnat i ett bruk av dopningsmedel.

Bland skälen till varför RF-utredningen föreslog en nationell antidopningsorganisation utanför idrotten kan nämnas

- att dopningen är ett ökande samhälls-, folkhälso- och ungdomsproblem,
- att det finns ett tydligt samband mellan bruket av vissa dopningsmedel inom den organiserade idrotten och förekomsten av dessa medel i samhället i stort och då främst i andra idrottsnära miljöer, samt
- att det finns ett behov av helhetsperspektiv och samordning av det nationella antidopningsarbetet.

RF-stämman i maj 2009 beslutade att föreslå regeringen att låta utreda formerna för en från idrotten fristående nationell antidopningsorganisation – NADO – som leds med ett delat ansvar mellan staten och idrottsrörelsen (RF).

RS uppvalde därefter regeringen som i december 2009 beslutade direktiv för denna utredning. I direktiven finns även andra frågeställningar som berör antidopningsverksamheten i Sverige. Utredningens direktiv återfinns som *bilaga 1*.

1.3 Samhällets antidopningsarbete

I samband med ratificeringen av antidopningskonventionen i Europarådet 1990 underströk riksdagen den stora betydelsen av fortsatta svenska ansträngningar att komma till rätta med dopningsproblemen inom idrotten, såväl nationellt som internationellt. Sverige undertecknade som första land 2005 den tidigare nämnda internationella antidopningskonventionen i Unesco. Konventionen ger ett tydligare stöd för WADA och dess arbete.

Sedan 1992 har Sverige genom dopningslagen en generell lagstiftning mot dopning. Genom en skärpning av lagen 1999 då riksdagen godkände propositionen Åtgärder mot dopning (prop. 1998/99:3, bet. 1998/99 SoU5, rskr. 1998/99:139), blev även själva bruket av dopningsmedel kriminaliserat och grovt dopningsbrott infördes.

Regeringen har i oktober 2010 beslutat en proposition En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning (prop. 2010/11:4) med förslag på en skärpning av straff för grovt dopningsbrott från högst fyra år till högst sex år i fängelse. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2011.

En vanligt återkommande fråga är hur begreppet dopning bör definieras. Utredningen använder begreppet dopning genomgående såväl för de substanser som är förbjudna i dopningslagen som de substanser och metoder som är förbjudna inom idrotten. Begreppet doping används endast då citat görs eller då det är del av ett egenamn. Ovan har lagens definition redovisats. Listan över förbjudna substanser och metoder inom idrotten upprättas av WADA.

Av nedanstående tabell framgår hur idrottens regler och statens lagar delvis går in i varandra i fråga om dopning. Utöver tidigare nämnda dopningslagen och narkotikalagstiftningen anges bestämmelserna i läkemedelslagen (1992:859) och lag (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). Sammanställningen utgår ifrån idrottens lista över dopningsklassade substanser och hur dessa berörs även av annan lagstiftning.

Tabell 1.1 Idrottens regler och statens lagar i dopning överlappar varandra

Idrottens dopningslista	Dopningslagen	Narkotikalagstiftningen	Läkemedelslagen	Smugglingslagen
Substanser med anabol effekt ⁽¹⁾	Flertalet ⁽²⁾	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Peptidhormoner, tillväxtfaktorer och besläktade substanser ⁽¹⁾	Flertalet ⁽²⁾	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Beta-2-stimulerare ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Hormonantagonister och modulatorer ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Diuretika och andra maskerande substanser ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Förbättring av syretransporten ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Intravenösa infusioner ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
Gendopning ⁽¹⁾	-	-	Vissa ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
<u>Stimulantia</u> ⁽¹⁾	-	Vissa ⁽³⁾	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
<u>Narkotiska analgetika</u> ⁽¹⁾	-	Vissa ⁽³⁾	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
<u>Cannabinoider</u> ⁽¹⁾	-	Alla ⁽³⁾	-	Alla ⁽⁵⁾
<u>Glukokortikoider</u> ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
<u>Alkohol</u> ⁽¹⁾	-	-	- ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾
<u>Betablockerare</u> ⁽¹⁾	-	-	Flertalet ⁽⁴⁾	Alla ⁽⁵⁾

Källa: RF.

1. Sammanställningen ovan utgår ifrån idrottens dopningslistas indelning i dopningsklasser, där varje klass innehåller ett större eller mindre antal definierade substanser och/eller metoder. Understrukna dopningsklasser är förbjudna enbart i anslutning till tävling medan övriga är förbjudna även utanför tävlingssituationen. Kursiv stil illustrerar att förbudet är begränsat endast till vissa idrotter. Den fullständiga dopningslistan inom idrotten finns på RF:s webbsida www.rf.se.
2. Alla substanser som omfattas av dopningslagen är förbjudna även inom idrotten. Omvänt omfattas bara vissa substanser i idrottens dopningslista av dopningslagen, dessa är:

Substanser med anabol effekt: Syntetiska anabola steroider, testosteron och dess derivat samt kemiska substanser som ökar produktion eller frisättning av testosteron eller dess derivat.

Peptidhormoner, tillväxtfaktorer samt besläktade substanser: tillväxthormon eller kemiska substanser som ökar produktion eller frisättning av tillväxthormon.

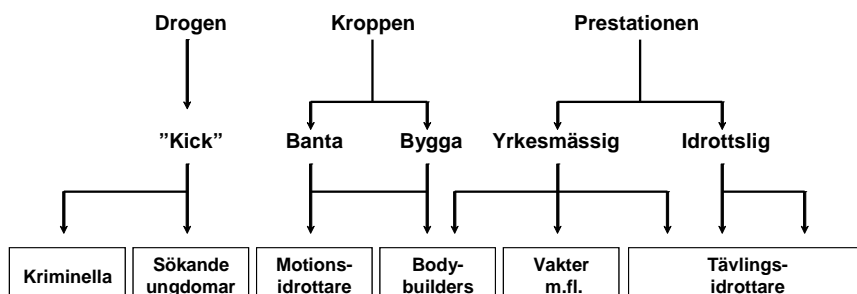
3. Av idrottens dopningslista omfattas vissa substanser även av narkotikalagstiftningen.
4. Läkemedelslagen omfattar varje substans eller kombination av substanser som tillhandahålls med uppgift att förebygga eller behandla sjukdom hos människor eller djur, eller som kan användas på eller tillföras människor eller djur i syfte att återställa, korrigera eller modifiera fysiologiska funktioner genom farmakologisk, immunologisk eller metabolisk verkan eller för att ställa diagnos.
Av detta följer att flertalet substanser i idrottens dopningslista även omfattas av läkemedelslagen.
5. Den straffrättsliga regleringen av olovlig införsel av dopningsmedel regleras i lagen (2000:125) om straff för smuggling. Tullverkets befogenhet att kontrollera vissa varuflöden från annat EU-land är reglerad i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid gräns mot annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen) där bl.a. dopningsmedel enligt dopningslagen specifikt anges.

Staten har under många år följt idrottsorganisationernas önskemål och gett ett betydande stöd till RF för att möjliggöra förbundets utveckling av det svenska antidopningsarbetet inom idrottsrörelsen. Genom tidigare nämnda konventioner har staten tagit på sig ett ansvar och arbetet mot dopning är ett uttalat mål för statens idrottspolitik. I takt med att kvalitetskraven har ökat på idrottens antidopningsarbete har också statens anslag för antidopningsarbetet inom idrotten ökat. Redan i utredningen Doping i folkhälso-perspektiv (SOU 1996:126) konstaterades att det fanns ett icke ignorerbart bruk av främst AAS i samhället och att bruket kunde härledas främst till personer som tränar på gym- och träningsanläggningar.

RF arbetar med att tydliggöra grupper av människors olika motiv för att bruka dopningsmedel. I bilden nedan återges olika

motiv, det önskade resultatet och grupper som brukar dopningsmedel, främst AAS. Förståelsen för olika gruppers motiv för bruket är av stor betydelse för ett framgångsrikt antidopningsarbete. Det gäller såväl för arbetet med förebyggande insatser, tidig intervention, som för vård och behandling.

Figur 1 Varför dopning?

I Statens folkhälsoinstituts rapport *Dopningen i Sverige R 2009:15*, Mickelsson, 2009 redovisas en genomgång av de försök som gjorts för att uppskatta utbredningen av främst AAS i Sverige. Enligt Folkhälsoinstitutet saknas säkra data rörande antalet användare av dopningsmedel i Sverige. Dock konstateras att minst 10 000 personer har brukat dopningsmedel under det senaste året. I avsnitt 5.1.2 redovisar utredningen flera indikatorer som styrker uppfattningen att bruket av dopningsmedel med stor sannolikhet är större än vad som statistiskt kan säkerställas. Det är av vikt att följa flera olika indikatorer för att närmare kunna analysera och bedöma omfattningen av bruket av de i dopningslagen förbjudna dopningsmedlen.

Motivet till att minska eller helt eliminera bruket av dopningsmedel i samhället är inte detsamma som inom idrotten, där fuskaspekten är särskilt viktig. I samhället i stort framhålls de skadliga effekterna på individens hälsa som huvudargumentet. Ett samhälle fritt från dopning är därför en del av statens folkhälsomål. Som framgår av den ovannämnda inventeringen av Folkhälsoinstitutet kan bruk av dopningsmedel ha såväl fysiska och medicinska som psykiska och sociala effekter. Den ökade aggressivitet, som ibland är en följd av bruket av AAS och de våldsbrott som relateras till

sådant bruk kan anses vara oroväckande mer generellt i samhället (Dopningen i Sverige R 2009:15, s. 58).

Den ökade aggressivitet, som ibland är en följd av bruket av AAS och de våldsbrott som relateras till sådant bruk kan anses vara oroväckande mer generellt i samhället.

Kopplingarna mellan AAS för prestationshöjande och kroppbyggande syften är särskilt tydlig inom styrketräningsverksamhet som är en del av gymkulturen. I flera polisutredningar har gym- och träningsanläggningar förekommit som distributionsställen för AAS. Sådana gym- och träningsanläggningar har även fungerat som kontaktpunkter för rekrytering av nya missbrukare. Som redovisas i avsnitt 5.1.2 är bruket av dopningsmedel högre bland män än bland kvinnor och högst bland unga män. Unga män riskerar därigenom i större utsträckning än andra grupper i samhället sin hälsa genom bruk av AAS och andra dopningsmedel.

Eftersom ett dopningsfritt samhälle omfattas av statens folkhälsomål ingår det i samordningsfunktionen för regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksförebyggande politik. Runt om i landet pågår flera projekt som syftar till att utarbeta modeller för att nå framgång i arbetet mot dopning även utanför den inom RF organiserade verksamheten. En stor del av det arbetet berör gym- och träningsanläggningar. Det finns således många olika aktörer i arbetet mot dopning i samhället. Det finns även en betydande kompetens i antidopningsarbetet såväl inom idrotten som i andra organisationer och myndigheter. Men de olika nätverk och projekt som pågår är även ett uttryck för behovet av att nationellt samordna insatserna för att nå ökad framgång i arbetet mot dopning.

Mot den bakgrunden framstår utredningens uppdrag att utreda hur arbetet mot bruk av dopningsmedel utanför idrotten kan tas om hand i en samordnad antidopningsverksamhet som tydligt. I första hand avses behovet av kunskapsuppbyggnad och informations-spridning men även frågan om dopningskontroller på gym- och träningsanläggningar blir en aktuell fråga som utredningen kommer att belysa. I det ingår att avväga utredningens förslag så att onödigt dubbelarbete undviks, mer om detta redovisas i kapitel 5.

2 Idrottens antidopningsarbete

2.1 Allmänt

Inom svensk idrott finns två självständiga centralorganisationer, Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF) och Sveriges Olympiska Kommitté (SOK).

RF har 70 specialidrottsförbund (SF) som medlemmar. För dess regionala verksamhet finns 21 distriktsidrottsförbund. RF styrs av sina stadgar. Vid RF-stämman har medlemsförbunden rösträtt, i princip i förhållande till sin storlek, dessutom har nämnda distriktsidrottsförbund en röst vardera.

Idrottens antidopningsarbete bedrivs inom RF som uppbär öronmärkta statliga bidrag för stor del av sin antidopningsverksamhet. Se mer information på dess webbsida (www.rf.se).

SOK består av 36 ordinarie medlemsförbund samt 14 av Internationella Olympiska Kommittén godkända (recognised) idrottsförbund. De senare idrotterna finns inte med på det olympiska tävlingsprogrammet. Varje medlem har en röst vardera. SOK:s huvudsakliga uppgifter är att organisera och genomföra Sveriges deltagande i de olympiska spelen (OS), förberedelser för deltagande i OS, uttagning av aktiva, elitidrottsutveckling, internationellt arbete och marknadsföring och sponsring. Se mer information på dess webbsida (www.sok.se).

Såväl RF som SOK har undertecknat Världsantidopningskoden, och har därigenom åtagit sig ett visst ansvar. RF har ett generellt åtagande i antidopningsverksamheten medan SOK främst är ansvarig för antidopningsfrågor i samband med OS. Eftersom alla de olympiska idrotterna finns i förbund, vars svenska organisation är medlem i RF, omfattas dessa och deras idrottsutövare av RF:s stadgar. SOK har träffat avtal med RF om kompletterande dopningskontroller av idrottsutövare som ingår i SOK:s elitidrottsprogram men som inte omfattas av Dopingkommissionens dopningskontrollplan

eftersom vissa idrottsgrenar inte bedömts som prioriterade ur risk-synpunkt gällande dopning.

Idrottens antidopningsarbete har tidigare beskrivits i betänkandet Doping i folkhälsoperspektiv (SOU 1996:126), i Sveriges rapport om efterlevnaden av Europarådets konvention mot dopning i idrott, (tillsammans med utvärderingsgruppens bedömningar T-DO [2004] 35) och rapporten Handlingsplan mot dopning (Ds 2002:4). Efter det att dessa dokument skrevs har RF implementerat Världsantidopningskoden, först i dess lydelse av 2003 och därefter efter ändringar beslutade 2007. Implementeringen av koden avspeglas i Idrottens antidopningsreglemente, senast antaget av RS den 18 december 2008 med ikraftträdande den 1 januari 2009, samt olika föreskrifter avseende dopningskontroll, vistelserapportering m.m., dispens, handläggning av dopningsärenden och behandling av personuppgifter.

2.2 Riksidrottsförbundets mål och syften med antidopningsverksamheten

RF:s inriktning när det gäller antidopningsverksamheten formulerades vid riksidrottsmötet 1981 på följande sätt:

- Att riksidrottsmötet ser ytterst allvarligt på förekomsten av dopning inom svensk idrott.
- Att allt bruk av dopningsmedel är oacceptabelt. Inget idrottsresultat är så värdefullt att bruk av dopningsmedel kan försvaras.
- Att riksidrottsmötet därför med skärpa vill framhålla att allt bruk av dopningsmedel inom idrotten på alla nivåer är förbjudet. Förseelser ska bestraffas i enlighet med de stränga regler som gäller inom svensk idrott.
- Att kravet är att alla idrotter ska vara fria från dopning.

Skälen för att inte dopa sig har senare formulerats på följande sätt:

- Det är fusk att dopa sig. En känsla för ärlighet och rent spel ligger i idrottens natur. Det är meningslöst att tävla om inte alla följer gemensamt uppsatta regler.
- Det är farligt att dopa sig. Det strider mot medicinsk etik och är förenat med stora hälsorisker för individen.

- Det skadar idrottsrörelsens trovärdighet. Dopning utgör däri-
genom ett allvarligt hot mot idrotten som ungdomsorganisation
och folkrörelse.
- Det kan vara olagligt att dopa sig. Att hantera eller inta för-
bjudna preparat är enligt svensk lag förbjudet och kan ge upp till
fyra års fängelse.

Av RF:s verksamhetsplan för 2010 framgår att det övergripande målet för antidopningsarbetet är att tillförsäkra alla idrottsutövare deras självklara rätt att delta och tävla i en idrott fri från dopning. För att nå målet bedrivs antidopningsarbetet med olika medel på alla nivåer inom idrottsrörelsen.

I Sverige har RF redan från starten av sin antidopningsverk-
samhet inriktat sig såväl på elitidrottare som på idrottsutövare
inom breddidrott. Skälet till detta är bl.a. den hälsorisk den som
dopar sig utsätter sig för. Även riskerna för en ökad våldsan-
vändning till följd av bruket av anabola androgena steroider (AAS)
anses motivera att dopningskontroller genomförs. Genom att anti-
dopningsarbetet inklusive kontroller även omfattar lägre nivåer
minskas spridningsrisken. Bruket av AAS sprids ofta lokalt och
bruket kan sägas smitta. Även på en låg tävlingsnivå är fusk-
aspekten viktig eftersom ingen ska behöva tävla mot någon som
dopat sig med prestationshöjande medel.

RF:s regelverk när det gäller antidopning har alltså varit det-
samma för idrottsutövare på hög och låg nivå. Med införandet av
Världsantidopningskoden finns emellertid skillnader när det gäller
dispenser och vistelserapportering samtidigt som förseelserna mot
koden och straffen för sådana förseelser i princip är desamma för
alla idrottsutövare.

Världsantidopningskoden avser främst idrottsutövare på yppersta
elitnivå, eller utövare strax under denna nivå. Önskan att vinna
berömmelse, att synas i medier och i vissa fall att tjäna pengar med-
för att idrottsutövaren frestas att fuska exempelvis genom att dopa sig.

En idrottsutövare på elitnivå, som fälls för att ha använt för-
bjuden dopningssubstans eller -metod riskerar att skada idrottens
trovärdighet. Framgångsrika idrottsutövare blir ofta förebilder för
många ungdomar. Dopade idrottsutövare som fuskat sig till fram-
gång blir då dåliga förebilder för ungdomar.

2.3 Riksidrottsförbundets organisation för antidopningsverksamheten

RF leder och koordinerar arbetet för en dopningsfri idrott i Sverige. Verksamheten finansieras genom ett riktat statligt bidrag till RF som för 2010 var 26 miljoner kronor. Mer information om RF:s antidopningsarbete finns på webbsidan www.rf.se/Vi-arbetar-med/Antidoping2/.

Inom RF bedrivs arbetet med antidopningsfrågor av RS, RF-kansliet främst genom Antidopinggruppen, den av RF-stämman valda Dopingkommissionen och de olika SF:n samt distriktsidrottsförbunden. Dessutom tillkommer bestraffningsorganen som är Dopingnämnden och Riksidrottsnämnden.

SISU – Idrottsutbildarna är en viktig resurs och samarbetspartner vid idrottslig utbildning även inom antidopningsområdet, såväl centralt som regionalt och lokalt.

2.3.1 Riksidrottsstyrelsen

I enlighet med RF:s stadgar är RS förbundets beslutande organ när RF-stämman inte är samlad. RS ska bl.a. bereda de ärenden som ska presenteras vid RF-stämman, däribland förslag till ändringar i RF:s stadgar och Idrottens antidopingreglemente. RS har vidare rätt att mellan RF-stämmorna besluta om justering av reglementet efter av Världsanitidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) fastställda ändringar i Världsanitidopningskoden. En sådan ändring ska därefter underställas nästkommande RF-stämma. RS fastställer de föreskrifter, som är en del av Idrottens antidopingreglemente.

2.3.2 Antidopinggruppen vid RF-kansliet

Det operativa arbetet i antidopningsfrågor utförs inom Antidopinggruppen vid RF-kansliet som består av en verksamhetsledare och nio handläggare. Antidopinggruppens huvudsakliga arbetsuppgifter beskrivs nedan.

Dopningskontroller

Kontrollverksamhetens inriktning är att den ska bedrivas med hög rättssäkerhet och ha en upptäckande och därmed avskräckande effekt som bidrar till att idrottsutövare avhåller sig från dopning.

Utifrån en av Dopingkommissionen årligen antagen Dopingkontrollplan (beskrivs senare under rubriken Dopingkommissionen) styr Antidopinggruppen utläggningen av dopningskontroller, för 2010 uppgår dessa till 3 750 dopningsprov. Alla dessa kontroller är oannonserade i förväg, sånär som på ett mindre antal kontroller som exempelvis utförs på beställning av SF när en idrottsutövare har satt världsrekord eller något annat rekord där en dopningskontroll måste genomföras för att rekordet ska vara giltigt.

För genomförande av kontrollerna finns dopningskontrollfunktionärer, 84 ansvariga och 65 biträdande kontrollanter utspridda över landet. Dessa kontrollanter rekryteras, utbildas, fortbildas och legitimeras av Antidopinggruppen som tecknar tvåårigt avtal med varje funktionär, som för genomförande av kontrolluppdrag får en mindre ersättning.

Vid en dopningskontroll tas regelmässigt urinprover. Även blodprover kan tas för att finna sådana substanser som inte upptäcks genom analys av urin.

Som underlag för uppföljning och utvärdering av Dopingkontrollplanen liksom för statistiska ändamål registreras samtliga utlägg och tagna dopningsprov i ett datasystem särskilt utvecklat för att stödja de olika administrativa processerna i antidopningsverksamheten inom RF.

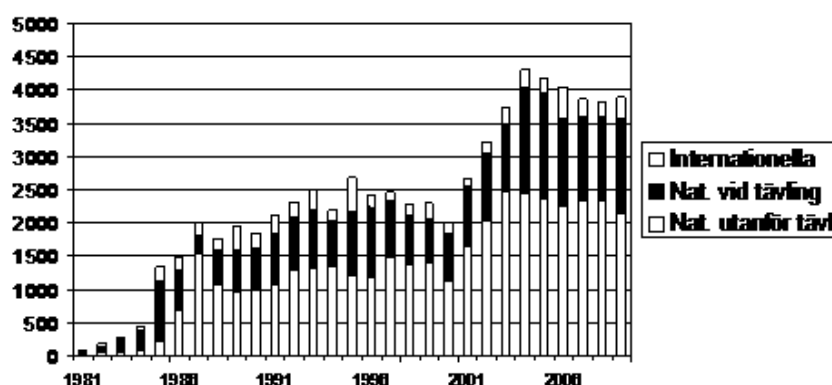
Antidopinggruppen lämnar också kontrollservice till SF, föreningar, internationella specialidrottsförbund och arrangörer av internationella tävlingar i Sverige. Sådana organisationer kan beställa kontroller, utöver dem som framgår av den av Dopingkommissionen beslutade kontrollplanen. Till servicen hör även en jourtelefon som hålls öppen för idrotter som i sina regler har obligatoriska krav om dopningskontroller när ett svenskt eller internationellt rekord slås. Via jouten kan kontroller garanteras inom 24 timmar.

Antalet kontroller som genomförs inom RF-idrotten styrs av Dopningskontrollplanen utifrån av Dopingkommissionen bedömda behov och tillgången av medel. Kostnaderna för personal, administration, provtagning, frakter och analyser av dessa, m.m. täcks av RF:s budget för antidopningsverksamheten. Externt beställda kontroller finansieras normalt av beställaren.

Kostnaderna för funktionärer vid provtagning samt materiel, utrustning, frakter och eget datasystem vid administration av dopningskontroller m.m. är i 2010 års budget beräknade till 4,8 miljoner kronor.

Noteras kan att av de dopningskontroller som genomförts inom RF-idrotten sker mer än 70 procent på män och mindre än 30 procent på kvinnor. Bland de positiva analyserna av dessa kontroller är 98 procent män och 2 procent kvinnor. Dessutom stängs 77 procent av dessa män av på 24 månader, reglernas längsta avstängning vid en första förseelse som inte anses som grov, men motsvarande avstängning för kvinnor är endast 21 procent. Dopning inom idrotten är till stor del ett manligt fenomen. Under 1981–2009 utfördes kontroller enligt tabellen nedan.

Figur 1 Antal dopningsprov i Sverige 1981–2009

Källa: RF.

Analysverksamheten

RF har ett avtal med Karolinska Universitetslaboratoriet, Dopinglaboratoriet om analyser av urin- och blodproverna. Kostnaderna för analyser har för år 2010 beräknats uppgå till 9,3 miljoner kronor. Mer om laboratoriet och analysverksamheten finns att läsa i kapitel 12.

Efter analys av proverna får Antidopinggruppen information om det förekommer spår eller inte av sådana substanser som är upptagna på den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder.

Vistelserapportering m.m.

En förutsättning för att kunna genomföra Dopingkontrollplanen på ett kvalitativt och rationellt bra sätt är att det finns uppgifter om var de aktuella idrottsutövarna finns. Genom Världsantidopningskoden har därför skapats en skyldighet för idrottsutövare att rapportera sina adresser samt var och när de befinner sig på namngivna platser. Varje land ska ha ett system som anger vilka idrottsutövare som – utöver de som angivits av respektive internationellt specialidrottsförbund – ska omfattas av den s.k. vistelserapporterings-skyldigheten och vad den ska omfatta. RS har gjort det genom att anta Föreskrifter för vistelserapportering m.m., som utöver att reglera den individuella vistelserapporteringen i vissa fall även möjliggör kollektiv rapportering i vissa lagidrotter. Dopingkommissionen fattar principbeslut om vilka som ska omfattas av föreskrifterna, medan Antidopinggruppen ansvarar för uppgiften att utbilda berörda SF, föreningar och idrottsutövare samt ser till att vistelserapporter kommer in. Brister i vistelserapporteringen kan utgöra en förseelse mot dopningsreglerna och anmäls av Dopingkommissionen till Dopingnämnden för bestraffning.

Lämnandet av uppgifter kan göras via Internet eller genom SMS till WADA:s databas Anti-Doping Administration and Management System (ADAMS), som finns i Kanada. Frågor om lagligheten av databehandling av de personuppgifter som omfattas av kravet på vistelserapportering såväl som andra behandlade personuppgifter behandlas närmare i kapitel 10.

Samtidigt som vistelserapporteringen är nödvändig för en effektiv och kvalitativt bra kontrollplanering innebär den en betungande administrativ arbetsinsats, särskilt i samband med uppbyggnad av systemen.

Dispensärenden

För att möjliggöra för idrottare att utöva sin idrott, trots att de av medicinska skäl behöver använda ett preparat som innehåller en förbjuden substans finns möjlighet att få dispens. Reglerna för detta, utgår ifrån Världsantidopningskoden och finns i RF:s Idrottens antidopningsreglemente och i Föreskrifter för dispens. Ansökan om dispens bedöms av en Dispenskommitté, som i varje ärende består av minst tre läkare med expertis inom det område behandlingen

avser. Dispensärenden handläggs av Antidopinggruppen. Även i sådana ärenden kan integritetsfrågor uppkomma, eftersom uppgifter om dispensbeslut, den medicinska diagnosen och använd mediciner behandling behandlas och i vissa fall ska överföras till WADA.

Antalet dispensärenden uppgick 2009 till 121 stycken och 2010 till 387 stycken. För år 2011 förväntas antalet öka ytterligare. Den kraftiga ökningen av dispensärenden har sin förklaring i ändrade regler från 2010. WADA tog bort möjligheten till retroaktiv dispensansökan, efter positivt dopningsprov, för beta-2-stimulerare (astmamedicin). I stället måste nu de idrottsutövare som är berörda söka om dispens i förväg.

Handläggning av dopningsärenden

I Idrottens antidopingreglemente (2 §) finns angivet vad som är förseelser mot dopningsreglerna. Dessa är:

- förekomsten av en förbjuden substans i dopningsprov,
- bruk eller försök till bruk av förbjuden substans eller metod,
- vägran eller underlåtenhet att underkasta sig dopningskontroll,
- underlåtenhet att iaktta föreskrifter för vistelserapportering m.m.,
- försvårande av dopningkontrollprocess,
- innehav av förbjudna substanser och metoder,
- olovlig befattningsmed förbjudna substanser och metoder, och
- medhjälp m.m.

Bestraffningsreglerna omfattar förening och enskild medlem inom RF samt IdrottsAB (av en idrottsförening bildat aktieföretag enligt särskilda regler i RF:s stadgar). Oavsett medlemskap omfattar reglerna även,

- idrottsutövare som utsetts att representera svensk idrottsorganisation i internationella sammanhang eller som av SF eller SF:s IdrottsAB kallats till träningsläger eller annan förberedande sammankomst inför internationell tävling,
- idrottsutövare, som i skriftligt avtal med SF underkastat sig att följa RF:s regler mot dopning, när utövaren bryter mot dessa regler, och

- tävlingsfunktionär, ledare, tränare eller annan som i samband med idrottsutövning biträder idrottsutövare, idrottsorganisation eller IdrottsAB.

Dopingkommissionen fungerar som åklagare, men har delegerat rutinärenden till handläggare på Antidopinggruppen. Som åklagare har kommissionen ansvaret för att styrka att en förseelse begåtts. Bevis kan vara analysresultat men också uppgifter om vad som förekommit under dopningskontrollen eller vad som i övrigt kan ha kommit till kommissionens eller Antidopinggruppens kännedom.

Den juridiska verksamheten präglas av stor respekt för idrottsutövarens eller annan anmäld persons rättssäkerhet. Beslut i bestraffningsärenden fattas av den 2007 inrättade Dopingnämnden. Dopingkommissionen eller den dömda kan överklaga Dopingnämndens beslut till Riksidrottsnämnden. Elitidrottsutövare kan därutöver överklaga till Court of Arbitration for Sport i Lausanne. Antalet bestraffade förseelser mot dopningsreglerna inom RF under 1981–2008 framgår nedan. Uppgifterna för 2009 är ännu inte klara.

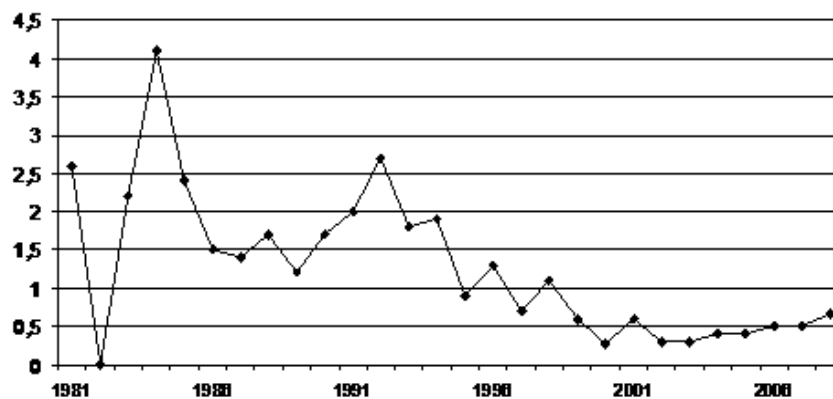
Tabell 2.1 Antalet bestraffade förseelser mot dopningsreglerna inom RF under 1981–2008

År	Antal bestraffade	Varav AAS	År	Antal bestraffade	Varav AAS
1981	2	2	1995	19	13
1982	1	1	1996	28	15
1983	8	7	1997	17	12
1984	19	17	1998	24	13
1985	28	26	1999	12	5
1986	20	11	2000	6	3
1987	25	17	2001	18	8
1988	30	18	2002	9	5
1989	21	9	2003	11	5
1990	30	18	2004	18	9
1991	37	16	2005	18	5
1992	56	25	2006	18	8
1993	40	29	2007	18	6
1994	38	18	2008	24	10

Källa: RF.

Antidopningsverksamheten och antalet positiva dopningsfall i förhållande till antalet kontroller över tid inom RF framgår av figuren nedan.

Figur 2 Positiva dopningsfall i relation till antal tagna dopningsprov 1981–2008 (procent)

Källa: RF

Information och utbildning

Antidopinggruppen upprätthåller en informationsservice i första hand för SF:en, deras föreningar och aktiva. Årligen hålls konferenser riktade till SF:en för att sprida kunskap om den aktuella antidopningsverksamheten och om regeländringar som kan påverka SF:en. Konferenser riktas också till distriktsidrottsförbunden för att ge förbundens antidopningsansvariga underlag för deras utbildnings- och informationsverksamhet inom respektive distrikt.

Till föreningarna vänder sig det webbaserade studiematerialet Vaccinera klubben, som ger föreningen en möjlighet till kunskapstest och ett underlag för diskussion för att inom föreningen utforma en antidopningspolicy. Vaccinera klubben utgör ett kompletterande stöd till SF:s egna informationsinsatser och har utformats för att stimulera en ökad förebyggande verksamhet mot dopning på föreningssnivå. Efter genomgången program får föreningen ett diplom/”vaccinationsintyg”, som visar att den genomgått programmet. Sedan starten 2006 och fram till slutet av 2010 har cirka 400 idrottsföreningar valt att genomföra Vaccinera klubben mot dopning och mer än 16 000 personer har genomfört det webbaserade kunskaps-testet.

För idrottsaktiva, ledare och andra intresserade tillhandahåller Antidopinggruppen en omfattande information via RF:s webbsida. Här finns bl.a. information om dopningsklassade läkemedel och förutsättningarna att söka dispens etc. Antidopinggruppen ger även information via telefon och e-post.

Antidopinggruppen utger regelbundet även elektroniska nyhetsbrev till olika målgrupper.

Som ovan konstaterats genomförs också årliga utbildningar och vidareutbildningar av dopningskontrollfunktionärer. Dessa medverkar i sin tur till informationsspridning i samband med dopningskontrollerna.

Antidopinggruppen svarar vidare i samråd med Dopingkommissionen och RF:s kommunikationsavdelning för information till medier och andra intressenter.

Kostnaderna för informations- och utbildningsverksamheten är för år 2010 budgeterade till 670 000 kronor, varav 460 000 kronor avser verksamhet riktat till dopningskontrollfunktionärer.

Forskning och utveckling

I enlighet med regeringens regleringsbrev för statens stöd till idrotten lämnar RF årligen ekonomiskt stöd för forskning och utveckling när det gäller analysmetoder inom antidopning. För sådan verksamhet vid Dopinglaboratoriet har för 2010 avsatts 1,5 miljoner kronor.

I övrigt bevakas på olika sätt aktuell forskning inom dopningsområdet, vilket också dokumenterats i olika forskningsöversikter. RF har bidragit till två studier som för närvarande pågår, en om ”Pillerkulturen inom idrotten” och en om ”Faktorer som motverkar/underbygger doping”. Ambitionen är att stimulera och initiera forsknings- och utvecklingsinsatser som syftar till att ge ökad kunskap om dopning inom idrotten, dess bakgrund och konsekvenser samt olika metoder att eliminera missbruket.

Nationell samverkan

På nationell nivå samverkar som framgått ovan RF/Antidopinggruppen genom råd och stöd med SF, DF och SOK. Bl.a. gäller detta hjälp med att upprätta och förbättra SF:s och DF:s egna antidopningsprogram och som tidigare nämnts genom anordnande av årliga informationskonferenser med SF respektive DF som målgrupp. Med de SF som är högprioriterade ur kontrollsynpunkt genomförs individuella uppföljnings- och planeringsmöten. En viss bevakning och uppföljning sker också av att upprättade antidopningsprogram följs.

Utanför idrotten har Antidopinggruppen och Dopingkommissionen deltagit i Regeringskansliets nyligen avslutade arbetsgrupp för frågor rörande dopning inom idrotten m.m. (Ju2003:E), i möten med Dopingjourens strategigrupp, i den Centrala samverkansgruppen, som består av deltagare från Statens folkhälsoinstitut, tull och polis m.fl., i AAS-nätverket, i STAD-projektets referensgrupp och samverkar med Stiftelsen Ren Idrott. Samverkan avser att genom ömsesidigt utbyte av information och kunskap kunna stärka arbetet mot dopning, såväl inom idrotten som inom samhället i övrigt.

Internationell samverkan

Avsikten med den internationella samverkan som bedrivs är att påverka och stödja utvecklingen av internationellt harmoniserade antidopningsprogram av hög kvalitet. Som framgått av tidigare

beskrivningar har RF arbetat aktivt mot dopning sedan slutet av 1970-talet. RF har därigenom erfarenhet och kompetens som efterfrågas internationellt. RF är medlem i det internationella förbundet för nationella antidopningsorganisationer (Association of National Anti-Doping Organizations, ANADO) främst för att medverka till informationsutbyte och särskilt till stöd för mindre utvecklade nationella antidopningsorganisationer. För att ha möjlighet att ytterligare påverka antidopningsarbetet inom WADA arbetar RF aktivt med att granska och avge yttranden över nya regeltexter och förslag till handlägningsföreskrifter. Internationellt samarbete i den verksamheten sker i stor utsträckning inom ett mellanstatligt samarbetsavtal där Sverige och nio andra länder genom respektive regeringskansli och nationell antidopningsorganisation samverkar (International Anti-Doping Arrangement, IADA).

I enlighet med ett avtal mellan de nordiska länderna sker ett samarbete även i antidopningsfrågor.

Genom att Sverige ratificerat Europaråds- och Unescokonventionerna mot dopning inom idrotten deltar Dopingkommissionen/Antidopinggruppen som bisittare till Regeringskansliets företrädare vid möten i övervakningsgruppen respektive i partskonferensen.

För den internationella samverkan har i budgeten för år 2010 avsatts 210 000 kronor.

Enskilda personer inom Dopingkommissionen/ Antidopinggruppen deltar också, eller har genom åren deltagit, i uppbyggnaden av olika internationella förbunds antidopningsverksamhet.

Ledning

All verksamhet inom Antidopinggruppen som styrs av Världsantidopningskoden, RF:s stadgar och Idrottens antidopingreglemente eller föreskrifter är certifierad enligt den internationella standarden ISO 9001:2008. För att få och upprätthålla certifikatet har ett kvalitetsledningssystem utarbetats. Detta system syftar till att dels kvalitetssäkra de olika processerna, dels bidra till ständiga förbättringar av verksamheten. Certifikatet förnyades senast i mars 2009.

Antidopinggruppen förbereder sammanträden i Dopingkommissionen i samråd med dess ordförande, är föredragande och sekreterare vid sammanträdena och svarar för att verkställa fattade beslut.

På samma sätt svarar Antidopinggruppen för regelbunden information och beslutsunderlag till RF:s ledning jämte RS, t.ex. i fråga om verksamhetsplan, budget och uppföljningar.

Fasta kostnader för löner och kansli beräknas 2010 uppgå till 7,6 miljoner kronor.

2.3.3 Dopingkommissionen

Dopingkommissionen utses av RF-stämman, som anordnas vartannat år.

I 13 kap 6 § RF:s stadgar beskrivs Dopingkommissionens uppgifter:

Dopingkommission som ska bestå av ordförande, vice ordförande och fyra övriga ledamöter, väljs av RF-stämman. Antalet övriga ledamöter ska vara lika fördelat mellan könen. I Dopingkommissionen ska det finnas juridisk och medicinsk sakkunskap.

Dopingkommissionen har det övergripande ansvaret för idrottens antidopningsverksamhet och ska bl.a.

- verka för och övervaka att idrottens antidopningspolicy och regelverk efterlevs,
- leda och övervaka dopningskontrollverksamheten,
- utfärda anvisningar för dopningskontrollverksamheten, samt
- anmäla förseelser enligt Idrottens antidopingreglemente till bestraffning.

Vid val av ledamöter i Dopingkommissionen gäller som för övriga RF-organ att ordföranden och vice ordföranden ska utses för en tid om två år och att övriga ledamöter ska utses för en tid om fyra år. Bland övriga ledamöter ska gälla jämn könsfördelning. Dopingkommissionen har utsett ett Medicinskt råd. Rådets uppgift är att vara expertorgan och bistå i medicinska frågor, kopplade till dopningsreglerna.

Enligt Föreskrifter om dispens har Dopingkommissionen tillsatt en Dispenskommitté som har till uppgift att besluta över ansökningar om dispens.

Dopingkommissionen har ett ansvar för att det inom idrotten bedrivs ett antidopningsarbete som syftar till att helt eliminera dop-

ning inom idrotten. Dopingkommissionen har formulerat sin vision på följande sätt:

Visionen är en dopningsfri idrott. En idrott där

- vinnaren kan glädja sig över en juste seger,
- förloraren kan känna sig trygg i att ha förlorat i ärlig kamp, och
- åskådaren kan njuta av idrottsprestationen, förvissad om att resultatet inte är en följd av förbjudna medel och metoder.

Årligen fastställs en verksamhetsplan med antal dopningskontroller utifrån de bidrag som getts. Dopingkommissionen har inget eget budget- eller personalansvar.

Ett stort arbete har lagts ned och läggs årligen ned för att göra en dopningskontrollplan. Baserat på en rad kriterier görs en värdering beträffande inom vilka idrotter/idrottsgrenar risken för användning av prestationshöjande medel anses vara störst, vilket ligger till grund för en första fördelning. För varje idrott görs vidare en fördelning i förhållande till förekomsten av idrottsutövare som är registrerade som toppelit inom respektive internationella specialförbund. En bedömning görs också av vilka idrottsutövare som finns inom utsatta idrotter på nationell elitnivå eller kan förväntas nå en sådan nivå. För att göra det så svårt som möjligt att dopa sig framgångsrikt styrs även tidpunkten när kontrollerna bör genomföras utifrån vilka dopningsmedel som kan vara aktuella i olika sammanhang.

Sammantaget omfattar denna fördelning drygt 85 procent av antalet dopningskontroller, återstående kontroller fördelas på de olika distriktsidrottsförbunden för dopningskontroller bland distriktens duktiga idrottsutövare men också i idrottsmiljöer där dopning kan antas förekomma. Inom ramen för den inriktning Dopingkommissionen årligen fastställer fattar varje DF själv beslut om hur dessa kontroller ska läggas ut.

För att underlätta arbetet med att planera dopningskontroller har, som framgått tidigare, vissa idrottsutövare skyldighet att lämna s.k. vistelserapporter. Dopingkommissionen fastställer principerna för vilka idrottsutövare som ska lämna sådana rapporter och omfattningen av rapporteringen. Vilka idrottsutövare som blir skyldiga att lämna vistelserapporter avgörs i ett senare skede av Antidopinggruppen efter samråd med respektive SF.

Dopingkommissionen deltar också i arbetet med att ta fram föreskrifter för antidopningsarbetet, vilka beslutas av RS, och fastställer behövliga anvisningar liksom den svenska översättningen av listan över förbjudna substanser och metoder.

Som angivits ovan fungerar Dopingkommissionen som åklagare i ärenden om förseelser mot dopningsreglerna. Rutinärenden har delegerats till handläggare inom Antidopinggruppen. Mera komplicerade ärenden blir föremål för diskussion inom Dopingkommissionen – i vissa fall efter konsultation med Medicinska rådet. Dopingkommissionen har också rätt, och i vissa fall skyldighet, att stänga av en idrottsutövare under utredningen. Dopingkommissionen har möjlighet att överklaga ett beslut där Dopingnämnden, eller annat nationellt eller internationellt bestraffningsorgan, friat en anmäld till Riksidrottsnämnden eller Court of Arbitration for Sport.

Antalet sammanträden i Dopingkommissionen uppgår till cirka fem per år. Förutom de stadgeenliga uppgifterna fyller Dopingkommissionen en rådgivande funktion för Antidopinggruppen. Enskilda ledamöter bistår löpande Antidopinggruppen med råd enligt en upprättad intresselista.

Dopingkommissionens ledamöter utövar sina funktioner på ideell basis, med rätt till ersättning för kostnader och för traktamente enligt RF:s ersättningsregler.

Kostnaderna för Dopingkommissionen och Medicinska rådet har för år 2010 budgeterats till 265 000 kronor.

2.4 Dopingnämnden och Riksidrottsnämnden

2.4.1 Dopingnämnden

Dopingnämnden fungerar som första instans i förseelser mot Idrottens antidopningreglemente. Nämnden skapades 2007 genom ändring av RF:s stadgar. Tidigare handlade respektive SF de av Dopingkommissionen anmälda förseelserna mot dopningsreglerna. Beroende på förbundets personella resurser och antalet dopningsfall inom förbundets jurisdiktion kunde handläggningen och besluten vara av olika kvalitet. För att stärka idrottsutövarens rättssäkerhet bildades därför Dopingnämnden. Den består av ordförande, vice ordförande samt fyra övriga ledamöter. Antalet övriga ledamöter ska vara jämt fördelat mellan könen.

Ordföranden och vice ordföranden väljs på RF-stämman för en tid av två år, medan övriga ledamöter har en mandatperiod på fyra år. Valen av övriga ledamöter görs på sådant sätt att hälften av platserna är föremål för val vid varje RF-stämman.

Stadgarna föreskriver att både ordföranden och vice ordföranden i Dopingnämnden ska ha domarkompetens. Även om det inte är inskrivet i stadgarna är det underförstått att ingen som kan ha personligt intresse i ett ärende deltar i handläggningen av eller beslut i ett sådant ärende.

Kostnaden för Dopingnämndens verksamhet finansieras av RF från förbundets generella medel.

2.4.2 Riksidrottsnämnden

Dopingnämndens beslut i ett ärende kan överklagas till Riksidrottsnämnden av den som är föremål för beslutet samt av Dopingkommissionen. Riksidrottsnämnden är sedan lång tid tillbaka RF:s högsta juridiska instans och dömer inte bara i dopningsärenden utan i alla bestraffningsärenden och dessutom i förvaltningsärenden inom idrotten. Riksidrottsnämnden består av ordförande, vice ordförande och sex övriga ledamöter. Antalet övriga ledamöter ska vara jämt fördelat mellan könen.

Val till ordföranden, vice ordföranden och övriga ledamöter sker på RF-stämman på samma sätt som vid val till Dopingnämnden vilket bl.a. innebär att både ordföranden och vice ordföranden i Riksidrottsnämnden ska ha domarkompetens. Även här förutsätts att ledamot som är jävig inte deltar i handläggning eller beslut.

Kostnaden för verksamheten i Riksidrottsnämnden finansieras liksom för Dopingnämnden av RF från förbundets generella medel.

2.5 Specialidrottsförbunden

SF har enligt RF:s stadgar bl.a. skyldighet att aktivt arbeta för en dopningsfri verksamhet inom förbundet och anslutna föreningar samt upprätta plan för antidopningsarbetet. Det är SF:en som ska se till att deras idrottsutövare får den utbildning och information som behövs för att inte någon inom deras idrott av okunskap ska bli fälld för en förseelse mot dopningsreglerna. SF:en har också att bedriva sådant etikarbete att fusk och en ökad hälsorisk genom

användning av förbjudna substanser eller metoder inte ses som ett alternativ.

Antidopinggruppen bistår SF:en med upprättande av antidopningspolicy och planer och har därmed en kontroll över att sådana finns och följs. Dopingkommissionen inhämtar rapporter om hur arbetet inom de olika SF:en fortskrider.

RF har möjlighet att minska utbetalning av bidrag till ett SF om skyldigheterna enligt stadgarna inte uppfylls. Denna möjlighet har aldrig använts.

2.6 Distriktsidrottsförbunden

Även distriktsidrottsförbund (DF) har en roll i antidopningsarbetet. Som RF:s regionala organisation har DF:en ett ansvar för en allmänt förebyggande verksamhet inom antidopningsområdet. Förbunden ska bl.a. säkerställa att information och rådgivning förekommer inom deras respektive distrikt. Antidopinggruppen informerar förbundens representanter vid en årlig konferens om nyheter och förändringar i arbetet respektive det aktuella regelverket. Flera DF deltar aktivt i det drogförebyggande samhällsarbetet för att motverka användning av dopningsmedel och andra droger. De samarbetar i detta med kommuner, länsstyrelsen, polis och tull inom de olika distrikten. Historiskt sett har ett stort antal dopningskontrollfunktionärer rekryterats inom idrotten på lokal och regional nivå. DF:en har varit ett viktigt stöd i rekrytering och i att organisera erfarenhetsutbyte mellan de dopningskontrollfunktionärer som är bosatta och aktiva inom distriktet.

DF:en får till stånd dopningskontroller, främst i förebyggande syfte, för att synliggöra att kontroller kan ske även på lokal nivå inom idrotten.

3 Det internationella arbetet mot dopning inom idrotten

3.1 Världsantidopningsbyrån bildas

3.1.1 Är idrotten ute och cyklar?

Sommaren 1998 genomgick den internationella cyklingen en kris genom flera avslöjanden av dopningsfall i den internationella cykeltävlingen Tour de France i Frankrike. Den franska polisen slog till mot flera lag i tävlingen däribland laget Festina som fick ge namn till skandalen. Vid beslagen fann polisen illegala droger som erythropoietin (EPO), tillväxthormoner, testosteron och amfetamin. Dessförinnan hade i januari 1998 uppmärksammade beslag av dopningsmedel gjorts vid världsmästerskapen i simning i Perth, Australien.

Idrottens trovärdighet ställdes inför en svår utmaning och Internationella Olympiska Kommittén (International Olympic Committee, IOC) tog initiativ till en Världsantidopningskonferens i Lausanne, Schweiz i februari 1999. Vid konferensen deltog företrädare för idrottsorganisationer från den olympiska rörelsen. Även företrädare för regeringar från stora delar av världen var närvarade som observatörer.

Idrottsorganisationerna som deltog i konferensen i Lausanne antog den 4 februari 1999 en deklaration som kom att få stor betydelse för arbetet mot dopning inom idrotten.

I den s.k. Lausannedeklarationen påtalas behovet av att skapa en oberoende internationell antidopningsbyrå. Byrån skulle bildas så att den var i full kraft vid de olympiska spelen i Sydney 2000. Vidare framhölls behovet att utöka antalet dopningskontroller utom tävlan, samordna forskning kring dopning, främja förebyggande insatser och utbildning och harmonisera vetenskapliga och tekniska standarder och procedurer för analyser och utrustning.

Av deklARATIONEN framgår att en arbetsgrupp representerande den olympiska rörelsen, inklusive aktiva idrottsutövare samt regeringar och relevanta mellanstatliga organisationer skulle bildas och mötas inom tre månader. Arbetsgruppens uppgift skulle vara att bestämma struktur, uppdrag och finansiering av byrån. Den olympiska rörelsen genom IOC förband sig att anslå 25 miljoner US-dollar till byråns verksamhet.

3.1.2 Regeringarna agerar inom EU

Festinaskandalen ledde till betydande oro även på politisk nivå i EU och bland dess medlemsstater. Det var en oro för idrottens förmåga att hantera dopningsproblemen. Redan tidigare hade de flesta stater i Europa slutit sig till Europarådskonvention mot dopning inom idrotten och därigenom tagit på sig förpliktelser.

Vid Europeiska rådets möte i Wien 1998 uttryckte rådet sin oro för omfattningen och allvaret med dopning inom idrotten. Rådet betonade behovet av mobilisering på EU-nivå och inbjöd medlemsstaterna i EU att tillsammans med EU-kommissionen och internationella idrottsorganisationer undersöka möjliga åtgärder för att intensifiera kampen mot denna fara, dvs. dopning inom idrotten.

Under Tysklands ordförandeskap i EU, första halvåret 1999, genomfördes två informella idrottsministermöten. Vid dessa möten diskuterades dopningsfrågan och behovet av ökat internationellt samarbete mellan medlemsstaterna inom EU och med idrottsorganisationerna för att nå bättre resultat i kampen mot dopning inom idrotten. Det resulterade i att EU-kommissionen i samarbete med medlemsstaterna aktivt deltog i en intensiv dialog med bl.a. IOC om skapandet av den internationella antidopningsbyrån på idrottsområdet som Lausannedeclarationen hade uttalat sitt stöd för.

Andra halvåret 1999 var Finland ordförande i EU och under sitt ordförandeskap fullföljde Finland arbetet med skapandet av den internationella antidopningsbyrån. Som en del i det arbetet genomfördes ett viktigt informellt idrottsministermöte i Vierumäki i oktober, där särskilt processen att skapa Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) diskuterades. När WADA stiftades 10 november 1999 var den finska idrottsministern å medlemsstaterna i EU:s vägnar en av stiftarna.

Den 1 januari 2000 började WADA att verka.

3.1.3 Regeringarna agerar globalt

Samarbetet i WADA skulle inledningsvis komma att ske mellan två ojämförbara storheter, dels representanter för länder i hela världen, dels idrotten i hela världen.

Idrotten hade på IOC:s initiativ definierat idrotten i WADA till att främst vara den olympiska rörelsen som är en struktur som redan då var väl definierad och som i sin tur hade centralorganisationer för respektive del av denna rörelse. Här kan nämnas de nationella olympiska kommittéernas förbund (Association of National Olympic Committees, ANOC). De olympiska idrotterna har dels vinteridrotternas förbund (Association of International Olympic Winter Sport Federations, AIOWF), dels sommaridrotternas förbund (Association of Summer Olympic International Federations, ASOIF). Därtill finns Sportaccord som representerar idrotten även utanför de olympiska idrotterna.

Staterna hade vid WADA:s tillkomst ingen samlande struktur. Inför sommar-OS i Sydney 2000 önskade Australien i samarbete med andra stater ta initiativ till att formulera staternas ansvar i att bekämpa dopning inom idrotten. På inbjudan av Australiens regering deltog 25 länder vid International Summit on Drugs in Sport, i Sydney i november 1999. Det blev början till en serie möten där företrädare för regeringar fick möjlighet att diskutera hur WADA kunde stödjas och hur ländernas ansvar kunde fördelas sinsemellan. Denna serie av möten kom att benämnas International Intergovernmental Consultative Group on Anti-Doping in Sport (IICGADS). Det som från början var ett begränsat antal länder som bjöds in till Sydney Summit 1999 utvecklades till att så småningom omfatta drygt 50 länder 2002. Sverige deltog vid samtliga möten.

Vid ett IICGADS-möte i Montreal, Kanada 2000 uppnåddes enighet om hur många ledamöter som varje kontinent skulle få av regeringarnas representanter i WADA:s stiftelsestyrelse och exekutivkommitté, i WADA liksom i IOC definieras varje kontinent som en olympisk region. Var och en av de fem regionerna skulle få en plats i exekutivkommittén. I stiftelsestyrelsen skulle Afrika få tre ledamöter, Amerika fyra ledamöter, Asien fyra ledamöter, Europa fyra ledamöter och Oceanien två ledamöter. Det skulle vara upp till varje region att inom sig komma överens om fördelning av platserna. Överenskommelsen som gjordes vid mötet står sig i huvudsak även i dag så när som på att Europas regeringar fått ytterligare en leda-

mot i stiftelsestyrelsen vilket även möjliggjorde att en ledamot från Internationella Paralympiska Kommittén fick plats i styrelsen.

Vid IICGADS-mötet i Kapstaden, Sydafrika 2001 enades mötesdeltagarna om hur regeringarnas andel av bidrag till WADA:s budget skulle fördelas mellan regionerna. Denna överenskommelse bekräftades av deltagare från stater vid den andra Världsantidopningskonferensen i Köpenhamn, Danmark 2003 och står sig än i dag. Den innebär att de olika regionerna betalar följande andelar av staternas bidrag till WADA:s budget:

<u>Region</u>	<u>Procentandel</u>
Afrika	0,50
Amerika	29,00
Asien	20,46
Europa	47,50
Oceanien	2,54

Det är upp till varje region att inom sig bestämma fördelningen mellan olika länder i regionen.

I Europa bestämde sig regeringarna för att använda samma modell för fördelning av sin andel till WADA som gäller betalningen av avgiften till Europarådets budget. Det innebär att såväl befolkningsstorlek som bruttonationalproduktens storlek och utveckling inverkar på respektive lands bidrag till WADA:s budget.

Vid sitt femte och sista IICGADS-möte i Moskva, Ryssland 2002 tog de 53 närvarande länderna initiativet till att vid Unescos möte för idrottsministrar 2003 uppmana Unesco att engagera sig formellt i arbetet mot dopning inom idrott. När Unescos generalförsamling 2005 enhälligt antog den internationella konventionen mot dopning inom idrotten upplöstes det nätverk som vi känner som IICGADS. Mer information om IICGADS finns på webbsidan (www.nla.gov.au/nla.arc-13674).

3.1.4 Världsantidopningsbyrån agerar

WADA är en stiftelse med säte i Lausanne, Schweiz. Den har sitt högkvarter i Montreal, Kanada sedan 2002. WADA har 2010 en personalstyrka på cirka 50 personer och har en årsbudget på 28 miljoner US-dollar. WADA har regionala kontor i Kapstaden, Syd-

afrika, i Lausanne, Schweiz, i Montevideo, Uruguay och i Tokyo, Japan. Kontoret i Lausanne hanterar främst relationerna med den olympiska rörelsen. Mer information om WADA finns på dess webbsida (www.wada-ama.org).

Beslutsfattande

Stiftelsestyrelsen i WADA består av 38 ledamöter. Hälften av ledamöterna representerar regeringar och hälften representerar idrottsorganisationer inom den olympiska rörelsen. Regeringarnas representation har redovisats ovan. Idrottens representation återges nedan.

Exekutivkommittén består av en representant vardera från Internationella Olympiska Kommittén (IOC), Association of National Olympic Committees, (ANOC), Association of Summer Olympic International Federations (ASOIF), Sportaccord och IOC:s aktiva idrottares kommission.

Stiftelsestyrelsens 18 platser fördelas på följande sätt; fyra representanter från IOC, fyra från ANOC, tre från ASOIF, en från Sportaccord, en från Association of International Olympic Winter Sport Federations (AIOWF), fyra från IOC:s aktiva idrottares kommission och en representant från Internationella Paralympiska Kommittén. Samtliga ledamöter i exekutivkommittén är också ledamöter i stiftelsestyrelsen. Uppdraget som ordförande och vice ordförande i WADA roterar mellan regeringssidan och den olympiska rörelsen. För närvarande har den olympiska rörelsen genom Arne Ljungqvist uppdraget som vice ordförande i WADA. Både ordföranden och vice ordföranden ingår som ledamöter i dessa beslutande församlingar.

En uppfattning som ofta framförs är att den olympiska rörelsen alltid är väl samspelt i de beslutande församlingarna. En förklaring till detta kan vara att rörelsen representeras av företrädare på hög nivå. När WADA väl fattar beslut har det föregåtts av en strukturerad konsultationsprocess med idrotten under ledning av IOC. Vidare finns inom idrotten en kontinuitet på så sätt att ledamöternas uppdrag sträcker sig över en lång period och därigenom kan ledamöterna bygga upp en kompetens i sakfrågorna och ett eget nätverk.

En annan uppfattning som framförs är att regeringarna inte är lika väl samspelta. En förklaring till detta kan vara bristen på kontinuitet. Ledamöter som representerar regeringarna är ledamöter under

kortare tid än ledamöter inom idrotten. Förklaringen är förmodligen att en regions rotationsordning för ledamöter ger en kortare tid som ledamot. Frågan om hur lång tid ledamöter ska ha sitt uppdrag i WADA är aktuell i Europa. Belgien har under sitt ordförandeskap i EU hösten 2010 rest frågan till diskussion om hur EU:s representanter ska utses och för vilken tidsperiod. Länderna inom de fem kontinenterna har alla mer eller mindre väl utvecklade samarbetsformer inom sig. I Europa fungerar samordningen väl mellan medlemsländerna i Europarådet men samarbetet mellan kontinenterna på regeringsidan är ännu inte utvecklad. Bristen på kontinuitet bland ledamöter och bristen på samordning mellan länderna i de olika regionerna kan försvaga möjligheten till inflytande i WADA.

Rådgivande

Inom WADA finns kommittéer med experter som nominerats av bl.a. regeringar och idrottsorganisationer. Det finns en kommitté för hälsa, medicin och forskning med uppgift att bl.a. granska forskningsansökningar, utarbeta listan över förbjudna substanser och metoder och pröva ackrediteringsfrågor för dopningslaboratorierna. Det finns en utbildningskommitté med uppgift att pröva och utveckla insatser till aktiva, idrottsorganisationer, antidopningsorganisationer och regeringar. Det finns en aktivas kommitté som ger synpunkter på WADA:s verksamhet utifrån en idrottsutövares synvinkel. Det finns en finansiell- och administrativ kommitté som ger råd och synpunkter i bl.a. budgetfrågor.

Vilka prioriteringar i verksamheten gör WADA?

WADA:s prioriteringar kan sammanfattas i följande punkter:

- Efterlevnaden av Världsantidopningskoden genom stöd till många internationella idrottsförbund och antidopningsorganisationer för att utveckla deras regelverk och verksamhet för att efterleva kodens tvingande bestämmelser. Att alla som undertecknat koden respekterar den är avgörande för en framgångsrik harmonisering av arbetet mot dopning inom idrotten. WADA har som uppgift att övervaka implementeringen av koden och de internationella standarderna, vilket medför att WADA överklagar dopningsbeslut

där påföljden anses ha blivit fel, vanligtvis när avstängning har uteblivit eller blivit för kort.

- Samarbete med myndigheter m.fl. som upprätthåller lagar av betydelse i sammanhanget i olika länder och internationellt. Det innebär att WADA samarbetar med International Criminal Police Organization – INTERPOL och andra nationella och internationella myndigheter för att bekämpa den illegala handeln med dopningsmedel. WADA uppmantrar även regeringar att utveckla lagstiftning till stöd för kampen mot dopning.
- Forskning och medicinska frågor är ett område där WADA använder betydande resurser för att stödja forskning som kan bidra till att utveckla analysmetoder och avslöja dopningsfusk. Ett annat användningsområde är uppdatering av listan över förbjudna dopningssubstanter och metoder samt ackreditera och ompröva ackreditering av dopningslaboratorier.
- Koordinering av antidopningsarbetet genom att underhålla och förbättra ADAMS, det databaserade system som kan användas för att planera och leda antidopningsarbetet i såväl idrottsorganisationer som antidopningsorganisationer.
- Utveckling av antidopningsarbetet genom stöd till att upprätta regionala antidopningsorganisationer i områden som saknar möjlighet att upprätta en nationell antidopningsorganisation men som genom regionalt samarbete kan nå framgång.
- Utbildning riktad till såväl aktiva som ungdomar genom att stödja idrottsorganisationer, dopningsorganisationer och regeringar med att utveckla utbildningsprogram samt att publicera information som förebyggande insats.
- Nå de aktiva med information och utbildning och göra särskilda insatser vid större internationella idrottsevenemang.

3.2 Världsantidopningsprogrammet

Världsantidopningsprogrammet (World Anti-Doping Program, WADP) är det samlade regelverket som tagits fram och implementerats för att uppnå harmonisering av antidopningsprogram och bestämmelser inom idrottsorganisationer och bland regeringar.

WADP består av tre nivåer.

Den första nivån är Världsantidopningskoden (World Anti-Doping Code, koden). Koden antas av WADA:s stiftelsestyrelse och den är bindande för de idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer som undertecknar koden.

Den andra nivån är de internationella standarder som antas och revideras av WADA:s exekutivkommitté. Nu gällande standarder är följande:

- listan över förbjudna substanser och metoder,
- undantag för terapeutiskt bruk,
- dopningskontroller,
- laboratorier, och
- skydd av privatlivet och personlig information.

Nämnda standarder är tekniska regleringar som är bindande för dem som undertecknat koden. Standarden för laboratorier är bindande för de dopningslaboratorier som är ackrediterade av WADA. Liststandarden och standarden avseende undantag för terapeutiskt bruk (dispenser) är integrerade i den internationella Unescokonventionen mot dopning inom idrotten. Det innebär att de 151 stater som t.o.m. december 2010 hade slutit sig till konventionen utlovat att följa dessa standarder.

Den tredje nivån är modeller för god praxis och riktlinjer. Dessa modeller är inte bindande utan de är rekommendationer till intresserade och utarbetas av WADA. För att underlätta för internationella specialidrottsförbund, nationella olympiska kommittéer och nationella antidopningsorganisationer att implementera koden i sina regelverk har WADA bl.a. utarbetat en modell av regler för respektive struktur. WADA har vidare i nära samarbete med IADA utarbetat riktlinjer för nationella antidopningsorganisationer att upprätthålla och/eller erhålla en ISO-certifiering av sin dopningskontrollverksamhet.

3.2.1 Världsantidopningskoden

WADA arrangerade 2003 en Världsantidopningskonferens med deltagande av representanter främst från idrottsorganisationer och regeringar. Inför konferensens avslutande då förhandlingarna var slutförda antog WADA:s stiftelsestyrelse den första Världsanti-

dopningskoden. Det var det första regelverket som omfattade såväl internationella idrottsförbund som nationella antidopningsorganisationer. Koden reviderades sedermera vid Världsantidopningskonferensen 2007 efter en lång förberedande process med delaktighet från alla berörda intressenter. Nästa planerade revidering av koden planeras ske i anslutning till den kommande Världsantidopningskonferensen 2013 och processen för detta inleds 2011.

För implementering av koden krävs att dess artiklar införs i organisationens regelverk. WADA:s stiftelsestyrelse avgör, efter granskning av den undertecknande organisationens regelverk, om detta överensstämmer med koden.

Arbetet med att implementera koden i ett regelverk är komplicerat med hänsyn till olika kulturer i att skriva lagtext. Arbetet med Sveriges Riksidrottsförbunds (Riksidrottsförbundet, RF) implementering av 2007 års lydelse av koden pågår för närvarande och är i stort sett klart.

3.3 Staterna och idrottsorganisationerna arbetar mot dopning inom idrotten

I detta avsnitt redovisas en förhållandevis omfattande kartläggning av den omvärld som staten och idrottsrörelsen har att förhålla sig till när det gäller antidopningsarbetet. Det finns många organisationer och strukturer såväl på den statliga sidan som inom idrotten som på olika sätt deltar i arbetet mot dopning inom idrotten. Kartläggningen syftar till att öka förståelsen för hur beslut kommer till och kan påverkas samt att möjliggöra en bedömning av en lämplig ansvarsfördelning mellan olika aktörer i Sverige gällande den internationella antidopningsverksamheten som berör idrotten.

Kartläggningen beskriver det internationella arbetet mot dopning inom idrotten utifrån ett svenskt perspektiv. Skissen längst bak i kapitlet tar sin utgångspunkt i Regeringskansliets roll som företrädare för Sverige i olika mellanstatliga strukturer och RF:s nuvarande roll som nationell antidopningsorganisation. Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) representerar svensk idrott i olympiska frågor medan RF har sin betydelsefulla uppgift som samlande centralorganisation för svensk idrott. Den paralympiska idrottsverksamheten är viktig också i antidopningsarbetet. Här noteras att deras struktur nationellt och internationellt är snarlik med den

olympiska strukturen. Såväl alla olympiska som paralympiska idrotter i Sverige omfattas av RF:s antidopningsregler.

Inledningsvis görs en genomgång av statens åtaganden. Därefter kommer en redogörelse för idrottens åtaganden.

3.4 Staternas struktur och ansvar i arbetet mot dopning

Ett framgångsrikt arbete mot dopning kan inte bedrivas endast nationellt. Idrottens regler är universella och de internationella reglerna mot dopning är en viktig del av dessa. I Sverige har staten traditionellt intagit en stödjande roll gentemot idrotten och respekterat idrottens oberoende och i samförstånd med idrotten därför avstått från närmare statlig reglering. I andra länder runt om i världen har staterna ofta en tydligare operativ roll gentemot idrottsorganisationerna. Oberoende av nivå av statlig styrning och förhållningssätt till idrottsorganisationerna nationellt har stater nått enighet om att vidta gemensamma åtgärder för att stödja det arbete som idrottsorganisationerna bedriver i att bekämpa dopning.

3.4.1 Regeringskansliet

Kultur- och idrottsministern ansvarar för idrottsfrågor i regeringen och idrottsfrågor bereds inom Regeringskansliet i Kulturdepartementet. I ansvaret ingår handläggning av frågor om Sveriges mellanstatliga åtaganden i arbetet mot dopning inom idrotten, t.ex. uppföljningen av den internationella konventionen mot dopning inom idrotten i Unesco respektive den internationella konventionen och tilläggsprotokollet mot dopning inom idrotten i Europarådet. Frågor angående Sveriges lagstiftning mot dopning handläggs inom Regeringskansliet i Socialdepartementet. Mer information om regeringens och Regeringskansliets arbete i idrottsfrågor finns på regeringens webbsida (www.regeringen.se).

3.4.2 Norden

De nordiska idrottsministrarna har i ett skriftligt uttalande från 1994 uttryckt en gemensam önskan om ett fördjupat samarbete i idrottsfrågor. Det skriftliga uttalandet reviderades senast 2003

(Ju2003/9427/D). I uttalandet framgår att antidopningsarbetet är en fråga där idrottsministrarna vill verka för ett fördjupat samarbete. Formen för samarbetet är informell. Idrottsministrarna träffas vid behov och ansvariga tjänstemän möts varje år. Antidopningsfrågorna är en av flera punkter för diskussion. Dessa möten har bl.a. spelat en viktig roll i att utarbeta ställningstaganden till frågor inom andra internationella organisationer i antidopningsarbetet.

3.4.3 Europarådet

Europarådet bildades 1949 och är en mellanstatlig samarbetsorganisation i Europa. Europarådet arbetar i huvudsak med att främja demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling av rättsstatens principer. Ett år efter bildandet upprättades och antogs Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, ETS No. 005 (Europakonventionen). Kontrollen av efterlevnaden av Europakonventionen sker huvudsakligen av Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg. Europarådet har för närvarande 47 medlemsstater, däribland Sverige.

Europarådet arbetar även med andra konventionsbundna frågor, bl.a. antidopning där Sverige 1990 ratificerade konventionen mot dopning inom idrott. Sveriges ratifikation av konventionen föregicks av propositionen Om godkännande av Europarådets konvention mot dopning (prop. 1989/90:142) där regeringen föreslog riksdagen att godkänna en ratifikation. Regeringen hänvisade till att en anslutning till konventionen inte förutsatte någon lagändring eller annan särskild åtgärd för Sveriges del. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1989/90:SoU30, rskr. 1989/90:316). Konventionen är också öppen för anslutning för stater som inte är medlemmar i Europarådet. Sverige signerade 2002 efter ett regeringsbeslut (N2002/7907/RUT), utan förbehåll för ratificering, ett tilläggsprotokoll till konventionen (ETS, 188). Protokollet uttalar ett stöd för WADA och ambitionen att höja kvaliteten i dopningskontroller samt staternas ambition att låta sina åtaganden utvärderas.

Arbetet med att följa upp antidopningskonventionen och dess tilläggsprotokoll görs i en särskild Övervakningskommitté (T-DO) där Sverige deltar aktivt med företrädare för Regeringskansliet och RF såsom svensk nationell antidopningsorganisation (NADO). Sverige har 2003 genomgått en granskning av sina åtaganden under konventionen av Övervakningskommittén. Sverige ansågs uppfylla

konventionens åtaganden men kommittén gav trots det förslag till förbättringar. Mer information om detta finns i avsnitt 4.2.

Under Ministerkommittén (medlemsstaternas ambassadörer till Europarådet i Strasbourg) har upprättats en särskild ad hoc kommitté i frågor som berör WADA, (Committee Ad Hoc Agency Mondial Anti-Dopage, CAHAMA). Kommittén som bildades 2003 har som uppgift att förbereda ställningstaganden inför stiftelsestyrelse- och exekutivkommittémöten i WADA. De rekommendationer som antas vid möten i CAHAMA överlämnas till Europas regeringars representanter i WADA:s beslutande organ. Sverige hade förtroendet att vara ordförande i CAHAMA från dess bildande fram tills 2008. För närvarande har Nederländerna ordförandeposten i kommittén.

Europarådet genomför regelbundet formella och informella möten för idrottsministrarna från Europas staters regeringar. Vid dessa möten utses normalt dels en representant för Europarådet till WADA:s stiftelsestyrelse (foundation board) dels en representant för Europas regeringar till WADA:s exekutivkommitté (executive committee). Vidare behandlas olika idrottspolitiska frågor av vikt för Europa såväl inom antidopning som inom andra idrottspolitiska områden. Brukligt har varit att formella möten genomförs vart fjärde år med ett informellt möte däremellan. Det senaste formella idrottsministermötet för Europarådet var i Aten, 2008 och i september 2010 genomfördes ett informellt idrottsministermöte i Baku, Azerbadjan.

Mer information om antidopning och andra idrottsfrågor finns på Europarådets webbsida (www.coe.int).

3.4.4 Europeiska Unionen

Europeiska unionen (EU) är ett fördragsbundet samarbete mellan 27 självständiga stater. År 1995 blev Finland, Sverige och Österrike medlemmar i EU. I takt med demokratiseringen i Östeuropa har allt fler stater slutit sig till EU. Samarbetet inom EU har successivt utvecklats genom att medlemsstaterna gemensamt har antagit nya fördrag. Det senaste fördraget som kan liknas vid en grundlag är Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), även kallat Lissabonfördraget, som trädde i kraft den 1 december 2009. Genom fördraget har varje medlemsstat valt att föra över en del av sin egen suveränitet till EU:s institutioner, med tanken att tillsammans kunna utöva ett större inflytande och uppnå bättre resultat.

Genom EUF-fördraget har medlemsstaterna gett EU:s institutioner ansvar för att arbeta med idrottsfrågor. Idrott har infogats i artikel 165 i fördraget tillsammans med utbildnings- och ungdomsfrågor. Verksamhet som genomförs med stöd av artikeln ska vara stödjande och kompletterande åtgärder till medlemsstaterna. Ingen lagstiftning kan antas med stöd av artikeln. Beslut fattas med kvalificerad majoritet. Sverige eller någon annan medlemsstat i EU kan således inte ensamt blockera beslut kring idrottsfrågor. Det råd som har ansvar för utbildning, ungdom och kultur ansvarar också för idrottsfrågor. Den 10 maj 2010 genomfördes det första formella mötet i rådet med deltagande av idrottsministrar från EU:s medlemsstater.

Under många år har idrott diskuterats informellt inom EU. Det första informella mötet för idrottsministrar i EU:s medlemsstater genomfördes i januari 1999. Mötet var en förberedelse inför den första världskonferensen mot dopning inom idrotten som genomfördes i februari 1999 i Lausanne, Schweiz. Idrottsministrarna från EU:s medlemsstater och EU-kommissionen spelade en viktig roll för tillkomsten av WADA vilket i sig självt motiverade de återkommande informella idrottsministermötena. Därefter har sådana möten genomförts under de flesta ordförandeskap, ofta två gånger om året. Antidopningsfrågorna har p.g.a. sin politiska natur ofta varit den enskilt viktigaste politiska frågan under dessa drygt 10 år.

Före eller i stället för informella idrottsministermöten har sedan början av 1990-talet informella tjänstemannamöten genomförts, s.k. sportdirektörmöten på inbjudan av EU-ordförandeskapet. Vid mötena deltar tjänstemän ansvariga för idrottsfrågor i de olika medlemsstaterna. Mötena syftar till att förbereda dagordningen vid informella EU-idrottsministermöten och klargöra vilka frågor som kräver en fördjupad politisk behandling.

I WADA:s stiftelsestyrelse ingår fem ledamöter som representerar Europas stater. Europarådet utser två av dessa och de andra tre ledamöterna utses av EU. EU:s medlemsstater har kommit överens om att följa den gamla trojkaprincipen för sin representation. Det innebär att den nuvarande, den föregående och den kommande medlemsstaten som innehar ordförandeskapet i EU tillsätter en person som ledamot i WADA:s stiftelsestyrelse för en period av 18 månader (3x6 månader), normalt är det medlemsstatens idrottsminister som är ledamot. Eftersom Sverige var ordförande i EU hösten 2009 var den svenska kultur- och idrottsministern ledamot av WADA:s stiftelsestyrelse mellan 1 januari 2009 och 30 juni 2010.

EU-kommissionen intar en aktiv roll i arbetet med antidopningsfrågor inom idrotten. En rad frågor som berör antidopning är redan reglerade inom EU. Som exempel kan nämnas att illegal handel med och transport av anabola androgena steroider (AAS) strider mot EU:s tullreglering och läkemedelsreglering. En fråga av intresse i sammanhanget är frågan om datasäkerhet och personskydd vid inhämtande och lagring av information om enskilda idrottsutövare. Personskydd och datasäkerhet behandlas närmare i kapitel 9 respektive kapitel 10.

EU-kommissionen är en viktig samtalspartner för WADA då antidopningsreglerna som WADA beslutar om ofta berörs av EU-rätten och WADA måste således ta hänsyn till att dopningsreglerna inte strider mot EU-rätten. EU-kommissionen bildade 2008 en arbetsgrupp som behandlar antidopningsfrågor. Sverige deltar i detta arbete.

Inom EU-kommissionen finns det olika direktorat och arbetsgrupper som hanterar frågor som även berör antidopningsarbetet. Information om idrott och EU finns på kommissionens webbsida (www.ec.europa.eu/sport/index).

3.4.5 Förenta nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur – Unesco

Förenta nationernas organ för utbildning, vetenskap och kultur (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Unesco) är en organisation inom FN för samarbete mellan länder inom områdena utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information. Målet för Unesco, och hela FN:s arbete, är att skapa fred genom ökat samarbete mellan organisationens medlemsländer. Organisationen bildades 1946 och den har 193 medlemsländer. Sverige blev medlem 1951.

Unesco styrs genom en generalkonferens där medlemsländernas representanter träffas vartannat år för att fastställa riktlinjer, program och budget. Vid generalkonferensen väljs en styrelse för en period om fyra år. Styrelsen består av representanter från 58 medlemsländer och den sammanträder två gånger per år. Styrelsen har till uppgift att följa upp generalkonferensens beslut och diskutera kommande program och budget.

Hösten 2003 sammankallade Unesco en ad hoc grupp med representanter från ett antal utvalda medlemsländer, medicinska

experter, representanter från Europarådet och WADA för att utarbeta ett förslag till en global konvention mot dopning inom idrotten. Vid ett möte 2005 med möjlighet för representanter från alla medlemsländer att delta, förhandlades det slutliga förslaget fram. Unesco antog därefter konventionen vid organisationens generalkonferens den 19 oktober 2005. Sverige tillträdde som första land konventionen, den 9 november 2005. Regeringen ansåg inte att åtagandena i konventionen var av sådan omfattning att riksdagens godkännande behövdes innan Sverige tillträdde denna konvention som trädde i kraft den 1 februari 2007 efter det att 30 länder tillträtt konventionen (Ju2005/2462/D). I slutet av 2010 hade 151 länder tillträtt konventionen. Det beslutande organet i konventionen är den partskonferens som möts vart annat år, senast i Paris 2009. Regeringen har beslutat bidra till den frivilliga fond som upprättats som stöd för fullföljande av konventionens syften (Ku2007/3442/KR).

Syftet med antidopningskonventionen inom Unesco är dels att regeringarna vidtar åtgärder mot dopning inom idrotten som komplement till de åtgärder som vidtas av idrottsrörelsen, dels att stödja det antidopningsarbete som genomförs av WADA genom Världsentidopningskoden. WADA och dess globala antidopningsarbete kopplas till konventionen på ett sådant sätt att dess arbete får en tydligare folkrättslig grund. Detta sker främst genom att två av WADA beslutade internationella standarder är bifogade konventionen och utgör en integrerad del av denna. Dessa standarder är listan över förbjudna dopningssubstanser och metoder och standarden avseende tillåtna undantag för terapeutisk användning. Mer information om konventionens innehåll i förhållande till svenskt antidopningsarbete finns i avsnitt 4.3.

Information om den globala antidopningskonventionen finns på Unescos webbsida (www.portal.unesco.org).

3.4.6 International Anti-Doping Arrangement

International Anti-Doping Arrangement (IADA) är ett mellanstatligt samarbetsavtal i antidopningsfrågor mellan 10 stater som är framgångsrika i arbetet mot dopning. Sverige är en av dessa stater. RF har i egenskap av nationell antidopningsorganisation en viktig roll i genomförandet av avtalet. Det nuvarande avtalet upphörde den 31 december 2010 och efter slutförda förhandlingar har staterna påbörjat arbetet med att besluta om ett förnyat avtal.

De länder som är anslutna till IADA är, förutom Sverige, Australien, Danmark, Finland, Kanada, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien och Sydafrika. Sekretariatet för IADA cirkulerar mellan länderna. Sverige hade sekretariatet 2002 och 2003. Kanada har ansvaret för sekretariatet 2011–2012. Alla parter i IADA svarar för sina egna kostnader.

För cirka 10 år sedan utvecklade IADA en ISO-standard för dopningskontroller. Denna kvalitetsstandard för de olika momenten i dopningskontroller har därefter utvecklats och är numera en av standarderna under Världsantidopningskoden. Staterna i IADA har även tillsammans samordnat sitt agerande i andra internationella organisationer. I dag inriktas arbetet främst på internationellt policyarbete samt erfarenhets- och kunskapsutbyte.

3.5 Idrottsorganisationernas struktur och ansvar i arbetet mot dopning

Idrottsorganisationernas ansvar i antidopningsfrågor är dels ett resultat av egna prioriteringar, dels ett resultat av samarbete internationellt. Samarbetet i antidopningsfrågor sker inom respektive idrott och mellan olika idrotter för att uppnå ökad standardisering, harmonisering och effektivitet. På internationell nivå är det respektive specialidrottsförbund som äger rätten till att utforma sitt regelverk, ytterst även i frågor om antidopning. IOC har sedan lång tid arbetat för att standardisera idrottens arbete mot dopning. I samband med Världsantidopningskonferensen i februari 1999 i Lausanne togs ett avgörande steg för ökad standardisering och harmonisering av idrottens regelverk i antidopning genom tillskapandet av WADA.

RF:s verksamhet behandlas närmare i kapitel 2 och SOK stödjer det antidopningsarbete som RF bedriver. Bägge organisationerna har undertecknat Världsantidopningskoden..

Nedan följer en översiktlig beskrivning av idrottsorganisationernas internationella struktur. Beskrivningen utgår ifrån ansvarsfördelningen i det internationella arbetet mot dopning. Det finns andra internationella idrottsorganisationer som i ett annat sammanhang skulle förtjänat att skildras men som lämnas utanför denna beskrivning om det internationella arbetet mot dopning. Som exempel kan nämnas Förbundet för internationell idrott åt alla (Association For International Sport for All, TAFISA), Internationella förbundet för idrott och kultur (International Sport and Culture Association,

ISCA) och Internationella förbundet för akademikers idrott (Federation Internationale du Sport Universitaire, FISU).

3.5.1 Norden

Organisationerna med ansvar för idrottens antidopningsarbete i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har sedan 1980-talet ett samarbete i verksamheten mot dopning inom idrotten. Samarbetet har underlättats av att antidopningsarbetet ser liknande ut i de nordiska länderna. I samarbetet ingår ömsesidiga dopningskontroller, gemensamma konferenser och undersökningar m.m. I Danmark, Finland och Norge ligger den nationella antidopningsorganisationen utanför respektive lands riksidrottsförbund/nationella olympiska kommitté. Det är en utveckling som skett under senare år. Det är dock alltså så att straff för dopningsförseelse utdöms i respektive lands centrala idrottsorganisation. Riksidrottsförbunden och de nationella olympiska kommittéerna har dessutom ett samarbete i Norden i generella idrottsfrågor i den s.k. Fælles-kommittén. Både RF och Sveriges Olympiska Kommitté har undertecknat Världsentidopningskoden och därigenom förbundit sig att följa kodens bestämmelser.

I Norden genomförs det varje år cirka 12 000 dopningskontroller inom idrotten.

3.5.2 Europa

European Non-Governmental Sports Organisation

Europeiska förbundet för icke-statliga idrottsorganisationen (European Non-Governmental Sports Organisation, ENGSO) är samlingsorganisationen för centralorganisationerna – riksidrottsförbund/motsvarande, nationella olympiska kommittéer eller en kombination av dessa – för idrott i ett 40-tal europeiska länder. RF är medlem i organisationen ENGSO som bildades formellt 1995 då organisationen antog stadgar.

Inom ENGSO diskuteras policyfrågor och utvecklingen inom europeisk idrott. ENGSO arbetar speciellt inom områdena idrott och EU, samarbete mellan icke-statliga organisationer och statliga organisationer samt verksamhetsutveckling för olika målgrupper

inom idrotten. ENGSO är en dialogpartner i den strukturella dialog som EU-kommissionen för med idrottsorganisationerna.

Antidopningsfrågorna är en mindre del av arbetet i ENGSO. I organisationens manifest från oktober 2009 – Sport For an active and competitive Europe som finns på dess webbsida (www.engso.com) anges antidopning som ett prioriterat område för att stödja idrottens etikarbete.

European Olympic Committees

Europeiska Olympiska Kommittén (European Olympic Committees, EOC) bildades formellt 1975. Medlemmarna är de av IOC erkända nationella olympiska kommittéerna i Europa. Dessa är för närvarande 49 stycken. År 1995 antogs det nuvarande namnet och antalet medlemmar ökade liksom för ENGSO under 1990-talet till följd av den politiska utvecklingen i Östeuropa som medförde fler stater.

Redan på 1990-talet satte EOC upp en byrå i Bryssel för att samordna främst olympiska frågor med EU:s institutioner. Den s.k. EOC Liaison Office ersattes 2009 av EOC EU Office som är en struktur som bildades av fem finansiella grundare. Dessa var EOC, IOC samt nationella olympiska kommittéerna från Frankrike, Tyskland och Österrike. Därefter har 14 olika idrottsorganisationer slutit sig till strukturen som associerade medlemmar, däribland RF. Strukturens styrelse leds av EOC:s ordförande och verksamheten syftar till att upprätthålla EOC och dess partners intressen i relation till EU. EOC kan ses som en viktig representant för idrotten i den strukturella dialog som EU-kommissionen för med idrottsorganisationerna.

Av EOC:s stadgar framgår olika syften för kommitténs verksamhet. Artikel 4.8 nämner att EOC förbinder sig att stödja och uppmuntra god etik inom idrotten och kämpa mot dopning. Artikel 4.6 beskriver att EOC lovar att följa beslut som fattats med stöd av Världsantidopningskoden. Vidare följer av artikel 6.6 att EOC har till uppgift att kämpa mot användande av substanser och metoder som är förbjudna enligt WADA:s dopningslista eller är förbjudna av de internationella specialidrottsförbunden. Detta arbete bedrivs främst genom kontakter med olika myndigheter i Europa för att uppnå målet att all medicinsk kontroll kan utföras under goda förutsättningar.

Mer information om EOC finns på dess webbsida (www.eoc.org).

Europeiska idrottsförbund

Varje idrott som organiseras internationellt har vanligtvis även en europeisk organisation, European Sports Federations (ESF). Strukturen på dessa organisationer kan variera. Det finns olika mer eller mindre organisatoriskt självständiga europeiska förbund, beroende på vad respektive internationellt förbund anger i sina stadgar. I huvudsak är det de internationella förbunden som fastställer respektive idrotts antidopningsregler. Sedan kan de kontinentala förbunden förstärka insatserna för att följa dessa regler. Bland de europeiska förbund som genomför aktiva insatser mot dopning kan särskilt nämnas UEFA, fotbollens europeiska förbund.

3.5.3 Internationella idrottsförbund

Varje idrott är organiserad i internationella förbund där de nationella förbunden är medlemmar och tillsammans beslutar om gemensamma regler som gäller inom respektive idrott i alla medlemsförbund runt om i världen. Det gäller även i antidopningsfrågor. De allra flesta internationella förbunden följer de bestämmelser som WADA har beslutat. Vissa idrotter kan ha specifika företeelser som gör att de har tilläggsregler i antidopning. Som exempel kan nämnas hästsporten där särskilda regler gäller för dopning av hästarna.

De internationella förbundens storlek varierar väsentligt. Vissa är världsomspännande som fotbollen med dess internationella förbund Fédération Internationale de Football Association, FIFA, eller gymnastiken med dess internationella förbund Fédération Internationale de Gymnastique, FIG. WADA anger att mer än 100 internationella idrottsförbund har undertecknat Världsantidopningskoden. Dessa förbund har därigenom förpliktat sig att följa de antidopningsregler som WADA beslutar. Bland dessa finns även de drygt 30 internationella idrottsförbund som är erkända av IOC men vars idrotter inte finns med på det olympiska programmet, Association of IOC Recognised International Sports Federations, ARISF.

3.5.4 Association of National Olympic Committees

Föreningen för nationella olympiska kommittéer (Association of National Olympic Committees, ANOC) bildades formellt 1979 och den består av nationella olympiska kommittéer. ANOC har för

närvarande 205 medlemmar, vilka alla är erkända av IOC som nationella olympiska kommittéer. Det finns fem regionala strukturer under ANOC, en i varje olympisk region. Dessa är i:

- Afrika – Association of the National Olympic Committees of Africa (ANOCA),
- Amerika – Pan American Sports Organization (PASO),
- Asien – Olympic Council of Asien (OCA),
- Oceanien – Oceania National Olympic Committees (ONOC), samt
- Europa – European Olympic Committees (EOC).

Högsta beslutande församling i ANOC är generalförsamlingen som möts vartannat år och som avslutas med ett möte tillsammans med styrelsen (exekutivkommittén) i IOC. Mellan generalkonferensen styrs ANOC av styrelsen, för närvarande 27 personer.

Av artikel 2.2 i stadgarna för ANOC framgår att organisationen ska

- arbeta med frågor av generellt intresse för NOC:s,
- erkänna och stödja sammanslutningar av NOC:s som är erkända av IOC,
- anta rekommendationer syftande till utveckling av NOC:s och genomföra deras förslag i anslutning till den nationella och internationella olympiska rörelsen, och
- utifrån den olympiska chartern samarbeta med bl.a. IOC, med internationella specialidrottsförbund, och med NOC:s.

Det finns ingen särskild referens till arbetet mot dopning i ANOC:s stadgar, utan det får förstås att det är en integrerad del i dess arbete att företräda sina medlemmar och samarbeta med andra idrottsorganisationer.

ANOC har representation i tolv kommissioner och en arbetsgrupp inom IOC. Dessutom deltar ANOC i Court of Arbitration for Sport (CAS), i International Council of Arbitration for Sport (ICAS) och i WADA.

Mer information om ANOC finns på dess webbsida (www.en.acnolympic.org).

3.5.5 Sportaccord

Sportaccord bildades 2009 och ersatte den tidigare organisationen för alla internationella idrottsförbund (General Association of International Sports Federations, GAISF). Då många av GAISF medlemmar var mindre förbund, utvecklade organisationen i samarbete med samarbetsorganisationerna för de olympiska sommar- respektive vinteridrotterna ett koncept där flera förbund höll sina årsmöten i anslutning till varandra. Syftet var att öka samarbetet och kunskapspridningen mellan medlemsförbunden. Den första gemensamma mötesplatsen hölls 2003 och gavs namnet Sport Accord Convention. I mars 2009 beslutade GAISF att ändra namn till Sportaccord och dess generalförsamling möts årligen i anslutning till Sport Accord Convention.

Sportaccord har för närvarande 87 medlemmar som är internationella idrottsförbund och 17 associerade medlemmar som är organisatörer av internationella tävlingar och idrottsrelaterade organisationer. Sportaccords syfte är att ena, stödja och främja sina medlemmar för att bevara och utveckla sina målsättningar, intressen, kommunikation och samarbete samtidigt som Sportaccord vill bevara och respektera sina medlemmars självständighet.

I Sportaccords stadgar avsnitt 7.A.5 punkt 16 framgår att organisationer som söker medlemskap ska presentera ett dokument som beskriver huvudsakliga åstadkommanden och prioriteringar de tre senaste åren, bl.a. inom antidopning, förvaltning och främjande av kvinnor.

I samarbete med IOC och WADA har Sportaccord skapat ett projekt till stöd för en dopningsfri idrott för sina medlemmar. Projektet ger stöd för att utveckla antidopningsregler som är förenliga med Världsentidopningskodens regler och ska skapa och bidra till synergieffekter genom utbyte av erfarenheter mellan medlemmarna. Projektet startade i juli 2009 och kommer att utökas genom att erbjuda medlemmarna olika tjänster, med fokus på ekonomiska skal-fördelar och antidopningprogrammets genomförandekostnader.

Mer information om Sportaccord finns på dess webbsida (www.sportaccord.com).

3.5.6 Association of National Anti-Doping Organizations

Föreningen för nationella antidopningsorganisationer (Association of National Anti-Doping Organizations, ANADO) bildades i april 2003 av 17 nationella antidopningsorganisationer, däribland RF. Antalet medlemmar är för närvarande 55 stycken. ANADO:s övergripande syfte är att utveckla kvalitativa program i antidopningsarbetet. För detta syfte har ANADO bl.a. satt upp följande mål:

- Stödja utvecklingen av allsidiga nationella antidopningsprogram.
- Vara en resurs för antidopningsfackmän och anställda.
- Stärka och upprätthålla regelbunden kommunikation mellan medlemmarna.
- Främja utbyte av information, erfarenhet och utbildning mellan nationella antidopningsorganisationer.
- För intresserade medlemmar främja, marknadsföra och organisera antidopningstjänster för kunder i sportindustrin.

Mer information om ANADO finns på dess webbsida (www.anado.org).

3.5.7 Internationella Olympiska Kommittén

Internationella Olympiska Kommittén (International Olympic Committee, IOC) är en internationell ickestatlig och icke vinstdrivande organisation i den juridiska formen av en förening, med säte i Lausanne, Schweiz, (olympiska chartern avsnitt 15). Organisationen grundades 1894 och de första olympiska sommarspelen hölls 1896 i Aten, Grekland. De första olympiska vinterspelen hölls 1924 i Chamonix, Frankrike.

Den olympiska chartern är IOC:s stadgar och den tjänar också som rättesnöre för rättigheter och skyldigheter för hela den olympiska rörelsen. Chartern uttrycker tydligt att personer eller organisationer som tillhör den olympiska rörelsen är bundna av bestämmelserna i den olympiska chartern och ska föga sig efter IOC:s beslut (olympiska chartern avsnitt 1).

Den olympiska rörelsen är utöver IOC själv, de olympiska och erkända internationella specialidrottsförbunden och de 205 nationella olympiska kommittéerna. Utöver dessa tre strukturer består den

olympiska rörelsen också av organisationskommittéer för olympiska spel. Vidare ingår de internationella idrottsförbundens nationella förbund, klubbar och medlemmar, särskilt de aktiva idrottsutövarna vilkas intressen är en grundpelare i den olympiska rörelsens verksamhet. Dessutom omfattas även domare, tränare och andra idrottsledare. Den olympiska rörelsen inkluderar även andra organisationer och institutioner som erkänns av IOC (olympiska chartern avsnitt 1).

IOC består av upp till 115 ledamöter som är valda av IOC själv. Av dessa ledamöter ska högst 15 ledamöter vara aktiva idrottare, högst 15 stycken vara ordförande eller på hög nivå i internationella idrottsförbund och 15 stycken vara ordförande eller på hög nivå i nationella olympiska kommittéer och högst 70 stycken vara personer med andra kvaliteter (olympiska chartern avsnitt 16). Sverige har för närvarande tre aktiva ledamöter i IOC; Gunilla Lindberg, Arne Ljungqvist och Göran Petersson.

I den olympiska chartern beskrivs IOC:s uppdrag och roll i 16 punkter. IOC har bl.a. till uppgift att säkerställa att olympiska spel genomförs regelbundet och att leda kampen mot dopning inom idrotten. Chartern anger också att Världsantidopningskoden är bindande för hela den olympiska rörelsen.

Under åren 1968–2002 var det IOC som utarbetade den dåvarande listan över förbjudna dopningssubstanser och metoder. IOC ansvarade även för att ackreditera godkända dopningslaboratorier. IOC har en medicinsk kommitté som tidigare bedrev arbetet med listan och ackrediteringar. Kommittén arbetar aktivt mot dopning inom idrotten och för skydd av de aktivas hälsa. Tre grundläggande principer styr kommitténs antidopningsarbete. Dessa är skyddet av idrottarens hälsa, respekten för medicinsk och idrottslig etik samt jämlikheten mellan alla tävlande idrottare.

Sedan tillkomsten av WADA har den medicinska kommitténs verksamhetsområde utökats och nya insatser har riktats särskilt i medicinska frågor för att skydda hälsan hos idrottsutövare på alla nivåer. En särskild medicinsk kod finns utarbetad vilken gäller vid alla olympiska spel.

De internationella idrottsförbunden, nationella antidopningsorganisationer och WADA genomför fortlöpande dopningskontroller på idrottsutövare på elitnivå. Som komplement till dessa kontroller genomför IOC ett stort antal dopningskontroller i anslutning till olympiska spel. Som exempel kan nämnas att vid vinter-OS i Salt Lake City 2002 genomfördes 700 dopningskontroller, vid

vinter-OS i Turin 2006 genomfördes 1 300 kontroller och vid vinter-OS i Vancouver 2010 genomfördes 2 000 kontroller.

IOC är den största enskilda finansiären av WADA:s budget. IOC betalar årligen för hela den olympiska rörelsen 50 procent av WADA:s budget, resten fördelas på världens regeringar i enlighet med vad som beskrivs i avsnitt 3.1.3.

Mer information om IOC finns på föreningens webbsida (www.ioc.org).

3.5.8 Court of Arbitration for Sport

Idrottens domstol för tvistelösning (Court of Arbitration for Sport, CAS) etablerades 1984 på initiativ av IOC. Behovet från idrottsorganisationer av att ha en internationell överklagandeinstans inom idrotten hade ökat och en skiljedomstol inom idrotten etablerades. CAS är en från idrottsorganisationerna oberoende institution. De mål som behandlas är främst tvistemål i kommersiella rättighetsfrågor som sponsring samt tvistemål där idrottsorganisationers disciplinära beslut riktade mot idrottsutövare som vid dopningsförseelser har överklagats till CAS.

Det internationella rådet för idrottens tvistelösning (International Council of Arbitration for Sport, ICAS) bildades 1994. ICAS är högsta instans inom CAS och har som huvuduppgift att säkerställa CAS oberoende och parternas rättigheter. Det gör den genom att säkerställa administrationen och finansieringen av CAS. ICAS består av 20 höga jurister som är väl bekanta med frågor om skiljedomar och idrottslagstiftning. De utser skiljedomare och beslutar om budget och räkenskaper för CAS.

CAS stadgar återfinns i Code of Sportsrelated Arbitration (CAS-koden).

CAS-koden är indelad i två delar. En del är stadgar för grupper som arbetar för lösning i idrottsrelaterade tvistemål och en andra del är procedurregler. CAS-koden innehåller även en samling medlingsregler för en icke-bindande, informell process som erbjuder parterna möjligheter till förhandling med hjälp av en medlare för att lösa en tvist.

I CAS-koden finns regler för traditionell skiljedomspedur, skiljedomspedur i överklaganden, pedur för rådgivande yttranden och pedur för medling.

CAS verksamhet är indelad i två avdelningar. En avdelning behandlar traditionella skiljedomfall i tvistemål som ska avgöras i en instans och som hänvisats till CAS. Den andra avdelningen behandlar överklagan av sista instans beslut inom idrotten. Varje avdelning leds av en ordförande. År 2007 hade CAS 275 skiljedomare som var utsedda av ICAS. En skiljedomare utses för en period om fyra år och kan väljas om. Kraven på CAS-domare är liknande de som gäller för ICAS, se ovan. Domarna utses på förslag från IOC, internationella idrottsförbund eller nationella olympiska kommittéer. ICAS kan även utse skiljedomare för att säkerställa att idrottsutövarnas intressen tillgodoses (artikel S14 i CAS-koden) eller domare som är oberoende från idrottsorganisationer. Varje domare ska vara oberoende i sitt dömande och får skriva på ett intyg att han eller hon respekterar CAS regler.

Ett traditionellt fall i CAS avgörs dels genom ett skriftligt förfarande, dels – om någon part önskar det – ett muntligt förfarande. Normalt äger prövningen rum i Lausanne, Schweiz, där CAS har sitt säte. CAS har därutöver kontor i Sydney, Australien och i New York, USA. CAS har även börjat sätta upp ad hoc domstolar vid större internationella mästerskap såsom vid olympiska spel och UEFA:s slutspel i Europa för nationella fotbollförbunds lag i herrfotboll.

I ett mål som prövas av CAS utses minst en och högst tre domare att pröva fallet. En stor del av de disciplinära fallen som CAS prövar är dopningsfall.

CAS prövar endast idrottsrelaterade fall där CAS har jurisdiktion genom idrottsorganisationernas regelverk. Som exempel kan nämnas att IOC har inskrivit i olympiska chartern att CAS är överklagandeinstans. CAS har motsvarande roll även för de allra flesta internationella idrottsorganisationer. År 2008 hade CAS 318 nya fall att pröva, vilket var rekord. CAS roll som överklagandeinstans i dopningsfall skrevs in i den första Världsantidopningskoden som antogs i Köpenhamn 2003. IOC för sin del kräver som beskrivits ovan att alla organisationer som önskar vara en del av den olympiska rörelsen måste följa Världsantidopningskoden. Detta medförde att det internationella bilsportförbundet, FIA valde att lämna den olympiska rörelsen och sin plats som erkänd idrott av IOC eftersom FIA inte ansåg sig vara beredd att överlämna ansvaret till CAS att vara slutlig instans i dopningsfall inom bilsporten.

Mer information om CAS finns på dess webbsida (www.cas.org).

3.5.9 Andra internationella aktörer

Det finns en kommersiell marknad där privata aktörer gör främst dopningskontroller men även policyarbete på uppdrag från idrottsorganisationer och nationella antidopningsorganisationer.

International Doping Tests & Management AB

International Doping Tests & Management AB (IDTM) är ett svenskt serviceföretag med säte i Lidingö som utför dopningskontroller åt internationella idrottsorganisationer. Verksamheten startade 1990–1991 genom att bolaget träffade ett avtal med Internationella friidrottsförbundet om att genomföra dopningskontroller. Under åren har IDTM arbetat med cirka 20 internationella idrottsförbund.

Företaget genomför i dag inte bara dopningskontroller utan utför även andra arbetsuppgifter som rör antidopning. Som exempel kan nämnas utbildning, information och certifiering av dopningsreglementen samt handläggning av dispensansökningar. Hela verksamheten är ISO-certifierad.

Företaget vänder sig i första hand till internationella idrottsorganisationer. Endast i något enstaka fall har samarbete etablerats med en nationell antidopningsorganisation. IDTM har drygt 15 anställda vid kontoret i Lidingö och därifrån styr dessa personer 250 kontrollanter som genomför dopningskontroller i cirka 80 länder runt om i världen. I flera av dessa länder förekommer inga nationella dopningskontroller. Kontrollanterna betalas per uppdrag. Avtal finns med ett antal ackrediterade dopningslaboratorier, företaget har frihet att efter varje kontroll välja vilket laboratorium som ska anlitas. IDTM har stor erfarenhet av att genomföra dopningskontroller av idrottsutövare utom tävlan.

Företaget framhåller att det genom en i juli 2010 genomförd ändring av ägarskapet i bolaget, där starkare finansiärer tog över en stor del av aktierna i bolaget, har kapacitet att driva upp en verksamhet var som helst i världen. Genom förvärv, alternativt uppbyggnad, av nya verksamheter inom antidopningsarbetet och ökning av volymer skulle kostnaderna för kontroller, analyser och annan verksamhet kunna sänkas. Mer information om företaget finns på dess webbsida (www.idtm.se).

Fler aktörer

Bland andra privata företag som arbetar med dopningskontroller för internationella idrottsförbund eller för nationella antidopningsorganisationer kan nämnas *Professional Worldwide Controls (PWC)*. Företaget genomför 16 000 kontroller årligen och har cirka tio anställda vid sitt kontor i Tyskland. Företaget anlitar därutöver cirka 120 frilansande kontrollanter som genomför dopningskontroller i olika delar av världen. De flesta kontrollerna äger dock rum i Tyskland. Mer information om företaget finns på dess webbsida (www.pwc-dopingkontrolle.de).

Ett annat företag är *Comprehensive Drug Testing (CDT)* med bas i Kalifornien, USA. Företaget genomför drogtestar på arbetsplatser i USA som är inriktade på att vara drogfria. Inom idrotten genomförs dopningskontroller främst för att spåra AAS. Mer information om företagets verksamhet finns på dess webbsida (www.comprehensivedrugtesting.com).

På nationell nivå i USA finns även företaget *National Center for Drug Free Sport (DSF)* i Kansas. Företaget bildades 1999 och bedriver ett omfattande antidrogprogram riktat till idrottsorganisationer, såväl professionella ligor som nationella idrottsförbund. Mer information om företaget finns på dess webbsida (www.drugfreesport.com).

3.5.10 Sammanfattande bild

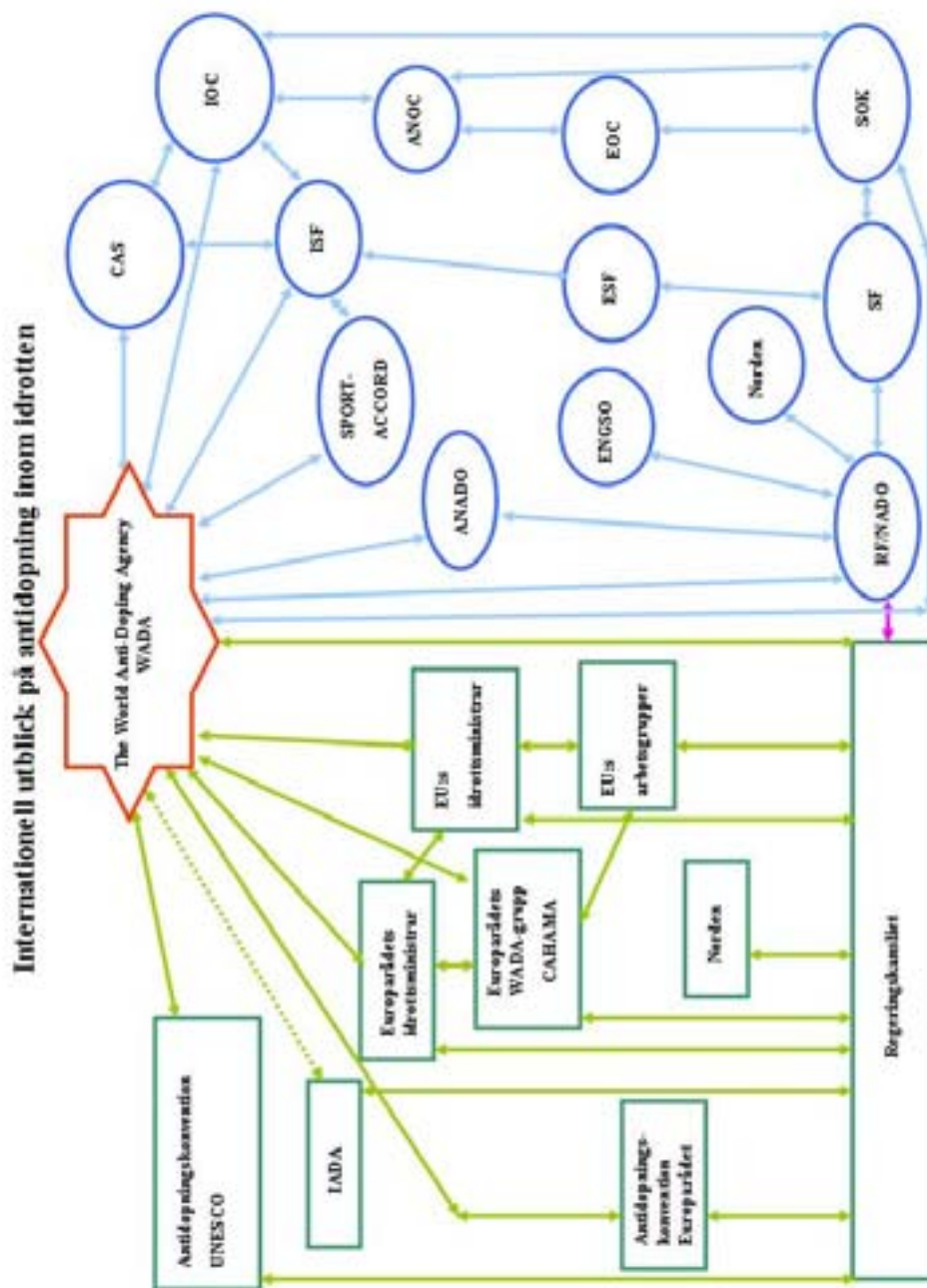
I den organisatoriska skiss som presenteras nedan återfinns statens åtaganden på ena sidan och idrottsorganisationernas åtaganden på andra. Avsikten är att utifrån beskrivningen ovan och genom denna skiss tydliggöra olika strukturers roll i beslutsprocesser och möjliggöra en diskussion framöver kring de olika uppgifter som vilar på olika aktörer, främst en nationell antidopningsorganisation, myndigheter och idrottsorganisationerna.

Nedan återges namnen på de organisationer som i skissen anges med förkortningar. Samtliga organisationer beskrivs ovan i detta kapitel.

Förenta nationernas organ för utbildning, forskning och kultur (Unesco), Europeiska unionen (EU), International Anti-Doping Arrangement (IADA), Court of Arbitration for Sport (CAS), Internationella Olympiska Kommittén (IOC), International Sports Federations (ISF), samarbetsorganisation för ISF (Sportaccord),

Association of National Olympic Committees (ANOC), Association of National Anti-Doping Organizations (ANADO), European Non-Governmental Sports Organisations (ENGSO), European Olympic Committee (EOC), European Sports Federations (ESF) nationell antidopningsorganisation (NADO), Riksidrottsförbundet (RF), specialidrottsförbund (SF) och Sveriges Olympiska Kommitté (SOK).

Figur 4 Internationell utblick på antidopning inom idrotten

4 Antidopningsarbetet inom idrotten i förhållande till gällande internationella konventioner

4.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredningen beakta de svenska åtaganden som följer av ratificeringen av olika konventioner som kan vara tillämpliga för antidopningsverksamhetens bedrivande och organisering. I detta kapitel redovisas hur Sverige har ansetts uppfylla kraven i sådana konventioner. Frågan hur de svenska åtagandena förhåller sig till EU-rätten och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna behandlas i kapitel 9.

Andra internationella instrument som kan vara tillämpliga på antidopningsarbetet är:

- Europarådets konvention mot dopning inom idrotten (ETS No. 135),
- tilläggsprotokollet till Europarådets konvention mot dopning inom idrotten (ETS No. 188), och
- den internationella Unescokonventionen mot dopning inom idrotten.

Av betydelse för det internationella harmoniseringsarbetet är också Världsentidopningsprogrammet. Programmet och dess inverkan på idrottens regelverk redovisas närmare i avsnitt 3.2.

4.2 Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten och dess tilläggsprotokoll

Sverige ratificerade 1990 Europarådets antidopningskonvention. Ratifikationen av konventionen föregicks av propositionen Om godkännande av Europarådets konvention mot dopning (prop. 1989/90:142) där regeringen föreslog riksdagen att godkänna en ratifikation. Regeringen hänvisade till att en anslutning till konventionen inte förutsatte någon lagändring eller annan särskild åtgärd för Sveriges del. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. SoU30, rskr. 316). Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten återfinns som bilaga 2. Sverige signerade år 2002, utan förbehåll för ratificering, ett tilläggsprotokoll till konventionen (N2002/7907/RUT).

Enligt tilläggsprotokollet ska en övervakningsgrupp med representanter från alla de stater som slutit sig till konventionen kontrollera tillämpningen och implementeringen av konventionen. Detta sker genom att en grupp utses av övervakningsgruppen med uppgift att på plats bilda sig en uppfattning om verksamheten och dess överensstämmelse med konventionen och därefter avge en rapport. Inför besöket upprättar värdlandet en nationell rapport om antidopningsarbetet i landet i förhållande till konventionen.

Sverige genomgick en sådan utvärderingsprocedur i februari 2004. En rapport om Sveriges antidopningsverksamhet upprättades inom Regeringskansliet (Dnr Ju2003/8283/D).

Utvärderingsgruppens rekommendationer

Utvärderingsgruppens hade följande rekommendationer utifrån sin granskning av Sveriges antidopningsverksamhet i förhållande till antidopningskonventionens bestämmelser:

- Den nationella lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen) bör förses med en bilaga av vilken framgår vilka substanser som omfattas av lagen. Bilagan bör även omfatta andra (exemplifierade) substanser som finns på WADA:s lista över förbjudna substanser och metoder.
- Det bör övervägas om befintlig nationell lagstiftning tillåter en snabb aktion från polisen vid en utredning om dopningsmiss-

bruk i samband med ett idrottsevenemang (jämför artikel 4 i konventionen).

- Utbildning av polis och tullpersonal i dopningsfrågor bör kunna införas i större skala i grundutbildningen och seminarier arrangeras för att därigenom öka den allmänna kunskapen avseende smuggling av dopningsmedel (jämför artikel 4 och 6 i konventionen).
- Dopinglaboratoriet i Huddinge har potential och bör utöka sitt samarbete med dopningslaboratorier i andra länder, särskilt i centrala och östra Europa (jämför artikel 5 och 8 i konventionen).
- En utvärdering bör göras beträffande effektiviteten i utbildningsprogram, såväl inom som utanför idrotten. Erfarenheter från olika projekt bör användas för att utarbeta en strategisk plan för utbildning och information. Projekt om dopning i skolor bör utökas (jämför artikel 6 i konventionen).
- Riksidrottsnämndens ledamöter bör hämtas bland jurister och andra experter utanför idrotten. Stöd bör erbjudas för att förbättra kvaliteten i de små specialidrottsförbundens dömande verksamhet avseende dopningsförseelser.
- Det bör klargöras att en idrottsutövares entourage (ledare, tränare m.fl.) omfattas av RF:s regelverk mot dopning.
- En aktiv policy avseende internationellt arbete mot dopning bör utarbetas av såväl staten som Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF) (jämför artikel 8 i konventionen).

Vid besöket förklarade RF att det inte kunde uppstå någon jävsituation när Riksidrottsnämnden dömde i dopningsförseelser eftersom frågan om jäv prövas i varje enskilt fall (jämför artikel 7 i konventionen).

Vad har hänt sedan rekommendationerna lämnades?

Beträffande rekommendationen att anta en bilaga till dopningslagen med förbjudna dopningssubstanser, artikel 4 har den ändringen skett att en expertgrupp under ledning av Statens folkhälsoinstitut har tillsatts med uppgift att lista de substanser som bör anses omfattas av dopningslagen. Då dopningslagen är generisk blir en

sådan lista i form av en bilaga till lagen snabbt inaktuell. En bilagd lista skulle medföra att lagstiftaren ofta ligger efter den som tar fram nya medel med sådana substanser som lagen omfattar. Dopningslagen, som omfattar alla människor i Sverige, har inte utökats avseende typ av substanser.

Efter det att en del missförstånd rättats till kvarstod endast rekommendationerna avseende utbildning och en policy avseende internationellt arbete från statens sida respektive från idrotten.

Medlemmarna i utvärderingsgruppen var från länder där antidopningsorganisationen ligger utanför idrotten. Även om organisationsformen därför kändes ovan för dem, ansåg de inte att organisationsformen stred mot konventionen.

Avslutningsvis kan nämnas att artikel 2 i konventionen definierar idrottsutövare som en person som deltar i organiserad idrott. I Sverige har detta tolkats som en person som är ansluten till ett förbund som är medlem i RF. Som redovisas i avsnitt 8.4.3 finns det flera organisationer utanför RF som bedriver en verksamhet som kan karaktäriseras som organiserad idrott. Som exempel kan nämnas Svenska Kroppskulturförbundet som är ett nationsförbund under Internationella Bodybuilding- och fitnessförbundet. Förbundet bedriver organiserad idrott och har undertecknat Världsantidopningskoden. Det svenska förbundets medlemmar dopningskontrolleras inte av RF och omfattas således inte av statens stöd till antidopningsverksamhet.

Värt att notera är att sedan antidopningsverksamhet granskades har Världsantidopningskoden beslutats och implementerats inom RF-idrotten i Sverige.

4.3 Unescokonventionen mot dopning inom idrotten

I en promemoria upprättad i Regeringskansliet, daterad 1 juli 2005 (Ju 2005/2462/D), redovisas konsekvenserna för Sverige av en eventuell ratifikation av den internationella konventionen mot dopning inom idrotten i Unesco. I promemorian konstaterades att Europaråds- respektive Unescokonventionen mot dopning inom idrotten inte står i konflikt med varandra och att Sverige kan vara anslutna till båda konventionerna samtidigt. Världsantidopningskoden har en central roll i Unescokonventionen. Beträffande frågan om krav på utbildning i konventionen konstaterades att Europa-

rådets utvärderingsgrupp riktat viss kritik mot Sverige angående utbildningsinsatser, i synnerhet i skolan, varför kompletterande åtgärder kunde behöva vidtas på detta område. Unescokonventionen skulle här inte innebära ytterligare krav.

Vidare konstaterades att en ratifikation av Unescokonventionen mot dopning inom idrotten inte krävde någon ändring av svensk lag eller att Sverige behövde genomföra några andra särskilda åtgärder.

Sverige ratificerade som första land konventionen 2005 (Ju2005/2462/D). Konventionen hade i slutet av 2010 ratificerats av 151 stater som tillsammans omfattar 92 procent av världens befolkning. Unescokonventionen mot dopning inom idrotten återfinns som bilaga 3.

Ratificeringen av konventionen innebär att det antidopningsarbete inom idrotten som bedrivs i Sverige inte strider mot Unescokonventionen mot dopning inom idrotten.

5 Antidopningsarbete inom och utanför idrotten

5.1 Bruk av dopningsmedel i samhället

Redan vid tillkomsten av lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen), angav regeringen (1990/91:199) att förekomsten av dopningsmedel inte enbart var ett problem för idrottsrörelsen utan att dessa medel även fanns i andra sammanhang där kroppsaktiviteter förekom, och då kanske främst bland kroppsbyggare på motionsnivå. Tillkomsten av dopningslagen motiverades främst av de aktuella medlens hälsorisker.

I Narkotikautredningens betänkande Bättre kontroll av missbruksmedel – En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning m.m. (SOU 2008:120 s. 138 f), beskrivs den historiska bakgrunden från att dopningsmedel kom till användning som prestationshöjande medel i samband med idrottsutövning till att bli missbruksmedel utanför idrotten.

Samhällets syn på bruk av dopningsmedel, och då i första hand anabola androgena steroider (AAS), som ett växande samhällsproblem har successivt skärpts. Detta understryks i Narkotikautredningens betänkande som föreslog en kraftig straffskärpning för grovt dopningsbrott. Regeringen har i oktober 2010 beslutat en proposition En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning (prop. 2010/11:4) där straffet för grovt dopningsbrott föreslås höjas till högst sex års fängelse.

5.1.1 Idrotts- och samhällsproblemet

Viss osäkerhet finns kring omfattningen av bruket av dopningsmedel i idrotten inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF). Dopningskontroller inom RF-idrotten sker inte

slumpvis utan kontrollprogrammet är utformat främst för kontroll av elitidrottare och främst i sådana idrotter där dopning vid vissa tidpunkter under året anses ge störst effekt för en förbättrad tävlingsprestation. Den statistik över dopningskontroller som RF har grundar sig på resultaten av genomförda dopningskontroller och de data som redovisas under avsnitt 2.3.2 är ett resultat av hur kontrollprogrammet varit utformat för respektive år. Bruket av dopningsmedel inom RF-idrotten är sålunda inte statistiskt undersökt och omfattningen av bruket i vad som här kallas för idrottsproblemet är oklart.

Vidare kan konstateras att det inte finns någon klar gränsdragning mellan idrotten och resten av samhället när det gäller bruket av dopningsmedel. Detta är en följd av att Sverige bedriver antidopningsarbete bland idrottsutövare även utanför kretsen av elit eller kommande elit inom RF-idrotten. De flesta andra länders antidopningsarbete inom idrotten riktar sig endast till elit och kommande elit. Med RF-idrotten menas all idrottsutövning, såväl tävling som träning, inom de 70 medlemsförbunden i RF. Det gäller således för medlemmar i såväl Fotbollförbundets, Friidrottsförbundets och Korpens verksamhet på alla nivåer. Då samtliga Friskis & Svettis-föreningar i Sverige är anslutna till ett förbund inom RF omfattas alla deras medlemmar av RF:s dopningsregler. Dessa regler gäller alltså även för utövare som inte ägnar sig åt tävlingsidrott och som kanske bara nyttjar en idrottsorganisations träningsutbud eller som deltar i en breddmotionstävling som kräver medlemskap i en förening i ett förbund inom RF. Det innebär alltså att alla dessa medlemmar kan kallas till dopningskontroll inom idrotten. I samma gym- och träningsanläggning tränar ofta både RF-medlemmar och utövare som inte är med i en idrottsförening inom RF. Dessa personer utanför RF kan inte kallas till dopningskontroll. När en utövare i någon av dessa olika motionsgrupper brukar dopningsmedel ingår han eller hon i vad som här kallas samhällsproblemet.

Samhällsproblemet och idrottsproblemet överlappar således varandra. Endast de idrottsutövare som är medlemmar i en idrottsförening inom RF och använder förbjudna dopningssubstanser kan tydligt definieras i förhållande till övriga brukare av dopningsmedel i samhället. Idrottsrörelsen har ansvaret för dem som finns som medlemmar inom idrotten. En rad fördelar borde kunna nås med en samlad syn på bruket av dopningsmedel. Utredningen använder genomgående begreppet gym- och träningsanläggning som defini-

tion på sådan anläggning där normalt styrkelyft eller annan fysisk träning utförs.

Dopningsmedel som samhällsproblem omfattar endast definitionen i dopningslagen dvs. syntetiska anabola steroider, testosteron och dess derivat, tillväxthormon samt kemiska substanser som ökar produktion och frisättning av testosteron och dess derivat eller av tillväxthormon. Begreppet syntetiska anabola steroider likställs med AAS i betänkandet.

Uppräkningen i dopningslagen är generisk. Det innebär att vilka substanser som bedöms vara dopningsmedel enligt lagen prövas i varje enskilt fall. Som hjälp för detta utarbetar en expertgrupp hos Statens folkhälsoinstitut en inofficiell vägledande förteckning över substanser som bedöms vara dopningsmedel enligt dopningslagen. Mer information om Folkhälsoinstitutets uppdrag finns i avsnitt 5.2.4.

5.1.2 Beslagen av illegala dopningsmedel ökar i Sverige men ökar bruket?

Redan i den statliga utredningen Doping i folkhälsoperspektiv (SOU 1996:126) konstaterades att det fanns ett inte obetydligt bruk av främst AAS i samhället och att bruket kunde härledas främst till de som tränar på gym- och träningsanläggningar.

I Folkhälsoinstituts rapport Dopningen i Sverige R 2009:15, konstateras att den typiska brukaren är en man mellan 18 och 34 år som regelbundet styrketränar på gym- och träningsanläggning. Inventeringen redovisar en genomgång av de försök som gjorts till kartläggningar av utbredningen av främst AAS i Sverige. Det saknas säkra data rörande antalet användare av dopningsmedel. De riksrepresentativa frågeundersökningar som genomförts på olika åldersgrupper i befolkningen pekar på att omkring en procent av männen och mindre än en halv procent av kvinnorna någon gång har provat dopningsmedel. För yngre män är andelen som provat dopningsmedel något högre än för andra grupper. Under de 15 år som frågan funnits med i enskilda enkäter pekar statistiken inte på någon tydlig ökande eller minskande trend. Utifrån den senaste och största enkäten som inkluderade dopningsfrågan bedömer Folkhälsoinstitutet i sin inventering att minst 10 000 personer använt i dopningslagen förbjudna dopningssubstanser under 2008.

Folkhälsoinstitutet konstaterar i samma rapport att det skett en fyrdubbling av antalet dopningsbeslag de senaste 15 åren. Antalet

anmälningar för brott mot dopningslagen har under samma period mer än tredubblats. Det är indikatorer på ett ökat bruk och ett ökat antal användare av dopningsmedel. Det är dock oviss hur mycket av ökningen av beslag och anmälan om brott som beror på ändringar i dopningslagen, myndigheternas arbetsinsatser och prioriteringar respektive en faktisk ökning av förekomsten av dopningsmedel i Sverige.

Ett antal uppskattningar baserade på beslagsstatistik har gjorts för att försöka finna svar på hur omfattande bruket av dopningsmedel är. Bedömningar mellan 10 000 och 100 000 användare har presenterats i vetenskaplig press *Use of doping agents, particularly anabolic steroids, in sports and society*. (Lancet 2008; 371: s. 1872–82, Sjöqvist m.fl.) och i Narkotikautredningens betänkande (SOU 2008:120). Dessa skattningar har dock karaktär av överslagsberäkningar med betydande osäkerhet och kan inte ligga till grund för säkra slutsatser om dopningens omfattning i Sverige.

Flera oberoende indikatorer visar dock på ett ökande bruk av dopningsmedel i hela samhället, varav polisen och tullens ökande antal beslag är ett exempel på sådana indikatorer. Andra exempel är den stadiga ökningen av positiva svar på förekomst av dopningsmedel i kroppsvätskor i samband med misstänkt ringa dopningsbrott som polisen skickar in till Rättsmedicinalverkets Kemiska Avdelning. Ökningen av positiva analysvar på dopningsmedel omfattar även analysvar i samband med misstänkt ringa narkotikabrott, våldsbrott samt s.k. drogattfylleri. I de fall som provtagning sker i samband med utredningar om oprovocerat övervåld förekommer i ökad utsträckning positiva analysvar på dopningsmedel.

Missbruksutredningen (S2008:04) har till utredningen lämnat information om en studie över bruket av dopningsmedel i trafiken som Missbruksutredningen har låtit rättskemiska laboratoriet i Linköping genomföra. Denna information har även publicerats i Dagens Nyheter i december 2010. Studien visar på att av 550 personer som genomgick en kontroll vid misstänkt trafikförseelse hade en tredjedel dopningssubstans i kroppen. Missbruksutredningen har även pekat på att närmare 20 procent av prover tagna på personer inblandade i våldsbrott har visat på bruk av AAS. Missbruksutredningens slutbetänkande ska lämnas senast den 15 april 2011.

Ytterligare en indikator är ökningen av olika typer av AAS preparat bland de beslag som polisen låter analysera i samband med misstänkt dopningsbrott. Till raden av indikatorer kan läggas ett ökat inflöde av information från ägare av gym- och träningsan-

läggningar om förekomst av dopningspreparat bland motionstränande besökare. Antalet anmälda brott, misstänkta brottslingar och lagförda brott mot dopningslagen har också ökat väsentligt under senare år. Av de misstänkta utgör 2 procent kvinnor och 98 procent män (Dopning i Sverige R 2009:15, s. 33).

Polis och tull redovisar en ökning av antalet beslag och mängd beslagtagna dopningspreparat under senare år. Resultat från arbetet inom polis och tull m.fl. visar att ett stort antal personer är inblandade i illegal import och distribution av dopningsmedel. Nedan beskrivs en närliggande aktion riktad specifikt mot den organiserade brottsligheten kring dopning.

Ett omfattande spaningsarbete som grundades på ett fynd i samband med granskning av importerad postförsändelse ledde i december 2009 till en samlad aktion i flera delar av landet. Sammanlagt deltog 300 poliser och ett stort antal tjänstemän från andra myndigheter i razzior som skedde från Malmö i söder till Umeå i norr. Speciellt omfattande ingripanden gjordes i Karlstad, Örebro och Umeå. I Västsverige genomfördes razzior i Göteborg och Alingsås. Cirka 40 personer greps. Under en period satt 13 personer häktade. Åtal har väckts under hösten 2010. Därtill finns cirka 1 000 köpare identifierade, vars inblandning kommer att utredas och sannolikt anmälas till åtal senare. Av underhandsinformation framgår att ingen av de åtalade eller närmare utredda är elitidrottare.

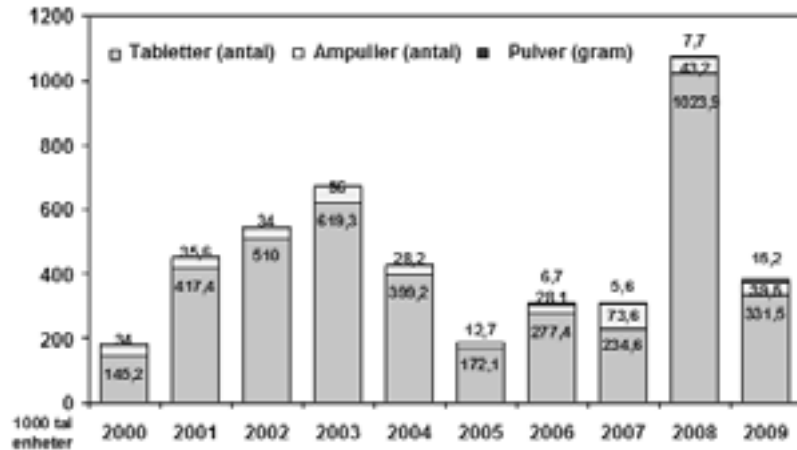
Aktionen som kallas Operation Liquid är en tydlig indikator på omfattningen av bruket av dopningsmedel utanför idrotten. Utredningen i målet visar samtidigt på den geografiska spridningen över hela landet och att Internet är ett viktigt medel för införsel och distribution av dopningsmedel direkt till missbrukande personer.

Oavsett det exakta antalet brukare finns ett uttalat behov av samordning på nationell nivå för att bekämpa bruket av dopningsmedel i samhället (Handlingsplan mot dopning inom idrotten, Ds 2002:4).

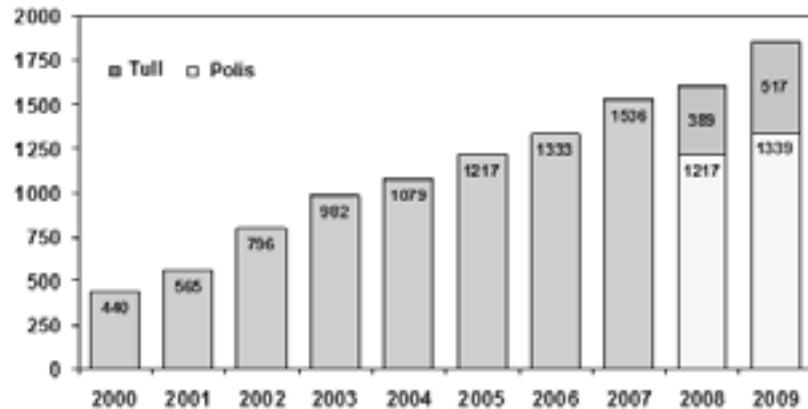
Nedan följer en samlad redovisning av antalet beslag och mängden beslagtagna preparat åren 2000–2009 som gjorts av polis och tull.

Dopnings-preparat

Beslagtagna mängder i Sverige (tull och polis)

Antal beslag i Sverige (tull och polis)*

* Äpp. För 2008 samt 2009 är tullens och polisens respektive statistik specificerad

5.2 Kartläggning av verksamheter som sysslar med preventivt antidopningsarbete

Efter det att kommittén Mobilisering mot narkotika (S2002:03), som även hade att uppmärksamma dopningsproblemet och genomföra insatser för att begränsa såväl utbud som efterfrågan av dopningsmedel, avslutades 2007 har den verksamhet som bedrevs av kommittén överförs till ordinarie verksamhet inom myndigheter och organisationer. Ett antal ny- respektive ombildade organisationer arbetar med förebyggande antidopningsarbete.

5.2.1 Målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning

I de folkhälsopolitiska målen ingår dopning i målområde 11, som omfattar tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel. Målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning.

Regeringens arbete med alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor berör en rad olika departement varför Socialdepartementet har tilldelats en samordnade roll i Regeringskansliet i dessa frågor. Regeringen har vidare tillsatt ett särskilt råd för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor (ANDT-rådet).

ANDT-rådet ska fungera som rådgivare till regeringen i ANDT-frågor och informera regeringen om bl.a. forsknings- och utredningsresultat med betydelse för utformningen av politiken inom dessa områden. I rådet ingår berörda myndighetschefer, en representant från Sveriges Kommuner och Landsting, forskare, samt representanter från idéburna organisationer, däribland RF.

I december 2010 antog regeringen en proposition En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (prop. 2010/11:47) som presenterar en strategi för perioden 2011–2015. Strategin ska bidra till en ökad samverkan för en effektivare och tydligare myndighetsstyrning inom de sektorer som har central betydelse för genomförandet av regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksförebyggande politik. Ett viktigt område är att utveckla forum för utbyte av erfarenheter och information samt att utveckla samverkan mellan politikområdena och samordna ANDT-politiken.

Strategin kommer att kompletteras med årliga åtgärdsprogram i vilka regeringens politik utifrån ett sektors- och ämnesövergripande

perspektiv sammanställs. En löpande uppföljning och utvärdering av arbetet för att nå de uppsatta målen kommer också att genomföras.

Bland prioriteringarna som rör dopning i åtgärdsprogrammet för 2010 finns samverkan för en effektiv brottsbekämpning, ökad kunskap om dopning och gammahydroxismörsyra (GHB). Vidare framhålls som viktiga områden betydelsen av att arbeta mot förekomsten av marknadsföring och försäljning via Internet, satsning på information till prioriterade målgrupper och att utveckla skolan som en viktig arena för förebyggande insatser.

Regeringens interna arbete med dessa frågor förändras kontinuerligt varför interna processer inom Regeringskansliet såsom den interdepartemental arbetsgrupp, benämnd SAMANT, med deltagande från berörda departement och samordningsfunktionen för regeringens arbete, benämnt ANDT-sekretariatet, inte närmare berörs i detta sammanhang.

5.2.2 Folkhälsoinstitutets ansvar

Folkhälsoinstitutets tre huvuduppgifter är

- att vara ett nationellt kunskapscentrum för effektiva metoder och strategier,
- att följa upp den nationella folkhälsopolitiken, och
- att bedriva tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdet.

Regeringen har tilldelat Folkhälsoinstitutet medel för åtgärder som även avser dopning. För 2010 har bl.a. följande medel tilldelats:

- 24 miljoner kronor för centralt stöd, metodutveckling, samordning och administration av uppdragen om länssamordning, hälsofrämjande och förebyggande arbete i kommunerna, tillsyn/ansvarfull alkoholserving, riskbruk, universitet och högskolor, utvecklingsprojekt och informationsinsatser,
- 24 miljoner kronor att fördela till länsstyrelserna för länssamordningsfunktioner,
- 2,7 miljoner kronor för andra året av ett tvåårigt arbete tillsammans med Skolverket, Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet och Sveriges Kommuner och Landsting med att sprida metoder som i grund- och gymnasieskolan kan

förebygga och minska elevers användande av alkohol, narkotika och dopningsmedel,

- 30 miljoner kronor till särskilda utvecklingsprojekt inom områdena alkohol, narkotika, dopning och tobak, samt
- 18 miljoner kronor för informationsinsatser inom de ovannämnda områdena.

I syfte att bidra till genomförandet av de av regeringen beslutade nationella alkohol- och narkotikahandlingsplanerna 2006–2010 (prop. 2005/06:30) har Folkhälsoinstitutet haft uppdraget att fördela ekonomiskt stöd till bl.a. ansökande aktörer inom det dopningsförebyggande området. För arbetet mot dopning har Folkhälsoinstitutet fördelat drygt sju miljoner kronor till olika aktörer. STAD vid Stockholms läns landsting har fått omkring 80 procent av dessa medel, se nedan. Resterande bidrag har fördelats till Svenska Narkotikapolisföreningen, Blekinge Idrottsförbund, Norrbottens Idrottsförbund och Dopingjouren. Flera av projekten pågår fortfarande och det är för tidigt att bedöma vilken effekt de enskilda åtgärderna har haft. Säkert är att de har lett till såväl mobilisering som ökad kunskap.

Som en del i implementeringen av de nationella handlingsplanerna på regional- och lokal nivå har sedan 2002 en länsamordnande funktion för alkohol-, narkotika-, dopnings-, och tobaksförebyggande arbete utvecklats vid länsstyrelserna. Regeringen finansierar länsamordnare i samtliga län. Länsamordnaren har i sitt uppdrag att ge kunskap och vägledning till det lokala förebyggande arbetet genom samverkan med kommunerna. År 2008 lyftes även samordningsfunktionen för detta arbete över till Folkhälsoinstitutet. Kontakten med länsamordnarna bidrar till ökad dialog, kunskapsutbyte och mobilisering kring dopningsfrågan. Genom dessa har institutet direktkontakt med centrala aktörer i samtliga delar av landet. Samordningen har lett till att ett antal län initierat eller är på väg att initiera lokala eller regionala dopningsförebyggande projekt såsom i Kronoberg, se nedan.

Som ett led i förbättringen av kunskapsnivån och som ett komplement till dopningslagen finns på initiativ av Folkhälsoinstitutet sedan 2006 en inofficiell vägledande förteckning över substanser som bedöms vara dopningsmedel enligt dopningslagen. Listan uppdateras kontinuerligt och finns tillgänglig via Folkhälsoinstitutets webbsida (www.fhi.se). Alla revideringar av listan beslutas i samråd med insti-

tutets expertgrupp för dopningslistan. Expertgruppen består av representanter från Centrum för andrologi och sexualmedicin, Dopninglaboratoriet vid Karolinska Universitetssjukhuset, Endokrinsektionen vid Sahlgrenska sjukhuset, Livsmedelsverket, Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum Stockholm, Rättsmedicinalverket, Läkemedelsverket, Statens kriminaltekniska laboratorium och Tullverkets laboratorium. Syftet är att verka som ett stöd i det praktiska arbetet för rättsväsendet, myndigheter, organisationer och institutioner då den utvecklar de generiska definitionerna som regleras i dopningslagen. I längden förväntas listan påverka de illegala marknadskrafterna och leda till en försämrad fysisk tillgänglighet av dopningsmedel då bl.a. de rättstillämpande myndigheterna kan arbeta mer effektivt genom att få tydlig information om vilka substanser som omfattas av lagen.

I syfte att inventera kunskapsläget om dopningens utbredning och konsekvenser samt förebyggande åtgärder som görs har Folkhälsoinstitutet 2009 gjort en inventering. Inventeringen resulterade i rapporten *Dopningen i Sverige R 2009:15* med syfte att bidra till kunskapsspridning i en fråga som är aktuell, bred och täcker över flera politikområden. En engelsk översättning av rapporten publicerades i december 2010.

Folkhälsoinstitutet utvecklar ett lärarhandledningsmaterial för skolans ANDT-undervisning. Materialet syftar till att ge lärare ett verktyg för hur de kan utforma skolans ANDT-förebyggande arbete.

Samverkan med andra aktörer

Folkhälsoinstitutets uppdrag innebär som beskrivits till största delen att stödja arbete mot dopning i samhället och samordna kunskap om antidopningsrelaterade åtgärder. Folkhälsoinstitutet samordnar och deltar i ett antal samarbetsgrupper som behandlar frågor inom dopningsområdet.

Folkhälsoinstitutet är numera sammankallande för Centrala samverkansgruppen för dopningsfrågor. Ett syfte med samverkansgruppen är att diskutera frågor och inriktning på dopningsområdet av praktiska och policymässiga skäl för att de myndigheter och centrala aktörer som deltar ska få bättre kännedom om området samt gemensamt kunna verka för att viktiga frågor lyfts upp. En metod är att bl.a. belysa och försöka lösa befintliga eller förväntade pro-

blem, även de som inte naturligt faller inom berörda myndigheters ansvarsområden eller av andra skäl inte uppmärksammas.

Samverkansgruppen träffas en gång per år och består av representanter från ett stort antal institutioner och myndigheter som har beröring med antidopningsfrågor.

Vidare ingår Folkhälsoinstitutet i gruppen Prevention av Dopning i Sverige (PRODIS) som har stärkts under 2010 och arbetar med att utveckla och förbättra det förebyggande arbetet på dopningsområdet.

Ytterligare två grupper i vilka dopningsfrågan berörs men inte ligger i direkt fokus är Nätverket för den aktuella drogsituationen i Skandinavien (NADiS) samt Samrådsgruppen för narkotikafrågor.

Folkhälsoinstitutet har även i NADiS funktionen som sammankallande och är administrativt ansvarigt. Nätverkets huvudsyfte är att identifiera och diskutera substanser, som kan tänkas behöva regleras som hälsofarliga varor eller narkotika. Nätverket ska verka som referensgrupp i framtagande av klassificeringsunderlag för förslag som lämnas av Folkhälsoinstitutet eller Läkemedelsverket till regeringen för reglering av substans. Ett samarbete har etablerats med motsvarande nätverk i Danmark, Finland och Norge. Island avser att ansluta till nätverket NADiS under 2011.

Samrådsgruppen för narkotikafrågor sammankallas av Folkhälsoinstitutet och är ett forum för att diskutera frågor på narkotikaområdet som uppmärksammas av praktiska och/eller policymässiga skäl. Syftet är bl.a. att belysa och försöka lösa befintliga eller förväntade problem som inte naturligt faller inom berörda myndigheters ansvarsområden eller som av andra skäl inte uppmärksammas. Dopningsfrågan berörs ibland, men ligger inte i gruppens direkta fokus. Även om informationsutbyte är det väsentliga mellan gruppens deltagare tillsätts ibland interna arbetsgrupper för att närmare utreda enskilda frågor.

Vid sidan av dessa grupper har Folkhälsoinstitutet även etablerat kontakter med relevanta myndigheter, organisationer och forskare som arbetar med dopningsfrågan samt utvecklat goda kontakter med idrotten, främst RF. Samarbetet har stärkts och bidrar till ett effektivare arbete och snabbare kunskapsutbyte.

Folkhälsopolitisk rapport 2010

Ett led i att öka kunskapen om och fokus på dopningsfrågan har varit att Folkhälsoinstitutet har valt att inkludera och specificera dopning i Folkhälsopolitisk rapport 2010, Framtidens folkhälsa – allas ansvar R 2010:16. I motsvarande rapport för 2005 ingick inte dopning. Rapporten 2010 belyser dopningsutvecklingen samt de insatser som har genomförts den senaste femårsperioden för att nå det övergripande folkhälsomålet – ett samhälle fritt från dopning. Dessutom lämnar Folkhälsoinstitutet förslag till nya åtgärder på såväl nationell som regional/lokal nivå.

Folkhälsoinstitutet bedömer att åtgärderna för att begränsa dopningen den senaste femårsperioden till stor del har varit fokuserade på att påverka värderingar, normer och lagar, illegal verksamhet samt attityder och beteenden. Forskningen om dopning har ökat kunskaperna i ämnet, och ett antal nationella värderingspåverkande åtgärder har bidragit till en bättre förståelse av dopning som ett problem. Den ökade kunskapen har bidragit till att ett begränsat antal yrkesverksamma har fått bättre kunskap för att kunna bemöta problematiken, prioritera och fatta beslut.

Vidare lyfter rapporten fram att det tydligt märks att dopningsfrågan har fått ökat fokus genom att regeringen har tillsatt tre utredningar som berör frågan, varav denna organisationsutredning är en. Den pågående Missbruksutredningen (S2008:04) och den redan avslutade Narkotikautredningen (S2006:07) är de andra.

Polisen och tullen har särskilt arbetat mot den illegala dopningsverksamheten och med att begränsa tillgängligheten de senaste fem åren. Flera större operationer har genomförts, och de myndigheter som tillämpar lagarna kommer att få något bättre verktyg i och med den skärpning av grovt brott i dopningslagen som regeringen föreslagit i proposition En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning (prop. 2010/11:4). Som redogjorts för tidigare finns sedan 2006 den vägledande förteckningen över substanser som är att ses som dopningsmedel, en förteckning som anses underlätta arbetet avsevärt för de rättstillämpande myndigheterna.

Folkhälsoinstitutet belyser vidare i sin rapport att ett antal nationella, regionala och lokala åtgärder de senaste fem åren har påverkat attityder och beteenden. I dessa åtgärder ingår även ett tiotal lokala och regionala s.k. gymprojekt som har pågått och påbörjats under perioden. De s.k. gymprojekten har utformats på olika sätt, men de

flesta har fokuserat på både tillgångs- och efterfrågebegränsande åtgärder vid gym- och träningsanläggningar.

Folkhälsoinstitutet anser att frågan om dopning vid gym- och träningsanläggningar bör fortsätta att uppmärksammas som problemområde och arbetet med att påverka värderingar bör fortsätta. Regeringens förslag till en skärpt dopningslag kräver att det rätts-tillämpande arbetet intensifieras, och Folkhälsoinstitutet anser att berörda aktörer bör få mer resurser för att bekämpa tillgången till dopningsmedel i samhället. Det är viktigt att kunskapsnivån om dopning ökar. Särskilt bör metoder som förebygger dopning utvecklas och implementeras. Det finns även behov av att utveckla statistiken inom området.

De rekommendationer till nya åtgärder som presenteras i rapporten syftar till att tydligare sätta dopningen på agendan och ytterligare utveckla en plattform med kunskap och struktur att bygga vidare på.

Nedan presenteras tre prioriterade förslag på åtgärder som lämnas i rapporten. Ytterligare förslag till åtgärder avses presenteras i en underlagsrapport som väntas publiceras under våren 2011.

1. Ge ökat stöd till utveckling och implementering av metoder för att förebygga dopning. Folkhälsoinstitutet föreslår att institutet får i uppdrag att ge ökat stöd till utveckling och implementering av metoder för att förebygga dopning.
2. Utveckla och samordna den nationella statistiken om dopning. Statens folkhälsoinstitut föreslår att institutet får ansvaret att utveckla och samordna den nationella statistiken om dopning.
3. Förmedla kunskap för att upptäcka användare av dopningsmedel.

Folkhälsoinstitutet föreslår att institutet får i uppdrag att producera material och sprida kunskap om dopning till hälso- och sjukvården, socialtjänsten, skolpersonal, polisen, väktare och ordningsvakter, i syfte att upptäcka dopningsanvändare. Arbetet bör ske i samverkan med berörda myndigheter.

5.2.3 Dopingjouren

Uppmärksamheten kring det ökade bruket av framför allt AAS under 1980-talet och början av 1990-talet ledde till att Folkhälsoinstitutet fick i uppdrag av regeringen att samordna samhällets antidopnings-

arbete. Av den anledningen inrättades Dopingjouren, som öppnade i oktober 1993.

Den arbetsgrupp i Regeringskansliet som utarbetade förslaget till Handlingsplan mot dopning, Ds 2002:4 ansåg att Dopingjouren, som genom sin telefonjour fick information om trender när det gällde användande av dopningsmedel och genom sin utåtriktade verksamhet fick annan kunskap på området, kunde vara en lämplig organisation för att samla och sammanställa all kunskap om dopning i en kunskapsbank. Arbetsgruppen föreslog därför att Dopingjouren skulle få ansvar för utveckling av en för alla intresserade lättillgänglig bred kunskapsbank som kontinuerligt uppdateras. För en sådan verksamhet angavs att det torde krävas ytterligare kompetens i form av framför allt tvärvetenskaplig sakkunskap.

För att klara dessa uppgifter föreslogs också i handlingsplanen att Dopingjouren skulle garanteras en fortsatt finansiering som kunde täcka de behov som åtagandet kräver och som ger möjlighet till fortsatt verksamhet med rådgivning och kunskapsspridning.

Dopingjouren är en del av avdelningen för klinisk farmakologi vid Karolinska Universitetssjukhuset. Verksamheten finansieras genom statliga bidrag med sammanlagt tre miljoner kronor för 2010. Dopingjouren bemannas av tre heltidstjänster, samtliga med sjuksköterskeutbildning, samt en deltidsläkare med 20 procent tjänstgöring och 10 procent av en verksamhetsansvarigs arbetstid.

Enligt Dopingjourens webbsida (www.dopingjouren.se) arbetar jouren för att

- upptäcka, beskriva och förebygga dopning i Sverige,
- minska missbruket av dopning, öka kunskapen och medvetandegöra konsekvenserna genom information, undervisning, utveckling och forskning, samt
- höja kunskapsnivån i samhället och framför allt hos de yrkeskategorier som berörs.

Dopingjouren har en rikstäckande telefonrådgivning tillgänglig för alla i samhället via ett 020-nummer. Jouren besvarar också frågor via sin webbsida. Webbsidan innehåller också en faktabank om biverkningar av olika substanser m.m. Själva telefonrådgivningen tenderar att minska i omfattning och bli allt mer medicinsk till sin karaktär medan nyttjandet av webbtjänster ökar.

Den vetenskapliga nivån erhålls genom att jouren numera är en integrerad del av verksamhetsområdet Läkemedels- och dopningsinformation vid avdelningen för klinisk farmakologi vid Karolinska Universitetssjukhuset.

Dopingjouren tillhandahåller vidare en rad avgiftsfinansierade utbildningar. Som exempel kan nämnas en utbildning för personal på gym- och träningsanläggningar. Tanken med utbildningen är att ge en ökad kunskap om bruk av AAS och dess konsekvenser. Utbildningen innehåller genomgång av orsaker, dopningsmedel, biverkningar, regelverk, kännetecken och bemötande och avslutas med framtagande av en antidopningspolicy. Jouren håller även utbildningar till anhöriga och ledare för utbildning av anhörigrupper. På beställning från kommuner utför jouren även utbildning för olika yrkeskategorier. Dessa yrkeskategorier kan vara lokala och regionala samordnare för drogprevention, skolpersonal såsom idrottslärare och skolsköterskor, hälso- och sjukvårdspersonal, socialsekreterare och polis. Syftet med utbildningen är att ge personalen kompetens att förebygga, uppmärksamma och bemöta bruk av dopningsmedel. Utbildningsverksamheten som jouren bedriver, ökar i omfattning.

Dopingjouren deltar också i gruppen PRODIS. Tillsammans med bl.a. Folkhälsoinstitutet deltar jouren vidare i ett nätverk mot bruk av AAS och andra hormoner och samarbetar där med andra nordiska länder.

5.2.4 Regionala och lokala projekt

Blekinges pionjärbete

Samverkansgruppen i Blekinge bildades 1992 och består av företrädare för Blekinge Idrottsförbund, polis, tull, sociala myndigheter, landstinget samt privata ägare av gym- och träningsanläggningar och kommunala idrottsarenor. Nätverket bedriver ett förebyggande arbete genom informationsinsatser till grupper som på olika sätt kommer i kontakt med brukare av AAS. Nätverket bedriver också utbildning av sjukhuspersonal, polis och socialarbetare. Polisen deltar i besök på gym- och träningsanläggningar och det förekommer ett intensivt samarbete mellan myndigheter och ägare av gym- och träningsanläggningar. Erfarenheterna från många års arbete i Blekinge

har gett erfarenheter som är betydelsefulla för många regionala projekts arbete mot dopning utanför RF-idrotten.

Stockholm förebygger Alkohol- och Dropproblem

I april 2007 startade ”Stockholm förebygger Alkohol- och Dropproblem” (STAD) ett projekt med inriktning på förebyggande arbete mot dopning i samverkan med gym- och träningsanläggningar i Stockholms län. Projektet finansieras genom medel från Folkhälsoinstitutet. Målet med projektet är att minska bruket av och tillgången på AAS och andra hormonpreparat vid gym- och träningsanläggningar i Stockholms län. Vidare syftar arbetet i projektet även till att utveckla ett samordnat och långsiktigt förebyggande arbete på gym- och träningsanläggningarna samt att ge en ökad kunskap om effekter av AAS och andra hormonpreparat och om metoder som har en påvisad effekt i det förebyggande arbetet. Vidare syftar arbetet till att kvalitetssäkra gym- och träningsanläggningar, utveckla ett aktivt samarbete mellan aktörer för att minska tillgången till AAS och andra hormonpreparat samt att bidra till en nationell kunskapsuppbyggnad.

För att bli en kvalitetssäkrad gym- och träningsanläggning måste anläggningen uppfylla följande kriterier:

- Personalen ska ha fått utbildning inom dopningsområdet.
- Anläggningen ska ha en policy mot AAS och andra hormonpreparat som gäller alla tränande och personal.
- Träningsmiljön ska vara utformad på ett sådant sätt att den inte uppmuntrar till användning och försäljning av AAS och andra hormonpreparat.
- Anläggningen ska ha samarbete med polisen för att förebygga bruket av AAS och andra hormonpreparat.

I projektet med att utveckla metoder för att förebygga dopning ingår 22 gym- och träningsanläggningar (interventionsgym) och dessa matchas mot 22 kontrollanläggningar (kontrollgym). Mätningar av bruket av AAS bland de tränande görs före, under och efter insatsperioden i form av enkätstudier och observationsstudier. De medverkande gym- och träningsanläggningarna erbjuds stöd i form av utbildning, tillsynsarbete, kvalitetssäkring samt opinionsbildande

insatser (att arbeta med medier och marknadsföring). Arbetet har väckt stort intresse och liknande insatser planeras därför i flera svenska kommuner.

STAD har genomfört konferenser inom dopningsområdet och har deltagit vid fitnessmässor och liknande evenemang för att föra ut sitt budskap om 100 procent ren träning.

Arbete mot hormondopning i Malmö - En drogfri framtid

Projektet Arbete mot hormondopning i Malmö – En drogfri framtid, startade i slutet av 2007. En initiativtagare var Skånes Idrottsförbund som hade reagerat mot att bruk av dopningsmedel fanns både inom och utanför den organiserade idrotten. Efter en förberedande konferens och seminarier med deltagande från föreningsdrivna gym- och träningsanläggningar, en kommunal gym- och träningsanläggning, polis och tull, Skåneidrotten och Malmö kommun bildades en arbetsgrupp. Projektet finansieras genom anslag från kommunen och från länsstyrelsen i Skåne län. Projektet pågår till 30 juni 2011, därefter ska arbetet ingå i respektive organisationers ordinarie verksamhet.

I projektet deltar 25 gym- och träningsanläggningar, av i dagens läge närmare 50 stycken. Av dessa är 36 inom privat sektor, 9 föreningsdrivna och 4 kommunala. Projektledaren besöker de gym- och träningsanläggningar som finns inom kommunen för att informera om projektet. Men alla ägare av gym- och träningsanläggningar har inte visat intresse av att delta. Utbildningar har genomförts för polis och tull (spaningspersonal, närpolis och polisaspiranter). Utbildning av personal inom skolhälsovården har genomförts och utbildning för socialtjänsten planeras. Arbete pågår för att få med utbildning inom dopningsområdet i grundutbildningen för ordningsvakter.

För intresserade gym- och träningsanläggningar hålls en utbildning i två steg, sammanlagt om 1,5 dagar för ägare, platschefer, receptionister och instruktörer. En gym- och träningsanläggning kan diplomerats under förutsättning att det finns ett policydokument om hormondopning samt att receptionspersonal, gyminstruktörer och någon styrelseledamot, ägare eller person med chefsbefattning genomgått utbildning. För närvarande har 13 av de 25 gym- och träningsanläggningar som ingår i projektet låtit cirka 150 ledare och anställda genomgå utbildningen.

Narkotikapolis har deltagit vid nio dopningskontroller på föreningsdrivna gym- och träningsanläggningar. Poliserna kan själv träna på en gym- och träningsanläggning och observera tränande som visar tecken på bruk av AAS. Med stöd av 24 kap 7 § rättegångsbalken kan polisen gripa en misstänkt om det finns skäl, exempelvis om någon som kan misstänkas för dopningsbrott försöker att smita från platsen vid en dopningskontroll. Vid en enkät beträffande dopningskontroller i samverkan mellan polisen och idrotten som genomförts med deltagande av polisen, en föreningsdriven gym- och träningsanläggning, en av Friskis & Svettis gym- och träningsanläggningar, Fritidsförvaltningen i Malmö och Skåneidrotten har enbart positiva erfarenheter av formen för samverkan uttryckts.

Andra regionala projekt

Bland andra regionala projekt på antidopningsområdet kan nämnas Samverkan. Antidoping. Nätverk. Norrbotten (S.A.N.N) som är ett treårigt projekt, finansierat av Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet och Norrbottens Idrottsförbund/SISU Idrottsutbildarna. Målet med projektet är att informera och sprida kunskap om vad som händer fysiskt och psykiskt med en person som dopar sig.

Genom Folkhälsoinstitutets medel för länsamordnare mot droger blir projekt på antidopningsområdet allt vanligare och förekommer inom flera län och i olika kommuner. I Kronobergs län erbjuds gym- och träningsanläggningar att ingå ett formellt samarbete med länsstyrelsen i arbetet mot dopning. Genom en överenskommelse åtar sig företrädare för gym- och träningsanläggningen att på olika sätt arbeta för att motverka och förebygga bruk av AAS och andra hormonpreparat i anläggningen. I projektet ingår också dopningstester som är en del av avtalet mellan gym- och träningsanläggningen och den tränande. Länsstyrelsen i sin tur tillhandahåller utbildning och kompetensutveckling för nyckelaktörer på gym- och träningsanläggningen samt stöd i det löpande arbetet och hjälp med att utveckla policy och handlingsplan. Mer information finns på projektets webbsida (www.dopingfritt.se).

Prevention av dopning i Sverige

I november 2008 höll STAD en första nätverksträff för olika antidopningsprojekt i Sverige. I anslutning till det skapades Prevention av dopning i Sverige (PRODIS). Huvudsyftet med PRODIS är att utveckla och förbättra det förebyggande arbetet på dopningsområdet och att utveckla en modell för det förebyggande arbetet mot bruket av dopningsmedel samt att förbättra kunskapen om dopning.

Aktörer är förutom dopningsförebyggande projekt, Rikskriminalpolisen, Dopingjouren, Folkhälsoinstitutet, Tullverket och Linnéuniversitetet.

Vid mötena informerar företrädare för de olika projekten om sin verksamhet. På så sätt förmedlas information om erfarenheter från metoder som används i de olika verksamheterna.

Ett annat syfte med PRODIS är att inom nätverket skapa ett nationellt utbildningsprogram för gym- och träningsanläggningar. Ett sådant program kan resultera i en gemensam certifiering i landet av gym- och träningsanläggningar som arbetar aktivt mot dopning.

Vidare arbetar PRODIS för att skapa en utbildning för poliser och för att utarbeta en tydlig beskrivning av vanliga tecken och symptom på bruk av AAS. Information utbyts om hur polisen arbetar på gym- och träningsanläggningar och hur detta ska gå till med hänsyn till att gym- och träningsanläggningar inte utgör offentlig plats.

Det finns önskemål hos flera aktörer inom PRODIS att STAD får ett uppdrag att arbeta med samverkan mellan olika projekt inom antidopning. Ett problem som upplevs är att det inte finns någon stadigvarande organisation som ser långsiktigt på problemet med bruk av AAS i samhället.

5.3 Andra verksamheter

5.3.1 Vård och behandling

Det finns inte någon samlad landsomfattande kunskap om vård och behandling av personer som brukar dopningsmedel – i detta sammanhang särskilt AAS. Detta ämne är inte obligatoriskt vid läkar- eller annan sjukvårdsutbildning. Undervisning i ämnet förekommer dock i större eller mindre omfattning vid vissa utbildningsinstitutioner.

Avsaknad eller brist på kunskap om bruk av dopningsmedel innebär att personer vid behandling av AAS-orsakade sjukdomar, exempelvis gynekomasti (en ökning av bröstens volym i form av fett- och körtelvävnad hos män), ofta behandlas för sjukdomen utan att bruket av AAS uppmärksammas. Detta kan också vara fallet där psykiska besvär inte relateras till ett bruk av AAS.

Som redovisats tidigare besvarar Dopingjouren frågor om bl.a. följer av bruk av dopningsmedel. Jouren hänvisar också till de behandlingscentra som finns i Sverige. Det finns två dopningsmottagningar inom sjukvården i Sverige. Dessa är Beroendecentrum vid Örebro läns landsting och Resurscentrum vid Endokrinkliniken vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg.

Beroendecentrum i Örebro har funnits i cirka tio år. Förutom behandling av brukare av dopningsmedel bedrivs forskning om dopningsrelaterat bruk.

Resurscentrum i Göteborg fungerar mer som en konsultmottagning beträffande fysiska besvär till följd av bruk av vissa dopningsmedel.

Bristen på kunskap avseende effekter av bruk av vissa dopningsmedel inom det medicinska området har uppmärksamrats i olika sammanhang. Med anledning av detta har regeringen tillsatt en utredning, Missbruksutredningen (S2008:04). I utredningens uppdrag ingår bl.a. att tydliggöra ansvaret för insatser till personer med riskbruk, läkemedelsmissbruk/beroende, bruk av dopningsmedel eller blandmissbruk. Vidare ska utredningen belysa riskerna med läkemedelsassisterad behandling när ett blandmissbruk förekommer. Dessutom ska utredningen göra en samlad översyn över den svenska missbruks- och beroendevården utifrån kommunernas, landstingens och statens insatser. Uppdraget omfattar alla delar av vården och behandlingen. Det vill säga såväl innehåll och tillgänglighet som ansvar och organisation. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2011.

Utredningen har samarbetat med Missbruksutredningen och utbytt information i frågor av gemensam betydelse för genomförande av de två utredningarnas uppdrag.

Mer information om Missbruksutredningen finns på dess webbsida (www.sou.gov.se/missbruk).

5.3.2 Andra organisationer som sysslar med att sprida kunskap om dopningsmedel

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, (CAN), har till uppgift att sprida information om alkohol och andra droger. Det görs via olika publikationer, kurser, konferenser och webbplatser. CAN har drygt 40 organisationer som medlemmar.

CAN administrerar Drogoportalen som samlar information om droger på nätet och är ett unikt samarbete mellan 13 organisationer och myndigheter. På webbsidan (www.drogoportalen.se) finns forskningsrapporter, metoder och lagtexter som samlats in och kategoriserats i ämnesområden som drogfakta, förebyggande arbete, vård och behandling m.m.

Ren Idrott är en stiftelse som beskriver sin verksamhetsidé som att den handlar om insikt, kunskap och attityd. Med extra dopningskontroller arbetar Ren Idrott för en dopningsfri idrott och som förebild för nästa generations idrottare. Ren Idrott utser ambassadörer som står som bevis för att en elitidrottare kan nå framgångar och drömmar utan genvägar och otillåtna preparat.

Den primära målgruppen är idrottande barn och ungdomar samt deras föräldrar och ledare. En annan målgrupp är idrottsutövare i Sverige. Den tredje är opinionsbildare inom främst skolor och medier. Ren Idrott uppger att de nu har 58 ambassadörer. Deras avsiktsförklaring innebär att de lovat att inte använda sig av otillåtna preparat, att ställa upp på extra dopningskontroller samt att agera som föredömen för nästa generation. Mer information om Ren Idrott finns på dess webbsida (www.renidrott.se).

Information om dopningsmedel lämnas också av sjukvårdsrådgivningen, Folkhälsoinstitutet, Läkemedelsverket, Livsmedelsverket, polis, RF och tull.

5.3.3 Gym- och träningsanläggningar i Sverige

Friskvårdsföretagens branschorganisation

FRISK är friskvårdsföretagens branschorganisation med företag som tillsammans omfattar cirka 170 gym- och träningsanläggningar runt om i Sverige. Bland större aktörer som är med i FRISK kan nämnas SATS, Medley och World Class. FRISK definierar branschen på följande sätt:

Företag som på kommersiella grunder bedriver friskvårds- gym(nastik)- och rehabiliterings verksamhet i egna eller förhyrda lokaler. Att genom tillhandahållandet av tjänster av hög kvalitet i fråga om fysisk träning verka för ökad folkhälsa och rehabilitering av berörda till god livskvalitet och aktivt arbetsliv.

FRISK är medlem i European Health and Fitness Association (EHFA), en icke vinstdrivande organisation som representerar sektorns intressen gentemot EU:s institutioner i Bryssel.

Enligt EHFA betjänar hälso- och konditionsträningsindustrin i Europa 40 miljoner kunder, genererar intäkter motsvarande cirka 200 miljarder kronor om året och, anställer 370 000 personer i 40 000 anläggningar.

FRISK lämnade ett remissvar på RF:s utredning som föregick förbundets beslut att uppvakta regeringen med att utreda tillskapandet av en fristående nationell antidopningsorganisation. I sitt svar förordar FRISK det förslag som innebär att kommande antidopningsarbete står helt utanför RF. Ett argument var att det framtida arbetet bör ges full legitimitet och resurser med tillhörande sanktioner som täcker behovet. Ett organ med statligt uppdrag bör bildas som ansvarar för kontroll, opinionsbildning, utbildning med tillhörande certifiering, forskning och sanktionsmöjligheter. FRISK menade att gymbranschen för närvarande står utan möjligheter att bedriva ett seriöst antidopningsarbete på nationell nivå.

Vidare ansåg FRISK att genom en fristående organisation med starkt mandat och ekonomiska resurser skapas förutsättningar för att bygga upp ett system som gör att branschen kan ta sitt samhällsansvar, genom certifieringar, utbildning, kontroller, avstängningar och uppföljningar.

Mer information om FRISK finns på dess webbsida (www.friskorg.se).

Antalet gym- och träningsanläggningar?

Det finns inga exakta uppgifter om antalet gym- och träningsanläggningar i Sverige. En uppgift som nämnts är minst 600 och kanske upp till 1 500. En indikator på branschens omfattning finns på webbsidan www.121.nu där information om företag i Sverige ges. Informationen omfattar registrerade företag samt information om bokslut och nyckeltal m.m.

En sökning på branschen gym- och träningsanläggning ger inget rimligt svar på frågan i rubriken för detta avsnitt medan branschen gym i denna databas förefaller mer sannolik för att besvara frågan och därför redovisas här. För branschen gym angavs den 7 december 2010 följande uppgifter.

Det uppges finnas 635 gymföretag i hela landet. Av dessa finns 153 i Stockholm, 53 i Göteborg och 41 i Malmö.

De vanligaste organisationsformerna bland dessa företag uppges vara aktiebolag (337), enskild näringsidkare (153), handelsbolag/kommanditbolag (79) och ideell förening (52).

Omsättningen skiljer sig betydligt där den största gruppen av gymföretag (454 stycken) uppges omsätta mindre än en miljon kronor per år medan 129 stycken gymföretag uppges omsätta mellan en och fem miljoner kronor per år.

Till detta kommer de gym- och träningsanläggningar som drivs av kommunerna inom sin förvaltning. Utredningen har i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting låtit genomföra en mindre enkät till kommuner med minst 100 000 innevånare och frågat hur många kommunala gym- och träningsanläggningar det finns i kommunerna. En genomgång av svaren visar att det är ovanligt med gym- och träningsanläggningar som drivs av kommunala fritidsförvaltningar eller andra förvaltningar. Det är däremot vanligt att kommunerna köper upp tjänsten att driva gym- och träningsanläggning, ofta i kommunala simhallar, från privata företag i gymbranschen, såsom gymkedjorna Actic (f.d. Nautilus) och Medley.

Det är viktigt att notera att osäkerheten i uppgifter om antalet anläggningar också beror på val av definition och det förefaller vara olika definitioner som används av olika aktörer.

Andra aktörer

Det finns ett stort antal gym- och träningsanläggningar som inte omfattas av medlemskap i FRISK. Bland dessa finns många mindre gym- och träningsanläggningar men även några större kedjor såsom Actic och Sport life.

5.4 Behov av samordning

Folkhälsoinstitutet har som övergripande uppgift att stödja verksamhet som syftar till att uppfylla folkhälsomålet – ett samhälle fritt från narkotika och dopning.

Många av de grupper som beskrivits ovan har ett klart avgränsat och definierat arbetsområde, även om samarbete sker med andra grupper, organisationer eller andra med kompetens inom dopningsområdet. Andra grupper bedriver projekt som liknar varandra, exempelvis STAD och andra regionala och lokala projekt, och där behovet av samordning har resulterat i bildande av PRODIS. Dopingjouren har samlat på sig information om AAS- och andra hormonbrukare och bedriver en utåtriktad informations- och utbildningsverksamhet. Även inom antidopningsverksamheten inom idrotten finns kunskap som skulle kunna komma samhället i övrigt till del.

Även när det gäller behandlingsstrategier som är verksamma för personer med bruk av AAS och andra hormoner samt behovet av ökad kunskap om effekter av långvarigt bruk, såväl somatiska som psykiska behövs en samordning. Lösning av denna fråga ligger dock inom direktiven för Missbruksutredningen att lämna förslag om.

6 Antidopningsverksamheten i andra länder

6.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredaren analysera hur verksamheten är organiserad och utformad i övriga nordiska länder.

Utredningen har besökt ansvariga departement och nationella antidopningsorganisationer m.fl. i Danmark och Norge. Dessa länders antidopningsverksamhet bedöms som de mest intressanta ur ett svenskt perspektiv. Även antidopningsverksamheten i Finland och Island har granskats. Dessutom beskrivs antidopningsverksamheten i Kanada, Nederländerna och Tyskland.

Slutsatser av vilka erfarenheter som kan dras av kartläggningen och som bedöms ha särskild betydelse för svensk del framgår av kapitel 7 och 8.

6.2 Danmark

Danmark ratificerade Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten 1989 och dess tilläggsprotokoll 2002 samt Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten 2005. Danmark har en lag mot dopning i samhället samt en lag som möjliggör dopningskontroller inom idrotten och på gym- och träningsanläggningar. Danmark är aktivt i International Anti-Doping Arrangement (IADA) och i Association of National Anti-Doping Organizations (ANADO).

6.2.1 Bildandet av Antidoping Danmark med stöd av lag

Danmarks Idrætsförbund (DIF) etablerade ett antidopningsutskott 1978. Av stadgarna följde att utskottet hade rätt att inom varje specialidrottsförbund (SF) inom DIF genomföra dopningskontroller såväl under träning som i samband med tävling. Antidopningsarbetet avsåg förutom kontroller, information och olika insatser för att förebygga bruket av dopningssubstanser. Kontrollerna skulle genomföras med optimal rättssäkerhet enligt en gemensam procedur med likvärdiga straff i alla idrotter. Alla idrottsutövare inom SF och inom DIF omfattades av samma regler.

År 1988 överfördes antidopningsverksamheten till den då nybildade Team Denmark, en institution vars uppgift följer av lagen om eliteidrätt (lov nr. 288 2004). Team Denmark beviljades statligt stöd för sin verksamhet.

År 1990 etablerades ett dopningslaboratorium vid Rigshospitalet i Köpenhamn. Laboratoriet ackrediterades av Internationella Olympiska Kommittén 1991. Laboratoriet kom så småningom att läggas ner, då antalet analyser inte ansågs tillräckligt för att motivera kostnaderna. Analysverksamheten upphandlas numera från det av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) ackrediterade dopningslaboratoriet i Norge.

I samband med dopningsskandalerna under Tour de France 1998 och världsmästerskapen i simning i Australien samma år ansåg idrotten och regeringen att dopningen är ett allvarligt hot mot idrottens värdegrund. Kulturministeriet utarbetade en vitbok om doping, (Profilen Doping i Danmark, En Hvidbok Kulturministeriet 1999). I enlighet med förslag i vitboken beslutade regeringen, tillsammans med idrottens organisationer, ett treårigt försöksprogram kallat Antidoping Danmark (ADD). Genom en lag, lov om fremme av dopingfri idræt (lov nr 1438 2004) (den danska idrottsdopningslagen) blev ADD en offentlig självägande institution (stiftelse).

Överföringen av verksamheten från Team Denmark till den nybildade ADD blev genom försöksperioden en förhållandevis lång och utdragen process. Samtliga medarbetare i verksamheten, sju personer, överfördes till ADD och kontorsinventarierna m.m. fick köpas loss från Team Denmark för 1,5 miljoner danska kronor. I samband med etableringen fick ADD ett etableringsbidrag från staten om 1,5 miljoner danska kronor.

I den danska idrottsdopningslagen regleras den verksamhet som ADD ska bedriva, vem som utser ledamöter i dess styrelse och hur

verksamheten ska redovisas. Vidare regleras i lagen att det är en plikt för idrottsorganisationer att införa och ansvara för bestämmelser om dopningskontroll och sanktioner om de tar emot statliga bidrag med stöd av lag. Lagen anger också att ADD ska arbeta med att ingå samarbetsavtal mot dopning med bl.a. ägare av fitness- och motionsanläggningar och att avtalet ska omfatta genomförande av dopningskontroll och sanktioner på ett sätt som följer de riktlinjer som gäller för idrottsorganisationerna.

Den danska regeringen motiverar lagen med att såväl idrotten som regeringen erkänner att dopningsproblemet är så sammansatt och omfattande att den offentliga sektorn måste vara förberedd på att också i en lång tid framöver medverka till att bekämpa dopning.

Av förarbetena till den danska idrottsdopningslagen framgår att enighet även finns i att dopning inom idrotten är ett av de viktigaste problem som idrotten i Danmark står inför och att ramarna för bekämpning av dopning är så viktiga att de måste förankras i en lag. Vidare anförs att de internationella åtaganden som Danmark gjort genom att sluta sig till Europarådets antidopningskonvention och dess tilläggsprotokoll motiverar ett tydligare statligt åtagande.

För att förebygga och bekämpa dopning även i andra miljöer där idrott och andra fitness- och motionsaktiviteter bedrivs ger lagen ADD som uppgift att uppmana bl.a. ägare till aktuella anläggningar att frivilligt underkasta sin verksamhet dopningskontroller och sanktioner för användning av dopning i verksamheten genom ett samarbetsavtal med ADD. I en ändring av lagen 2008 bestämdes att motions- och fitnesscenter ska informera om de har ingått samarbetsavtal med ADD. Informationen ska ske genom skyltning vid centrets ingång på ett sådant sätt att den är synlig för kunderna.

6.2.2 Antidoping Danmarks uppgifter

Antidoping Danmark hör hemma under Kulturministeriet (arm-längdsprincipen) och är oavhängig idrotten. Som offentlig självägande institution styrs ADD av offentlighetsprincipen och förvaltningslagen är tillämplig på verksamheten. ADD:s rättigheter och skyldigheter regleras i lag, den danska idrottsdopningslagen. Enligt denna lag omfattar verksamheten,

- dopningskontroll,
- upplysningsverksamhet om dopning,

- forsknings- och utvecklingsverksamhet avseende kampen mot dopning,
- deltagande i internationellt samarbete på området, och
- rådgivning och bistånd till offentliga myndigheter inom ADD:s verksamhetsområde.

ADD ska vidare, utanför den organiserade idrotten, sträva efter att ingå avtal med organisationer som erbjuder idrottsaktiviteter eller därmed besläktad verksamhet.

ADD ska i samarbete med regeringen och idrottens organisationer bekämpa bruket av dopning och styrka de grundläggande värdena i såväl elitidrotten som den breda folkliga idrotten. ADD ska i samarbete med WADA och internationella samarbetspartners skapa optimala ramar för att lösa ADD:s uppgifter. Mer information om ADD finns på dess webbsida www.antidoping.dk.

ADD:s styrelse består av tolv personer. Av dessa utses fyra av kulturministern, två av Team Danmark, två av DIF, en av Dansk Firmaidrætsforbund (DFIF), och en av Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI). Dessutom utses en medlem som representerar tränare inom elitidrotten och en som representerar aktiva elitidrottsutövare. Av de styrelseledamöter som utses av kulturministern är en jurist (ordförande), en läkare, en polis och en från Dansk Fitness og Helse Organisation (DFHO)/Danskt Näringsliv. Det har visat sig att styrelsens sammansättning i vissa frågor inneburit att företrädarna prioriterat att bevaka sina särintressen.

ADD finansieras årligen med ett statligt bidrag om 4,3 miljoner danska kronor och enligt ett avtal mellan staten och idrottsorganisationerna med 3,6 miljoner danska kronor från Team Danmark, 2,5 miljoner danska kronor från DIF, 1,4 miljoner danska kronor från DGI och 0,4 miljoner danska kronor från DFIF, totalt 12,2 miljoner danska kronor. Därtill kommer inkomster för uppdrag åt gym- och träningsanläggningar samt olika projektbidrag. Den begränsade delen fasta bidrag uppges vara ett problem vid planering av verksamheten inom ADD.

Budgeten och verksamheten fastställs i ett avtal ”Rammeavtal”, mellan Kulturministeriet, ADD och övriga intressenter. I avtalet bestäms de målsättningar ADD ska arbeta efter under avtalsperioden. Avtalet är treårigt och utvärderas genom en årlig verksamhetsuppföljning till bidragsgivarna och en rapportering till övriga intressenter.

I samband med ansökan om projektmedel från andra ministerier deltar Kulturministeriet i beredningen.

Administrationen i ADD sköts av 7–8 tjänstemän. Dessutom finns i verksamheten två läkare som besvarar telefonsamtal till Dopinglinjen, som är öppen två dagar i veckan klockan 16.00–18.00. Utanför ADD finns ”Spørg om doping”, som besvarar frågor om dopning fem timmar/vecka. Även personalen inom ADD kan besvara den typ av frågor från allmänheten som omfattar dopningsområdet.

6.2.3 Antidopningsverksamheten inom den organiserade idrotten

ADD bedriver all kontrollverksamhet inom idrotten. Grunden för kontrollverksamheten finns i den danska idrottsdopningslagen och i de nationella antidopningsreglerna som är gemensamt antagna av ADD och DIF. Nämnade bestämmelser omfattar alla specialidrottsförbund inom DIF och alla personer som deltar i aktiviteter inom ett sådant förbund. Undantagna är personer som uteslutande ägnar sig åt motionsidrott, vilket även omfattar tävlingsverksamhet på lägre nivå. Dessa personer omfattas i stället av det Danska motionsreglementet. Reglementet är antaget av DIF i samarbete med DFIF, DGI, Det Danske Spejderkorps (DDS) och DFHO.

ADD bestämmer på vilka idrottsutövare dopningskontroller ska genomföras. Årliga avstämningar av verksamheten görs med specialidrottsförbunden.

När ADD kommer fram till att det finns misstanke om en dopningsförseelse överlämnas ärendet till dopningsutskottet i DIF alternativt till motionsdopningssekretariatet i DFHO. Vem som omfattas av motionsreglementet avgörs i första hand av ADD i samband med provtagningen. Om det under den vidare behandlingen av ärendet konstateras att idrottsutövaren rätteligen borde omfattas av det andra regelverket överlämnas ärendet av dopningssekretariatet respektive dopningsutskottet till det andra organet. Ärendet bereds därefter och anmälan sker till dopningsnämnden.

Det nationella antidopningsreglementet överensstämmer med Världsantidopningskoden. Regelverket i motionsreglementet är förenklat i förhållande till det nationella antidopningsreglementet och bestraffningsbara förseelser begränsas till bruk av förbjuden substans eller metod, innehav och handel samt medverkan till dop-

ningsförseelse. Vad som gäller under avstängningsperioden kan också modifieras.

Oavsett vilket regelverk som tillämpas är det dopningsnämnden i DIF som i första instans avgör om en förseelse begåtts eller inte. I andra instans prövas frågan av dopingapelutvalget i DIF. För vissa elitidrottsutövare finns i enlighet med vad som anges i Världsanti-dopningskoden, möjlighet att överklaga till idrottens Court of Arbitration for Sport (CAS).

Förutom kontrollverksamhet producerar ADD kunskapsmaterial och bedriver utbildnings- och informationsverksamhet för de större idrottsförbunden och för offentliga myndigheter, bl.a. polis, tull, kriminalvård, läkemedelsverket och livsmedelsverket samt till medier.

Avgränsningen mellan ADD:s och DIF:s olika ansvar anses av många vara väl fungerande.

6.2.4 Antidopningsverksamheten utanför den organiserade idrotten

Dopning i samhället utanför den organiserade idrotten har länge varit en angelägen fråga i Danmarks politiska debatt. Detta konstaterades redan i vitboken som färdigställdes 1999. Antalet som använder dopningsmedel i Danmark uppskattas till mellan 10 000 och 50 000 personer.

Enligt en studie genomförd 2010 i Danmark finns det anledning att anta att minst 1,5 procent av alla medborgare i Danmark i åldern 15–60 år brukar eller har brukat muskeluppbyggande substanser. Det motsvarar att cirka 44 000 personer i Danmark har aktuell eller tidigare erfarenhet av bruk av muskeluppbyggande substanser. Inom fitnessbranschen uppger 3,3 procent av dem som tränar i verksamheten att de brukar eller har brukat muskeluppbyggande substanser. Detta motsvarar att cirka 16 500 av 500 000 medlemmar i olika fitnesscenter skulle ha erfarenhet av att bruka substanserna. (Motionsdoping i Danmark – En kvantitativ undersøgelse om brug af og holdning til muskelopbyggende stoffer, publicerad av Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet, 2010).

Enligt den danska idrottsdopningslagen ska ADD arbeta med att teckna avtal om antidopningsverksamhet med ägare av gym- och träningsanläggningar, inkluderande utbildning och information samt genomförande av dopningskontroller. De som tränar på en anlägg-

ning som tecknat avtal med ADD är skyldiga att genomgå dopningskontroll på samma sätt som inom idrottsorganisationerna. Straff för ett påvisat bruk av förbjudna dopningssubstanser är i normalfallet två års avstängning. Detsamma gäller för den som vägrar att lämna urinprov.

ADD har tecknat avtal med ägarna till ett antal gym- och träningsanläggningar. 2008 bildades DFHO, en samarbetsorganisation för företag inom fitnessbranschen. Avtal har träffats mellan ADD och DFHO. Avtalet innebär att alla organisationens medlemmar kan använda ADD:s tjänster och utövarna i gym- och träningsanläggningen kan utsättas för dopningskontroll. Den lista över förbjudna substanser och metoder som tillämpas är WADA:s lista vid kontroller utanför tävling. Straffen överensstämmer med Världsentidopningskodens bestämmelser. Det är den egna gym- och träningsanläggningens ägare som beslutar om bestraffning. Utövaren kan överklaga till DFHO. Beslut om straff och avstängning ska meddelas ADD. Straffet gäller i den egna anläggningen och i DFHO:s övriga medlemsanläggningar. Ett problem i detta avseende som ännu inte är löst är att lagenligt behandla och överföra de personuppgifter som är nödvändiga för att en avstängning ska kunna aktualiseras i övriga anläggningar. Genom avtalet med DFHO har antalet gym- och träningsanläggningar med antidopningsverksamhet via ADD ökat och uppgår för närvarande till cirka 220 stycken, av totalt cirka 450 sådana anläggningar i Danmark. Dessa omfattar cirka 80 procent av antalet besökare på gym- och träningsanläggningar.

År 2008 publicerade Kulturministeriet och ministeriet för Hälsa och Förebyggande åtgärder en treårig handlingsplan för att ytterligare bekämpa dopning bland motionsutövare (Handlingsplan for bekæmpelse af motionsdoping, Kulturministeriet, 2008). I planen finns följande åtgärder:

- Stöd till ADD:s upplysningskampanj för bekämpning av dopning bland motionsutövare.
- Skärpning av sanktioner i förbindelse med distribution av dopningsmedel.
- En obligatorisk märkning i motions- och fitnesscenters.

Den obligatoriska märkningen innebär att alla gym- och träningsanläggningar, som omfattas av lagen och som har avtal med ADD ska skyltas med en dekal som föreställer ett stiliserat positivt leende

(smiley). Övriga anläggningar är skyldiga att skylta med en dekal med ett stiliserat negativt leende. Detta förslag resulterade i en skärpning av den danska idrottsdopningslagen i enlighet med förslaget. Skärpningen av lagen trädde i kraft den 1 juli 2008.

Ett förslag har väckts att det ska vara obligatoriskt för samtliga gym- och träningsanläggningar, som omfattas av lagen, att ha avtal med ADD om information, utbildning och dopningskontroller. I avvaktan på en utvärdering av effekterna av förslagen i handlingsplanen har dock förslaget ännu inte tagits upp för ställningstagande i regeringen.

Förutom dopningskontroller i gym- och träningsanläggningar genomför ADD även dopningskontroller vid kriminalvårdsanstalter. De kriminaltekniska kontroller som genomfördes tidigare ansågs inte tillräckligt bra och dessutom betraktades inte provavlämnandet, som skedde inför fängelsepersonal, som tillräckligt rättssäkert för den intagne.

6.3 Norge

Norge ratificerade Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten 1989 och dess tilläggsprotokoll 2002 samt Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten 2005. Norge har ingen lagstiftning mot dopning inom idrotten. Däremot har Norge en allmän lagstiftning mot dopning. Norge är aktivt i IADA och ANADO.

6.3.1 Bildandet av Antidoping Norge genom avtal

Stiftelsen Antidoping Norge (ADN) startade sin verksamhet 2003 då ADN grundades av staten och Norges Idrettsförbund og Olympiske Komité (NIF).

Bildandet av stiftelsen föregicks av flera utredningar om alternativa möjligheter att organisera antidopningsarbetet. Tanken var att antidopningsarbetet skulle bedrivas mer självständigt än vad som ansågs möjligt inom den befintliga organisationen i NIF. Dessutom skulle idrottens trovärdighet öka genom att varje tveksamhet om intressekonflikter inom NIF kunde undvikas. Bl.a. uttalades i en rapport från utvärdering av Norges arbete mot dopning i förhållande till Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten att bildandet av en fristående organisation borde övervägas.

En utredning, tillsatt i mitten av 1990-talet av dåvarande Kultur- och kirke departementet, föreslog att det genom lagstiftning skulle skapas ett fristående antidopningsorgan. NIF var emot det förslaget och föreslog istället att ett kontrollråd och ett anmälningsråd skulle bildas. Enligt NIF skulle råden vara oavhängiga NIF. Resultatet av de olika förslagen blev att det bildades en gemensam arbetsgrupp mellan NIF och departementet. Utifrån en rapport utarbetad av en advokatfirma enades NIF och staten om att bilda en privaträttslig stiftelse.

Till grund för stiftelsen och dess kommande verksamhet utarbetades ett avtal mellan staten och NIF, mellan ADN och NIF och mellan ADN och staten.

Avtalet mellan staten och NIF

Staten tillsköt ett stiftelsekapital om en miljon norska kronor. Enligt avtalet påtog sig staten vidare att finansiera den verksamhet som ADN i enlighet med stiftelseurkunden ska bedriva genom årliga bidrag som också ska garantera att ADN har en fri och självständig ställning gentemot idrotten.

NIF i sin tur överförde utan ersättning inventarier och utrustning, som använts för antidopningsverksamheten inom förbundet.

Avtalet löper tills vidare. Det kan sägas upp av endera parten med sex månaders uppsägningstid.

Avtalet mellan NIF och ADN

Avtalets ingress anger att motivet för bildandet av ADN var att stärka kvaliteten och självständigheten i den etik- och antidopningsverksamhet som bedrivs inom NIF.

ADN:s förpliktelser enligt avtalet är att bedriva sin verksamhet i enlighet med WADA:s bestämmelser. Den verksamhet som ska bedrivas är kontrollverksamhet, anmälningsverksamhet, samt värde-, informations och förebyggande (hållningsskapande) verksamhet.

NIF ska ge ADN tillgång till all information om medlemskap i NIF:s underorganisationer, innebärande fri tillgång till medlemsregister. NIF ska också se till att ADN får den information som behövs för att genomföra dopningskontroller. Det konstateras att båda parterna kan ha behov av att bedriva förebyggande arbete. Samarbete ska ske mellan organisationerna när det gäller sådant arbete.

Kostnaderna för handläggningen av bestraffningsärenden fördelades så att ADN ansvarar för kostnaderna avseende provtagning, laboratorieanalys och utredning samt kostnaderna för anmälan av misstänkt dopningsförseelse medan NIF svarar för kostnaderna för de dömande instanserna, inklusive sådana kostnader för den anmälda, vittnen, sakkunniga och försvarare som den dömande instansen ska stå för enligt NIF:s stadgar.

Avtalet innehåller vidare reglering av överföring av NIF:s avtal på antidopningsområdet, överföring av arbetsgivaransvar och överföring av inventarier och utrustning samt personuppgifter och arkivmaterial.

Avtalet gällde under en första period t.o.m. 31 december 2007 och förnyas därefter automatiskt med tre år i taget. Uppsägning ska göras senast tolv månader före en avtalsperiods utgång. Om ADN mister statlig finansiering har ADN en uppsägningstid på tre månader.

Hävning kan ske om någon av parterna gör sig skyldig till ett väsentligt brott mot avtalet och inte rättar sig med 30 dagars varsel.

Stiftelseurkunden

I Stiftelseurkunden för ADN anges att stiftelsen tillskapats för att säkra att kontroll- och anmälningsverksamheten i dopningsärenden är självständig från såväl NIF som staten. Utifrån NIF:s stadgar och avtalet mellan NIF och ADN ska arbetet avse alla NIF:s organisationer och medlemmar och avse följande:

- Bedriva dopningskontrollverksamhet, inklusive provtagning och utredning av förseelser mot dopningsreglerna.
- Fastställa den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder.
- Bevilja dispenser för idrottsutövare som av medicinska skäl behöver använda preparat som innehåller dopningsklassad substans.
- Anmäla misstänkta förseelser mot dopningsreglerna till Norges Idrettsförbund og Olympiske Komité (NIF).
- Bedriva information och andra förebyggande insatser för att bekämpa dopning.
- Självständigt och i samarbete med stiftarna driva verksamhet för att främja internationellt samarbete för att bekämpa dopning inom

organiserad idrott, inbegripet råd och stöd till på området mindre utvecklade länder.

- Bedriva forskning inom antidopningsområdet.
- Lämna förslag och synpunkter till NIF beträffande NIF:s värdegrundande verksamhet.

Styrelsen består av fyra ledamöter jämte ersättare. Staten och NIF utser hälften av ledamöter var. Styrelsen har cirka 4–5 sammanträden per år, då främst strategi och verksamheten diskuteras. Ordföranden utses inom styrelsen.

Styrelsen har bl.a. till uppgift att utse en påtalenämnd som har till uppgift att fastställa anmälan till bestraffning av förseelser mot dopningsreglerna. Nämnden består av en jurist som ordförande samt två övriga medlemmar med nödvändig kunskap inom medicin och farmakologi. Medlemmarna ska vara ojäviga och inte ha förtroendeuppdrag eller anställning hos staten, NIF eller något specialidrottsförbund. Styrelsen har ingen instruktionsrätt över nämnden i bestraffningsärenden. Nämnden ska säkerställa en objektiv och rättssäker behandling av bestraffningsärendena.

Stiftelsens bokföring ska revideras av auktoriserad revisor, som utses av stiftarna gemensamt.

Stadgeändringar hos Norges Idrettsforbund (NIF)

Inför bildandet av ADN var NIF tvunget att ändra stadgarna genom beslut vid Idrettstinget (högsta beslutande instans). Kontroll- och anmälningskompetensen överfördes genom stadgeändring till Antidoping Norge (ADN). Det innebär att idrottsutövare och andra som kan bestraffas för förseelse mot NIF:s antidopningsregler är underkastade dopningskontroll som är beslutad av ADN. ADN har också rätten att besluta om föreskrifter för genomförande av antidopningsarbetet. Beslut avseende förseelser mot dopningsreglerna fattas av NIF:s domsorgan. Antidopningsverksamheten ska följa Världsantidopningskoden.

Möten mellan parterna

I enlighet med avtalen möts Kulturdepartementet, NIF och ADN regelbundet för att följa upp arbetet på antidopningsområdet.

6.3.2 Stiftelsen Antidoping Norge

Den 3 juni 2003 genomfördes ett möte då stiftelsen bildades och samtliga avtal undertecknades. Samma dag genomfördes också konstituerande sammanträde i stiftelsen. Den 1 juli 2003 började ADN sitt arbete. ADN är lokaliserat vid Ullevål stadion i Oslo, i samma huskomplex som NIF och en del idrottsförbund. Avsikten var att det inte skulle vara en samlokalisering med NIF, men inte heller så långt bort att den dagliga kontakten med idrottsorganisationerna försvårades. Det har visat sig vara en fördel för verksamheten. Några problem vid bildandet eller överföringen av verksamheten har inte funnits. Stiftelsens företrädare säger sig ha en god ekonomi och gott juridiskt bistånd för sin verksamhet.

6.3.3 Antidoping Norges verksamhet inom den organiserade idrotten

Vid bildandet av ADN flyttade 6–7 tjänstemän över från NIF:s antidopningsverksamhet. Antalet anställda är nu 12 personer inom ADN:s kärnverksamhet. Ytterligare två personer bedriver verksamheten som ligger utanför idrotten. Stor vikt läggs vid att ADN ska vara en kunskapsorganisation som är riktad mot användarna av dess tjänster.

Kärnverksamheten finansieras av staten genom del av överskott från det av norska staten ägda spelbolaget Norsk Tipping AS. Från dessa s.k. tippemedel har 21 miljoner norska kronor beviljats för 2010.

ADN bedriver även visst internationellt antidopningsarbete. Som exempel kan nämnas ett projekt där ADN hjälper till med att bygga upp en antidopningsorganisation i Ryssland. Det norska Utrikesdepartementet har beviljat bidrag till projektet med 0,6 miljoner norska kronor.

ADN:s dopningskontrollverksamhet administreras från Oslo och landet är indelat i åtta kretsar. I varje krets finns en koordinator, som har en anställning om tre timmar/vecka. Själva kontrollerna utförs av 78 kontrollörer, som är deltidsanställda av ADN.

ADN har förutom styrelsen ytterligare ett beslutsorgan och tre rådgivande organ. Påtalenämnden som är ett beslutsorgan inom ADN har beskrivits ovan. Det finns en medicinsk kommitté, som ska fungera som rådgivande organ för ADN i medicinska frågor. Ett annat rådgivande organ är den tvärfackliga forskningskommittén. Meldeliktsrådet fungerar som rådgivande organ när det gäller utfärdad varning enligt reglerna om vistelserapportering, dvs. vissa idrottsutövares ansvar att regelbundet lämna uppgift om var han eller hon befinner sig för att möjliggöra en dopningskontroll.

ADN tog hösten 2008 initiativ till att etablera ett samarbete med polis och åklagare genom att vända sig till Rigsadvokaten (riksåklagaren). Denne förklarade sig vara positiv till ett samarbete. Med hänsyn taget till gällande sekretessregler kan polis och åklagare vända sig till ADN med information om miljöer där dopning kan förekomma. Därigenom kan ADN öka informationsinsatserna i sådana miljöer. ADN skulle från sin sida kunna dela med sig av sin kunskap om dopningsmedel till polis och åklagare. En ny lag, lov om behandling av upplysningar i politiet och påtalemyndigheten och ändringar i lagen, politiregisterloven har antagits av Stortinget men beslut om ikraftträdande har ännu inte fattats. Lagen och lagändringarna ger möjligheter till ett utökat samarbete.

ADN bedriver ett antidopningsarbete med bl.a. kontrollverksamhet samt information och utbildningsverksamhet inom konceptet Ren Idrett, som är ett samlingsnamn för olika projekt som Ren idrett, Ren skola m.fl.

Årliga protokollförda möten hålls med varje specialidrottsförbund och diskussioner förs också med internationella specialidrottsförbund. Mer information om ADN finns på dess hemsida www.antidoping.no.

6.3.4 Antidoping Norges verksamhet utanför den organiserade idrotten

I dokumentet Strategisk destinasjon 2008–2011 finns följande angivet som självfinansierade projekt inom ADN.

- Genomföra uppdrag för nationella och internationella organisationer för att stärka antidopningsarbetet inom idrotten.
- Bedriva samarbetsprojekt med organisationer utanför idrotten som är betydelsefulla för bekämpande av dopning i idrottsmiljöer.

- Genomföra antidopningsprogram i tävlingsmiljöer utanför idrotten.
- Förebygga dopning i utsatta miljöer med betydelse för idrotten och bidra till att reducera tillgängligheten av dopningsmedel för allmänheten.

Projekt riktat till gym- och träningsanläggningar

Ingående i "Ren-konceptet" finns projektet Rent treningscenter. Projektet vänder sig till stora och små gym- och träningsanläggningar och i dag ingår 140 anläggningar i projektet. Bland dessa finns alla de stora gymkedjorna.

ADN erbjuder ett informationsprogram, innehållande en resurspärm, utbildning av anställda, vägledning och material samt rådgivning per telefon eller e-post till gym- och träningsanläggningens antidopningsansvarige. Dessutom erbjuds ett kontrollprogram. De dopningssubstanser som omfattas av förbud är vissa substanser med anabol effekt, hormoner och besläktade substanser samt stimulantia.

Den norska datatillsynsmyndigheten beslutade 2006 med hänvisning till den norska personuppgiftslagen att stoppa möjligheterna att genomföra dopningskontroller i gym- och träningsanläggningar. Beslutet överklagades till högre instans, som ändrade datatillsynsmyndighetens beslut så att det numera är möjligt att genomföra dopningskontroller i gym- och träningsanläggningar efter samtycke. En gym- och träningsanläggning har möjlighet att få tillstånd till lagring av personuppgifter rörande de tränandes hälsa. Av 550 gjorda dopningskontroller visade analyserna att 140 personer använt förbjudna dopningssubstanser. Fyra fall av vägran att lämna dopningsprov förekom också. Det är företrädare för den egna gym- och träningsanläggningen som ansvarar för bestraffningen av personer som dopat sig.

Andra projekt

Förutom projektet som riktar sig till gym- och träningsanläggningar genomför ADN även informationskampanjer och dopningskontroller inom försvaret, polismyndigheten och polishögskolan. ADN håller föredrag till dem som så begär, exempelvis fängelseväsendet och skolor. Vidare genomförs en nationell antidopningskampanj till

vilken Helse- og Omsorgsdepartementet, för 2009 bidragit med 0,45 miljoner norska kronor. Kampanjen sker i samarbete med offentliga institutioner i utvalda kommuner och innehåller information och utbildning till resurspersoner och aktiviteter riktade mot lokalidrotten och gym- och träningsanläggningar.

Dopingtelefonen etablerades i Norge 2003 för att informera om konsekvenserna av bruk av dopningsmedel. Den finansieras av Helse- og Omsorgsdepartementet och är placerad vid Oslo Universitetssjukhus, Aker. Den ingår således inte i ADN:s verksamhet. Dopingtelefonen kan kontaktas via telefon vardagar klockan 09.00–15.00 eller via e-post och kan ge råd om risker med bruk av dopningsmedel.

6.4 Finland

Finland ratificerade Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten 1990 och anslöt sig till Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten 2006. Finland har ingen lagstiftning mot dopning inom idrotten. Finland är aktivt i IADA och ANADO.

6.4.1 Bildande av Finlands antidopningskommitté

Antidopningsarbete i Finland började mera uttalat inför det första världsmästerskapet i friidrott, som genomfördes i Helsingfors 1983. Året efter bildades en nationell dopningskommitté, vars verksamhet utvecklades successivt, vilket resulterade i en 1990 nybildad organisation inom the Association for Promotion of Sports Medicine and Physiological Testing (Liite ry). Dopningsskandalerna vid världsmästerskapen i längdskidåkning i Lahti 2001 ledde bl.a. till bildandet av en ny fristående och oberoende organisation, Finlands Antidopningskommitté, ADK registrerad förening (FINADA). I Finland blir en ideell förening juridisk person genom att registrera sig i föreningsregistret vid Patent- och registerstyrelsen. FINADA började sin verksamhet den 1 januari 2002. Medlemmar är Finlands Idrott som är det finska riksidsrottsförbundet, Finlands olympiska kommitté, Finlands paralympiska kommitté, Finlands idrottsläkareförening och staten, som representeras av Undervisningsministeriet. FINADA finansieras genom statsbidrag och fick 2009 1,6 miljoner euro samt bidrag för genomdrivande av särskilda projekt.

Inom FINADA finns en styrelse som består av sex ledamöter. Det är medlemmarna som utser ledamöterna. Staten utser tre ledamöter. Dessutom finns en representant för idrottsutövarna med rätt att närvara och yttra sig vid styrelsemötena. Styrelsen ansvarar för strategiska aktiviteter inom antidopningsområdet och antar, efter samråd med specialidrottsförbunden, antidopningsregelverket som ska följa Världsantidopningskoden.

6.4.2 Verksamhet inom den organiserade idrotten

Vid FINADA:s kontor arbetar 10 personer och därutöver finns en deltidsanställd medicinsk chef. FINADA har 25 dopningskontrollanter runt om i Finland och utomlands vid behov som är deltidsanställda. De huvudsakliga uppgifterna för FINADA är att genomföra dopningskontroller och ansvara för olika utbildningsaktiviteter. Antidopningsverksamheten är ISO-certifierad. Vidare bedrivs visst arbete på internationell nivå genom att bistå andra länder i deras antidopningsarbete.

Utbildningsaktiviteterna har särskild fokus på elitidrottsutövare men samarbete sker med olika organisationer och utbildningsanstalter. Varje specialidrottsförbund ska ha ett antidopningsprogram och utbildningen planeras tillsammans med FINADA så att den är anpassad till förbundets verksamhet. Utbildningsverksamheten vänder sig också till personer på föreningsnivå, idrottskolor m.fl.

FINADA producerar månadsvis informativt material som kan publiceras i idrottsförbundens egna tidskrifter. Användningen av materialet är kostnadsfritt så länge FINADA anges som författare till materialet.

En dispenskommitté inom FINADA beslutar om dispensansökningar.

Inom FINADA finns också en övervakningsnämnd. Nämnden består av tre medicinskt utbildade personer och en jurist. Nämnden handlägger bestraffningsärenden och beslutar om ett brott mot idrottens antidopningsregler har skett och vilket straff som är lämpligt. Strafftidens längd bestäms av specialidrottsförbundet. Nämnden har också andra uppgifter i samband med överklaganden av dispensbeslut eller andra beslut m.m. Mer information om FINADA finns på dess webbsida www.antidoping.fi.

6.4.3 Analysverksamhet

Analys av dopningsprover utförs av det av WADA ackrediterade Doping Control Laboratory United Medix Laboratories Ltd. Analyskostnaderna betalas av FINADA.

6.4.4 Verksamhet utanför den organiserade idrotten

Finlands Motionsidrottsförbund och FINADA har i samråd utarbetat ett system med vilket gym- och träningsanläggningar kan stödja den rena motionsidrotten genom att ansöka om ett certifikat som ett tecken på samarbete. I det ingår att gym- och träningsanläggningen ska förebygga bruk, distribution eller marknadsföring av inom idrotten förbjudna dopningssubstanser. Ägarna av gym- och träningsanläggningar åtar sig att utesluta eller på annat sätt förhindra träning av medlem som brutit mot dessa regler. Certifikatet är ett erkännande för de värderingar, moral och attityder som gym- och träningsanläggningen står för.

6.5 Island

Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten utarbetades politiskt vid Europarådets idrottsministermöte i Reykjavik 1989 varefter Island ratificerade konventionen 1991 och anslöt sig till Unesco-konvention mot dopning inom idrotten 2006. Island har ingen lagstiftning mot dopning inom idrotten.

I Island bedrivs antidopningsverksamheten inom dess centrala idrottsorganisation Íþróttá- og Ólympíusamband Íslands (ÍSí). Organisationen som även är Islands olympiska kommitté omfattar dock inte alla idrotter på Island. ÍSí har undertecknat Världsanti-dopningskoden och har implementerat den i sina regler.

ÍSí är den isländska idrottens NADO och Islands antidopningsverksamhet finns således inom ÍSí. Mer information om ÍSí finns på dess webbsida (www.isi.is/pages).

6.5.1 Verksamhet inom den organiserade idrotten

En dopningskontrollkommitté, som utses av ÍSí:s styrelse, består av tre ledamöter. Staten genom Ministeriet för utbildning, vetenskap och kultur har möjlighet att namnge en av ledamöterna.

Kommittén har ansvaret för planering och utförande av dopningskontroller samt handläggning och utredning av analysresultat som tyder på användning av förbjuden substans. I dess uppgifter ingår också att tillsammans med antidopningskommittén organisera och bidra till utbildning om missbruk av droger bland idrottsutövare och dopningskontrollanter.

I antidopningskommittén ingår medlemmar med juridisk respektive medicinsk eller annan vetenskaplig kompetens. Den ska, förutom ovan nämnda uppgift, fungera som rådgivande organ till ÍSÍ:s styrelse när det gäller utformning av regelverket om dopning och dopningskontroll av idrottsutövare. Kommittén har vidare till uppgift att anmäla förseelser mot antidopningsreglerna.

Den dömande verksamheten ligger inom ÍSÍ, såväl i första som i andra instans. En idrottsutövare kan därutöver överklaga till Court of Arbitration for Sport (CAS).

Enligt stadgarna får ÍSÍ låta någon annan organisera och genomföra dopningskontroller samt göra anmälan i fall som avser misstänkta förseelser mot antidopningsreglerna.

Analys av dopningsprover utförs i Sverige på dopningslaboratoriet i Huddinge.

En projektgrupp inom ÍSÍ tillsattes 2007 för att utreda om NADO:n framöver skulle ligga inom eller utanför ÍSÍ. Förslaget var att NADO:n skulle skiljas från ÍSÍ och bli en självständig organisation. På grund av den finansiella krisen i Island har beredningen av förslaget blivit försenad. Mycket talar för att förslaget kan förväntas bli antaget.

6.5.2 Verksamhet utanför den organiserade idrotten

ÍSÍ utför i dag dopningskontroller såväl i idrotter inom organisationen som, efter begäran, i fitnessidrotter och i fängelser.

6.6 Andra länder

6.6.1 Kanada

Kanada ratificerade Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten 1996 och anslöt sig till Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten 2005 som andra land efter Sverige. Kanada är aktiv i det internationella arbetet mot dopning och deltar i IADA

och ANADO. WADA har förlagt sitt högkvarter till Montreal och får årligen ett betydande finansiellt stöd från Kanadas federala regering och regeringen i delstaten Quebec.

Canadian Centre for Ethics in Sport bildas

Kanada skapade tidigt ett aktivt antidopningsprogram i samband med de olympiska sommarspelen 1976 i Montreal, Kanada som sedan utvecklades vidare inför och genomförandet av de olympiska vinterspelen 1988 i Calgary, Kanada. En betydande roll för en fortsatt ökad aktivitet mot dopning inom idrotten hade också det positiva dopningsprovet från den kanadensiska sprintern Ben Johnson vid de olympiska sommarspelen 1988 i Seoul, Sydkorea.

Det senare avslöjandet ledde till att Kanadas regering tillsatte en särskild utredning, den s.k. Dubin-utredningen som gav 70 rekommendationer med åtgärder som behövde göras för att bekämpa dopningen inom idrotten i Kanada. Resultatet blev en sammanslagning av tre befintliga strukturer; Canadian Anti-Doping Organization (CADO), Canadian Centre for Drug-Free Sport (CCDS) och senare även Fair Play Canada. År 1995 bildades den nuvarande organisationen Canadian Centre for Ethics in Sport (CCES), vilken är en icke vinstdrivande organisation.

Canadian Centre for Ethics in Sports verksamhet

År 2004 antog Kanadas federala regering tillsammans med provinsregeringarna ett gemensamt policyprogram mot dopning inom idrotten (Canadian Policy Against Doping in Sport). Kanada har ingen antidopningslag utan policyprogrammet bygger på frivilligt samtycke från idrottsorganisationer. En förutsättning för de idrottsorganisationer som tar emot statliga bidrag är att de implementerar detta program i sin verksamhet och ger CCES rätt att dopningskontrollera deras aktiva idrottare. Programmet har en nyckelroll i Kanadas arbete mot dopning inom idrotten och har senast reviderats 2010 för att motsvara kraven i Världsantidopningskoden. Ett syfte med det internationella engagemanget är att säkerställa att icke dopade kanadensiska idrottare som tävlar internationellt ska kunna göra det på lika villkor utan att idrottare från andra länder är dopade. Mer information om CCES finns på dess webbsida (www.cces.ca).

Utifrån programmet har CCES satt upp sin målsättning att fostra etisk idrott för alla kanadensare. Deras vision är att idrotten i Kanada ska präglas av följande egenskaper:

- En idrott som är tillgänglig för alla kanadensare där alla deltagare känner sig trygga och välkomna.
- En idrott som värderar deltagande och framstående egenskaper.
- En idrott som är byggd på respekt, rent spel och hög etisk standard.
- En idrott som hängivet fostrar och försäkrar bevarandet av idrottens glädje och positiva hälsoeffekter.

CCES har i sitt program hela kanadensiska folket som målgrupp. Kontrollverksamheten riktar sig främst till elitidrottare i olympiska idrotter men även eliten i andra idrotter. Idrotten i bredare perspektiv berörs främst av värdegrundande information. Såväl elit som yngre talanger ges även utbildning, främst genom Internetbaserat utbildningsmaterial kring etiska frågor och antidopning. CCES genomförde verksamhetsåret 2008/09 sitt högsta antal dopningskontroller någonsin, 3 951 stycken, av dessa var 16 positiva. Av dessa positiva analyser avsåg 10 stycken bruk av cannabis.

Kanada har ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium i Montreal som utför analyser åt CCES. Inför och under de olympiska vinterspelen 2010 i Vancouver, Kanada arbetade flera ledande personer från CCES i den olympiska antidopningsorganisationen för spelen, vilket bidrog till att CCES under den tiden ökade fokuseringen på kärnuppgifterna.

CCES basverksamhet finansieras av Sport Canada som är en statlig myndighet som ger stöd till idrotten i Kanada. Dessutom bedriver CCES projektverksamhet som finansieras genom de samarbetsorganisationer som finns i respektive projekt. Vanliga projekt är inriktade på att stödja idrottsförbund och klubbar med att utveckla etiska program och riktlinjer för verksamheten.

Twistelösning i idrottsfrågor i Kanada

Genom ett tillägg i Kanadas federala lag om främjande av fysisk aktivitet och idrott etablerades 2004 en idrottens tvistelösningsorganisation i form av ett icke vinstdrivande företag, Sport Dispute

Resolution Centre of Canada (SDRCC), se webbsidan www.crdsc-sdrcc.ca/documents/eng/Bill-C-12.pdf. Av lagen framgår att de tvistelösningar som SDRCC avger inte är bindande vid en eventuell prövning i domstol. Syftet med SDRCC är att erbjuda idrottsrörelsen ett nationellt alternativ för tvistelösning av idrottsdispyter och ge experthjälp och stöd för alternativa lösningar i tvistemål. Med ovanstående menas tvister mellan idrottsorganisationer och tvister mellan idrottsorganisationer och enskilda som har anknytning till dem, inklusive dess medlemmar. För mer information se webbsidan (www.crdsc-sdrcc.ca/eng/about-history.jsp).

Sedan 1 juni 2004 dömer SDRCC även i dopningsmål. Det arbetet organiseras i en dopningstribunal där i första instans en domare som hämtas bland skiljedomarna bestämmer påföljden. CCES föreslår påföljden i ett positivt dopningsfall som den skyldiga kan välja att acceptera eller föra vidare till tribunalen. Dopningstribunalens beslut i första instans kan överklagas och då utser Dopningstribunalen tre domare bland skiljedomarna som tillsammans prövar domen. Därefter kan domen inte överklagas i Kanada, men till Court of Arbitration for Sport (CAS) i enlighet med Världsantidopningskodens regler.

6.6.2 Nederländerna

Nederländerna har ratificerat Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten 1995. Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten ratificerades av Nederländerna 2006. Nederländerna har ingen lagstiftning mot dopning inom idrotten. Enligt uppgift förbereds dock en lag om dopning inom idrotten för att underlätta överföring av personskyddad information i enlighet med Världsantidopningskodens bestämmelser. Nederländerna deltar aktivt i IADA och ANADO.

Anti-doping Autoriteit Nederland bildas

Stiftelsen Anti-doping Autoriteit i Nederland (stiftelsen) bildades 2006 och har haft verksamhet sedan juni 2006. Stiftelsen är en sammanslagning av två olika organisationer dels NeCeDo som arbetade med förebyggande insatser som information och utbildning, dels DoCoNed som arbetade med dopningskontrollverksamhet. Sammanslagningen pågick under en längre tid och medförde betydande kost-

nader utöver budget. Ministeriet för hälsa, välfärd och idrott bekostade merkostnaderna vid starten av stiftelsen genom ökade bidrag.

Anti-doping Autoriteit Nederlands verksamhet

I det förebyggande arbetet definieras olika målgrupper och olika informationskanaler används för dem.

För elitidrottare bedrivs omfattande information om dopning som innefattar bl.a. hälsoriskerna, idrottsutövarens rättigheter och skyldigheter enligt dopningsreglerna, dopningskontrollprocedurer och en informationskampanj kallad "100 % Dope Free". Kampanjen syftar till att föra ut elitidrottarnas negativa uppfattning om dopning och därigenom påverka attityder bland ungdomar och andra medborgare. Alla elitidrottare som ingår i den registrerade dopningskontrollgruppen ska årligen delta i den utbildning om dopning som stiftelsen har.

En annan målgrupp är den stödpersonal som finns runt elitidrottaren. De ges en motsvarande information som elitidrottarna får men information ges med inriktning på stödpersonalens rättigheter och skyldigheter enligt antidopningsreglerna.

För personal vid gym- och träningsanläggningar genomförs utbildning av instruktörer m.fl. Då ges information om olika typer av dopning, riskerna med bruk av dopningsmedel och hur dopningsmedel verkar samt vilka biverkningar de kan ha. Vidare informeras om risker med näringstillskott, förebyggande insatser samt en särskild informationskampanj kallad "Eigen Kracht".

För målgrupperna finns tre olika informationsverktyg. Elitidrottarna och stödpersonal medverkar i webbsidan www.100percentdopefree.nl och får information via e-post eller telefon. Personal vid gym- och träningsanläggningar får även de information via e-post och telefon samt via webbsidan www.eigenkracht.nl.

Stiftelsens information via telefon och e-post är koncentrerad till den s.k. "Doping Infolijn" som är öppen fyra dagar i veckan klockan 13.00–16.00. Under 2009 genomfördes drygt 1 400 sådana kontakter, en ökning med 10 procent från året innan. Av kontakterna med idrottsutövare var 91 procent elitidrottare och 9 procent utövare på gym- och träningsanläggningar eller idrottsskolor.

Stiftelsen genomförde 2009 sammanlagt 2 065 dopningskontroller i det nationella dopningskontrollprogrammet som omfattar 32 olympiska specialidrottsförbund och 17 ickeolympiska förbund. Därut-

över genomförde stiftelsen ytterligare 571 dopningskontroller på beställning av främst internationella specialidrottsförbund.

För analyser av dopningsprover köper stiftelsen tjänster från två av WADA ackrediterade dopningslaboratorier, dels laboratoriet i Köln, Tyskland, dels laboratoriet i Gent, Belgien. Mer information om stiftelsen finns på dess webbsida www.dopingautoriteit.nl.

6.6.3 Tyskland

Tyskland ratificerade Europarådskonvention mot dopning inom idrotten 1994 och tilläggsprotokollet till konventionen 2008 samt Unesco-konventionen mot dopning inom idrotten 2007. Tyskland har ingen lag mot dopning inom idrotten.

Nationale Anti Doping Agentur Deutschland bildas

Tyskland genomgick i slutet av 2009 en utvärdering av landets antidopningsverksamhet i förhållande till Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten. Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från den rapport som upprättades i Inrikesministeriet samt den rapport som lämnades av den av konventionens Övervakningsgrupp utsedda granskningsgruppen (T-DO (2010) 17).

Antidopningsverksamheten är en del av elitidrottsverksamheten i Tyskland vilket ger förbundsstaten mandat att agera. Breddidrotten i Tyskland är en fråga som hanteras av respektive delstat.

Antidopningsverksamheten sker i samverkan mellan förbundsstaten (Inrikesministeriet), delstaterna, tyska olympiska idrottsförbundet och den nationella antidopningsorganisationen (Nationale Anti Doping Agentur Deutschland, NADA). Idrottsrörelsen består av självständiga ideella organisationer, vars självbestämmanderätt respekteras högt. Implementeringen av den av riksdagen antagna antidopningspolicyn grundar sig på överenskommelse mellan förbundsstaten, delstaterna och idrottsrörelsen.

Samarbetet mellan förbundsstaten (Inrikesministeriet), delstaterna, tyska olympiska idrottsförbundet och NADA är formaliserat i olika överenskommelser ingående i en nationell antidopningsplan, antagen i september 2009.

Idrottens paraplyorganisation är Deutsche Olympische Sport Bund (DOSB). Den bildades 2006 genom en sammanslagning av

tyska olympiska kommittén och tyska riksiddrottsförbundet. I DOSB ingår 60 nationella olympiska och icke-olympiska specialiddrottsförbund. De 16 delstaterna har också sina paraplyorganisationer, vilka omfattar all idrott inom respektive delstat med särskild fokus på motionsidrott och unga idrottsutövare.

NADA bildades 2002 som en stiftelse av förbundsstaten, delstaterna och staden Bonn, där NADA har sitt säte, samt privata företagare. Stiftelsekapitalet var motsvarande 10 miljoner kronor med avsikten att NADA skulle kunna agera oberoende.

Nationale Antidoping Agentur Deutschlands verksamhet

NADA ersatte den för tyska riksiddrottsförbundet och den olympiska kommittén gemensamma antidopningskommissionen. De fem första årens verksamhet präglades av stor skillnad mellan förväntningarna på den nya organisationen och de resurser som ställdes till dess förfogande. År 2007 var NADA nära en konkurs. Rekonstruktionen slutfördes 2008. NADA finansieras av staten och genom intäkter för uppdrag till idrottsorganisationerna.

Stiftarna representeras i en överstyrelse som har till uppgift att övervaka användningen av stiftelsekapitalet och fattade principbeslut. Stiftelsen har också en styrelse, bestående av fem experter inom olika områden samt stiftelsens verkställande direktör. Styrelsen beslutar om NADA:s huvudsakliga arbete.

NADA:s verksamhet består i att

- implementera ett standardiserat dopningskontrollsystem i Tyskland,
- bevilja dispenser och besvara frågor om droger och mediciner,
- arbeta med förebyggande insatser,
- implementera Världsantidopningskoden i NADA-koden,
- bistå förbund och idrottsutövare med (juridisk) rådgivning,
- etablera en oberoende skiljedomstol inom idrotten, samt
- samarbeta internationellt.

Världsantidopningskoden har implementerats i NADA-koden. Bundenheten gentemot NADA-koden säkerställs genom de olika specialiddrottsförbundens stadgar och genom licenser eller avtal med

idrottsutövarna. Att ha implementerat koden är en förutsättning för statliga och delstatliga bidrag.

NADA organiserar dopningskontroller utanför tävlingar för alla specialidrottsförbund och hanterar vistelserapportering och bomkontroller som uppstår när en dopningskontrollant inte kan finna en idrottsutövare på den plast som han eller hon uppgivit i sin vistelserapportering. Vidare utförs kontroller i samband med tävlingar i de flesta specialidrottsförbund inom deras respektive organisation.

NADA:s kontroller genomförs av ett privat företag, som inte är ISO-certifierat enligt WADA:s kontrollstandard, men där NADA har krav på kvaliteten vid genomförandet.

För analyser av dopningsprover finns i Tyskland två av WADA ackrediterade dopningslaboratorier. Laboratorierna finns i Dresden och Köln. De är knutna till universitet och forskningsverksamhet. NADA avgör till vilket laboratorium tagna dopningsprov ska skickas. Laboratorierna erhåller varje år bidrag från staten. Under 2009 uppgick bidragen till 2 miljoner euro.

Beslut i ärenden om påstådda förseelser mot dopningsreglerna fattas, beträffande tävlingskontroller undantagsvis inom idrotten ifråga, mestadels av oberoende skiljedomstolar. Mer information om NADA finns på dess webbsida www.nada-bonn.de.

7 Utformningen av den framtida antidopningsverksamheten

7.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredningen lämna förslag till utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för.

Utredningen ska vidare bedöma i vilken mån en ny nationell antidopningsorganisation kan bidra till samhällets insatser mot dopning utanför idrotten.

7.2 Nuvarande ordning

7.2.1 Inledning

Idrottens antidopningsarbete i Sverige sker i dag inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF). I kapitel 2 har lämnats en beskrivning av arbetet mot dopning. RF har sedan starten av antidopningsarbetet varit den nationella antidopningsorganisationen inom idrotten. Som redovisats i kapitel 3 har tillkomsten av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) 1999 och antagandet av Världsantidopningskoden medfört ökade ambitioner och krav på idrottsorganisationerna, staterna och de nationella antidopningsorganisationerna i världen, även i Sverige.

Antidopningsverksamheten inom RF-idrotten har vuxit i omfattning under många år. Genom ökade statliga bidrag för verksamheten har den kunnat utvecklas utifrån intentionerna i Världsantidopningskodens bestämmelser och de internationella standards som WADA beslutar.

Övervakningsgruppen för Europarådskonvention mot dopning inom idrott har 2004 genomfört en utvärdering av Sveriges åtaganden enligt konventionen och av gruppens utvärderingsrapport framgår att antidopningsverksamheten i Sverige bedrivs på ett bra sätt, även om ett antal rekommendationer till förbättring gavs. Utvärderingen genomfördes dock på antidopningsverksamheten innan Världsanti-dopningskoden trädde ikraft.

7.2.2 Förhållandet till omvärlden

Utredningen har i kapitlen 3, 4 och 6 gjort en kartläggning av den internationella miljön för idrottens antidopningsverksamhet. Av den redogörelsen framgår att den nuvarande ordningen med RF som nationell antidopningsorganisation (NADO) inte strider mot Sveriges åtaganden enligt de två internationella antidopningskonventionerna inom idrotten i Unesco och Europarådet.

Gentemot idrottsvärlden i övrigt kan dock den nuvarande ordningen uppfattas som problematisk.

Det krävs inte enligt Världsantidopningskoden att antidopningsverksamheten ska ligga utanför själva idrottsrörelsen. Det skulle dock kunna uppstå situationer där den svenska modellen kan ifrågasättas. RF ger i dag bidrag till såväl elit- som breddidrottsverksamhet i sina medlemsförbund samtidigt som RF kontrollerar att dopning inte förekommer i samma förbunds verksamhet. Förbunden beslutar om RF:s ledande beslutsorgan och verksamhetsinriktning vid RF-stämman. Bara en misstanke om att dopningskontroller kan hanteras på sådant sätt att det påverkar utgången av idrottstävlingar eller att det finns en möjlighet att dölja en elitidrottsutövares bruk av prestationshöjande medel kan påverka svensk idrotts trovärdighet internationellt. Tävlände och idrottsledare på internationell nivå från andra länder än Sverige skulle kunna misstänka att förseelser mot dopningsreglerna i Sverige av nationella skäl inte beivras i enlighet med Världsantidopningskoden. Det är den motsvarande trovärdighetsfrågan som i andra länder i Europa lett till bildandet av en från idrotten fristående nationell antidopningsorganisation.

En annan nackdel med nuvarande ordning är att i Europarådskonvention mot dopning inom idrotten anges att konventionen omfattar all organiserad idrott. Alla idrottsorganisationer som bedriver verksamhet i Sverige är emellertid inte medlemmar i RF.

Statens bidrag för antidopningsverksamheten har fördelats till RF. De statliga medlen täcker alltså endast antidopningsverksamhet inom de idrotter som är anslutna till RF. Det innebär att en idrott som inte är ansluten till RF inte omfattas av RF:s antidopningsverksamhet eller annan statligt understödd antidopningsverksamhet även om idrotten verkar under ett internationellt förbund som är undertecknare av Världsantidopningskoden och alltså borde ha en nationell antidopningsverksamhet med kontroller och annan verksamhet.

7.2.3 Ansvarsfördelningen inom RF

Ansvar

Det är RF genom Riksidrottsstyrelsen (RS) som ytterst ansvarar för förbundets verksamhet gentemot medlemsförbunden samt mot regeringen och Regeringskansliet som bidragsgivare och mottagare av redovisning av bidragets användning. Detsamma gäller när någon enskild eller organisation riktar klagomål på förbundets verksamhet, även i dopningsfrågor. Ytterst är det även RS som företräder förbundet i arbetsrättsliga frågor. RS ansvar i dessa delar kan inte delegeras.

Av RF:s stadgar följer att Dopingkommissionen – förutom att den har specificerade uppgifter – ska verka för och övervaka efterlevnaden av idrottens antidopningspolicy. Ansvaret för att ta fram en sådan policy och riktlinjer anses dock ligga hos RS och beslut om detta fattas av RF-stämman. Den policy som finns är sedan länge att allt bruk av dopningsmedel är oacceptabelt och att inget idrottsresultat är så värdefullt att bruk av dopningsmedel kan försvaras. I verksamhetsinriktningen för RF 2010–2011 anges att en av idrottens värdegrunder är att verka mot fusk, dopning och en osund ekonomi, mot mobbning, trakasserier och våld såväl på som utanför idrottsarenan.

Dopingkommissionens har ansvar för de antidopningsfrågor som finns uppräknade som arbetsuppgifter för kommissionen i RF:s stadgar. Samtidigt ligger ansvaret för policyfrågor och resurserna att förverkliga antidopningsarbetet i RS.

Ekonomiskt ansvar och personalansvar

Som framgått tidigare är det RS som har ansvaret för att det statliga bidraget används på avsett sätt. Detta gäller även den del av bidraget som specialdestinerats till antidopningsverksamhet.

Dopingkommissionen har enligt stadgarna ett antal specificerade uppgifter men har inte det formella inflytandet över hur pengarna ska fördelas på de olika uppgifterna. Kommissionen har heller inte inflytande över personalen inom antidopningsverksamheten. Detta innebär enligt företrädare för kommissionen att det skulle kunna vara svårt för kommissionen att bedriva en effektiv verksamhet. Det innebär i praktiken också att Dopingkommissionen skulle kunna hindras att utföra sina stadgeenliga uppgifter genom en av RS beslutad omfördelning av verksamheten inom budgeten. Likaledes kan det bli omöjligt för kommissionen att genomföra sin verksamhet om RF-kansliet, som har personalansvaret för personalen inom Antidopinggruppen vid RF-kansliet, avdelar sådan personal för annan verksamhet. Denna otydlighet mellan RS och kommissionen i hur ansvaret för hur antidopningsverksamheten ska bedrivas har funnits sedan lång tid tillbaka.

Andra aspekter på ansvarsfördelningen inom RF

Ovan redovisade förhållanden om RF:s organisation visar att det finns inneboende naturliga motsättningar i organisationen där olika intressen kan leda åt olika håll. De förhållanden som beskrivits ovan komplicerar dock endast i begränsad utsträckning planering och genomförande av verksamheten. Det finns i alla fall en potential att förbättra förutsättningarna för att bedriva antidopningsverksamheten inom idrotten. RS skulle tydligare kunna delegera arbetsuppgifter i antidopningsverksamheten till Dopingkommissionen och ge Antidopinggruppen en friare roll i kansliorganisationen för att därigenom kunna underlätta för kommissionen att arbeta på ett effektivare sätt.

En fördel innebär det dock att RF med sin samlade kansliorganisation har möjlighet att ge stöd i särskilda kompetensfrågor till antidopningsverksamheten och att utföra administrativa uppgifter på ett kostnadseffektivt sätt. Den nuvarande organisatoriska närheten mellan antidopningsverksamheten i RF och specialidrottsförbunden samt distriktsidrottsförbunden har också bidragit till att underlätta dialogen i antidopningsverksamheten.

7.2.4 Slutsatser

Flera av de problem som beskrivits ovan med en antidopningsorganisation inom RF kan förbundet komma tillrätta med under förutsättning att det skapas en tydlig antidopningspolicy inom RF. I en sådan policy ska ingå riktlinjer för hur verksamheten ska bedrivas samt delegation av ansvar till antidopningsorganisationen inom RF med ökat budgetansvar och arbetsledande ansvar för personal inom verksamheten. Antidopningsverksamheten skulle då alltså kunna regleras inom RF.

Kvar finns dock en risk att svensk idrotts trovärdighet skadas – främst internationellt – då såväl idrottsverksamheten som den utredande, anmälande och dömande funktionen i antidopningsverksamheten finns inom samma organisation. Därtill kommer frågan om hur antidopningsverksamheten enligt Världsantidopningskoden ska bedrivas i de idrotter som inte är medlemmar i RF. Dessa omständigheter talar för att delar av antidopningsverksamheten bör flyttas från RF.

Ett argument för staten för att bilda en fri och självständig nationell antidopningsorganisation med ett gemensamt ansvar med RF är att Sverige omfattas av två internationella konventioner mot dopning inom idrotten som medför statliga åtaganden. Vidare anslår staten årligen betydande bidrag till idrottens antidopningsverksamhet och till idrottsorganisationerna inom RF. Idrottens trovärdighet är viktig även för staten eftersom den är en förutsättning för den statliga idrottspolitik som bygger på statens tilltro till den fria och självständiga idrottsrörelsen.

Ett starkt argument är också idrottsrörelsens egen önskan att tillskapa en fri och självständig nationell antidopningsorganisation (NADO) med ett gemensamt ansvarstagande mellan idrottsrörelsen och staten.

Det anförda talar enligt utredningen starkt för att det bör skapas en fristående nationell antidopningsorganisation. Utredningen kommer längre fram att diskutera om hur denna NADO ska se ut och vilken verksamhet den föreslås bedriva.

7.2.5 Arbetsuppgifter inom idrotten för en nationell antidopningsorganisation

Förslag: Delar av RF:s antidopningsverksamhet ska skiljas från förbundet och i stället hanteras av en ny fristående nationell antidopningsorganisation.

Den fristående nationella antidopningsorganisationen ska ha följande arbetsuppgifter inom idrotten:

- Upprätta plan för antidopningsarbetet inom idrotten,
- i samråd med RF utarbeta regelverk för antidopningsarbetet inom idrotten,
- utarbeta och anta föreskrifter för verksamheten,
- bedriva dopningskontrollverksamhet, inklusive utredning av förseelser mot dopningsreglerna,
- publicera den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder,
- handlägga ansökningar om dispenser och bevilja dispenser för idrottsutövare som av medicinska skäl behöver använda preparat som innehåller dopningsklassad substans,
- anmäla misstänkta förseelser mot dopningsreglerna för bestraffning till RF och fatta beslut om avstängning under utredningen där så föreskrivs i regelverket,
- bedriva informations- och utbildningsverksamhet och annan förebyggande verksamhet mot dopning,
- delta i internationellt samarbete inom antidopningsområdet inom idrotten,
- initiera forskning inom antidopningsområdet inom idrotten, och
- lämna förslag och synpunkter till RF beträffande RF:s värdegrundande verksamhet inom antidopningsområdet.

I avsnitten 6.2 och 6.3 har bl.a. redogjorts för de arbetsuppgifter som den danska respektive den norska fristående nationella antidopningsorganisationen har. Uppgifterna är i princip desamma men uttrycks på olika sätt. Den uppgiftsbeskrivning som gjorts i Norge

överensstämmer i huvudsak med vad som i dag utförs inom Anti-dopinggruppen och Dopingkommissionen i Sverige och skulle kunna tjäna som underlag för uppgiftsfördelningen mellan RF och en fristående nationell antidopningsorganisation.

I Norge har NADO:n uppgiften att anmäla en misstänkt förseelse mot dopningsreglerna till den beslutande instansen inom Norges Idrætsforbund medan i Danmark utredningen beträffande en misstänkt förseelse överlämnas till Danmarks Idrætsforbund för anmälan och beslut.

Ur trovärdighetssynpunkt är det viktigt att den utredande verksamheten ligger utanför idrotten. Misstanken om en situation där en dopad idrottsutövare inte påförs någon sanktion av nationella skäl som beskrivits ovan, måste undvikas för att upprätthålla idrottsrörelsens trovärdighet. Med det underlag som samlas in i ett ärende, vilket kommunicerats med den misstänkte, bör den organisation som har ansvar för kontrollverksamheten göra bedömningen om en anmälan avseende förseelse mot idrottens antidopningsregler ska göras eller inte. Uppgiften att utreda och anmäla misstanke om förseelse mot dopningsreglerna inom idrotten bör därför ingå i uppräknningen av arbetsuppgifter för NADO:n. I uppgiften bör också ingå att det ska åligga NADO:n att fatta beslut om avstängning under en utredning om misstänkt förseelse enligt regelverket.

Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna från Norge med en särskild Påtalenämnd som en del av den norska antidopningsorganisationen talar mycket för att en motsvarande anmälningsfunktion ska inrättas i en särskild organisatorisk enhet inom NADO:n. En sådan funktion kan bidra till att stärka kvaliteten i NADO:ns beslut att anmäla misstanke om förseelse mot dopningsreglerna. Om NADO:n anser att beslutet i ett bestraffningsärende av Dopingnämnden eller Riksidrottsnämnden inte är i enlighet med Världsidopningskodens bestämmelser ska den ha möjlighet att överklaga till Riksidrottsnämnden och i vissa fall till Court of Arbitration for Sport.

I vissa sammanhang påtalas att även den ”dömande” verksamheten ur trovärdighetssynpunkt borde ligga utanför idrotten. Argumentet för detta är vanligtvis att det finns risk att idrottsorganisationen skulle kunna överväga att lindra eller hindra bestraffning av dopningsförseelse eftersom avslöjande av en sådan förseelse av vissa kan ses som negativt för idrottens goda rykte och värde gentemot allmänheten, sponsorer och bidragsgivare.

I dag är det Dopingnämnden som ”dömer” i första instans och Riksidrottsnämnden som ”dömer” i andra instans. Båda nämnderna står utanför inflytande från medlemsförbunden i RF. Som redovisas i avsnitt 2.4 väljs ledamöterna direkt av RF-stämman. Samtliga ledamöter ska vara medlemmar i en idrottsförening. Dessutom ska i båda nämnderna ordförande och vice ordförande ha domarkompetens. Vid prövning av ett ärende deltar inte en ledamot som står i något jävsförhållande till den som är föremål för beslut eller den idrottsorganisation den anmälde tillhör. Förutom WADA:s och det internationella förbundets möjlighet att överklaga till högre instans är också NADO:ns motsvarande möjlighet en garanti för att dopningsförseelser bestraffas enligt Världsantidopningskoden. Det är viktigt att idrottens organisationer fortsätter att ta ett betydande ansvar för att upprätthålla en ansvarsfull och rättvis bedömning av den som misstänks för en förseelse mot idrottens dopningsregler.

Ansvarsfördelningen där NADO:n ansvarar för att utreda och anmäla brott mot Idrottens antidopningsregler och RF genom i första hand Dopingnämnden svarar för att besluta om bestraffning anses vara väl avvägd mellan å ena sidan idrottens eget ansvarstagande att besluta om bestraffning för brott mot idrottens eget regelverk, å andra sidan säkerställa rättssäkerheten för såväl den enskilda idrottsutövaren som idrottsorganisationen genom att en opartisk NADO har gjort utredningen om misstanke om förseelse mot antidopningsreglerna. Detta är särskilt viktigt eftersom sanktioner för förseelser mot idrottens antidopningsregler är förhållandevis hårda jämfört med sanktioner för andra förseelser mot regelverket inom idrotten. Utredningen anser som framgått ovan att uppgiften att besluta i ett bestraffningsärende mot RF-idrottens antidopningsregler bör finnas kvar inom RF. När det gäller annan idrottsverksamhet som inte ingår i RF men som är bunden av Världsantidopningskoden bör samma krav ställas på organisationen när det gäller att fatta beslut om påföljd beträffande förseelse mot dopningsreglerna.

Det regelverk som ska styra antidopningsverksamheten och som ska utgöra en implementering av Världsantidopningskoden bör utformas genom ett samarbete mellan RF och NADO:n. RF:s stadgar måste klargöra att de i RF ingående specialidrottsförbunden och deras medlemmar är bundna av ett antidopningsreglemente (Idrottens antidopingreglemente). Detta reglemente bör upprättas i samråd mellan RF och NADO:n och antas, liksom ändringar i RF:s stadgar, av RF-stämman. De föreskrifter, som behövs, bör utarbetas och antas av NADO:n.

Med ledning av de arbetsuppgifter som Antidopinggruppen och Dopingkommissionen inom RF har och de uppgifter som de nationella antidopningsorganisationerna främst i Norge och Danmark har föreslår utredningen att en fristående nationell antidopningsorganisation i Sverige huvudsakligen ska ha följande uppgifter på idrottsområdet:

- Upprätta plan för antidopningsarbetet inom idrotten,
- i samråd med RF utarbeta regelverk för antidopningsarbetet inom idrotten,
- utarbeta och anta föreskrifter för verksamheten,
- bedriva dopningskontrollverksamhet, inklusive utredning av förseelser mot dopningsreglerna,
- publicera den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder,
- handlägga ansökningar om dispenser och bevilja dispenser för idrottsutövare som av medicinska skäl behöver använda preparat som innehåller dopningsklassad substans,
- anmäla misstänkta förseelser mot dopningsreglerna för bestraffning till RF och fatta beslut om avstängning under utredning där så föreskrivs i regelverket,
- bedriva informations- och utbildningsverksamhet och annan förebyggande verksamhet mot dopning,
- delta i internationellt samarbete inom antidopningsområdet inom idrotten,
- initiera forskning inom antidopningsområdet inom idrotten, och
- lämna förslag och synpunkter till RF beträffande RF:s värdegrundande verksamhet inom antidopningsområdet.

Detta innebär att RF alltså har att driva en värdegrundande verksamhet inom antidopningsområdet, att besluta om idrottens antidopningsregler, att besluta om åtgärder mot specialidrottsförbund som inte uppfyller sina stadgenliga skyldigheter att aktivt arbeta för en dopningsfri verksamhet inom förbundet och anslutna föreningar, att upprätta mål för idrottens antidopningsarbete och att vara "dömande instans" vid misstänkta förseelser mot dopningsreglerna inom RF-idrotten.

7.3 Samarbete utanför idrotten

7.3.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredningen utreda i vilken mån en fristående NADO kan bidra till samhällets insatser mot dopning även utanför idrotten. I första hand avses behovet av kunskapsuppbyggnad och informationsspridning och om dessa kan hanteras inom eller utanför en fristående NADO.

I avsnitt 5.3 har utredningen pekat på behov och möjligheter till samordning mellan den antidopningsverksamhet som i dag bedrivs inom idrotten och den som bedrivs utanför idrotten riktad till gym- och träningsanläggningar. En NADO skulle kunna ha en viktig roll såväl inom som utanför idrotten genom den kompetens den för med sig från idrotten och kommer att uppbygga över tid.

En NADO kunde ta ett ökat samordningsansvar för aktörer utanför myndighetssfären. NADO:ns samarbete med myndigheter och pågående projekt som arbetar med antidopningsverksamhet och som finansieras av myndigheter skulle kunna leda till en bättre samordning av de gemensamma insatser som görs mot dopning i samhället.

Folkhälsoinstitutet har ett ansvar för att följa upp folkhälso-målet som berör dopning vilket är av vikt för att nå framgång i att bekämpa dopningen i samhället. Folkhälsoinstitutets arbete med att engagera drogsamordnare på länsnivå i antidopningsarbetet är betydelsefullt, såväl för att ge stöd åt de lokala drogsamordnarna i kommunerna som för NADO:ns kommande förebyggande antidopningsverksamhet riktad till gym- och träningsanläggningar.

Utredningen anser att det är av stor betydelse att nå effektivitet och framgång i det förebyggande arbetet mot dopning och föreslår därför att NADO:n och Folkhälsoinstitutet ska samarbeta med varandra, inom ramen för sina uppdrag. Utredningen konstaterar att Folkhälsoinstitutet har ett ansvar i vissa frågor där NADO:n förutses bli en operativ aktör. Rollfördelningen mellan NADO:n och Folkhälsoinstitutet bör därför bli föremål för en framtida dialog för att undvika otydlighet och onödigt dubbelarbete

7.3.2 Verksamheter som kan vara aktuella utanför idrotten

Inledning

Utredningen har tagit del av den aktionsplan som utarbetats av kommittén Mobilisering mot narkotika (S 2002:03). Planen överlämnades till Socialdepartementet i december 2006. En uppgift för kommittén var att föra in arbetet mot dopning i aktionsplanen. Planen innehåller ett antal aktiviteter inom antidopning, som kan vara av intresse för kommande överväganden. Dessa är:

- Forskning på antidopningsområdet, bl.a. kartläggning av riskgrupper, missbruksmönster m.m.
- Uppbyggnad av kunskapscentra på nationell, regional och kommunal nivå.
- Kunskapsutveckling hos personal vid de brottsbekämpande myndigheterna, dvs. polis, åklagare, advokater, domare och nämndemän.
- Förebyggande åtgärder, bl.a. riktade samverkansinsatser med gym- och träningsanläggningar.
- Informations- och opinionsbildande arbete.

Dessa aktiviteter kan tas till utgångspunkt för en diskussion om vilka verksamheter inom samhällets antidopningsarbete som skulle kunna samordnas på ett bättre sätt än för närvarande.

Forskning

Ofta uttrycks ett stort behov av forskning såväl inom det medicinska området som inom beteendevetenskapen. Forskningsmedel kan sökas hos olika forskningsråd. Dopingjouren har kontakter med forskare och bedriver viss forskning.

Centrum för idrottsforskning vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm ger stöd till idrottsforskning med statliga medel. Att initiera forskning är en av de uppgifter som nämns ovan. Denna uppgift utförs i dag av RF. En NADO med uppgifter även utanför idrotten skulle kunna ha en viktig uppgift i att initiera forskning samt vara ett rådgivande organ i samband med ansökningar om forskning på antidopningsområdet även utanför idrottssfären.

Kunskapsbank

Nedan diskuterar utredningen begreppet kunskapsbank som skiljer sig från begreppet kunskapscentra. Innehållsmässigt beskriver begreppet kunskapsbank att samla kunskap och att tillhandahålla utbildning och information på nationell nivå. Begreppet nationellt kunskapscentrum har kommit att bli en beskrivning av det arbete som Folkhälsoinstitutet bedriver för effektiva metoder och strategier inom antidopning.

Dopingjourens verksamhet visar att det finns ett behov av att samla kunskap om dopning. Förutom hos Dopingjouren finns kunskap inom olika projekt och utredningar samt inom RF:s Antidopinggrupp.

I Handlingsplan mot doping (Ds 2002:4) föreslogs att en nationell kunskapsbank skulle upprättas i vilken skulle samlas och sammanställas all kunskap om dopning. Dopingjouren ansågs kunna vara en lämplig organisation för att ansvara för utveckling och administration av den föreslagna kunskapsbanken.

Dopingjouren har under sin verksamhet samlat mycken kunskap men någon sådan kunskapsbank, som avsågs i Handlingsplanen har jouren inte skapat. Möjligen beror detta på jourens placering inom en sjukhusorganisation som till sin natur har mer medicinska angreppspunkter.

När det gäller koncentration av kunskap om vård och behandling har Missbruksutredningen (S 2008:04) under hand informerat utredningen om sina planer på att lämna förslag till ett nationellt kunskapscentrum för vård och behandling av missbruk av dopningsmedel. Behovet av att samla övrig kunskap om antidopningsfrågor med inriktning på den förebyggande verksamheten är fortfarande stort.

Folkhälsoinstitutet har gett ett betydande stöd till samarbetsprojekt för att utveckla modeller för antidopningsarbetet i samhället. Det är viktigt att dra lärdomar och möjliggöra spridning av goda exempel och utveckling av den bedrivna projektverksamheten. När NADO:n etableras bör det bli en uppgift för den att i sin verksamhet riktad till gym- och träningsanläggningar dra lärdom av den bedrivna verksamheten och upparbeta en nationell samling av de metoder och annan kunskap som forskning kring förebyggande och sociologiska aspekter på bruket av dopningsmedel för med sig. En koncentration av sådan kunskap till nationell nivå skulle också kunna användas för en utåtriktad verksamhet. En NADO med

verksamhet även utanför idrotten skulle kunna vara ansvarig för en sådan nationell kunskapsbank. Verksamhet kan skapas antingen genom en förstärkning av delar av Dopingjourens verksamhet genom överflyttning till NADO:n eller genom en nybildning. Om Missbruksutredningens kommande förslag förverkligas finns en tydlig gränsdragning gentemot utredningens förslag till kunskapsbank som är avgränsad till det förebyggande och kunskapssamlade arbetet mot bruk av dopningsmedel i samhället.

Kunskapsutveckling

Behovet av kunskap om dopning är stort. Utbildning i dopningsfrågor är inte obligatorisk för lärare, skolhälsovårdspersonal, övrig medicinsk personal, personal inom tull och polis, yrkesgrupper verksamma vid domstolar samt socialarbetare. Där det förekommer utbildning i dopningsfrågor skiljer den sig mellan olika lärosäten. Det bör dock noteras att inom polis och tull sker vidareutbildning i dopningsfrågor.

Dopingjouren bedriver utbildning för medicinsk personal och personal på gym- och träningsanläggningar och enligt önskemål även för andra kategorier, såsom regionala eller kommunala drogsamordnare, skolpersonal och personal inom den sociala sektorn.

Utbildningen tar sikte på ökad kunskap om missbruk av dopningsmedel, enligt lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen). Tonvikten ligger på anabola androgena steroider (AAS) och konsekvenser av bruket.

Den i avsnitt 5.2.4 omnämnda gruppen Prevention av dopning i Sverige (PRODIS) har för avsikt att ta fram ett utbildningsmaterial för personal och gym- och träningsanläggningar m.fl. utifrån det material som ”STockholm förebygger Alkohol- och Drogproblem” (STAD), se samma avsnitt, tagit fram i sitt projekt mot dopning.

Idrottsrörelsen har sin utbildnings- och informationsverksamhet vänd huvudsakligen mot special- och distriktsidrottsförbund men även till samhället i övrigt genom information om idrottens antidopningsarbete till medier m.fl.

Med den koncentration av kunskap som föreslås samlas hos NADO:n finns ett bra underlag för att bedriva utbildning. Någon ensamrätt för NADO:n att bedriva sådan utbildning är emellertid vare sig möjlig eller lämplig. Snarare öppnar det för NADO:n att utforma utbildningsmaterial och – utöver egen bedriven utbildning

på nationell nivå – genomföra utbildning för utbildare främst inom idrotten och för personal vid gym- och träningsanläggningar.

Förebyggande åtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar

I olika sammanhang har diskuterats möjligheter att bedriva förebyggande arbete på gym- och träningsanläggningar genom bl.a. information till tränare och instruktörer och till dem som tränar i anläggningen. I Norge och Danmark bedrivs sådant arbete inom de nationella antidopningsorganisationerna. I arbetet riktat till anläggningarna ingår också dopningskontroller. De i avsnitt 5.2.4 redovisade projekten visar att det finns ett sådant intresse, såväl från kommuner och landsting som från gym- och träningsanläggningar. De möten utredningen haft med företrädare för gym- och träningsanläggningar har också visat på ett starkt intresse att kombinera dopningskontroller med andra förebyggande åtgärder.

Inom idrotten bedrivs ett sådant förebyggande arbete sedan tidigare. När det gäller dopningskontroller har de av idrotten utbildade dopningskontrollanterna en kompetens och utrustning som få andra besitter. Idrottens upparbetade kompetens att genomföra dopningskontroller är en viktig förutsättning för den nya NADO:n att genomföra kontrollverksamhet även utanför idrotten. Mer om möjligheten att genomföra dopningskontroller utanför idrotten på gym- och träningsanläggningar finns i kapitel 9.

Övrig informations- och rådgivande verksamhet

Tidigare har under detta avsnitt skrivits om information och utbildning. Då har dock inte den informations- och rådgivningsverksamhet som bedrivs av Dopingjourens berörts. I avsnitt 5.2.3 beskrivs Dopingjourens verksamhet, bl.a. deras rikstäckande jourinformationsverksamhet i dopningsfrågor genom telefon och Internet.

Utredningen anser att ansvaret för en kunskapsbank ska ges till NADO:n och det är naturligt att jourinformationsverksamhet genom telefon och Internet ingår i detta. Jourverksamheten i sig ger nämligen kunskap om vad som sker i samhället på dopningsområdet och kan på så sätt komplettera redan befintliga uppgifter i kunskapsbanken och ger möjlighet till en utveckling av Internetbaserad

information. Dock bör noteras att en ökad andel av Dopingjourens telefonrådgivning berör rent medicinska frågor som bäst hanteras inom ramen för vård och behandling.

7.3.3 Uppgifter utom idrotten för en nationell antidopningsorganisation

Förslag: När det gäller samhället i övrigt ska den fristående nationella antidopningsorganisationen ha följande arbetsuppgifter:

- Initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning,
- bygga upp och fortlöpande uppdatera en nationell kunskapsbank inom antidopningsområdet,
- bedriva förebyggande åtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar,
- riktad utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet,
- övrig informations- och opinionsbildande verksamhet inom antidopningsområdet, och
- upprätta ett samarbete med Statens folkhälsoinstitut i frågor av betydelse i det förebyggande arbetet mot dopning.

Sammantaget anser utredningen att de möjligheter till samarbete som angivits ovan bör tas till vara och samlas hos den fristående nationella antidopningsorganisationen. Till de arbetsuppgifter inom idrottsområdet som angivits i avsnitt 7.2.5 föreslår utredningen att den även ska ha följande arbetsuppgifter utom idrottsområdet:

- Initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning,
- bygga upp och fortlöpande uppdatera en nationell kunskapsbank inom antidopningsområdet,
- förebyggande åtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar,
- riktade utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet,

- övrig informations- och opinionsbildande verksamhet inom antidopningsområdet, och
- upprätta ett samarbete med Statens folkhälsoinstitut i frågor av betydelse i det förebyggande arbetet mot dopning.

8 Val av organisationsform

8.1 Myndighet eller inte?

I propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) slås fast att statlig verksamhet i huvudsak bör bedrivas i myndighetsform. Om staten tillsammans med annan part engagerar sig i anslagsberoende verksamhet kan det dock enligt ovannämnda proposition vara motiverat att en statlig uppgift utförs i privaträttslig verksamhetsform.

Det finns sålunda två huvudvägar, antingen ska den nationella anti-dopningsorganisationen (NADO) bedrivas i myndighetsform eller i någon privaträttslig verksamhetsform. Tänkbara organisationsformer kommer att belysas nedan.

I ovan nämnda proposition beskrivs myndighetsformen som flexibel med goda möjligheter att anpassa styrning och organisation till olika förutsättningar. Regeringen kan också besluta om ändrad ledningsform för myndigheten.

För myndigheten finns stor handlingsfrihet inom ramen för tilldelade medel genom mål- och resultatstyrningen. Samtidigt ställs krav på redovisning och uppföljning av verksamhetens resultat.

8.1.1 Olika myndighetsformer

Inledning

Enligt myndighetsförordningen (2007:515) leds en myndighet av

- en myndighetschef,
- en myndighetschef tillsammans med en styrelse,
- en styrelse, eller
- en nämnd.

De olika formerna beskrivs här nedan utifrån betänkandet Från verksamhetsförordning till myndighetsförordning (SOU 2004:23, s. 113 ff).

Myndighet som leds av en myndighetschef

Myndigheten leds av en chef, som sköter den löpande verksamheten och ska avgöra ärenden som är av principiell karaktär eller annars av större betydelse. Myndighetschefen har ansvaret för myndighetens verksamhet inför regeringen. Regeringen kan föreskriva att det vid sidan av myndighetschefen ska finnas ett råd och bestämma vad rådet ska ha för funktion. Rådet har inte något formellt ansvar. Formen ska användas när det finns behov av en mer direkt och tydlig styrning av myndigheten och där politiska beslut måste genomföras utan fördröjning. Myndigheter kan vara stora som små.

Myndighet som leds av en myndighetschef tillsammans med en styrelse

Myndigheten leds av en chef som sköter den löpande verksamheten och som ansvarar för myndighetens verksamhet inför regeringen. Vid sin sida har chefen en styrelse med insyn i verksamheten. Styrelsen har både en rådgivande och beslutande funktion. Genom att styrelsen är beslutsorgan i vissa frågor fungerar den som kontrollorgan och blir ansvarig i dessa delar inför regeringen. Styrelsen har dock inte något formellt ansvar för planering och inriktning av verksamheten, inte heller över fördelningen av resurserna inom de ramar som anges av regeringen i regleringsbrev.

Formen anses vara att föredra där bl.a. bredd och mångfald är önskvärd i verksamheten eller där samsyn och samordning med andra myndigheter är av vikt.

Utredningen som lämnade ovanstående betänkande ansåg dock att det i varje enskilt fall noga bör övervägas om det inte ur ansvarssynpunkt vore lämpligare med en annan ledningsform. Vidare ansåg den att om avsikten är att tillföra särskilda kunskaper eller erfarenheter, att tillföra myndighetschefen råd eller att skapa möjligheter till medborgerlig insyn är den tidigare beskrivna styrelseformen att föredra.

Myndighet som leds av en styrelse

Myndigheten leds i detta fall av styrelsen, som ansvarar kollektivt inför regeringen för verksamheten. Styrelsen ansvarar för att myndighetens verksamhet bedrivs så att de mål uppnås som fastställs av regeringen och för myndighetens finanser. Styrelsen beslutar om verksamhetsplan och avgör ärenden som är av principiell karaktär eller av större betydelse eller som avser föreskrifter. Myndighetschefen ansvarar för den löpande verksamheten i enlighet med styrelsens direktiv. Regeringen anställer myndighetschefen och utser styrelsens ordförande samt övriga ledamöter.

Myndighet som leds av en nämnd

Nämndmyndigheter betecknas som en kategori myndigheter som främst kännetecknas av ett begränsat och avgränsat ansvarsområde och att organisationen är av ringa storlek samt framför allt behovet av en kollektiv beslutsform. Formen bör dock användas sparsamt och en förutsättning bör vara att ett kollektivt beslutsfattande är nödvändigt för den aktuella verksamheten.

Nämnden utgör myndighetens ledning och ansvarar för myndighetens verksamhet enligt de mål som regeringen har ställt upp. Nämnden ansvarar för verksamheten inför regeringen. En kansli- eller direktör, utsedd av regeringen, svarar för den löpande verksamheten enligt direktiv och riktlinjer utfärdade av nämnden.

Det finns två alternativ om verksamheten ska bedrivas som nämndmyndighet, antingen inom en egen myndighet eller som en del av en annan myndighet. Om den ska ha ett eget kansli ska den ha en chef för kansliet, som anställs av nämnden. Vårdmyndigheten har det fullständiga ansvaret för nämnden när det gäller såväl finansiering som handläggande personal och administrativt stöd. Är det fråga om en egen myndighet har Kammarkollegiet vid behov ansvaret att erbjuda administrativt stöd.

Centrumbildning

Någon definition av hur en centrumbildning ska se ut synes inte finnas. Den förefaller vara en för varje ändamål särskilt formad organisationsstruktur för nära samverkan mellan staten och externa parter med syfte att bedriva verksamhet inom ett verksamhetsom-

råde. Centrumbildningar förekommer ofta inom universitetsvärlden. Ett sådant centrum har vare sig budget- eller personalansvar, varför ett ansvarsutkrävande kan träffa någon som inte har deltagit i centrumets verksamhet.

Ett exempel med idrottsanknytning finns vid Örebro universitet. Det är Nationellt centrum för främjande av fysisk aktivitet hos barn och ungdom. Centrumet har till uppgift att stödja skolor i arbetet med ökad fysisk aktivitet och andra hälsofrämjande verksamheter för barn och ungdom. Centrumet leds av en styrelse som består av en ordförande och åtta övriga ledamöter.

Ett annat exempel finns vid Idrottshögskolan i Stockholm. Det är Centrum för idrottsforskning vars uppgift är att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område. Centrumet ska också skapa förutsättningar för samarbete mellan forskare vid olika universitet och högskolor samt andra engagerade inom området. Centrumet leds av en styrelse med en ordförande och 13 ledamöter.

8.1.2 För- och nackdelar med myndighetsform

I propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) anges att fördelarna med att driva en verksamhet i myndighetsform är att generella förvaltningsregler och principer kan tillämpas, vilket bidrar till rättssäkerhet. Offentlighetsprincipen och meddelarskyddet bidrar till öppenhet och insyn i verksamheten. Ingår myndighetsutövning i verksamheten är myndighetsformen i princip det enda alternativet. Viss myndighetsutövning kan dock med stöd av lag delegeras till enskilda.

Frågeställningarna kommer att belysas nedan.

Ytterligare en fråga som bör belysas i frågan om val av organisationsform är kraven enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.

Myndighetsutövning

Om antidopningsverksamheten är att anse som myndighetsutövning är sålunda viktigt för att avgöra i vilken organisationsform NADO:n ska bedrivas. Myndighetsutövning definieras i den äldre förvaltningslagen (1971:290) som ”utövning av befogenhet att för enskild bestämma

om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande”. Befogenheten ska härröra från det allmänna.

Den fristående nationella antidopningsorganisationens uppgifter finns beskrivna i kapitel 7. Det regelverk som styr verksamheten inom idrotten är RF:s stadgar och antidopningsreglerna, som styrs av Världsantidopningskoden. Regelverket är således av privaträttslig natur. Utanför idrotten avses dopningskontroller och informationsverksamhet vara en följd av privaträttsliga avtal. Någon skyldighet gentemot det allmänna för en enskild person att följa antidopningsreglerna inom idrotten eller ett avtal gentemot en gym- eller träningsanläggning finns inte. Som framgår av avsnitt 9.10 avses NADO:n inte av det allmänna få någon befogenhet att bestämma över enskilda.

Enligt utredningens uppfattning kan det alltså inte vara fråga om myndighetsutövning. Endast om utredningen skulle föreslå en lagreglering som skulle innebära en skyldighet för en enskild person att underkasta sig dopningskontroll kan det vara fråga om myndighetsutövning. Som framgår av kapitel 9 lämnas inte något sådant förslag av utredningen. Någon anledning att NADO:n ska ha myndighetsform på grund av att det är fråga om myndighetsutövning finns sålunda inte. Det förhållandet att delar av verksamheten kommer att finansieras av statliga medel förändrar inte den slutsatsen.

Offentlighetsprincipen

Enligt 2 kap. 1 § och 14 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen har enskild rätt att ta del av allmänna handlingar (offentlighetsprincipen). 2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) innehåller bestämmelser om myndigheters och vissa andra organs handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar. Om NADO:n ska vara en myndighet ska således offentlighetsprincipen gälla.

I offentlighets- och sekretesslagen finns reglerat när allmänna handlingar omfattas av tystnadsplikt i det allmänna verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Den verksamhet som NADO:n ska bedriva bör, med hänsyn till de integritetskänsliga uppgifter om personer som hanteras, inte vara underkastad en offentlighetsprincip utan långtgående undantag. Det skulle bära alltför långt att i detta sammanhang utreda om offentlighets- och sekretesslagen

erbjuder reglering som gör det möjligt att sekretessbelägga uppgifter som inte bör lämnas ut.

Inte heller synes det som om det skulle underlätta för NADO:n att få ut allmänna handlingar, som inte bedömts som offentliga, om NADO:n vore en myndighetsorganisation. I kapitel 11 diskuterar utredningen möjligheterna till överföring av information i en pågående förundersökning innan sekretessen upphör. Där konstateras att detta inte torde vara möjligt, ens med hjälp av lagstiftning. Slutsatsen dras där att det i denna fråga inte har någon betydelse om NADO:n är en myndighet eller inte.

Någon fördel av att driva verksamheten i myndighetsform synes ur här genomgångna aspekter inte finnas. Snarare skulle det innebära en nackdel om inte skyddsvärd information kan sekretessbeläggas genom tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen.

I avsnitt 8.2.3 diskuteras möjligheten att genom 2 kap 4 § offentlighets- och sekretesslagen besluta att handlingsoffentlighet ska gälla hos de organ som införs i bilagan till lagen, om handlingarna hör till den verksamhet som nämns där. Dessa organ ska då jämföras med myndigheter i vad avser lagens bestämmelser.

Offentlig upphandling

Lagen om offentlig upphandling gäller offentlig upphandling av bl.a. tjänster. Bidrag från staten till den nya NADO:n omfattas inte av upphandlingskravet. Däremot torde NADO:n, oavsett om dess verksamhet bedrivs i myndighetsform eller privaträttslig form, själv bli att anse som en upphandlande enhet eftersom den kan anses som ett offentligt företag över vilket staten kan utöva ett dominerande inflytande genom sin finansiering av en stor del av verksamheten. I frågan om NADO:n ska drivas i myndighetsform eller i en privaträttslig form har dock detta inte någon betydelse.

Fördelar respektive nackdelar ur andra aspekter

En fördel med en myndighetsform som beskrivits i propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) är att generella förvaltningsregler och principer kan tillämpas.

I RF:s regelverk finns procedurregler för behandling av bestraffningsärenden som tillgodoser den enskildes rättssäkerhet. Om inte regelverket räcker till för alla uppkomna situationer till-

lämpas de regler och principer som gäller enligt allmän lag. Myndighetsform är alltså inte motiverad bara av denna anledning. För övrigt ska NADO:n inte själv hantera den ”dömande” verksamheten.

Ur en synpunkt skulle myndighetsformen kunna spela roll, nämligen om det skulle vara enklare att tillåta den behandling av personuppgifter som är nödvändig i en antidopningsorganisation i en myndighet.

En nackdel skulle kunna vara att myndighetsformen utgår ifrån en statlig styrning medan utgångspunkten för utredningens uppdrag är ett gemensamt ansvar mellan staten och RF. Det är för övrigt svårare att senare utöka statens och RF:s samarbete och ansvar med ytterligare intressenter.

8.2 Privaträttslig struktur eller inte?

8.2.1 Inledning

Enligt 12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen kan förvaltningsuppgift överlämnas till andra juridiska personer och enskilda individer. Innefattar uppgiften myndighetsutövning ska det ske med stöd av lag.

Det finns inte någon legal definition beträffande vad som avses med förvaltningsuppgift. Med förvaltningsuppgift torde dock avses samma som anges som angelägenhet i 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900) En förvaltningsuppgift kan innebära myndighetsutövning och kan då överlåtas endast genom stöd i lag.

I propositionen Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. (prop. 1995/96:61) anføres att även om en statlig verksamhet normalt ska bedrivas i myndighetsform kan det ibland finnas skäl att bedriva sådan verksamhet i en privaträttslig organisationsform. Bakgrunden till den utredning som ledde fram till propositionen var att det genom stiftelselagens tillkomst inte längre var möjligt att skapa stiftelser som var beroende av regelbundna anslag från det allmänna. Det fanns då ett behov av att rättsligt reglera vilken organisationsform staten tillsammans med en annan part ska engagera sig i när det gäller verksamhet som är beroende av statligt stöd. I propositionen uttalas att när staten tillsammans med en annan part engagerar sig i verksamhet som är beroende av statligt stöd ska det ske främst genom att ett aktiebolag eller en ideell förening bildas.

Den verksamhet som NADO:n ska bedriva kommer att vara beroende av statligt stöd. Det kan också finnas anledning att undersöka om det utöver aktiebolag eller ideell förening finns någon annan privaträttslig form som kan vara användbar för NADO:ns verksamhet.

8.2.2 Privaträttsliga former

Inledning

Aktiebolag, ideell förening och några andra privaträttsliga verksamhetsformer beskrivs närmare nedan.

Aktiebolag

Aktiebolag regleras i aktiebolagslagen (2005:551). I lagen finns bestämmelser om bl.a. beslutsformer, ansvarsfördelning, insyn och kontroll. Det finns inga begränsningar i aktiebolagslagen när det gäller typ av verksamhet. Ett aktiebolag behöver inte ha som syfte att skapa vinst. Det finns dessutom möjlighet enligt aktiebolagslagen att skapa ett aktiebolag med särskild vinstudelningsbegränsning. I 3 kap. aktiebolagslagen regleras bolagsordningens innehåll.

Bolagets ändamål kan ändras genom beslut av aktieägarna på bolagsstämma. Rösträtten på bolagsstämman bestäms av innehavet av aktier, vilka kan ha olika röstvärde. Förhållandet mellan ägarna av aktiebolaget kan regleras i aktieägaravtal i samband med bildandet av bolaget eller senare.

Riksdagens medgivande krävs för att staten ska kunna ingå som ägare i ett aktiebolag. Regeringens medgivande krävs för ändring av bolagsordningen.

Aktiebolag har använts för offentligt finansierad verksamhet. Som exempel kan nämnas Kungliga Operan AB och Dramatiska Teatern AB.

Ideell förening

En ideell förening kännetecknas av att ändamålet är ideellt och/eller att dess verksamhet är ideell. En förening som främjar sina medlemmars ekonomiska intressen anses inte ha ett ideellt ändamål.

Det saknas en särskild lagstiftning för ideella föreningar, men det finns generella principer för verksamhetsformen som upprättats över tid. Vidare finns lagreglering i bl.a. skattefrågor som direkt berör

ideella föreningar. Formen är behandlad i den juridiska litteraturen. En praxis finns också på området. Idrottsföreningar är normalt ideella föreningar.

En ideell förening blir en juridisk person i och med att den bildas, dvs. ett antal personer beslutar att bilda en förening och antar stadgar av någon kvalitet samt utser en styrelse. Normalt har varje medlem en röst. Medlemmarna bestämmer vid föreningsmöte om verksamheten och vilka som ska ingå styrelsen.

Enligt riktlinjerna för Regeringskansliets arbete med bildandet av aktiebolag och ideella föreningar – Statens samverkan med annan part i aktiebolag och ideell förening, 2003, bör verksamhetsformen ideell förening främst övervägas i sådana fall ”där det hos en större krets finns intresse för den uppgift som ska delegeras”. Det är emellertid också möjligt att använda formen med ett mindre antal aktörer. Om staten överlämnar en angelägenhet till en ideell förening kan det ibland finnas risk för att någon medlem med ett särintresse som strider mot det ursprungliga ändamålet får ett alltför stort inflytande över verksamheten ifråga. Om en ideell förening ska kunna vara lämplig som organisationsform bör staten därför lämpligen se till att staten, tillsammans med övriga föreningsbildare, får ett bestämmande inflytande i föreningen.

Stiftelse

En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. För stiftelser gäller stiftelselagen (1994:1220).

Varaktighetskravet förutsätter att stiftelsen har tillräckligt kapital för att kunna fungera under ett antal år (i praktiken minst sju till tio år). Enligt uppgift till utredningen från en företrädare för Kammarkollegiet torde det dock räcka att stiftelsekapitalet är tillräckligt stort för att täcka avvecklingskostnader under förutsättning att stiftelsen kan täcka sina löpande verksamhetskostnader med ett kontinuerligt kapitaltillskott i form av avgiftsfinansiering. En stiftelses verksamhet leds av en styrelse som har att följa stiftelseförordnandet – en överenskommelse mellan stiftarna – där ändamålet bestäms. Stiftarna har i denna egenskap efter det stiftelsen bildats inget inflytande över den verksamhet som bedrivs.

Ett stiftelseförordnande kan ändras. I vissa fall kan det ske genom beslut av styrelsen, i andra situationer efter tillstånd av länsstyrelsen och i några fall krävs tillstånd av Kammarkollegiet. För ändring av stiftelsens ändamål förutsätts tillstånd av Kammarkollegiet. Ett sådant tillstånd kan endast medges om stiftelseförordnandet på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttigt eller uppenbart strider mot stiftarens avsikter. Det förutsätts också att det föreligger synnerliga skäl för att ändamålet ska ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas.

Stiftelseformen har tidigare använts, bl.a. inom kulturområdet.

Andra privaträttsliga former

Handelsbolag och enkla bolag är andra privaträttsliga former. Ett handelsbolag skapas genom att två eller flera har avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i bolag och bolaget har förts in i handelsregistret. Enkelt bolag är om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger enligt lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag.

En ekonomisk förening har till ändamål att främja sina medlemmars ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet.

8.2.3 För- och nackdelar med olika privaträttsliga former

Handelsbolag, enkelt bolag, ekonomisk förening

Dessa associationsformer har till föremål för sin verksamhet att bedriva näringsverksamhet. Den föreslagna NADO:ns verksamhet beskrivs i kapitel 7. Där framgår att NADO:n främst ska bedriva antidopningsverksamhet i RF-idrotten med statliga bidrag som anslås för uppgiften. Det innebär att verksamheten till den absolut största delen inte är näringsverksamhet. Endast i den mån den innebär informations- och utbildningsverksamhet eller annan verksamhet utanför idrotten kan det vara fråga om näringsverksamhet. Verksamheten i NADO:n är inte heller avsedd att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet, vilket är en förutsättning enligt lagen om ekonomiska föreningar (1987:667) för att en ekonomisk förening ska kunna registreras.

Utredningen konstaterar att ingen av dessa associationsformer är lämpliga när staten tillsammans med en annan part ska engagera

sig i antidopningsverksamhet i en NADO som är beroende av statliga bidrag

Stiftelse

Stiftelseformen har tidigare använts i sådana sammanhang där avsikten har varit att initiativtagarna i mycket liten omfattning ska ha möjlighet att påverka verksamheten. Genom ändringar i stiftelselagen har det blivit svårare att bilda en stiftelse, som inte har en garanterad varaktigt finansierad verksamhet. Det är inte längre möjligt att bilda s.k. anslagsstiftelser.

Verksamheten mot dopning inom idrotten har förändrats genom tillkomsten av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) och Världsantidopningskoden och kan i framtiden komma att förändras ytterligare. Även NADO:ns verksamhet utanför idrotten kan komma att förändras med tillkommande uppgifter för att motarbeta bruket av dopningsmedel i samhället. Även om varaktighetskravet skulle kunna uppfyllas innebär svårigheterna att ändra stadgarna och särskilt stiftelsens ändamål och styrelsens sammansättning en nackdel för en verksamhet som kan komma att förändras med tiden så att NADO:n får förändrat ändamål för sin verksamhet eller en utvidgad verksamhet. Någon möjlighet att ta in nya intressenter i en befintlig stiftelse finns dessutom inte.

Aktiebolag

Aktiebolag är en av de associationsformer som rekommenderas i propositionen Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd m.m. (prop. 1995/96:61) när staten tillsammans med en annan part engagerar sig i verksamhet som är beroende av sådant stöd. Propositionen pekar på de stora möjligheter staten har att påverka verksamheten. Associationsformen är väl reglerad och möjligheterna till förändringar i enlighet med aktieägarnas vilja är stora. Även möjligheten att knyta ytterligare intressenter till verksamheten genom en utökning av antalet aktieägare är en fördel för verksamhetsformen.

Bildarna av aktiebolaget kan genom aktieägaravtal bestämma verksamhetsinriktningen och ändra den i takt med en önskad utveckling. Genom förbehåll i bolagsordningen kan försäljning av aktier till ny ägare förhindras om en av bildarna av bolaget mot-

sätter sig detta. På så sätt kan undvikas att särintressen, som inte överensstämmer med bolagets ursprungliga ändamål eller utvecklingen därav, får inflytande över verksamheten. Aktiebolagets ändamål kan ändras genom att bolagsstämman beslutar ändra bolagsordningen. Som framgått under avsnitt 8.2.2 krävs dock att regeringen ger sitt medgivande till ändring av bolagsordningen genom ett särskilt regeringsbeslut i ett bolag där staten är ägare.

Möjligheterna till insyn kan säkerställas genom att det regleras i aktieägaravtalet.

Ideell förening

Ideell förening är den andra associationsformen som utpekats som lämplig i den ovannämnda propositionen (prop. 1995/96:61). Den ideella föreningen bör enligt riktlinjerna för Regeringskansliets arbete med bildandet av aktiebolag och ideella föreningar användas i sådana sammanhang där det finns en större krets av intressenter för verksamheten. Andra intressenter än staten och RF har utredningen inte funnit inför bildandet av den nya NADO:n. Risk kan finnas att om nya intressenter knyts till föreningen som medlemmar kan dessa driva ett särintresse till men för den verksamhet som utvecklats från den ursprungliga avsikten med bildandet av NADO:n.

8.3 Val av organisationsform, slutsatser

8.3.1 Myndighetsformer

Tänkbara verksamhetsformer

Ovan har beskrivits de myndighetsformer som skulle kunna vara aktuella för en nybildad NADO. Myndighetsformen förutsätter att staten har ett åtagande och genomför uppdraget i en av regering och riksdag beslutat myndighet. Ansvarsutkrävandet att verksamheten utförs på korrekt sätt skulle i så fall riktas mot staten och inte mot idrotten. RF och andra undertecknare av Världsantidopningskoden skulle därmed inte kunna ta sitt fulla ansvar att bedriva antidopningsverksamheten i enlighet med koden. Detta då deras antidopningsverksamhet ytterst skulle lyda under en ansvarig myndighets bestämmelser. Även om dessa bestämmelser skulle sträva efter att följa koden så skulle en konflikt kunna uppstå där myndighetens beslut skulle ha företräde framför WADA:s beslut. Det skulle riskera

att försvåra och försvaga idrottsorganisationernas eget ansvarstagande gentemot WADA och antidopningsarbetet.

En centrumbildning som den beskrivs i avsnitt 8.1.1 skulle kunna vara tänkbar för NADO:ns verksamhet. Som beskrivits tidigare skulle den kunna skraddarsys för att uppfylla de krav som ställs på NADO:n. Formen kräver dock en värdmyndighet som har budget- och arbetsgivaransvar för verksamheten. En av de ovan redovisade anledningarna till att skapa en utanför RF stående NADO är just svårigheterna att ge det verksamhetsstyrande organet budgetansvar och möjligheten att styra de anställda. Därtill kommer att utredningens uppdrag har som en utgångspunkt för arbetet att den nationella antidopningsorganisationen ska organiseras med ett delat ansvar mellan staten och idrottens centrala organisation. Centrumbildning i en statlig myndighet kan därmed inte ses som en lämplig organisationsform.

En nämndmyndighet kan vara en egen myndighet eller en del av en annan myndighet. Den förutsätts enligt beskrivningen tidigare i detta kapitel vara av ringa storlek.

Antidopinggruppen vid RF-kansliet bedriver i huvudsak verksamheten i dag och består av 9–10 personer. Därtill kommer ett hundratal deltidsengagerade personer som genomför de dopningskontroller som utförs inom idrotten. För att uppfylla kodens krav inom olika områden behövs ytterligare personal. När verksamheten dessutom utökas, med att etablera en kunskapsbank och bedriva ett utåtriktat arbete i information och utbildning samt annan verksamhet riktad till gym- och träningsanläggningar samt andra antidopningsfrågor som beskrivs i kapitel 7, tillkommer behov av ytterligare personal. Verksamheten kommer att bli av den storleksordning att den enligt utredningens uppfattning blir för stor för vad som är lämpligt för en nämndmyndighet, under en värdmyndighet eller som en egen myndighet. I den förutnämnda propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136 s. 38) uttalas att nämndmyndighetsformen bör användas i begränsad omfattning och att antalet nämndmyndigheter bör minska.

Utredningen vill även peka på att liksom för centrumbildningar eller andra myndighetsformer kommer därtill att en NADO enligt direktivet ska organiseras med ett delat ansvar mellan staten och idrottens centrala organisation. Nämndmyndighet kan därmed inte heller ses som en lämplig organisationsform.

Andra aspekter

Någon myndighetsform som skulle passa för verksamheten med det delade ansvaret mellan idrottens centrala organisation och staten finns alltså inte.

Genomgången av för- och nackdelar med att bedriva verksamheten som myndighet visar att några direkta fördelar inte finns med att använda en myndighetsform.

I de av Sverige ratificerade konventionerna mot dopning inom idrotten finns det inget krav på i vilken organisationsform verksamheten ska bedrivas. I Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten förutsätts i artikel 7 samarbete med idrottsorganisationer.

En tydlig nackdel med myndighetsformen utifrån utredningens uppdrag är att ansvaret för verksamheten enligt utredningens direktiv ska vara delat, till en början mellan staten och idrottens centrala organisation, men senare kan även andra intressenter kanske komma att bli delaktiga i verksamheten. En stor del av den tänkta framtida verksamheten bedrivs i dag inom RF som är en ideell förening. Verksamheten har bedrivits med statliga bidrag inom en privaträttslig organisationsform utan att verksamhetsformen har ifrågasatts. Inget i denna utredning innebär att detta synsätt skulle förändras i och med att verksamheten förläggs utanför RF. Det förhållandet att antidopningsverksamheten i mycket styrs av Världsbekämpningskoden och av idrottens eget regelverk är ett starkt argument för att den inte ska ligga inom myndighetssfären.

Genomgången ovan visar att en privaträttslig struktur är att föredra.

8.3.2 Privaträttslig organisationsform

Av beskrivningen i avsnitt 8.2.3 framgår att valet av organisationsform står endast mellan aktiebolag och ideell förening.

För att synen på användandet av dopningsmedel och bekämpandet av dopning i framtiden ska ha en långsiktig prioritet skulle det vara nödvändigt att begränsa vilka som skulle kunna vara medlemmar i en förening. Även med en sådan begränsning av medlemskap i en ideell förening kan föreningsstämman besluta om en förändring av verksamheten, bort från den inriktning som finns vid bildandet när det gäller dopningskontroller och annan verksamhet. Dessa antaganden talar emot att välja formen ideell förening.

Med en aktiebolagsbildning kan ändamålet med bolaget och dess möjliga utveckling samt vilka nya intressenter som kan tänkas bli delägare i bolaget styras genom aktieägaravtal och bolagsordning med aktieförbehåll. Aktiebolag är dessutom en väl reglerad organisationsform vilket sätter tydliga regler för ledning, styrning, insyn och kontroll.

8.3.3 Slutsats

Med den jämförelse som gjorts ovan anser utredningen att ett aktiebolag är den fördelaktigaste verksamhetsformen för en fristående NADO.

8.4 Konsekvenser av föreslagen modell

8.4.1 Inledning

Förslag: Organisationsformen för den nya nationella antidopningsorganisationen (NADO) ska vara ett privat aktiebolag med staten och Sveriges Riksidrottsförbund (RF) som ägare till bolaget.

Namnet på den nya nationella antidopningsorganisationen ska vara Antidopning Sverige AB och dess namn på engelska Anti-Doping Sweden.

Med beaktande av den slutsats utredningen gjort i föregående avsnitt föreslår utredningen att det ska bildas ett privat aktiebolag med staten och RF som delägare.

Det är viktigt att namnet på NADO:n tydligt talar om vilken uppgift och verksamhet den har bildats för. Utredningen anser att namnet Antidopning Sverige uppfyller de villkoren. Dessutom är det en vanlig namnsättning som finns på nationella antidopningsorganisationer i olika länder vilket även gör att namnet internationellt får en tydlig identitet och avgränsning av NADO:ns uppgift och verksamhet. Utredningen föreslår därför att namnet på den nya nationella antidopningsorganisationen ska vara Antidopning Sverige AB och dess namn på engelska ska vara Anti-Doping Sweden. Begreppet NADO kommer dock även fortsatt att användas i betänkandet i övrigt för att undvika missförstånd.

För bildandet av bolaget förutsätts att staten och RF har överenskommit om vad som ska ingå i bolagets verksamhet och vad som i övrigt ska gälla för bolaget. Därutöver behövs en bolagsordning, som blir en följd av avtalet och aktiebolagsrättsliga regler. Vidare behövs att ett avtal tecknas mellan den nybildade NADO:n och RF.

Förslag till ett aktieägaravtal och bolagsordning lämnas i följande avsnitt. Vidare ges förslag om vad som kan ingå i ett avtal mellan NADO:n efter bolagsbildningen och RF.

8.4.2 Aktieägaravtal

Förslag: Förhållandet mellan staten och RF som aktieägare ska regleras i ett aktieägaravtal. I det avtalet ingår överenskommelse om bildande av det aktiebolag som den nationella antidopningsorganisationen föreslås verka inom, bolagets organisation och verksamhet m.m.

Utredningen förslår att förhållandet mellan staten och RF som aktieägare ska regleras i ett aktieägaravtal. I det avtalet ingår överenskommelse om bildande av det aktiebolag som den nationella antidopningsorganisationen föreslås verka inom, bolagets organisation och verksamhet m.m. Ett förslag till avtal återfinns som *bilaga 4*. Nedan går frågor av betydelse för avtalets innehåll igenom.

Ägare

Det har i direktiven uttalats att om det ska bildas en fristående nationell antidopningsorganisation ska staten och RF ha ett delat ansvar för organisationen. Staten och RF ska sålunda vara ägare i bolaget,

Enligt direktiven ska också undersökas möjligheterna att involvera andra intressenter som kan samverka i antidopningsarbetet. Utredningen har under utredningsarbetet träffat företrädare för FRISK, en branschorganisation för friskvårdsföretag, och företrädare för ett antal större branschorganisationer för gym- och träningsanläggningar. Utredningen har även träffat företrädare för andra företag med verksamhet vid gym- och träningsanläggningar. Den partner som teoretiskt skulle kunna tänkas som delägare i bolaget är FRISK, som dock för närvarande inte har tillräckligt många medlemmar för

att den ska kunna sägas företräda gym- och träningsanläggningarna i Sverige.

Som förhållandena är för närvarande har utredningen inte heller funnit någon annan som har sådan kompetens på antidopningsområdet i Sverige att den på ett ändamålsenligt sätt skulle kunna gå in som delägare i ett tilltänkt aktiebolag. Skulle sådan möjlighet öppna sig senare går det att utöka aktieägarkretsen.

Det föreslås i aktieägaravtalet att nya intressenter kan ingå som aktieägare, antingen genom att staten eller RF säljer av del av sitt aktieinnehav eller att antalet aktier utökas. För att inte det ursprungliga syftet och intentionerna med statens och RF:s gemensamma beslut att bilda NADO:n, att arbeta mot dopning inom idrotten och i samhället i övrigt, ska kunna äventyras ska parterna vara överens om vem som ska kunna ingå som ägare i bolaget.

Styrelse m.m.

Aktiebolagets ledning ska bestå av en styrelse och en verkställande direktör.

I styrelsen bör juridisk och medicinsk kompetens finnas representerad. Dessa kompetenser behövs för strategiska beslut om antidopningsarbetet inom idrotten, som ofta behöver belysas ur såväl juridisk som medicinsk synpunkt. Därför bör detta tas in i avtalet. Det kan också finnas behov av ytterligare kompetenser i bolagets verksamhet, exempelvis ekonomisk, och erfarenhet från idrottsverksamhet, som ledare eller aktiv. Eftersom motsvarande kompetens kan finnas representerad bland dem som arbetar inom aktiebolaget föreslås det inte vara ett krav vid utseende av styrelseledamöter.

Styrelsen bör inte enligt utredningens mening vara för stor. Utredningen föreslår att styrelsen, tillsammans med en ordförande, ska bestå av fyra–sex ledamöter och två suppleanter.

Av dessa föreslås staten utse ordföranden. Därutöver ska staten och RF utse lika många övriga ledamöter samt var sin suppleant. Mandattiden för styrelseledamöterna föreslås, för att det ska finnas kontinuitet i bolagsstyrelsen, till fyra år och för suppleanterna två år.

Styrelsens säte föreslås vara i Stockholm. En avgörande orsak till detta är att NADO:n bör ha geografisk närhet till RF och de flesta specialidrottsförbunden.

Aktiekapital m.m.

Aktiekapitalet för bolaget bör inte vara högre än vad som kan anses nödvändigt för att säkerställa att ett positivt eget kapital finns i bolagets balansräkning. Bolagets intäkter för merparten av verksamheten kommer att vara förutsägbar och kostnaderna kan anpassas till detta. Mer om finansiering av verksamhet finns längre fram i detta kapitel samt i kapitel 13.

Mot den bakgrunden föreslår utredningen att aktiekapitalet vid bildandet ska uppgå till en miljon kronor med fördelningen 50 procent av kapitalet till staten och 50 procent till RF.

Med hänsyn till att den största delen av NADO:s verksamhet ska finansieras med statliga medel anser utredningen att aktiebolaget inte ska vara vinstgivande. Utredningen har undersökt om det skulle finnas några fördelar att aktiebolaget bildas som ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning men konstaterar att det är en aktiebolagsform som inte varit särskilt använd. Utredningen anser att de inkomster som kan alstras av verksamhet som inte vänder sig till idrotten i stället bör användas för utökade ansträngningar för att bekämpa bruket av dopningsmedel. Detta föreslås ingå i avtalet.

Bolagets verksamhet

Föremålet för aktiebolagets verksamhet ska vara att bedriva antidopningsverksamhet inom idrotten och inom samhället i övrigt. Vad som föreslås ingå i bolagets uppgifter beskrivs i avsnitten 7.2.5 och 7.3.3 och ska regleras i avtalet.

Med hänvisning till utredningens uppfattning, redovisad i avsnitt 8.6 att internationellt arbete ska prioriteras och att detta ska ske dels genom en gränsdragning mellan NADOn och staten om representation, dels ett samarbete mellan parterna när det gäller sådan representation föreslås en passus om detta i avtalet.

I avsnitt 7.2.5 har beskrivits en funktion med en anmälningsnämnd för att besluta om anmälan av förseelser mot Idrottens antidopingreglemente och besluta om avstängning under utredning enligt reglementet. Utredningen föreslår att det ska utses en nämnd inom bolaget med sådant uppdrag. Nämnden bör vara oavhängig av styrelsen och bestå av minst tre ledamöter. Juridisk och medicinsk kompetens bör finnas i den anmälande nämnden eftersom avgöranden om anmälan till bestraffning ska göras och enligt vilken bestämmelse

en sådan anmälan ska ske kan väcka frågor av såväl juridisk som medicinsk karaktär.

Anmälningnämnden, hur den utses och dess befogenheter bör regleras i avtalet. I övrigt bör det överlåtas till aktiebolagets styrelse och ledning att besluta om organisationen av bolagets verksamhet.

Finansiering av verksamheten m.m.

RF har för antidopningsverksamheten inom förbundet fått specialdestinerade statliga bidrag. Som redovisas i kapitel 2 ingår i antidopningsverksamheten att göra ett antal dopningskontroller enligt en kontrollplan. Specialidrottsförbunden (SF) får av RF del av det övriga statliga stödet till idrotten enligt en av RF utarbetad modell. SF har en stadgeenlig skyldighet att aktivt arbeta för en dopningsfri verksamhet inom förbundet och anslutna föreningar samt att upprätta en plan för antidopningsarbetet. SF betalar inte för de kontroller som genomförs bland förbundets medlemmar enligt kontrollplanen. SF och föreningar kan därutöver köpa kontroller och betalar då själva för dessa och den följande analysen.

Även för verksamheter som ligger utanför idrotten finns behov av finansiering från staten. Detta gäller framför allt det föreslagna uppdraget beträffande kunskapsbank samt utbildning och information m.m. Den verksamhet som riktas mot gym- och träningsanläggningar bör bedrivas på affärsmässiga villkor, vilket dock inte utesluter att verksamheten under ett uppbyggnadsskede kan behöva subventioneras. Med hänsyn till den viktiga folkhälsoinriktningen inom denna del av antidopningsarbetet bör statliga bidrag kunna komma antidopningsverksamhet till del som stöd till projekt inom antidopning i samhället. Det faktum att NADO:n ska organiseras i ett aktiebolag förändrar inte detta.

För att garantera att NADO:n har en fri och självständig ställning utan påverkan från andra intressenter ska den huvudsakliga verksamheten finansieras på samma sätt som i dag dvs. genom statliga bidrag. Avtalet föreslås därför innehålla en försäkran från staten att den genom årliga statliga bidrag avser att efter sedvanlig budgetprövning finansiera de delar av antidopningsverksamheten som överförs från RF till NADO:n och att NADO:n ges möjlighet att föra en återkommande verksamhetsdialog såväl med RF som med staten i budgetprövningen.

Det förutsätts att RF utan ersättning överför inventarier och utrustning, som använts till antidopningsverksamheten inom RF eftersom RF:s verksamhet till största delen finansierats av staten. Det är enligt utredningen naturligt att dessa inventarier och utrustning även framöver ska komma antidopningsarbetet till del, i den mån de behövs.

Avtalets giltighetstid

Eftersom avtalet ska ligga till grund för bolagets framtida verksamhet föreslås att avtalet ska gälla tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid. En utvärdering bör dock göras tre år efter det NADO:n börjat sin verksamhet. Eftersom staten avses finansiera den överlägset största delen av bolagets verksamhet bör det införas en möjlighet att häva avtalet om staten avstår från att bidra till denna finansiering. Avtalet bör då upphöra att gälla den 31 december året före bidragsgivningen uteblir.

Överföring av verksamheten

Av avtalet ska också framgå att Riktlinjer för Regeringskansliets arbete med organisations- och strukturförändringar inom staten ska beaktas vid bolagsbildningen och överföringen av verksamhet till bolaget.

Offentlighetsprincipen

I avsnitt 8.1.2 har beskrivits offentlighetsprincipen i en organisation med myndighetsform. Enligt 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen ska offentlighetsprincipen i tillämpliga delar gälla också handlingar hos de organ som anges i en bilaga till lagen, om handlingarna hör till den verksamhet som nämns där. Dessa organ ska vid tillämpningen av lagen jämföras med myndigheter. Det finns sålunda en möjlighet att lagreglera att NADO:n även om den inte är en myndighet ska omfattas av offentlighetsprincipen.

För att en organisation utanför myndighetsområdet ska omfattas av offentlighetsprincipen anges i propositionen Om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m. (prop. 1986/87:151, s. 150) att det framstår som angeläget från offentlighets synpunkt, att reglera sådana som handhar myndighetsutövning mot enskilda.

Utredningen har tidigare uttalat att antidopningsverksamheten inom den nya NADO:n inte är myndighetsutövning. NADO:n kommer att förvara handlingar som exempelvis kan röra dispensansökningar och planerade och genomförda kontroller. Många av de personuppgifter som finns som handlingar kan vara av känslig natur. Uppgifter om planerade dopningskontroller är inte lämpade för offentlighet, eftersom dopningskontroller ska komma utan föregående varning.

NADO:n förutsätts införa regler om sekretess som behövs för organisationens verksamhet. Övriga handlingar av intresse för allmänheten, som finns inom NADO:ns verksamhet, exempelvis statistik över genomförda kontroller, utfall av kontrollerna i form av antalet positiva respektive negativa analysresultat förutsätt bli en del av NADO:ns årsredovisningar och övrig återrapportering till RF och till Regeringskansliet för bidragets användning.

Utredningen kan inte se det som lämpligt att lägga den nya NADO:n till bilagan till offentlighets- och sekretesslagen och har därför inte föreslagit att detta ska ingå i aktieägaravtalet.

8.4.3 Bolagsordning

Förslag: En bolagsordning formuleras, som förutom sedvanliga aktiebolagsrättsliga bestämmelser och sådant som överenskommit i aktieägaravtalet innehåller ett samtyckesförbehåll avseende överlåtande av aktier till annan intressent. Bolagsordningen ska också innehålla föreskrift att ändring av bolagsordningen inte kan göras i denna fråga eller att syftet ändras från att vara icke vinstgivande endast kan beslutas om staten och RF är eniga därom.

Utredningen föreslår att en bolagsordning formuleras, som förutom sedvanliga aktiebolagsrättsliga bestämmelser och sådant som överenskommit i aktieägaravtalet innehåller ett samtyckesförbehåll avseende överlåtande av aktier till annan intressent. Bolagsordningen ska också innehålla föreskrift att ändring av bolagsordningen inte kan göras i denna fråga eller att syftet ändras från att vara icke vinstgivande endast kan beslutas om staten och RF är eniga därom. Förslag till bolagsordning återfinns som *bilaga 5*. Nedan går frågor av betydelse för bolagsordningens innehåll igenom.

Bolagets föremål för verksamheten, syfte, aktiekapital m.m.

Delar av vad som ingår i det ovannämnda föreslagna avtalet mellan RF och staten ska också ingå i bolagsordningen för det föreslagna privata aktiebolaget. Detta gäller föremålet för bolagets verksamhet, som i bolagsordningen övergripande anges vara att bedriva antidopningsverksamhet, innebärande dopningskontrollverksamhet, informations- och utbildningsverksamhet samt annan förebyggande verksamhet och därmed jämförlig verksamhet.

Av avtalet framgår också att bolagets syfte ska var icke vinstgivande, styrelsens storlek och vem som utser dem samt krav på kompetens inom bolagsstyrelsen. Det skrivs in att detta syfte inte kan ändras genom ändring av bolagsordningen om inte parterna är överens. Vid likvidation ska bolagets vinst och behållna tillgångar tillfalla organisation som bedriver antidopningsverksamhet. Någon mer klagörande beskrivning av vilken typ av organisation som skulle kunna vara mottagare av eventuella tillgångar är inte möjligt då en förändring av antidopningsverksamheten kan bli en följd av ändringar i exempelvis Världsantidopningskoden.

Enligt förslaget ska aktiekapitalet vid bildandet vara en million kronor. I bolagsordningen har detta belopp angetts som lägsta aktiekapital och med fyra millioner kronor som högsta belopp utan att bolagsordningen behöver ändras av den anledningen. Antalet aktier har bestämts till lägst 10 och högst 40.

Antalet styrelseledamöter och suppleanter överensstämmer med avtalets bestämmelser liksom hur de utses och mandattidens längd.

För revision föreslås att en revisor utses med en revisorssuppleant. Uppdragstiden föreslås för att upprätthålla en kontinuitet i granskningen till fyra år. Som framgått tidigare får dessutom Riksrevisionen i den typ av bolag som NADO:n ska vara enligt 9 kap 8 § aktiebolagslagen utse en eller flera revisorer att delta i revisionen tillsammans med övriga revisorer.

Räkenskapsåret föreslås vara kalenderår.

Samtyckesförbehåll

I bolagsordningen har tagits in ett samtyckesförbehåll, som reglerar formalia i en situation att någon aktieägare vill överlåta aktier till annan aktieägare i bolaget eller till någon som inte är det.

Enligt avtalsförslaget mellan RF och staten föreslås att om en ny aktieägare ska tas in som delägare i bolaget ska parterna vara ense

om detta och om vem som tas in. Samtyckesförbehållet kan sålunda få betydelse först när någon ytterligare intressent blivit delägare i bolaget. För att ändra samtyckesförbehållet i bolagsordningen förutsätts också att staten och RF är ense därom.

Ändring av bolagsordningen

Bortsett från syftet att bolaget ska vara icke vinstgivande och det inskrivna samtyckesförbehållet kan bolagsordningen enligt aktiebolagslagen ändras genom beslut på bolagsstämma. Som framgått under avsnitt 8.2.2 krävs dock att regeringen ger sitt medgivande till ändring av bolagsordningen genom ett särskilt regeringsbeslut.

8.4.4 Avtal mellan RF och den fristående NADO:n

Förslag: Ett avtal ska tecknas mellan RF och den fristående NADO:n som reglerar inbördes ansvarsfördelning och samarbetsformer. Bl a. följande punkter ska ingå i avtalet.

RF ska vid behov låta NADO:n få del av den information RF har om medlemmar inom de olika specialidrottsförbunden och dess föreningar.

RF ska som villkor för att få del av statens bidrag till idrotten förplikta sina medlemsorganisationer och dess föreningar att de ska samarbeta med NADO:n.

RF ska också ansvara för att det i distriktsidrottsförbundens basverksamhet ligger att tillsammans med NADO:n aktivt arbeta mot bruk av dopningsmedel inom sina distrikt.

Med iakttagande av den personliga integriteten ska samtliga register och handlingar, som hanterats av Antidopinggruppen vid RF-kansliet, göras tillgängliga för NADO:n som ska iaktta skyddet av den personliga integriteten och reglerna för behandling av personuppgifter i enlighet med personuppgiftslagen.

Av avtalet bör också framgå att RF och NADO:n i samråd ska utarbeta ett regelverk för antidopningsverksamheten.

Även mellan RF och den fristående nationella antidopningsorganisationen föreslås ett avtal tecknas som reglerar inbördes ansvarsfördelning och samarbetsformer så att det inte kan uppstå tveksamheter om vem som gör vad i det framtida arbetet mot dopning.

Eftersom RF är undertecknare av Världsantidopningskoden ska den fristående nationella antidopningsorganisationen i ett sådant avtal förbinda sig att bedriva sin verksamhet riktad till RF-idrotten i enlighet med Världsantidopningskoden och RF:s stadgar. RF måste kunna försäkra sig om att antidopningsverksamheten i sin helhet inom RF-idrotten följer kodens bestämmelser. Annars kan medlemsorganisationer inom RF lida skada. Exempelvis uppmanar koden idrottsorganisationerna att inte ge värdskap till internationella idrottsmästerskap till arrangörer i länder vars idrottsverksamhet inte följer kodens bestämmelser. RF har även som "dömande instans" vid dopningsförseelser rätt att kräva att NADO:n följer RF:s stadgar.

För att möjliggöra att NADO:n kan utföra ett gott arbete föreslår utredningen att RF vid behov ska låta NADO:n få del av den information RF har om medlemmar inom de olika specialidrottsförbunden och dess föreningar. Anledningen till detta är att NADO:n är beroende av den kunskap som finns inom RF avseende medlemskap, personnummer, hemadress m.m. för att kunna genomföra dopningskontroller på ett effektivt sätt. Hur NADO:ns rätt att behandla sådana personuppgifter bör regleras för att vara förenlig med lag diskuteras närmare i kapitel 10.

RF ska vidare i sina stadgar eller som villkor för att få del av statens bidrag till idrotten förplikta sina medlemsorganisationer att samarbeta med NADO:n för att skapa goda förutsättningar att bedriva en effektiv antidopningsverksamhet. RF ska också ansvara för att det i distriktsidrottsförbundens basverksamhet ligger att tillsammans med NADO:n aktivt arbeta mot bruk av dopningsmedel inom sina distrikt.

I den mån RF tecknat avtal inom antidopningsområdet, t.ex. med andra antidopningsorganisationer, bör dessa gås igenom och i de delar där avtalet har koppling till den verksamhet som NADO:n ska bedriva, överföras till NADO:n.

Med iakttagande av den personliga integriteten ska samtliga register och handlingar, som hanterats av Antidopinggruppen vid RF-kansliet göras tillgängliga för NADO:n, som ska iaktta skyddet av den personliga integriteten och reglerna för behandling av personuppgifter i enlighet med personuppgiftslagen. Vilka uppgifter som kan beröras anges i kapitel 10.

Som framgår i avsnitt 7.2.5 ska RF och NADO:n i samråd utarbeta det regelverk som ska styra antidopningsverksamheten, vilket bör regleras i avtalet.

Om så anses lämpligt och möjligt bör i avtalet också frågan om samnyttjande av lokaler, tjänster och dylikt beröras.

Det bör bli en fråga för RF att i samråd med staten närmare utifrån detta betänkande utarbeta ett avtal som kan presenteras som förslag till styrelsen för den nya NADO:n. Utredningen gör i kapitel 13 en bedömning att en organisationskommitté bör tillsättas. Den kan ha en viktig roll i upprättandet av ett sådant avtal.

8.5 Kontroll av idrottens antidopningsverksamhet

Bedömning: Ingen särskild kontroll utöver statlig budgetkontroll, ägarinflytande, revision och aktiebolagslagens övriga bestämmelser behövs.

Enligt direktiven ska utredningen särskilt överväga om idrottens antidopningsarbete bör övervakas eller på annat sätt kontrolleras av den nationella antidopningsorganisationen för att säkerställa ett effektivt och väl fungerande arbete.

RF är genom undertecknandet av Världsantidopningskoden bunden att följa Världsantidopningsprogrammet och kodens föreskrifter. Som föreslås i avsnitt 7.2 kommer NADO:n att utföra de flesta åtgärder som följer av programmet. Kvar hos RF ligger bl.a. att driva en värdegrundande verksamhet och att besluta om åtgärder mot SF som inte uppfyller sina stadgeenliga skyldigheter att aktivt arbeta för en dopningsfri verksamhet inom sitt förbund och anslutna föreningar. RF är för sin verksamhet helt beroende av statliga bidrag. I samband med begäran om sådana bidrag och redovisning över hur anslagna medel använts har staten genom ansvarigt departement en övergripande insyn över att verksamheten uppfyller de mål som ställts upp.

Genom den täta kontakt som Dopingkommissionen/Antidopningsgruppen vid RF-kansliet har i dagens verksamhet med RF:s medlemsförbund och som föreslås övertas av NADO:n har idrotten insyn i verksamheten. Vidare förutsätts också att NADO:n har årliga överläggningar med Riksidrottsstyrelsen för att gemensamt följa upp verksamheten och diskutera framtida verksamhet.

RF har vidare ansvaret för att den ”dömande” verksamheten överensstämmer med Världsantidopningskoden. Som framgår i avsnitt 7.3.1 har också NADO:n, om den anser att ett beslut i ett ärende är fel eller om ärendet har handlagts felaktigt, möjlighet att överklaga till högre instans, eller uppmärksamma WADA på ärendet. Aktiebolagslagen ställer upp tydliga krav på redovisning och

revision. Ägarna har på bolagsstämman rätt att utkräva ansvar av den av stämman valda styrelsen.

Därtill kommer i enlighet med 2 § 4. lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. att Riksrevisionen får granska den verksamhet som bedrivs av staten i form av aktiebolag, om verksamheten är reglerad i lag eller någon annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av statliga anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten. Motsvarande bestämmelse finns även i 9 kap. 8 § aktiebolagslagen där det framgår att Riksrevisionen har rätt att utse revisorer i ett sådant aktiebolag.

Med dessa utgångspunkter bedömer utredningen att någon särskild kontroll därutöver inte är behövlig.

8.6 Ansvarsfördelning beträffande internationellt arbete

Förslag: Staten ska inte överlåta sitt ansvar i frågor som berör konventioner och mellanstatliga avtal.

Det är av stor vikt att Sverige ska prioritera det internationella arbetet mot dopning inom idrotten.

En uppgift för utredningen är att föreslå en ansvarsfördelning i arbetet med internationella åtaganden inom antidopning. En utgångspunkt för detta är förslaget att bilda en fristående nationell antidopningorganisation.

Utredningen har som redovisas i kapitel 3 gjort en kartläggningen av det internationella arbetet mot dopning inom idrotten omfattande såväl staters som idrottsorganisationernas arbete. Kartläggningen visar entydigt att beslut om antidopningsverksamhetens inriktning inom idrotten fattas utanför Sveriges gränser. Den ökade internationaliseringen av antidopningsfrågor inom idrotten syftar till ökad standardisering och harmonisering av antidopningsverksamheten genom samarbete mellan stater och idrottsorganisationer.

Av kartläggningen framgår också hur Regeringskansliets och RF:s ansvar i detta arbete ser ut. I RF:s arbete ingår dels generellt idrottspolitiskt arbete som bedrivs av riksidrottsstyrelsen och RF-kansliet, dels det specifika antidopningsarbete som Dopingkommissionen

och Antidopinggruppen vid RF-kansliet bedriver. Även Sveriges Olympiska Kommittés roll har beskrivits.

Det finns en anledning till att ansvarsfördelningen som redogjorts för har utvecklats som den har. Det är naturligt att regering och Regeringskansliet ansvarar för det idrottspolitiska arbete som följer av statliga åtaganden till konventioner och annat internationellt mellanstatligt arbete, både inom idrottspolitiska frågor generellt och inom antidopningsfrågor specifikt. Lika naturligt är det att RF centralt agerar i de idrottsorganisationer den tillhör och aktivt ger stöd till att främja antidopningsarbetet inom idrotten, även efter det att NADO:n har bildats.

I kapitel 6 beskrivs hur antidopningsarbetet inom idrotten bedrivs i andra länder. När det gäller ansvarsfördelning av internationellt antidopningsarbete har både Finland och Norge en ansvarsfördelning mellan idrottsansvarigt departement och den fristående NADO:n likadan som den ser ut i Sverige mellan Regeringskansliet och RF i dag. I Danmark är ansvarsfördelningen liknande den i Sverige så när som på att den fristående NADO:n ofta är ensam representant vid möten i Europarådskonventionens övervakningsgrupp.

En fristående NADO i Sverige bör ges ett mer fokuserat uppdrag i antidopningsfrågor än som en del i RF. Organisationens tydliga ansvar kan bidra till att även förstärka Sveriges påverkan på det internationella antidopningsarbetet. Den nya organisationen kan fungera som en viktig rådgivare till regeringen och Regeringskansliet samt till RF i respektive organisations policyarbete i antidopningsfrågor. Det är naturligt att den nya organisationen tar över medlemskapet i ANADO från RF. En fristående NADO bör också upparbeta regelbundna kontakter och samarbeta med företrädare för svensk idrott i det internationella antidopningsarbetet. Mot bakgrund av den olympiska rörelsens avgörande inflytande över arbetet mot dopning inom idrotten utgår utredningen ifrån att svensk idrotts olika delar samverkar för att säkerställa största möjliga inflytande över idrottens arbete mot dopning inom idrotten internationellt.

Utredningen föreslår att staten inte ska överlåta sitt ansvar i frågor som berör konventioner och mellanstatliga avtal. I ett gott samarbete med den nya NADO:n bör Regeringskansliet sträva efter att i ökad omfattning inkludera NADO:ns kompetens för att bistå regeringen och Regeringskansliet i sådan ärendehandläggning. Det kan först därefter bli aktuellt att bedöma lämpligheten av att förordna företrädare från NADO:n som representant för Regeringskansliet,

främst i Europarådskonventionens övervakningsgrupp. Utredningen vill understryka vikten av att NADO:n ges möjlighet till inflytande i WADA:s arbete och att den ges möjlighet att delta i arbetet inför och vid kommande Världsantidopningskonferenser.

Efter den genomgång av det internationella arbetet mot dopning inom idrotten som gjorts i kapitel 3, 4 och 6 föreslår utredningen att det ses som av stor vikt att Sverige prioriterar det internationella arbetet mot dopning inom idrotten.

Det faktum att enskilda företrädare från Sverige med stor förankring såväl nationellt som internationellt har ett avgörande inflytande över den internationella antidopningsverksamhetens utveckling gör inte att staten, idrottsorganisationerna och en kommande NADO bör avstå från ett djupare engagemang. Ett betydande problem i konkurrensen i tävlingsidrotten internationellt som möter elitidrottare från Sverige är bristen på ett aktivt antidopningsprogram i många andra länder.

Sveriges möjlighet att påverka beslut i antidopningsfrågor inom idrotten beror på en önskan och förmåga att påverka, vilket kräver att tid och resurser avsätts för ett strategiskt arbete. Vidare krävs en analys av den omvärld som styr utvecklingen internationellt, utredningens redogörelse i betänkandet kan här vara av betydelse. Därtill krävs även en förståelse av hur en antidopningsfråga kan påverkas och en förståelse av betydelsen av att upparbeta och underhålla kontaktvägar i internationella organisationer.

Endast genom ökade insatser internationellt från staten, idrottsorganisationerna och en fristående NADO kan Sverige garantera att icke dopade enskilda och lag från Sverige kan tävla på lika och rena villkor. Utredningen anser att en sådan prioritering är kostnadseffektiv och bör genomföras samordnat mellan parterna.

9 Krävs lagstiftning för dopningskontrollerna och sanktionsförfarandena?

9.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredningen granska och analysera behovet av rättslig reglering av antidopningsverksamheten inom idrotten. Behovet av lagstiftning eller andra insatser som möjliggör dopningskontroller och sanktionsförfarande för personer som tränar eller på annat sätt är verksamma vid gymanläggningar och liknande träningsmiljöer ska särskilt utredas. Om utredaren bedömer att det behövs ska lagförslag lämnas i dessa delar.

Antidopningsverksamheten inom idrotten regleras i dag genom Sveriges Riksidrottsförbunds (Riksidrottsförbundet, RF) stadgar och Idrottens antidopingreglemente, vilka i vad avser antidopningsverksamheten ska följa Världsantidopningskodens bestämmelser. En frågeställning är om idrottens regelverk räcker om antidopningsverksamheten förs över till en fristående nationell antidopningsorganisation (NADO) eller om det krävs lagstiftning.

En annan fråga är om det för dopningskontroller vid gym- och träningsanläggningar räcker med bestämmelser i avtal mellan företrädare för gym- och träningsanläggning (gymägare) och den besökare som denne har ett avtal om tillträde till anläggningen med (besökare) eller om det krävs lagstiftning. En ytterligare fråga är om dopningskontroller kan göras på anställda som arbetar vid gym- och träningsanläggningar.

När det i detta kapitel talas om skyldighet att genomgå en dopningskontroll menas inte att någon med våld i någon form tvingas att genomgå en sådan kontroll. En vägran att ställa upp på en kontroll innebär dock att den som vägrar kan avstängas från idrottsutövning eller gym- och träningsanläggning/ar.

I det följande förutsätts att det finns

- avtal mellan RF respektive annan idrottsorganisation som genom undertecknande av Världsantidopningskoden är bunden av koden och NADO:n som innebär att organisationen uppdrar åt NADO:n att självständigt utföra dopningskontroller på sådana fysiska personer som är genom medlemskap i idrottsförening bundna av idrottens antidopningsregler med tillhörande föreskrifter och låta registrera var de vistas, allt i enlighet med idrottens antidopningsregler med tillhörande föreskrifter,
- för enskilda medlemmar gällande föreningsstadgar för idrottsföreningen som innehåller eller hänvisar till RF:s stadgar som i sin tur innehåller eller hänvisar till detaljerade bestämmelser omkring dopningskontrollerna och tillämpade analys-, provnings- och sanktionsförfaranden och om att medlemmens skyldigheter i fråga om dopningskontroller och vistelserapportering ska fullgöras gentemot NADO:n,
- för idrottsutövare, som inte är medlemmar i idrottsförening inom Riksidrottsförbundet men ändå är bestraffningsbara enligt RF:s stadgar ett avtal som innehåller bestämmelser som tydligt anger att utövaren är underkastad RF:s regelverk mot dopning och att skyldigheterna i fråga om dopningskontroller och vistelserapportering ska fullgöras gentemot NADO:n,
- avtal mellan gymägaren och NADO:n som innebär
  - dels att gymägaren åtar sig att aktivt verka för att den bedrivna gym- och träningsverksamheten är dopningsfri, att inte lämna någon besökare tillträde som inte på begäran av NADO:n styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel och att hos NADO:n kontrollera nya besökare i detta avseende,
  - dels att gymägaren uppdrar åt NADO:n att självständigt utföra dopningskontroller på besökare i gym- och träningsanläggningen i enlighet med ett utarbetat regelverk som innehåller detaljerade bestämmelser omkring dopningskontrollerna och tillämpade analys-, provnings- och sanktionsförfaranden, som åtminstone i huvudsak motsvarar vad som tillämpas inom idrottsrörelsen, och om att besökarens skyldigheter i fråga om dopningskontroller ska fullgöras gentemot NADO:n, att registrera besökare som inte på begäran av NADO:n styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel och att på begäran av någon annan som driver

gym- och träningsanläggningar lämna ut de sålunda registrerade uppgifterna,

dels att NADO:n åtar sig att inte i övrigt röja eller utnyttja uppgifter om besökare,

- avtal mellan gymägaren och varje besökare som innehåller eller tydligt hänvisar till de detaljerade bestämmelserna omkring dopningskontrollerna och tillämpade analys-, prövnings- och sanktionsförfaranden och som innebär att besökaren går med på att följa bestämmelserna och samtycker till den behandling av personuppgifter som förekommer.

I detta kapitel ska först beskrivas vilka motiv det finns för att bedriva ett arbete mot dopning, där bland andra åtgärder ingår dopningskontroller och vilka som omfattas av begäran att genomgå sådana kontroller. Därefter görs en genomgång av vilka lagar och bestämmelser som skulle kunna påverka möjligheterna att bedriva ett effektivt antidopningsarbete. Det görs en bedömning av om det krävs lagstiftning för att dopningskontroller enligt det tilltänkta systemet ska kunna genomföras. Frågan om reglering avseende behandling av personuppgifter behandlas dock först i kapitel 10. Slutligen ställs frågan om vad som kallas idrottens särart inom EU kan ha någon betydelse beträffande de skyldigheter som följer av Världsantidopningskoden i detta sammanhang.

9.2 Motiv för antidopningsarbete och dopningskontroller

Ett mål för idrotten är att den ska vara dopningsfri. I statens folkhälsopolitiska mål uttrycks målsättningen ett samhälle fritt från narkotika och dopning och statens idrottspolitiska mål anger betydelsen av att motverka dopning inom idrotten. Det finns sålunda starka motiv för att arbeta mot dopning. Ett arbete mot dopning förutsätter information och utbildning. En annan viktig del är dopningskontroller och den avhållande effekt de bestraffningar som följer efter konstaterade förseelser har. För att genomföra ett effektivt antidopningsarbete fordras också behandling av personuppgifter. Dopningskontroller och de därmed sammanhängande åtgärderna, personuppgiftsbehandling samt inom idrotten vistelserapportering

och dispenser är därför, enligt utredningen, väl motiverade inom idrotten och i samhället.

Motivet för antidopningsarbetet inom idrotten är att motverka bruk av förbjudna substanser eller metoder som förbättrar prestationsförmågan på ett onaturligt sätt och som därför anses vara fusk eller att den strider mot idrottens etik (spirit of sports).

Målet är en dopningsfri idrott som gör det möjligt för idrottsutövare från alla delar av världen att mötas i ärlig tävling. Alltmer betonas också, inte bara på lägre idrottsnivå, folkhälsoaspekten. Den aspekten avser inte bara idrottsutövarens hälsa utan också idrottsutövares roll som förebilder, särskilt för unga.

Motiven för antidopningsarbete i gym- och träningsanläggningar, inklusive dopningskontroller, är folkhälsoaspekten. Företrädare för gymbranschen har vid de möten som genomförts med utredningens sekretariat uttryckt ett starkt intresse för att arbeta mot dopning. Utredningen delar deras uppfattning att den som tränar i en gym- och träningsanläggning inte ska behöva utsättas för vare sig frestelse eller grupstryck att använda anabola androgena steroider (AAS). En gym- och träningsanläggning ska utgöra en ren och hälsosam miljö, fri från brukare av förbjudna dopningssubstanser. I utredningsdirektiven har också konstaterats att det föreligger ett ökat bruk av AAS i styrketräningssmiljöer, som finns i gym- och träningsanläggningar. Detta har utredningen utvecklat vidare i kapitel 5.

9.3 Dopningskontroller inom RF-idrotten

Inom idrotten genomförs i dag dopningskontroller i de idrotter som är organiserade inom RF. Den rättsliga grunden för genomförande av kontroller är RF:s stadgar. I dessa stadgar föreskrivs att dopningskontroller får genomföras på alla medlemmar inom idrottsrörelsen. Den enskilda idrottsutövaren blir bunden av sitt medlemskap i en förening, som i sin tur är medlem i ett specialidrottsförbund, vilket i sin tur är anslutet till RF och således har att följa RF:s stadgar. Det finns ingen skillnad i kravet att genomgå dopningskontroll mellan elitidrottsutövare, av vilka en del kan anses som arbetstagare, och motionärer. Även idrottsutövare som inte är medlem i en RF-förening kan omfattas av kravet att genomgå dopningskontroll, exempelvis i samband med landslagsuppdrag. Normalt träffas då avtal mellan idrottsutövaren och specialidrotts-

förbundet bl.a. om efterlevnad av RF:s antidopningsregler innefattande också att en förseelse kan bestraffas genom RF:s regelverk.

RF:s regelverk tar hänsyn till idrottsutövarens rättssäkerhet. I det ingår att själva kontrollverksamheten liksom den övriga antidopningsverksamheten är kvalitetssäkrad i enlighet med ISO-standarden 9001:2008. Analysverksamheten är också kvalitetssäkrad enligt de allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier som regleras i standarden ISO/IEC 17025 samt av WADA som genomför årliga egna revisioner. Dessutom har idrottsutövare möjlighet till prövning av dopningsärenden i två instanser. Elitidrottsutövare kan efter att ha fått sin sak prövad av Dopingnämnden och Riksidrottsnämnden överklaga till Court of Arbitration for Sport.

Idrottsutövaren i en RF-ansluten idrottsförening är genom sitt medlemskap bunden av RF:s regelverk. Genom medlemskapet i en förening ansluten till ett specialidrottsförbund som är medlem i RF har den enskilde idrottsutövaren accepterat föreningens stadgar och de förpliktelser som följer av sitt medlemskap i föreningen. I det ingår att följa RF:s och specialidrottsförbundets beslut i antidoping. Den gemensamt förpliktigande medlemsavtalskonstruktionen gäller i olika frågor inom RF och utgör grunden för en sammanhållen idrott.

Genom den information som medlemmen har tillgång till, framför allt genom information på RF:s och specialidrottsförbundets webbsidor, kan idrottsutövaren förutsättas ha kunskap om antidopningsregelverket. Även massmediers exponering av dopningsfall inom idrotten bör uppmärksamma utövaren på behovet av att informera sig om de regler som gäller.

9.4 Dopningskontroller inom idrott som står utanför RF

I RF:s stadgar finns inga regler om att genomföra dopningskontroller på andra idrottsutövare än de som är medlemmar i en idrottsförening inom RF eller som är avtalsbundna av sitt specialidrottsförbund. RF har tidigare genom avtal genomfört dopningskontroller inom idrotter som inte tillhör RF, med ett regelverk liknande RF:s.

I avsnitt 8.4.3 har redovisats att det finns idrotter som inte är organiserade inom RF. Även inom sådana idrotter kan deras utövare

vara underkastade kravet på dopningskontroller m.m. eftersom den organisation de tillhör genom att underteckna Världsantidopningskoden är bunden av dess regler.

Genom undertecknande av Världsantidopningskoden har också sådana internationella förbund åtagit sig att arbeta mot dopning i enlighet med koden, dvs. på motsvarande sätt som görs inom RF-idrotten, bl.a. genom genomförande av dopningskontroller.

9.5 Dopningskontroller utanför idrotten

Dopningskontroller vid gym- och träningsanläggningar förekommer i dag endast i begränsad omfattning. De kan förekomma som en del i projekt, ofta bedrivna genom samarbete inom kommuner eller regioner. Kontroller genomförs då genom urinprovstagning på vårdcentral eller inom kommunens socialvård och proven analyseras som sjukvårdsprover. Vid utredningens möten med företrädare för gymbranschen har dessa uppgett att de för närvarande inte genomför några dopningskontroller på dem som tränar i gym- träningsanläggningar. Det förekommer dock att dopningskontroller görs på anställda vid gym- och träningsanläggningar. Enligt företrädare för gymbranschen är det oklart om dopningskontroller kan genomföras på dem som tränar i gym- och anläggningar utan lagstöd. Dessa företrädare anser därför att det närmare bör utredas om det är möjligt att genomföra dopningskontroller på dem som tränar i gym- och träningsanläggningar. För att garantera en ren träningsmiljö bör även anställda vid gym- och träningsanläggningar ingå i målgruppen för dopningskontroller.

9.6 Genomförandet av Världsantidopningskoden

Antidopningsverksamheten inom RF styrs av Världsantidopningskoden. Koden ska även fortsatt undertecknas av RF och vara gällande för RF-idrotten. Någon principiell skillnad uppkommer inte om verksamheten bedrivs i en fristående nationell antidopningsorganisation eftersom det även fortsatt är RF som implementerar koden i sitt regelverk och beslutar om att i avtal med den nationella antidopningsorganisationen tillåta denna att inom RF-idrotten bedriva viss antidopningsverksamhet i enlighet med koden. Finansieringen av antidopningsverksamheten inom RF-idrotten blir oförändrad

genom att statliga bidrag ställs till den nationella antidopningsorganisationens förfogande.

Även antidopningsverksamheten i andra organisationer som är bundna av Världsantidopningskoden ska styras av kodens bestämmelser. Om avtal träffas med en sådan organisation styr även här avtalet vilka delar av kodens krav som ska utföras av en nybildad nationell antidopningsorganisation eller alternativt inom organisationen. Organisationsformen innebär inte heller i detta fall någon skillnad.

All antidopningsverksamhet som Världsantidopningskoden föreskriver ska bedrivas av dem som undertecknat koden. I Sverige bör idrottsorganisationer och NADO:n underteckna koden. Det är av vikt att notera att oaktat vad koden föreskriver är verksamheten i Sverige alltid underordnad svensk lagstiftning. En nationell antidopningsorganisation får således inte bedriva någon antidopningsverksamhet som strider mot svensk lag.

Dopningskontrollverksamheten vid gym- och träningsanläggningar kommer inte att styras av Världsantidopningskoden eller någon av konventionerna om dopning inom idrotten. Någon vistelserapportering är inte aktuell.

9.7 Vad ska analyseras och på vilket material?

Bedömning: De dopningssubstanser som bör kontrolleras avseende besökare vid gym- och träningsanläggningar bör sammanfalla med de genom lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel förbjudna dopningssubstanserna.

Provtagningen och analyserandet bör ordnas på motsvarande sätt som gäller inom idrotten.

WADA beslutar om vilka dopningssubstanser som är förbjudna och vilka typer av prov som kan tas och analyseras inom idrottsorganisationerna. RF följer dessa regler. Den vanligaste typen av dopningskontroll inom idrotten är att ett urinprov lämnas av den enskilde under överseende av en dopningskontrollant. Dopningskontrollanten förseglar provet i närvaro av den enskilde och dopningskontrollanten säkerställer därefter transport av provet som blir anonymt med en individuell kod till ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium (se kapitel 12). Vid laboratoriet kontrolleras

förseglingen och bryts varefter en analys på förbjudna dopningssubstanter genomförs.

Under senare år har även blodprov från enskild lämnats för analys på vissa förbjudna dopningssubstanter som inte kan upptäckas vid analys på urin. Däribland kan nämnas s.k. "bloddopning" där eget blod eller annans blod tillförs kroppen vilket leder till en förbättrad kondition och uthållighet. Blodprov lämnas även för att skapa en individuell blodprofil för att avslöja dopning.

När det gäller dopningskontroller utanför idrotten på de som tränar vid gym- och träningsanläggningar bör lämnande av urinprov vara vanligast. Bruket av dopningsmedel bland dem som tränar vid gym- och träningsanläggningar avser nämligen främst anabola androgena steroider, vilka kan upptäckas genom analys av urinprov. Även blodprovstagnation kan dock komma i fråga för att kunna upptäcka användning av tillväxthormon. Med nya analysmetoder kan också utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov bli aktuella. Antalet dopningssubstanter som bör kontrolleras på besökare vid gym- och träningsanläggningar bör vara färre än inom idrotten.

Utredningen bedömer att de dopningssubstanter som bör kontrolleras avseende besökare vid gym- och träningsanläggningar bör sammanfalla med de genom lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen) förbjudna dopningssubstanserna. Provtagningen och analyserandet bör ordnas på motsvarande sätt som gäller inom idrotten.

9.8 Krävs lagstiftning för att dopningskontroller ska kunna genomföras inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar?

<p>Bedömning: Det dopningskontrollerande som kan ske enligt gällande lagstiftning är tillräckligt och det bör inte införas någon ytterligare lagstiftning om genomförandet av dopningskontroller inom idrottsrörelsen eller vid gym- och träningsanläggningar.</p>

9.8.1 Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Som redovisats tidigare gäller Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) jämte gjorda ändringar och tillägg som lag i Sverige, (se lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). Genom att underteckna konventionen ska staten garantera var och en, som befinner sig under deras jurisdiktion, de fri- och rättigheter, som anges i konventionen. Det är alla grenar av det allmänna, dvs. staten, kommuner och landsting, som har förpliktelser enligt konventionen och inte enskilda personer. Av Europadomstolens praxis följer att staten i vissa fall är skyldig att vidta positiva åtgärder för att skydda den enskildes sfär mot angrepp från andra enskilda. Det gäller vid mycket allvarliga intrång i privatlivet, såsom vid våldtäkt där staten har en skyldighet att erbjuda ett effektivt skydd. Det är oklart om staten har någon skyldighet att införa skydd mot mindre ingripande intrång i privatlivet som sker mellan enskilda. Det finns, såvitt känt, ingen dom från Europadomstolen som slår fast att staten har en sådan skyldighet i fråga om sådan testning (kontroll) avseende dopning, droger och alkohol som normalt förekommer.

Nedan i detta kapitel kommer begreppet test huvudsakligen att användas eftersom det syftar på sammanhang där det begreppet använts. Innebörden av begreppet test är densamma som avses med begreppet kontroll där det används.

Enligt artikel 8.1 i nämnda konvention har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Vidare följer av artikel 8.2 att offentlig myndighet inte får inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

Enligt 2 kap. 23 § regeringsformen (RF) får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Vägledning avseende vad som närmare avses med rätten till skydd för privatlivet får sökas i Europadomstolens och andra domstolars praxis.

I fråga om de som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med den som driver en gym- eller träningsanläggning frivilligt har gått med på dopningskontroller, inklusive vistelserapportering, och sedan låter sig testas respektive rapporterar kan det ifrågasättas om det över huvud taget har skett ett sådant intrång i privatlivet som avses i artikel 8.1. Det kan dock finnas anledning att ändå beröra förutsättningarna för att göra inskränkningar i privatlivsskyddet för avsedda dopningskontroller för den händelse dessa skulle anses inkräkta på privatlivsskyddet.

Europadomstolen har i fråga om drogtestning av anställda ansett att kravet på lagstöd för inskränkningar i skyddet kan uppfyllas genom att arbetsgivaren med stöd av sin s.k. arbetsledningsrätt beordrar ett drogtest i enlighet med en drogpolicy eller liknande som är känd av arbetstagarna på förhand (se SOU 2009:44 s. 148 ff. för referat av Europadomstolens beslut). På motsvarande sätt får publicerade antidopningsreglementen, -koder och -föreskrifter med bestämmelser om dopningskontroller och vistelserapportering som det hänvisas till i föreningsstadgar eller avtal för tillträde till gym- och träningsanläggningar eller som en arbetsgivare eller motsvarande tillämpar anses uppfylla kravet på lagstöd.

Dopningskontrollerna, inklusive vistelserapporteringen, får anses ske med hänsyn främst till skyddet för hälsa och moral och därmed vara föranledda av sådana befogade intressen som kan göra en inskränkning i privatlivsskyddet tillåten.

Det återstår då att göra en s.k. proportionalitetsbedömning för att avgöra om kravet på att det ska vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle att göra den aktuella inskränkningen är uppfyllt. De starka motiven för dopningskontroller har beskrivits tidigare i betänkandet. Det tillämpade systemet med dopningskontroller som förekommer inom idrottsrörelsen är grundat på internationella överenskommelser och tillämpas faktiskt i många stater med ett demokratiskt styrelseskick. Systemet har, genom internationell samverkan, utvecklats successivt genom åren för att mot bakgrund av vunna erfarenheter kunna svara mot vad som är nödvändigt för att tillgodose de åsyftade intressena samtidigt som integritetsaspekterna beaktats vid utformningen av t.ex. provtagnings-, analys- och överprövningsförfarandena som syftar till att garantera idrottsutövarnas värdighet och rättssäkerhet. Avsikten är att dopningskon-

trollerna på gym- och träningsanläggningar ska hanteras på i huvudsak samma sätt som inom idrottsrörelsen men begränsas till att avse sådana dopningsmedel vars brukande utan giltigt skäl har straffbelagts av bl.a. folkhälsoskäl. Slutsatsen av det anförda är att det tilltänkta systemet med dopningskontroller, inklusive vistelserapportering, får anses klara en proportionalitetsbedömning. Det vore förvånande om Europadomstolen skulle komma till en annan slutsats i fråga om ett internationellt utarbetat system med detaljerade regler som tillämpats globalt under många år.

Europakonventionen hindrar alltså inte dopningskontrollerandet eller kräver att det författningsregleras.

9.8.2 Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Till det nya fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och fördraget om Europaunionens funktionssätt (EUF-fördraget) fogas Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan). Rättighetsstadgan beskriver de fri- och rättigheter som EU erkänner att varje människa har.

I artikel 3 i rättighetsstadgan anges att var och en har rätt till fysisk och mental integritet. Av artikel 7 följer att var och en har rätt till respekt för privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer. Enligt artikel 8 har var och en rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Vidare följer att dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Dessutom har var och en rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem. Det finns motsvarande möjligheter att inskränka rättigheterna som gäller enligt artikel 8.2 i Europakonventionen.

Enligt artikel 53 i rättighetsstadgan får ingen bestämmelse i stadgan tolkas som att den inskränker eller inkräktar på de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som inom respektive tillämpningsområde erkänns i unionsrätten, internationell rätt och de internationella konventioner i vilka unionen eller samtliga medlemsstater är parter, särskilt Europakonventionen, samt i medlemsstaternas författningar.

Samtliga EU:s medlemsstater har anslutit sig till Europakonventionen. Rättighetsstadgan inskränker således inte de rättigheter

som följer av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Stadgan gäller EU:s egna institutioner och organ samt medlemsländerna när de tillämpar unionsrätten. Eftersom dopningskontrollerna inte baserar sig på unionsrätten, berörs stadgan inte vidare i det följande.

9.8.3 Regeringsformen

Regeringsformen är en av Sveriges fyra grundlagar. Grundlagen gäller i förhållandet mellan det allmänna och medborgarna, inte medborgarna emellan.

Av 2 kap. 6 § RF följer att varje medborgare gentemot det allmänna är skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp även i annat fall än som avses i 4 och 5 §§ (dödsstraff, kroppsstraff, tortyr och medicinsk påverkan i syfte att framtvinga eller hindra yttranden). I propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80, bet. 2009/10:KU19, rskr. 2009/10:304–305) föreslogs att paragrafen i ett andra stycke skulle utökas med ett skydd gentemot det allmänna för var och en mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Förslaget till ändring av regeringsformen beslutades slutligt av riksdagen den 24 november 2010. (bet. 2010/11:KU4, rskr. 2010/11:21). En lagändring i enlighet med förslaget trädde i kraft den 1 januari 2011.

De fri- och rättigheter som här avses får enligt en ny paragraf, 2 kap. 20 § RF, begränsas endast genom lag. Begränsning får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsning får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Enligt motiven till 2 kap. 6 § RF avses med kroppsligt ingrepp främst våld mot människokroppen. Dessutom hänförs hit läkarundersökningar, smärre ingrepp som vaccinationer och blodprovstagning samt liknande företeelser som brukar betecknas som kroppsbesiktning, som t.ex. utandningsprov eller liknande alkoholtest (prop. 1975/76:209 s. 147). Urinprov nämns inte i propositionen.

JO har i ett beslut (JO 2009-03-27, dnr 5978-2006) ansett att tagande av urinprov är att betrakta som ett sådant ingrepp som avses i 2 kap. 6 § RF. I den mån en urinprovstagning är att anse som påtvingad fordrar åtgärden enligt JO därför lagstöd. JO har i samma ärende undersökt vad som menas med ett påtvingat kroppsligt ingrepp. I denna del har JO uttalat att ett samtycke som är avgivet under förstådda eller uttryckliga påtryckningar inte ska accepteras.

Det anses att det i det fall ett kroppsligt ingrepp, t.ex. en läkarundersökning, är en förutsättning för en förmån från det allmänna, exempelvis en offentlig anställning eller sjukpenning, inte finns något tvångsmässigt ingrepp (Erik Holmberg, Grundlagarna, 2 uppl. 2006, s. 110).

Bestämmelsen i 2 kap. 6 § RF gäller i förhållandet mellan det allmänna och medborgarna, inte medborgarna emellan. Det är inte avsett att det allmänna ska utföra eller låta utföra de dopningskontroller som förekommer inom idrotten eller på privata gym- och träningsanläggningar. Det kan däremot förekomma att det allmänna, t.ex. en kommun, driver en gym- och träningsanläggning i egen regi och där låter utföra dopningskontroller på dem som tränar. Tillträde till en gym- och träningsanläggning som det allmänna driver i egen regi får dock anses vara en sådan förmån från det allmänna att det för tillträdet kan uppställas krav på att underkasta sig dopningskontroller utan att kontrollen kan betraktas som ett påtvingat kroppsligt ingrepp. På motsvarande sätt hindrar inte 2 kap. 6 § RF att det allmänna såsom villkor för förmånen att få en offentlig anställning med placering på en gym- och träningsanläggning uppställer krav på att den arbetssökande underkastar sig en dopningskontroll. Däremot torde, *e contrario*, 5 § anställningsförordningen (1994:373) hindra statliga arbetsgivare från att uppställa ett sådant krav.

När det däremot gäller offentligt anställda som inte själva söker en (ny) offentlig anställning med placering på en gym- och träningsanläggning utan t.ex. redan arbetar där och uppdragstagare och inhyrda arbetstagare eller liknande personer som ska utföra arbete där, torde 2 kap. 6 § RF hindra det allmänna från att – utan lagstöd – som villkor för tillträde uppställa krav på sådana dopningskontroller som innebär ett kroppsligt ingrepp. Som nämnts får dopningskontroller på sådana anläggningar anses utföras av främst folkhälsoskäl. Det får anses att det är en offentlig arbetsuppgift att värna folkhälsan. När det allmänna utför den arbetsuppgiften genom att kräva en dopningskontroll får det allmänna således anses använda sin makt såsom just det allmänna och inte den makt som tillkommer varje

arbetsgivare eller annan avtalspart. Därmed är det troligt att åtgärden faller under 2 kap. 6 § RF (AD 1984 nr 94 och JO 2006/07 s. 97).

Genom det ovan redovisade nya stycket i 2 kap. 6 § RF kan också vistelserapporteringen anses som ett betydande intrång i den personliga integriteten, i vart fall beträffande elitidrottsutövarna på internationell nivå som har att rapportera var och när de normalt uppehåller sig för träning, arbete, studier eller annan återkommande aktivitet 24 timmar om dygnet, 365 dagar om året med specifikt angivande var de befinner sig under en angiven timme varje dygn. Möjligen kan också övriga idrottsutövare med de lägre kraven på rapporteringens innehåll anses vara utsatta för betydande intrång i den personliga integriteten genom kartläggningen av den enskildes personliga förhållanden. För att stadgandet inte ska bli tillämpligt förutsätts samtycke av personen i fråga. Beträffande samtycke uttalas i motiven (prop. 2009/10:80, s. 179) att personuppgiftslagen (1998:204) bör kunna tjäna som vägledning vid bedömandet av vad som fordras för att en åtgärd ska falla utanför grundlagsskyddet redan på grund av att den vidtas med den enskildes samtycke. Ett samtycke i personuppgiftslagen förutsätter att det ska vara frivilligt och inte framtvingat genom hot om någon för personen i fråga oacceptabel följd.

Som nämnts gäller 2 kap. 6 § RF i förhållandet mellan det allmänna och medborgarna, inte medborgarna emellan. Eftersom avsikten inte är att det allmänna ska registrera det som rapporteras i fråga om vistelser, berörs 2 kap. 6 § andra stycket RF inte vidare i det följande. Bestämmelsen är inte tillämplig på det som NADO:n eller idrottsrörelsen gör i fråga om dopningskontroller inklusive vistelserapporteringen.

9.8.4 Kontroller avseende medel som omfattas av dopningslagen i lagstiftningen

Det finns ett antal lagar som ger möjlighet till dopningskontroller.

Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll, och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård ålägger personen som omfattas av åtgärden i respektive lag att på begäran lämna olika prover, bl.a. urinprov, för kontroll av att personen inte är påverkad av sådana medel som omfattas av dopningslagen. I en ny fängelselag (2010:610) som den 1 april 2011 ersätter lagen (1974:203)

om kriminalvård i anstalt, finns en skyldighet för den intagne att på begäran lämna t.ex. urinprov och blodprov för kontroll att han eller hon inte är påverkad av bl.a. dopningsmedel som omfattas av dopningslagen (8 kap. 6 §). Enligt fängelselagen blir även den som är beviljad utslussningsåtgärd skyldig att lämna sådant prov (11 kap. 7 §). Skyldighet att lämna prov gäller även för häktade enligt en ny häkteslag (2010:611) som den 1 april 2011 ersätter lagen (1997:371) om behandlingen av häktade och dömda. I de lagar som ersätts av fängelselagen och häkteslagen finns motsvarande skyldighet. Misstanke om påverkan krävs för skyldigheten att lämna urinprov enligt flertalet lagar dock inte enligt lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll, fängelselagen och lagen om kriminalvården i anstalt.

I samtliga ovan nämnda lagar är skyldigheten att lämna prov en påлага från en myndighet. Att skyldigheten lagreglerats är en följd av regeringsformens krav att ett ingrepp i skyddet gentemot det allmänna mot påtvingat kroppsligt ingrepp får för att vara tillåtet enligt 2 kap. 20 § RF begränsas endast genom lag eller förordning.

9.8.5 Annan lagstiftning till skydd för den personliga integriteten

De brott som skulle kunna hävdas ha blivit begångna i samband med dopningskontrollverksamhet och som är relevanta i detta sammanhang är hemfridsbrott, ofredande, förtal och förolämpning (4 kap. 6 och 7 §§ samt 5 kap. 1 och 3 § brottsbalken (BrB)). Utöver vad som i dag finns stadgat föreslår Integritetsskyddskommittén i sitt slutbetänkande Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2008:3) kriminalisering av olovlig fotografering på en plats dit allmänheten inte har insyn (4 kap. 6 a § BrB). Något motsvarande förslag i RF finns inte i propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80) eftersom detta förbud anses kunna omfattas av den nya lydelsen av 2 kap. 6 § RF. I denna del framgår av motiven att i vilken utsträckning åtgärder som innebär påtvingade ingrepp i enskildas personliga förhållanden ska omfattas av det utvidgade skyddet i 2 kap. RF är något som får prövas i framtida lagstiftningsarbete (prop. 2009/10:80, s. 185).

Brott begångna mot en person kan innebära att personen kan vara berättigad till kränkingsersättning enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen (1972:207). Kännetecknande för de brott som grundar

rätt till kränkingsersättning är att de innefattar ett angrepp på den skadelidandes personliga integritet, se proposition Ersättning för ideell skada (2000/01:68, s. 48). En förutsättning för skadestånd är dock att det är fråga om en allvarlig kränkning.

Avsikten är att de testade genom medlemskap eller avtal ska ha gått med på dopningskontrollerna, sanktionssystemet och i förekommande fall offentliggörandet av att en sanktion tillämpats. Med hänsyn härtill torde den som genomför kontrollerna, eller har hand om offentliggörandet, inte kunna drabbas av straffrättsligt ansvar. Som redan nämnts förutsätts att kontrollerna inte genomförs med någon form av våld.

9.8.6 Integritetsskydd för arbetstagare gentemot sin arbetsgivare

Många idrottsutövare kan anses som arbetstagare hos den förening de är medlemmar i, bl.a. eftersom de får lön eller annan ersättning från sin förening eller sitt förbund. Idrottsutövare, som inte tillhör någon svensk idrottsförening men som är bundna av RF:s antidopningsregelverk genom avtal, kan även de anses som arbetstagare om de får ersättning för sina tjänster som gjorts till förbundet. Den som är anställd hos en idrottsförening för att utöva idrott är regelmässigt också medlem i föreningen och omfattas därmed av de regler i fråga om dopningskontroll som gäller för alla medlemmar. Det kan förmodligen förekomma att idrottsutövarens arbetsgivare beordrar denne att genomgå en dopningskontroll. I det system som utredningen föreslår är det dock någon annan än arbetsgivaren som begär att idrottsutövaren i egenskap av föreningsmedlem ska genomgå en dopningskontroll. Det finns därför inte anledning att gå in på i vilken utsträckning idrottsföreningen i egenskap av arbetsgivare kan beordra en dopningskontroll. Inte heller finns det med hänsyn till utredningsuppdraget anledning att beröra eventuella arbetsrättsliga konsekvenser av att den som är anställd hos en idrottsförening för att utöva idrott inte följer vad som gäller för honom eller henne i egenskap av medlem.

När det däremot gäller dopningskontroller på gym- och träningsanläggningar, är avsikten att även den som är anställd för att arbeta vid anläggningen ska kunna dopningskontrolleras. Det finns därför anledning att beröra vilka möjligheter en arbetsgivare har att beordra sina arbetstagare att genomgå en dopningskontroll.

Det utvidgade skyddet för offentliganställda gentemot sin offentliga arbetsgivare enligt Europakonventionen och 2 kap. 6 § RF har berörts tidigare, varför det som sägs i detta avsnitt främst har betydelse för privatanställda.

I flera rättsfall från Arbetsdomstolen (AD) har bedömts i vilken utsträckning en arbetsgivare kan beordra en arbetstagare att genomgå drogtestning. En order med stöd av arbetsgivarens s.k. arbetsledningsrätt, eller ett kollektivavtal eller ett enskilt anställningsavtal med uttryckliga bestämmelser om testning, får inte strida mot (lag eller) god sed på arbetsmarknaden, vilket domstolen i dessa fall har bedömt med ledning av en intresseavvägning, men i övrigt är arbetstagaren i princip skyldig att följa en order om att underkasta sig drogtestning om inte annat följer av kollektivavtal eller det enskilda anställningsavtalet. Arbetsdomstolen har uttryckt sig så här (AD 2001 nr 3):

Parter kan genom kollektivavtal, enskilt anställningsavtal eller i annan form överenskomma om rätt för arbetsgivare att genomföra drogtest och ett avtal härom har i princip giltig verkan. Detta innebär bl.a. att en arbetstagares vägran att underkasta sig provtagning i enlighet med det avtalade åtagandet kan utgöra ett avtalsbrott och saklig grund för uppsägning.

Har någon uttrycklig överenskommelse inte träffats i saken, vare sig som kollektivavtal eller enskilt anställningsavtal, kan arbetsgivaren ändå ha rätt att kräva att arbetstagaren underkastar sig drogtest som en följd av arbetsgivarens arbetsledningsrätt. En sådan rätt förutsätter att arbetsgivaren inte överskrider gränserna för sin arbetsledningsrätt genom att utöva den i strid mot lag eller god sed på arbetsmarknaden. Vid bedömningen av om arbetsgivarens beslut om drogtest strider mot god sed har i praxis gjorts en avvägning mellan arbetsgivarens intresse av att drogtesta arbetstagaren och arbetstagarens intresse av att värna om sin personliga integritet. Intrånget i arbetstagarens personliga integritet måste stå i rimlig proportion till det intresse arbetsgivaren vill tillgodose. Om det efter en sådan intresseavvägning kan konstateras att arbetstagaren varit skyldig att medverka i drogtestet kan hans vägran att drogtesta sig utgöra saklig grund för uppsägning.

I AD 2001 nr 3 prövade Arbetsdomstolen huruvida företaget Fryshuset haft saklig grund för uppsägning av en arbetstagare, en skolvärd vid ett gymnasium inom ramen för Fryshustes projekt "Lugna gatan", som vägrat underkasta sig urinprov i syfte att utröna om det fanns grund för misstankarna att arbetstagaren missbrukade narkotika. Då arbetstagaren som hänvisade till sin personliga integritet

trots ett flertal uppmaningar vidhöll sin vägran att underkasta sig testet sades han upp från sin anställning.

Arbetsdagarsidan hävdade att Fryshuset hade överskridit gränserna för sin arbetsledningsrätt av följande skäl. Fryshuset bedrev inte någon sådan riskfylld verksamhet som enligt Arbetsdomstolens ditillsvarande praxis kunde medföra skyldighet för anställda att underkasta sig drogtest. Eventuellt narkotikamissbruk hos arbetstagaren hade kunnat uppdagas på andra mindre integritetskränkande sätt än genom urinprovstagning. Fryshuset hade därutöver inte haft någon ordentlig drogpolicy som varit känd bland personalen. Fryshusets misstankar om att arbetstagaren återfallit i narkotikamissbruk var helt obefogade.

Fryshuset anförde å sin sida bl.a. följande. Genom att ta anställning hos Fryshuset hade den anställde insett eller bort inse att det var en förutsättning för anställningen och dess fortbestånd att arbetstagaren ställde sig till förfogande för drogtestning i den omfattning som krävdes om misstanke eller tveksamhet uppstod om hans drogfrihet. Det hade därför enligt anställningsavtalet åvilat arbetstagaren en skyldighet att medverka i provtagning. Drogtest hade dessutom en naturlig anknytning till Fryshusets verksamhet, eftersom denna krävde allmänhetens, kundernas och ungdomarnas förtroende i drogfrihetsfrågan. Detta intresse vägde tyngre än arbetstagarens intresse av skydd för den personliga integriteten. Till följd därav var det tillåtet för Fryshuset att kräva drogtestning som ett led i arbetsledningsrätten. Drogtestar med urinprov var därvid Fryshusets enda möjliga sätt att spåra förekomsten av missbruk. Provtagningen hade inte i något avseende varit integritetskränkande eller förnedrande.

Arbetsdomstolen konstaterade att intresset bakom Fryshusets drogtestar av personal var av ett annat slag än i de två tidigare mål om drogtestning som hade prövats (AD 1991 nr 45 och AD 1998 nr 97) i vilka arbetsgivarens krav burits upp av ett starkt säkerhets- och skyddsintresse. Här var intresset i högre grad knutet till ändamålet med verksamheten. Fryshuset hade med hänsyn till verksamhetens karaktär ett mycket starkt allmänt intresse av att utföra drogtestar på sin personal för att undanröja eventuella misstankar och att utåt kunna garantera att dess verksamhet var helt fri från narkotika. Domstolen konstaterade vidare att det inte kunde uppställas några krav på att misstankarna mot en arbetstagare måste vara särskilt välgrundade i ett fall som detta där det med hänsyn till verksamhetens art fanns ett särskilt intresse av att undanröja varje tvivel.

Huruvida Fryshusets drogpolicy kunde leva upp till de krav som arbetstagersidan ansåg borde gälla för en drogpolicy var enligt domstolen av begränsad betydelse i målet. Den väsentliga frågan var i stället i vilken mån ett drogtest skulle ha inneburit en sådan kränkning av den anställdes integritet att han av det skälet inte var skyldig att medverka.

Domstolen konstaterade att testningen skulle ha skett genom att den anställde lämnade ett urinprov på arbetsplatsen. Urinprovstagning i allmänhet och det sätt på vilket Fryshuset genomfört testet fick anses föga integritetskränkande och domstolen kunde inte finna att den skulle ha varit förnedrande för arbetstagaren. Vid ett samlat övervägande fann domstolen att Fryshusets intresse av att drogtesta den anställde i fråga vägt tyngre än dennes behov av skydd för sin integritet. Arbetstagaren ansågs vara skyldig att medverka i den aktuella provtagningen.

Det har ansetts att motsvarande resonemang som i fråga om drogtestning av arbetstagare bör kunna föras i fråga om testning avseende sådana substanser som avses i dopningslagen (Sören Öman, Alkohol- och narkotikatestning i arbetslivet, Vänbok till Ronnie Eklund, 2010, s. 655 not 1).

Den arbetsgivare som enligt det tilltänkta systemet har åtagit sig att driva en dopningsfri gym- och träningsanläggning och aktivt motverkar dopning får, på motsvarande sätt som Fryshuset hade i det refererade rättsfallet, anses ha ett mycket starkt allmänt intresse av att utföra dopningskontroller på sin personal för att undanröja alla eventuella misstankar och att utåt kunna garantera att verksamheten är helt fri från dopning. Slutsatsen är således att sådana arbetsgivare bör med stöd av sin arbetsledningsrätt ha möjlighet att beordra de anställda i anläggningen att på begäran av det anlitade kontrollorganet underkasta sig dopningskontroll.

Det kan finnas bestämmelser i kollektivavtal eller enskilda anställningsavtal som inverkar på arbetsgivarens möjlighet att beordra dopningskontroll.

Det kan nämnas att Utredningen om integritetsskyddet i arbetslivet har föreslagit en uttrycklig lagreglering av möjligheten för arbetsgivare att begära dopningskontroll av bl.a. sina anställda, som ska gälla för både privat och offentligt anställda (SOU 2009:44). Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

9.8.7 Sammanfattning och slutsats

Den dopningskontroll som förekommer enligt idrottsrörelsens regelverk strider inte mot svensk lagstiftning och är förenlig med Europakonventionen. Det gäller även om kontrollerandet skulle enligt regelverket självständigt utföras av en NADO.

Att den som driver en gym- och träningsanläggning enligt tydligt avtal med sina kunder ställer dopningskontroll, genomförd på motsvarande sätt som enligt idrottsrörelsens regelverk men avseende bara sådana substanser som avses i dopningslagen som villkor för tillträde till anläggningen strider inte mot svensk lagstiftning och är förenlig med Europakonventionen. Det gäller även om den som driver anläggningen skulle anlita en NADO för att självständigt utföra kontrollerandet.

En privat arbetsgivare som driver en gym- och träningsanläggning och som har åtagit sig att driva en dopningsfri anläggning och aktivt motverkar dopning, kan om inte annat följer av kollektivavtal eller det enskilda anställningsavtalet med stöd av sin arbetsledningsrätt beordra de anställda i anläggningen att genomgå en dopningskontroll som begärs av en anlita NADO. En offentlig arbetsgivare i motsvarande situation får inte göra det utan lagstöd, vilket inte finns i dag.

En icke statlig arbetsgivare i motsvarande situation får om inte annat följer av kollektivavtal som villkor för anställning i en sådan anläggning kräva dopningskontroll. En statlig arbetsgivare får inte göra det.

Utredningen gör bedömningen att det dopningskontrollerande som således kan ske enligt gällande lagstiftning är tillräckligt och att det således inte behövs någon lagstiftning om genomförande av dopningskontroller inom idrottsrörelsen eller vid gym- och träningsanläggningar.

9.9 Betydelse av idrottens särart inom EU

Det har i olika sammanhang hävdats att idrottens särart inom EU skulle ha betydelse i förhållande till Europakonventionen och EU:s rättssystem. Detta har EU-domstolen uttolkat i sina domar varav några berörs nedan. Nedan beskrivs även det nya EUF-fördragets artikel 165 som kompletterats med kompetens för EU inom idrott.

I EU-domstolens dom mellan belgiska fotbollförbundet och Bosman (mål C-415/93) konstaterar domstolen att konkurrensrätten och den inre marknaden gäller för idrott i den utsträckning det handlar om ekonomisk verksamhet. I EU-kommissionens vitbok om idrott från 2007 beskrivs den europeiska idrottens särart från två utgångspunkter, nämligen särarten i idrottsverksamhet och idrottsregler respektive i idrottsstrukturen.

Av vitboken framgår att det finns regler för idrottsorganisationer som på grund av sina legitima mål sannolikt inte bryter mot EUF-fördragets regler om konkurrensbegränsande samverkan under förutsättning att reglernas eventuella konkurrensbegränsande effekter är ändamålsenliga och är proportionella i förhållande till målen. I sammanhanget nämns antidopningsregler.

I målet Meca-Medina och Majcen mot kommissionen vid Tribunalen (f.d. Förstainstansrätten) (mål C-519/04) hävdade klagandena att dopningsreglerna begränsade deras ekonomiska friheter och sålunda stred mot EU-rätten. Tribunalen ansåg att dopningsregler är rent idrottsliga regler som inte kan omfattas av fördragets bestämmelser om de ekonomiska friheterna. Målet överklagades till EU-domstolen som ansåg att endast det förhållandet att förbudet mot dopning grundade sig på rent idrottsliga överväganden och alltså inte hade något att göra med ekonomiska överväganden var felaktigt. Domstolens slutsats var i stället att idrottens särart kan beaktas endast i den mån konkurrensbegränsade effekter inte strider mot EU:s konkurrensregler och under förutsättning att effekterna är nödvändiga för att uppnå ett legitimt syfte och vara proportionerliga i förhållande till det legitima faktiska idrottsintresset. Domen innebär att dessa förhållanden måste prövas i varje särskilt fall och ger inga allmänna tolkningsregler.

Genom EUF-fördraget, har idrotten införlivats i EU-rätten. Enligt artikel 165 i EUF-fördraget ska unionen bidra till att främja europeiska idrottsfrågor och ska då beakta idrottens specifika karaktär, dess strukturer som bygger på frivilliga insatser samt dess sociala och pedagogiska funktion. Målet ska vara att utveckla idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisa och öppenhet i idrottstävlingar och samarbetet mellan organisationer och myndigheter med ansvar för idrott samt genom att skydda idrottsutövarnas fysiska och moraliska integritet, särskilt när det gäller de yngsta utövarna.

Om det faktum att idrotten införlivats i EUF-fördraget och med den ordalydelse som skrivits in skulle kunna innebära att idrottens

särart ges en vidare ram kommer först i framtiden att lösas genom EU-domstolens framtida praxis. Utredningen anser att någon definitiv slutsats inte kan dras att idrottens särart skulle innebära att antidopningsverksamheten i enlighet med Världsantidopningskodens regler inte skulle strida mot vissa av EU:s rättsregler.

9.10 Krävs lagstiftning för sanktionsförfarandena?

Bedömning: Det behövs inte någon ytterligare lagstiftning om sanktionsförfarandet i fråga om dopning inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar.

Idrottens regelverk har ett väl utvecklat sanktionsförfarande som regleras i Världsantidopningskoden och som har implementerats i idrottens regelverk som omfattar främst alla som är medlemmar i en förening inom RF:s medlemsförbund. Av 2 § i Idrottens antidopningreglemente framgår vad som är bestraffningsbara dopningsföreseelser inom RF-idrotten. Här kan nämnas förekomsten eller bruk av förbjuden substans och vägran eller underlåtenhet att underkasta sig dopningskontroll. Om inte någon strafflindringsgrund kan tillämpas är bestraffning för bruk av t.ex. anabola androgena steroider två års avstängning vid en första dopningsföreseelse, men kan också uppgå till fyra års avstängning vid en grov föreseelse. Vidare regleras i 3 § i reglementet frågan om bevisning och i 6 § analys av dopningsprov osv. De sanktioner som påförs en idrottsutövare inom RF-idrotten gäller i samtliga RF-idrotter.

En idrottsutövare som bestraffas för föreseelse mot dopningsreglerna kan alltså enligt RF:s regelverk stängas av från att delta i varje form av organiserad idrottsverksamhet, såsom träning, tävling, uppvisning eller att utöva uppdrag inom RF-idrott. Avstängningen kan i värsta fall vara för livet. Den som är avstängd för längre tid än fyra år får delta i idrottsverksamhet i en annan idrott än den i vilken föreseelsen begåtts, men bara om verksamheten inte är på en nivå som kan kvalificera den avstängde att direkt eller indirekt delta i ett nationellt mästerskap eller en internationell tävling. Dessa bestämmelser har sin grund i Världsantidopningskoden. Genom kodens bestämmelser gäller avstängningsbeslutet inom alla organisationer som undertecknat koden, dvs. inom en stor del av idrotten världen över. På begäran av Dopingkommissionen kan dock en idrottsut-

övare på låg nivå undantas från avstängning avseende organiserad träning i Sverige men ingen av de andra verksamheterna är tillåtna, se Idrottens antidopningsreglemente 10.1.

Idrotten har således redan ett på internationella överenskommelser grundat regelverk med sanktioner mot dopning i form av avstängning från idrott som är detaljerat och förutsägbart. Det uppsåtliga bruket utan fog av sådant som omfattas av dopningslagen kan dessutom ge en straffrättslig sanktion. Det räcker. Det krävs inte i dag något särskilt myndighetstillstånd för att få verka inom idrottsrörelsen, och det är inte heller lämpligt att införa ett lagstiftat förbud mot att verka där. Det kan rörelsen som i dag sköta själv.

Det privaträttsligt grundade sanktionsförfarandet som tillämpas inom idrotten kan vidare inte anses vara otillbörligt eller liknande. Det finns därför inte heller fog för att införa lagstiftning för att skydda individer.

När det gäller besökare vid gym- och träningsanläggningar, bör det i avtalet mellan gymägaren och besökaren regleras vad konsekvensen blir av att besökaren inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel eller vägran att underkasta sig dopningskontroll. NADO:n bör utforma ett regelverk för sanktionsförfarandet som motsvarar det som gäller inom idrotten och som bygger på avstängning från gym- och träningsanläggningar som samarbetar med NADO:n under viss tid eller under den tid som är kvar av besökarens liv. De sanktioner som kan avtalas räcker. Tolkningen och tillämpningen av avtalade bestämmelser kan prövas av domstol eller, om det finns avtal om det, skiljenämnd. I 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område finns det vidare bestämmelser om att avtalsvillkor som är oskäligen kan jämkas eller lämnas helt utan avseende. Det räcker som skydd för individen.

Utredningen bedömer således att det inte behövs någon ytterligare lagstiftning om sanktionsförfarandet i fråga om dopning inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar.

10 Behandling av personuppgifter

10.1 Inledning

Enligt direktiven ska utredningen granska och rättsligt analysera den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att framgångsrikt bedriva antidopningsverksamhet och lämna förslag till reglering som behövs för en framtida behandling av personuppgifter i denna verksamhet. En proportionalitetsbedömning ska göras beträffande enskildas behov av skydd för sin personliga integritet mot idrottens och samhällets intressen av en effektiv antidopningsverksamhet.

I detta kapitel beskrivs vilken behandling av personuppgifter som en fristående nationell antidopningsorganisation (NADO) ska utföra. Det är dels sådan behandling som för närvarande sker inom det antidopningsarbete som bedrivs inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF) och som kan flyttas över till en ny organisation, dels sådan behandling som kan ske avseende medlemmar i sådana idrottsorganisationer som står utanför RF men som är bundna av Världsantidopningskoden, dels sådan behandling som kan förväntas bli nödvändig om NADO:n får ansvar för antidopningsarbete i gym- och träningsanläggningar, framför allt i samband med dopningskontroller. Vidare kommer en analys att göras av vilka åtgärder som kan behövas för att uppfylla kraven i personuppgiftslagen (1998:204).

10.2 Behov av behandling av personuppgifter enligt Riksidrottsförbundets regelverk

10.2.1 Regelverket inom RF-idrotten

När det gäller behandling av personuppgifter inom RF-idrotten gäller Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter som bygger på den av Världsantidopningsbyrån (World Anti-Doping

Agency, WADA) beslutade Världsantidopningskoden och dess Standarder, framför allt Standarden för skydd av den personliga integriteten och för personuppgifter (International Standard for Protection of Privacy and personal information, ISPPPI). Gällande standard gäller fr.o.m. den 1 juni 2009.

Den huvudsakliga avsikten med ISPPPI är att säkerställa att organisationer och personer, som är engagerade i antidopningsarbete inom idrotten tillämpar tillbörligt, tillräckligt och effektivt skydd för den personliga integriteten i vad avser de personuppgifter som behandlas, oavsett om detta är lagreglerat eller ej. Standarden är avsedd att vara ett regelverk för de antidopningsorganisationer för vilka det inte finns ett lagreglerat skydd för idrottsutövaren i detta avseende eller det lagreglerade skyddet är lägre än standardens. Den är tvingande utom i de fall den strider mot inhemsk lagstiftning. I något avseende går standardens skyddsregler längre än personuppgiftslagen, bl.a. när det gäller möjligheten för en registrerad person att få rättelse beträffande felaktiga uppgifter.

I Idrottens antidopingreglemente stadgas att behandlingen av personuppgifter som insamlas, lagras och behandlas för ändamål som framgår av reglementet ska ske enligt personuppgiftslagen och de av Riksidrottsstyrelsen (RS) fastställda Föreskrifterna om behandling av personuppgifter.

10.2.2 Personuppgifter som behandlas

För att möjliggöra ett effektivt antidopningsarbete är det nödvändigt att behandla idrottsutövares och andra personers personuppgifter. Nedan följer en beskrivning av för vilka ändamål det är nödvändigt för en antidopningsorganisation att behandla personuppgifter och vilka uppgifter som i dag inhämtas och behandlas för att antidopningsarbetet ska kunna utföras.

I Sverige styrs inhämtandet av uppgifter av idrottens Föreskrifter för vistelserapportering, Föreskrifter om dispens, Föreskrifter för dopningskontroll och Föreskrifter för handläggning av dopningsärenden. Samtliga föreskrifter är antagna av RS.

En viktig uppgift för WADA är att samordna antidopningsaktiviteter och fungera som ett informationscentrum. Hit hör bl.a. registrering av alla vistelserapporter, alla beviljade dispenser och underlaget för beslutet om dispens samt alla utförda dopningskontroller och analysresultat. Därför har WADA utvecklat Anti-

Doping Administration & Management System (ADAMS) som ett redskap för alla som undertecknat koden. Databasen finns i Kanada där WADA har sitt högkvarter. I vilken utsträckning ADAMS används och för vilka ändamål varierar mellan olika länder. Uppgifterna beträffande svenska idrottsutövare inhämtas av Antidopinggruppen vid RF-kansliet utom i vad avser vistelserapportering som utförs direkt i ADAMS av idrottsutövaren själv eller genom dennes ombud. Inhämtade uppgifter lagras i RF:s server med åtkomst endast av den/de inom Antidopinggruppen som behöver dem för att kunna utföra de uppgifter för vilka de inhämtats.

Vistelserapportering

För att genomföra den kontrollplan som antagits av Dopingkommissionen behöver Antidopinggruppen uppgifter om var de uttagna idrottsutövarena befinner sig. Uppgifterna läggs in i ADAMS av idrottsutövaren själv eller genom ombud. Antidopinggruppen har möjlighet att hämta ut uppgifterna för sin kontrollplanering. En väsentlig del i denna planering är att det ska vara okänt för den uttagna när en dopningskontroll kommer att ske. Det är sålunda viktigt att ha rätt vistelserapportering från idrottsutövarena och att uppgifterna kan sparas och behandlas så länge de behövs. Vetskapen om att dopningskontrollfunktionärer med hjälp av vistelserapporteringen kan finna en idrottsutövare när som helst för genomförande av en kontroll är betydelsefull ur preventiv synpunkt. Den förmodas ha en avhållande verkan för en utövare som annars skulle vara benägen att använda förbjudna substanser eller metoder.

Rapportkravet omfattar för närvarande cirka 600 idrottsutövare. De ingår i tre pooler, varav Pool A har den rapporteringsskyldighet som krävs i Världsantidopningskoden. Pool A består av cirka 80 utövare. Kriterierna för de olika poolerna är klart definierade och framgår av RF:s webbsida (www.rf.se). Beslut om vilka som ingår i de olika poolerna fattas av Antidopinggruppen efter samråd med respektive specialidrottsförbund. Idrottsutövare som inte ingår i någon av poolerna har inte något vistelserapporteringskrav.

De idrottsutövare som befinner sig på toppelitnivå (Pool A) är enligt idrottens antidopningsregler och det internationella specialidrottsförbundets regler skyldiga att rapportera följande uppgifter för varje dygn, 365 dagar om året,

- fullständiga personuppgifter (namn, adress och personnummer), idrott samt kontaktuppgifter där idrottsutövaren kan nås av underrättelser och andra skrivelser,
- idrottsutövares eventuella funktionshinder av betydelse för genomförande av dopningskontroll,
- idrottsutövarens medgivande att information kan delges andra antidopningsorganisationer med rätt att dopningskontrollera utövaren,
- adressuppgifter, avseende varje dag, där idrottsutövaren har sin dygnsvila,
- namn och adress, avseende varje dag, för de platser där idrottsutövare kommer att träna, arbeta, studera eller utöva annan återkommande aktivitet, kompletterat med tidsangivelse för sådana aktiviteter, och
- tävlingsprogram med datum samt namn och adresser på tävlingsplatser.

Idrottsutövaren är dessutom skyldig att för varje dygn ange en 60-minutersperiod mellan klockan 06.00 och 23.00 var han/hon kan påträffas för dopningskontroll.

För idrottsutövare på Sverige-elitnivå (Pool B och C) krävs att följande uppgifter rapporteras

- fullständiga personuppgifter samt kontaktuppgifter där idrottsutövaren kan nås av underrättelser och andra skrivelser,
- idrottsutövares eventuella funktionshinder av betydelse för genomförande av dopningskontroll,
- idrottsutövarens medgivande att information kan delges andra antidopningsorganisationer med rätt att dopningskontrollera utövaren, och
- tävlingsprogram med datum samt namn och adresser på tävlingsplatser.

I vistelserapporten för Sverige-elitnivån ska dessutom anges minst tre tillfällen per vecka då idrottsutövaren är tillgänglig för dopningskontroll. Under träningsperiod ska dessa avse träningsstillfällena. Uppgiften ska preciseras genom att utövaren anger en 60-minutersperiod mellan klockan 06.00 och klockan 23.00. Tillfällena

får aldrig ligga med mer än tre dagars mellanrum. Rapporterings-skyldigheten för denna kategori utövare är konstruerad på sådant sätt att det ska försvåra möjligheten att tillföra kroppen dopnings-medel utan att det framgår av en analys.

För båda nivåerna gäller att en idrottsutövare har möjlighet att rätta sina uppgifter ända intill 60-minutersperioden startar. Dopningskontroll kan genomföras när som helst men en inom idrotten bestraffningsbar s.k. bomkontroll, dvs. när idrottsutövaren inte påträffas på angiven plats, kan bara inträffa i den preciserade 60-minutersperioden.

Vistelserapporteringen utförs av idrottsutövaren själv eller av ombud med uppdrag från denne. Oavsett om rapporteringen utförs av idrottsutövaren själv eller annan ansvarar idrottsutövaren för att rapportering sker enligt reglerna. Rapporteringen görs i huvudsak direkt in i ADAMS via Internet. Ändringar kan också göras med SMS.

En kombination av tre bomkontroller och/eller underlåtelse att lämna uppgifter eller meddelande av felaktiga uppgifter under en rullande 18-månadersperiod utgör en förseelse enligt IDR. Gallringsfristen har därför bestämts till 18 månader för att möjligheten ska finnas att använda en sent upptäckt felaktig uppgift i ett bestraffningsärende. Om en utredning om förseelse mot dopningsreglerna har påbörjats ska uppgifterna behållas till dess beslut fattats i bestraffningsärende. Om anmälan till bestraffning inte görs ska uppgifterna gallras när utredningen slutförts.

Dispens

En del idrottsutövare är beroende av medicinering för sin hälsa. Innehåller medicinen substans som är upptagen på WADA:s lista över förbjudna substanser och metoder skulle det innebära en risk för utövaren att bli avstängd för förseelse mot dopningsreglerna. För att möjliggöra för en sådan idrottare att utöva sin idrott finns möjlighet att få dispens. Det är väsentligt för en idrottsutövare att det går att få fram uppgifter om beviljad dispens och den godkända behandlingen om ett dopningsprov vid analys visar förekomsten av en förbjuden substans eller metod. Dispens kan beviljas, förutom enligt det svenska regelverket, av internationellt idrottsförbund eller annan antidopningsorganisation. Har sådan dispens beviljats enligt Världsantidopningskodens regler gäller den även för idrottsutövning inom RF-idrotterna. Detta förutsätter att det finns en

möjlighet till utbyte av information, varför det är nödvändigt att personuppgifter kan behandlas.

För idrottsutövare som ingår i ett internationellt idrottsförbunds kontrollpool gäller detta förbunds dispensregler. För svenska idrottsutövare gäller RF:s Föreskrifter om dispens.

Enligt RF:s föreskrifter finns individuell dispens och generell dispens beroende av om den avser en idrottsutövare på hög eller låg tävlingsnivå. Dopingkommissionen avgör, efter samråd med berört idrottsförbund, vilka kategorier utövare som hänförs till hög nivå, vanligtvis idrottsutövare som deltar i tävlan om svensk mästerskapstitel. Definitionen av vad som är hög och låg nivå inom varje idrott finns på RF:s webbsida. Även den som inte tillhör hög nivå kan dock vara tvungen att söka dispens inför tävling utomlands, beroende på varje internationellt specialidrottsförbunds regler.

Generell dispens avser idrottsutövare på låg nivå och omfattar samtliga förbjudna substanser och metoder. Den som omfattas av generell dispens behöver inte göra någon ansökan. Det räcker med att en idrottsutövare i efterhand kan styrka att det varit fråga om ett medicinskt bruk om ett analys svar efter en dopningskontroll uppvisar bruk av en förbjuden substans eller metod.

Individuell dispens avser idrottsutövare på hög nivå. Sådan dispens beviljas av en av Dopingkommissionen utsedd Dispenskommitté. Ansökan, ska förutom namn, adress och uppgifter om tidigare dispensansökningar, innehålla en heltäckande medicinsk historik, som är relevant för ansökan, samt ett utlåtande av en legitimerad läkare som intygar behovet av den enligt dopningsreglerna förbjudna behandlingen och en motivering till varför en alternativ tillåten medicinering inte är användbar för behandling av sjukdomstillståndet.

När det gäller en idrottsutövare på internationell hög svensk elitnivå ska beslut om dispens delges WADA tillsammans med samtliga uppgifter i ärendet. Eftersom RF inte åtagit sig att behandla dispenser för något internationellt idrottsförbund sker i dagsläget ingen överföring av sådana personuppgifter till WADA:s databas ADAMS i Kanada. Enligt regelverket ska också det svenska specialidrottsförbundet informeras om dispens som beviljats för övriga idrottsutövare, vilket förutsätter att mottagaren undertecknat en särskild sekretessförbindelse. I vad mån överföring till ADAMS sker, eller enligt koden ska ske, behandlas nedan under rubriken Överföring av personuppgifter.

Uppgifter i dispensärenden behandlas i dagsläget efter uttryckligt samtycke från idrottsutövaren, vilket även inkluderar överfö-

ring till andra behöriga idrottsorganisationer. För överföring till andra antidopningsorganisationer respektive nationella specialidrottsförbund krävs också skriftligt samtycke av idrottsutövaren.

Enligt föreskrifterna sparas uppgifter i ett dispensärende i åtta år såvida inte uppgifterna behövs i utredning om misstänkt förseelse mot dopningsreglerna. Den långa tiden motiveras av att preskriptionstiden för dopningsförseelse är åtta år. Skulle en fråga uppkomma om misstänkt förseelse inom den tiden måste det finnas möjlighet att påvisa om dispens beviljats för den avvikande substansen. Genom ett förslag om revidering av gallringsfristerna föreslås frister för olika typer av uppgifter i ett dispensärende där den längsta fristen, av ovan nämnda skäl, utgör åtta år.

Uppgifter om dopningskontroll

För fortlöpande planering av dopningskontroller och för uppföljning av misstänkta förseelser mot dopningsreglerna är det nödvändigt att behandla personuppgifter om vilka idrottsutövare som varit föremål för dopningskontroll, vilka substanser som varit föremål för analys och utfallet av laboratorieanalyser m.m. Därigenom undviks också oönskad upprepning av kontroller inom ett kort tidsspänn på en och samma idrottsutövare.

De personuppgifter som behandlas är de som upptas i blanketten för dopningskontroll. Förutom uppgifter om namn, adress och idrott ska på blanketten finnas uppgifter om bruk av läkemedel och andra preparat (kosttillskott etc.) som skett de senaste sju dagarna. Idrottsutövarens samtycke är en förutsättning för att dessa personuppgifter ska få behandlas och överföras till antidopningsorganisationer i andra länder.

Uppgifterna bevaras i pappersform och ska även i detta fall lagras åtta år efter dopningskontrollens genomförande för att kunna användas vid bedömning av en misstänkt dopningsförseelse inom preskriptionstiden. Om uppgifterna inte föranleder en utredning om misstänkt förseelse mot dopningsreglerna lagras analysprotokollen för historiska och statistiska ändamål i ostrukturerad form i kontrollnummerordning.

Uppgifter i utredning om misstänkt förseelse mot dopningsreglerna

För att bedriva en utredning om en misstänkt förseelse mot dopningsreglerna beträffande idrottsutövare eller annan person (ledare, tränare m.fl.) är det nödvändigt att behandla sådana personuppgifter som behövs för att avgöra om anmälan till bestraffning ska göras eller inte.

Sådana uppgifter kan vara

- uppgifter från blanketten från dopningskontroll,
- analysresultat från laboratorier,
- rapport från dopningskontrollant om vägran att genomgå dopningskontroll eller manipulering eller försök till sådan förseelse,
- annan information som kan grunda misstanke om förseelse mot dopningsreglerna,
- utredning enligt Föreskrifter om handläggning av dopningsärenden,
- anmälan till Dopingnämnden, eller
- beslut av och överklagande till dömande instanser.

Uppgifterna sparas så länge som de behövs under den aktuella utredningen och den fortsatta handläggningen av ärendet. Om inte anmälan gjorts till dömande instans om misstänkt förseelse mot dopningsreglerna före preskriptionstidens utgång ska personuppgifterna gallras efter åtta år.

Publicering av beslut i ärenden avseende förseelse mot dopningsreglerna

I Världsantidopningskoden föreskrivs att ett fällande beslut i ett bestraffningsärende ska offentliggöras. Ett friande beslut ska offentliggöras bara med personens samtycke. Antidopningsorganisationen ska göra rimliga ansträngningar för att få sådant samtycke till publicering. Publiceringen ska ske genom att informationen åtminstone under ett år finns på organisationens webbsida.

Motsvarande regler finns i Idrottens antidopingreglemente och Föreskrifter för behandling av personuppgifter som stadgar att

beslut ska kungöras i RF:s officiella kungörelseorgan – tidningen Svensk Idrott – och på tidningens webbsida. Detta gäller alla beslut oavsett idrottsutövarens ålder och tävlingsnivå eller om han eller hon är motionär. Ett friande beslut får kungöras endast efter samtycke från den anmälda. Dopingkommissionen ska enligt föreskrifterna göra rimliga ansträngningar för att få sådant samtycke till publicering. Uppgiften finns på webbsidan så länge avstängningen gäller.

10.2.3 Principer för behandling av de inhämtade uppgifterna

Rättigheter för den vars personuppgifter registreras

Enligt Idrottens antidopingreglemente och Föreskrifter för behandling av personuppgifter ska hanteringen av personuppgifter ske i enlighet med personuppgiftslagen. Det innebär att de principer i lagen som gäller för behandling av personuppgifter ska iakttas. Personuppgifter får bara behandlas för ändamål som omfattas av idrottens regelverk. Fler uppgifter ska inte samlas in än som är nödvändigt för ändamålet. Felaktiga uppgifter ska rättas snarast möjligt. Uppgifterna ska gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Nedan följer en beskrivning av hur personuppgifter i dagsläget behandlas inom ramen för antidopningsarbetet.

Vid sidan av vad som gäller enligt personuppgiftslagen ska den person vars personuppgifter behandlas, innan och senast i samband med att uppgifterna samlas in av Antidopinggruppen eller personuppgifter mottagits från annan informeras om

- vilka uppgifter som behandlas,
- ändamålet med behandlingen och hur länge uppgifterna kommer att bevaras,
- andra tänkbara mottagare av personuppgifterna, däri inräknat antidopningsorganisationer i länder där en idrottsutövare kan tänkas tävla, träna eller resa,
- vilka uppgifter om personen som kan komma att offentliggöras,
- personens möjligheter att få felaktiga uppgifter rättade och att framföra klagomål på behandlingen av personuppgifterna, och
- vilken myndighet som har rätt att granska behandlingen av personuppgifter.

Personen ifråga har också rätt att få information om vilka uppgifter som lagras beträffande denne.

Förutom de möjligheter som stadgas i personuppgiftslagen har en registrerad, som anser sig ha grundad anledning att misstänka att hans personuppgifter inte behandlas enligt Föreskriften för behandling av personuppgifter, rätt att få frågan prövad av Dopingnämnden, den instans inom RF som avgör dopningsärenden.

Samtycke

I standarden och i de svenska föreskrifterna för behandling av personuppgifter krävs samtycke av den registrerade till behandling av vissa personuppgifter. Samtycket till behandlingen ska föregås av information om vilka uppgifter som behandlas, ändamålet med behandlingen, tänkbara mottagare av personuppgifterna, vilka uppgifter som kan komma att offentliggöras, personens möjligheter att få rättelse av felaktiga uppgifter och att framföra klagomål på behandlingen samt vilken myndighet som har rätt att granska behandlingen. Samtycke ska i fråga om känsliga uppgifter vara uttryckligt.

Personen ska vidare informeras om de negativa konsekvenser som kan inträffa om inte adekvat samtycke lämnas. Om en idrottsutövare vägrar att lämna vistelseuppgifter i ADAMS, ska en utredning om förseelse mot Idrottens antidopingreglemente startas. Saknas samtycke till behandling av uppgifterna i ett dispensärende prövas inte ansökan om dispens över huvud taget. Ett vägrat samtycke i övriga fall där sådant samtycke krävs, skulle förmodligen – om det förekommer mer än en gång – innebära att idrottsutövaren inte kan delta över huvud taget i organiserad idrott inom RF.

Gallring

Enligt ISPPPI ska personuppgifter endast bevaras så länge som de är nödvändiga för sitt ändamål och ska därefter gallras eller anonymiseras. Enligt uppgifter från WADA, antecknade i artikel 29-gruppens yttrande 4/2009 avseende standarden (WP 162) lagras uppgifter om vistelseort i ADAMS upp till 18 månader medan merparten av övriga uppgifter lagras i minst åtta år. Lagringstiden motiveras av att preskriptionstiden för förseelse mot dopningsreglerna bestämts till åtta år för att omfatta minst två olympiader.

I Föreskrifter för behandling av personuppgifter finns för varje typ av uppgifter angivet vid vilken tidpunkt de ska gallras. Tidpunkten har bestämts med beaktande av hur länge uppgifterna behövs för sitt ändamål. Det innebär att uppgifter från vistelserapporteringen har kortare gallringsfrister än exempelvis uppgifter i dispensärenden.

Ett förslag till gallringsbestämmelser har av WADA utsänts på remiss till de som undertecknat koden. Förslaget bearbetas inom WADA och frågan förväntas bli föremål för beslut i maj 2011.

Publicering om uppgifter om dopningsförseelser

I avsnitt 10.2.2 redovisas vilka regler som gäller för publicering av personuppgifter avseende beslut i ärenden angående förseelser mot dopningsreglerna.

Endast idrottsutövarens namn, idrottsförening, förbund samt tidpunkten för avstängningstidens början och slut publiceras. Uppgifterna tas bort när avstängningstiden gått ut oavsett om avstängningstiden i ett fällande beslut under- eller överstiger ett år. Publiceringen sker på tidningen Svensk Idrotts webbsida (www.rf.se/Arbetsrum/Tidningen_Svensk_Idrott/Bestraffningar/). Motivet till att Världsantidopningskoden föreskriver publicering är att ett avstängningsbeslut om bestraffning för dopningsförseelse som är taget i en behörig antidopningsorganisation, och som följer koden ska gälla alla signatärer till koden, dvs. internationella och nationella specialidrottsförbund och andra antidopningsorganisationer. Publiceringen gör att en antidopningsorganisation kan kontrollera om en tävlande eller idrottsfunktionär är avstängd i sitt hemland. Ett andra motiv är att publiceringen ska ha preventiv verkan.

Överföring av personuppgifter till ADAMS och andra antidopningsorganisationer

Överföring av personuppgifter till WADA och antidopningsorganisationer i andra länder styrs av Världsantidopningskoden och tillhörande standard för skydd av privatlivet och personlig information (ISPPPI). De uppgifter som ska överföras gäller idrottsutövare på internationell och hög svensk elitnivå. Uppgifterna ska överföras till WADA och lagras i dess databas ADAMS i Kanada. Avsikten är

att ge möjlighet även för andra antidopningsorganisationer världen över att hämta ut exempelvis uppgifter om vistelserapportering, när organisationen avser att planera och genomföra en dopningskontroll. Även uppgifter om beslutade bestraffningar ska överföras för att undvika att en avstängd person tävlar eller utövar ledarskap inom annan antidopningsorganisations verksamhetsområde. Som framgår nedan under rubriken ADAMS använder RF för närvarande den databasen endast för vistelserapportering. Huruvida ADAMS kommer att användas för alla registreringar av personuppgifter som ingår i antidopningsverksamheten är i dag osäkert.

En begäran om överföring från WADA och antidopningsorganisationer i andra länder av andra personuppgifter än vistelserapportering behandlas enligt nedanstående bestämmelser.

Enligt RF:s Föreskrifter får överföring av personuppgifter ske från RF till WADA och antidopningsorganisationer i andra länder. Överföring till antidopningsorganisationer i andra länder får dock inte ske

- om mottagande antidopningsorganisation inte kan visa att den har rätt till och behov av att få del av informationen,
- om mottagande antidopningsorganisation inte följer eller kan följa den standard som är en bilaga till koden,
- om utlämnande antidopningsorganisation inte har laglig rätt att lämna ut uppgifterna, eller
- om överföringen allvarligt skulle skada en pågående utredning om en förseelse enligt reglerna mot dopning.

När RF får en begäran om överföring – som inte avser vistelserapportering – övervägs begäran utifrån ovannämnda regler och beslut tas därefter om överföring får ske eller ska nekas. Överföring till en antidopningsorganisation som inte implementerat standarden och inte har adekvat lagstiftning ska nekas. När det gäller ADAMS regleras överföring av personuppgifter genom avtal mellan RF och WADA. Enligt avtalet ska RF ha möjlighet att ange till vilka länder överföring inte får ske. Då det inte är möjligt att styra detta i databasen sker bara överföring till sådana länder som omfattas av bilaga 1 till personuppgiftsförordningen (1998:1911), dvs. i de flesta fall till Schweiz där de flesta internationella specialförbund har sitt säte.

Överföring av personuppgifter får ske till tredje man då överföring är föreskriven i lagstiftning, den sker med ett informerat, uttryckligt och skriftligt samtycke av den person som uppgifterna rör

eller är nödvändig för att biträda en offentlig myndighet i en brottsutredning eller utredning om förseelse mot koden.

Anti-Doping Administration & Management System

Enligt Världsantidopningskoden ska WADA koordinera antidopningsaktiviteter och fungera som ett informationscentrum för alla som undertecknat koden. Hit hör bl.a. registrering av alla vistelse-rapporter, alla beviljade dispenser och underlaget för beslutet om dispens samt alla utförda dopningskontroller och analysresultat. Registreringen kan göras direkt i Anti-Doping Administration & Management System (ADAMS). De uppgifter som inte överförs elektroniskt från en antidopningsorganisation kan överföras på annat sätt, exempelvis genom telefax eller brev. Enligt de till koden hörande standarderna ska ADAMS användas där så är möjligt.

Överföringen till databasen i Kanada har dock varit föremål för diskussioner inom EU. Frågan är ännu inte slutligt löst. Se mer om detta i avsnitt 10.3.

Riksidrottsförbundet har hittills endast tecknat avtal med WADA om att använda ADAMS för vistelserapportering. Det innebär att idrottsutövare som ingår i Dopingkommissionens kontrollpooler A och B kan via dator, själva eller via ombud, mata in de begärda uppgifterna om var de kommer att befinna sig vid olika tidpunkter. Vilka de begärda uppgifterna är beskrivs i avsnitt 10.2.2.

Uppgifterna kan före den aktuella tidpunkten rättas av idrottsutövaren eller dennes ombud via e-post eller SMS. Uppgifterna är tillgängliga förutom för den registrerade själv, för Antidopinggruppen och de antidopningsorganisationer som behöver uppgiften för att genomföra en dopningskontroll, allt under förutsättning dock att den registrerade lämnat sitt generella samtycke till utlämnandet.

I avtalet med WADA ges Antidopinggruppen möjlighet att stoppa överföring av uppgifter till en antidopningsorganisation, som inte har tillräcklig säkerhet vid behandlingen av idrottsutövarens personuppgifter, exempelvis inte implementerat standarden eller inte genom värdlandets lagstiftning har regler som ger motsvarande säkerhet för den registrerade. Som framgått tidigare överförs i dagsläget från Sverige endast uppgifter som rör idrottare i internationella specialförbund med säte i Schweiz.

I enlighet med idrottens regelverk för antidopningsverksamheten har Dopingkommissionen personuppgiftsansvar för de personupp-

gifter som rör kommissionens kontrollpools. Många idrottsutövare på internationell nivå omfattas också av krav på vistelserapportering från sitt internationella förbund, som därvid har ett ansvar för behandlingen av personuppgifterna. En idrottsutövare kan således omfattas av dubbla krav på vistelserapportering i ADAMS. Det underlättar väsentligt för den enskilde när såväl RF som internationellt specialidrottsförbund använder ADAMS.

10.3 Reglering inom Europa av skydd för behandling av personuppgifter

10.3.1 Europeiska konventioner

Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

I avsnitt 9.8.1 redogörs för konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Behandling av personuppgifter kan falla inom konventionens artikel 8 men dock endast då frågan gäller privatliv, familjeliv, hem eller korrespondens. Många av de personuppgifter som behandlas i antidopningsverksamheten inom idrotten gäller privatlivet och omfattas alltså i och för sig av artikeln.

Avsikten är inte att det allmänna, som är bunden av Europakonventionen, ska behandla personuppgifter. I enlighet med vad som anförs i avsnitt 9.8.1 kan det ifrågasättas om det över huvud taget innebär ett sådant intrång i privatlivet som avses i artikel 8.1 att i enlighet med det regelverk som idrottsutövaren bl.a. genom medlemskap i en idrottsförening har underkastat sig behandla personuppgifter på det sätt som avses ske. På motsvarande sätt som anges i det avsnittet får behandlingen dock anses som en enligt Europakonventionen tillåten inskränkning i privatlivsskyddet.

Europakonventionen hindrar alltså inte behandlingen eller kräver att den författningsregleras.

Europarådets konvention till skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter

Europarådets ministerkommitté antog år 1980 en konvention (ETS No. 108) till skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, den s.k. dataskyddskonventionen. Samtliga medlemsstater i EU har ratificerat konventionen. Den svenska regeringen beslutade 2001 att underteckna och ratificera ett tilläggsprotokoll, som innehåller bestämmelser om dataskyddsmyndigheter och överföring av personuppgifter mellan länder. Varje konventionspart ska vidta de åtgärder som behövs för att dess nationella lagstiftning ska innehålla vissa grundläggande principer. Dessa grundläggande principer ska garantera registrerade personer i alla länder där konventionen gäller ett visst minimiskydd i samband med automatisk databehandling av personuppgifter. Detta ska göra det möjligt för konventionsparterna att ömsesidigt avstå från att begränsa dataflödet över gränserna.

10.3.2 Direktivet 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter

Den 24 oktober 1995 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). Direktivets principer om skydd för enskilda personers fri- och rättigheter är en precisering och förstärkning av Europarådets dataskyddskonvention. Syftet med dataskyddsdirektivet är att garantera dels en hög skyddsnivå när det gäller enskilda personers fri- och rättigheter med avseende på behandling av personuppgifter, dels en likvärdig skyddsnivå i alla medlemsstater, så att staterna inte ska kunna hindra det fria flödet mellan dem av personuppgifter under hänvisning till enskilda personers fri- och rättigheter.

Dataskyddsdirektivet är direkt bindande för medlemsstaterna och måste införlivas i den nationella lagstiftningen. I Sverige införlivades direktivet i den nationella lagstiftningen genom personuppgiftslagen. Om inhemsk lagstiftning strider mot direktivet har direktivet företräde.

En översiktlig beskrivning av direktivets innehåll finns i Studie-
stödsdatautredningens betänkande (SOU 2007:64 s. 52–55). Här ska
endast de artiklar som är relevanta i denna utredning beröras.

Samtycke som grund för behandling av personuppgifter

I artikel 2.h) definieras den registrerades samtycke som varje slag av frivillig, särskild och informerad viljeyttring genom vilken den registrerade godtar behandling av personuppgifter om honom. Behandling av personuppgifter som rör hälsa och sexualliv m.fl. ska vara förbjudet om inte den registrerade lämnat sitt uttryckliga samtycke.

Principer som gör att uppgiftsbehandling kan tillåtas

I artikel 7 anges som grund för att behandla personuppgifter att den registrerade otvetydigt lämnas sitt samtycke. Om samtycke inte lämnats kan behandling ske om behandlingen är nödvändig för olika situationer angivna i artikeln b) – e). Vidare kan behandlingen vara tillåten utan giltigt samtycke om behandlingen är nödvändig för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse eller som är ett led i myndighetsutövning som utförs av den registeransvarige eller tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut (artikel 7 c). Slutligen får behandling ske utan giltigt samtycke om den är nödvändig för ändamål som rör berättigade intressen hos den registeransvarige eller hos den eller de tredje män till vilka uppgifterna har lämnats ut, utom när sådana intressen uppvägs av den registrerades intressen eller dennes grundläggande fri- och rättigheter.

Medlemsstaterna ska förbjuda behandling av personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa och sexualliv (artikel 8.1). Under förutsättning av lämpliga skyddsåtgärder och av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse får medlemsstaterna dock besluta om undantag från förbudet (artikel 8.4), vilka undantag ska anmälas till kommissionen (artikel 8.6).

Behandling av uppgifter om lagöverträdelse, brottmålsdomar eller säkerhetsåtgärder får utföras endast under kontroll av en myndighet eller – om lämpliga skyddsåtgärder finns i nationell lag – med förbehåll för de ändringar som medlemsstaterna kan tillåta med stöd av nationella bestämmelser som innehåller lämpliga och specifika

skyddsåtgärder (artikel 8.5). Det är alltså tillåtet för Sverige att besluta att enskilda får behandla sådana personuppgifter om lagöverträdelser, om det finns lämpliga och specifika skyddsåtgärder. Sådana beslut ska också anmälas till kommissionen (artikel 8.6).

Överföring av personuppgifter till tredje land

Överföring till tredje land får ske endast om landet säkerställer en adekvat skyddsnivå. Bedömningen av skyddsnivån ska ske på grundval av alla de förhållanden som har samband med överföringen, varvid särskilt ska beaktas uppgiftens art, den eller de avsedda behandlingarnas ändamål och varaktighet, ursprungslandet och det slutliga bestämmelselandet, de allmänna respektive särskilda rättsregler som gäller i ifrågavarande tredje land. (Artikel 25).

Kommissionen kan konstatera att ett tredje land genom sin interna lagstiftning eller på grund av de internationella förpliktelser som åligger landet har en skyddsnivå som är adekvat i den mening som angivits ovan.

Undantag från förbudet mot överföring av personuppgifter till tredje land som inte har adekvat skyddsnivå finns i artikel 26. Oavsett om något av undantagen är tillämpliga får en medlemsstat tillåta överföring av personuppgifter till ett tredje land som inte har en adekvat skyddsnivå om den registeransvarige ställer tillräckliga garantier för att privatliv och enskilda personers grundläggande fri- och rättigheter skyddas samt för utövningen av motsvarande rättigheter. Sådana garantier kan framgå av lämpliga avtalsklausuler. Om en medlemsstat tillåter sådan överföring ska EU-kommissionen och övriga medlemsstater underrättas.

Överföring får också ske om överföringen är nödvändig eller bindande enligt författning av skäl som rör viktiga allmänna intressen (artikel 26.1 d). Det är alltså möjligt för Sverige att tillåta nödvändig överföring som sker av skäl som rör viktiga allmänna intressen.

Gallring

Personuppgifter ska enligt artikel 6 e) i dataskyddsdirektivet förvaras på ett sätt som förhindrar identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändig för de ändamål de samlades in eller för vilka de senare behandlades.

Arbetsgruppen för skydd av enskilda med avseende på behandling av personuppgifter

Enligt artikel 29 i dataskyddsdirektivet inrättades en arbetsgrupp för skydd av enskilda med avseende på behandling av personuppgifter. Arbetsgruppen kallas i fortsättningen Artikel 29-gruppen. Arbetsgruppen ska vara rådgivande och oberoende. Den ska vara sammansatt av en företrädare för den eller de tillsynsmyndigheter som utsetts av varje medlemsstat, av en företrädare för den eller de myndigheter som har inrättats för gemenskapens institutioner och organ samt av en företrädare för kommissionen.

10.4 EU-kommissionens syn på WADA:s standard

10.4.1 Behandlingen av WADA:s standard

WADA:s standard för skydd av den personliga integriteten och för personuppgifter har varit föremål för diskussioner mellan WADA och EU i olika omgångar, då standarden i vissa avseenden ansetts strida mot EG-direktivet om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (95/46/EG, dataskyddsdirektivet). Senare i detta avsnitt redovisas de kvarstående punkter där standarden inte ansetts överensstämma med direktivet. Artikel 29-gruppen har haft kritiska synpunkter på utformningen av standarden. I dessa frågor har också Övervakningsgruppen för Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten och Europarådets ad hoc kommitté för WADA-frågor (Committee Ad Hoc Agency Mondial Anti-Dopage, CAHAMA) varit aktiva för att påverka WADA till en utformning av standarden som inte strider mot EG-direktivet. Efter bl.a. yttrande av Artikel 29-gruppen den 9 april 2009 (WP 162) ändrades därefter den ursprungliga standarden av WADA genom ett beslut den 9 maj 2009, med ikraftträdande den 1 juni samma år. Standardens namn i den nya versionen är International Standard for Protection of Privacy and personal information (ISPPPI).

En av EU-kommissionen tillsatt arbetsgrupp mot dopning behandlade därefter bl.a. den nya standarden vid ett möte den 25 juni 2009.

Vid detta möte i EU:s arbetsgrupp mot dopning summerade företrädaren för CAHAMA de frågeställningar som kvarstod efter ändringen av standarden till följd av Artikel 29-gruppens synpunkter

i ovannämnda yttrande (WP 162). I summeringen instämde företrädare för EU-kommissionen.

Vid mötet beslutades också om en expertgrupp med CAHAMA som huvudman vid namn CAHAMA Expert Group on Data Protection. I expertgruppen ingår, förutom ordföranden i CAHAMA, tre personer från Europarådet, två från EU-kommissionen, samt representanter från WADA och Europas företrädare i WADA:s exekutivkommitté. Expertgruppens uppgift är att arbeta vidare med de utestående frågorna. Vid den av EU-kommissionen tillsatta arbetsgruppens möte den 14 januari 2010 rapporterades från expertgruppens senaste möte dagen innan. Det konstaterades att en av svårigheterna med att lösa de utestående frågeställningarna var att medlemsstaterna inte var överens om tolkningen av EG-direktivet, vilket medförde att alla frågor inte kunde lösas genom expertgruppens arbete. Frågan om samtycke var en sådan fråga, som måste lösas inom varje land för sig. Artikel 29-gruppens uppfattning i denna fråga var att samtycket inte på något sätt ges frivilligt eftersom deltagare som vägrar att iaktta skyldigheterna riskerar sanktioner och följder.

Vid ett möte med EU-kommissionens arbetsgrupp om antidopning den 27 maj 2010 lämnades en rapport från expertgruppen med CAHAMA som huvudman och på nytt diskuterades de kvarstående frågeställningarna, som definierades som

1. Vistelserapportering och proportionalitet.
2. Offentliggörande.
3. Överföring av data från EU till Kanada och från Kanada till antidopningsorganisationer i länder utanför EU och det europeiska ekonomiska samarbetsområdet.
4. Gallringsfrister.

Vid mötet lämnades en tidplan när de utestående frågeställningarna kunde tänkas vara lösta, nämligen beträffande gallringsfristerna första halvan av 2010, vistelserapportering m.m. andra halvan samma år, transferering av uppgifter första halvan av 2011 och slutligen publicering av bestraffningar andra halvan av 2011. Av de utestående frågorna är det endast bestämmelserna om publicering som är reglerad i Världsantidopningskoden, varför en ändring i detta avseende inte kan göras förrän vid nästa översyn av koden, vilken beräknas ske 2013.

Artikel 29-gruppen har ansett att artikel 7 e i dataskyddsdirektivet (om en arbetsuppgift av allmänt intresse) kan ge en rättslig grund

för behandling av uppgifter, förutsatt att antidopningsorganisationerna har offentlig status och ett klart definierat nationellt offentligt uppdrag som enligt nationell lagstiftning ger dem tillstånd att behandla de uppgifter som är nödvändiga för att fullgöra detta uppdrag, med iakttagande av bestämmelserna i direktivet såsom det införlivats i nationell lagstiftning. I fråga om behandling av känsliga personuppgifter respektive personuppgifter om lagöverträdelser har gruppen hänvisat till nationella undantag enligt artikel 8.4 och 8.5. Gruppen har ansett att det vore mycket svårt att tillämpa undantaget i artikel 26.1 d för överföring av uppgifter av skäl som rör viktiga allmänna intressen.

10.4.2 De utestående frågorna

Vistelserapportering och proportionalitet

Frågan om omfattningen av vistelserapportering har diskuterats. Artikel 29-gruppen ansåg i sitt yttrande den 9 april 2009 (WP 162) att kravet på vistelserapportering inte var rimligt. Framför allt gällde gruppens synpunkter andra idrottsutövare än de på elitnivå. Kontrollpoolerna borde därför fastställas efter en riskanalys avseende bl.a. vilken idrott idrottsutövaren tävlar i och om bruk av dopningssubstanser kan vara ett medel att förbättra prestationsförmågan.

WADA informerade vid mötet i maj 2010 om att de utfärdat riktlinjer för hur kontrollpooler skulle kunna konstrueras. Riktlinjerna är inte bindande och varje antidopningsorganisation kan bestämma sina egna kriterier för kontrollpool/pooler.

Offentliggörande

Artikel 29-gruppen uttalade som rimligt att det offentliggörande av beslut om avstängningar för förseelser mot dopningsreglerna som föreskrivs i ISPPPI och som beskrivits under punkten 10.2.3 inkräktar på rätten till respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter. För att ett sådant intrång ska vara befogat måste det vara nödvändigt för att uppnå ett specifikt, legitimt syfte. De av WADA angivna syftena att hindra idrottsutövare från att ta på sig en annan roll inom idrotten eller att delta i annan idrott samt att publiceringen skulle ha en avskräckande effekt för en idrottsutövare eller andra idrottsutövare från att dopa sig avfärdas av Artikel 29-gruppen med att syftena kan nås på ett mindre inkräktande sätt. Inte heller står

effekterna av åtgärden i proportion till dessa syften enligt Artikel 29-gruppen.

Överföring av data från EU till Kanada och från Kanada till antidopningsorganisationer i länder utanför EU och det europeiska ekonomiska samarbetsområdet

En fråga som också tidigare diskuterats och inte är löst är om Kanada har en sådan adekvat nivå för skyddet av personuppgifter som enligt dataskyddsdirektivet krävs för att det ska vara tillåtet att föra över personuppgifter till WADA:s databas ADAMS i Kanada.

Som framgår under avsnitt 10.3.2 ankommer det på EU-kommissionen att konstatera att ett tredje land har en adekvat skyddsnivå. Det finns inget sådant kommissionsbeslut gällande Kanada som land, endast ett beslut som gäller den kanadensiska lagen om elektroniska handlingar och skydd för personuppgifter (Personal Information Protection and Electronic Documents Act, PIPEDA). Lagen gäller dock bara organisationer i den privata sektorn som samlar in, använder eller lämnar ut personuppgifter i samband med kommersiell verksamhet. WADA:s verksamhet är dock inte kommersiell, varför kommissionsbeslutet inte kan åberopas.

Den kanadensiska datatillsynsmyndigheten har framhållit att WADA:s databehandlingar i Montreal täcks av PIPEDA och av provinsiell lagstiftning (Quebec) med samma nivå av skydd som PIPEDA. Därmed skulle det inte finnas några hinder mot att föra över personuppgifter till WADA:s databas ADAMS enligt den kanadensiska datatillsynsmyndigheten. Vid mötet efterfrågades en officiell bekräftelse att ADAMS omfattas av PIPEDA. En sådan bekräftelse förefaller alltjämt saknas.

Möjligheterna att överföra personuppgifter från ADAMS till andra länder skulle kunna lösas genom avtalsklausuler, där överföring till länder med låg nivå av personskydd vid överföring av personuppgifter kunde begränsas.

Artikel-29 gruppen har uttalat tveksamhet om PIPEDA är tillämplig avseende ADAMS. Vid det tidigare nämnda mötet i EU-kommissionens arbetsgrupp mot dopning i juni 2009 försäkrade företrädare för de kanadensiska datatillsynsmyndigheterna att PIPEDA och motsvarande lagstiftning på provinsiell nivå är tillämpbara och att en adekvat skyddsnivå därmed skulle existera såväl för överföring av personuppgifter till ADAMS som att uppgifter därifrån kunde

hämtas av antidopningsorganisationer utanför Kanada. Något kommissionsbeslut eller annat uttalande finns ännu inte i denna fråga. Viss tveksamhet i bedömningen finns sålunda alltså bland olika datatillsynsmyndigheter i Europa, liksom hos den svenska Datainspektionen.

Från den kanadensiska datatillsynsmyndigheten har Datainspektionen fått ta del av ett brev till ordföranden i Artikel 29-gruppen daterat den 1 maj 2009 med gemensam underskrift av den kanadensiska datakommissionären och ordföranden i den regionala datatillsynsmyndigheten, Commission d'accès à l'information du Québec. Av brevet framgår att de försäkrar att såväl Québecks datalagstiftning som PIPEDA är tillämpliga för ADAMS och att Québecks lag Act Respecting the Protection of Personal Information in the Private Sector är i princip densamma som PIPEDA men att Québecks lagstiftning också omfattar icke-kommersiella organisationer. Av brevet framgår att den kanadensiska lagstiftningen uppges tillförsäkra personuppgifterna en adekvat säkerhetsnivå varför det inte finns några legala hinder som hindrar antidopningsorganisationer i Europa att överföra data till WADA i Kanada.

Då godkännandeförfarandet mellan EU och Kanada tagit lång tid har ett stort antal NADO i Europa tagit initiativet att genom Europarådets kommitté för WADA-frågor (CAHAMA) tillskriva ansvarig EU-kommissionär med en begäran att påskynda arbetet med att godkänna överförandet av personuppgifter från Europa till ADAMS i Kanada.

Gallring

En fråga som redan nu är under behandling är frågan om gallringsfrister. Som framhållits tidigare finns ett förslag från WADA med olika gallringsfrister för olika typer av uppgifter. Förslaget har varit ute på remiss och ett beslut förväntas i maj 2011. Detta beskrivs i avsnitt 10.2.3.

10.5 Personuppgiftslagen

Personuppgiftslagen gäller för sådan behandling av personuppgifter som är helt eller delvis automatiserad. Lagen gäller även för annan behandling av personuppgifter om uppgifterna ingår i eller är avsedda

att ingå i ett register (5 §). För att ett sådant manuellt register ska omfattas av personuppgiftslagen förutsätts dock att uppgifterna är strukturerade på sådant sätt att de är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier. Behandling av personuppgifter som inte ingår i eller är avsedda att ingå en samling av personuppgifter, som har strukturerats för att underlätta sökning efter eller sammanställning av personuppgifter är undantagna vissa bestämmelser i lagen. Sådan behandling får dock inte utföras om den innebär kränkning av den registrerades personliga integritet (5 a §). Om det i annan lag eller i en förordning finns bestämmelser som avviker från bestämmelserna i personuppgiftslagen ska de bestämmelserna gälla (2 §). De flesta av lagens bestämmelser är undantagna vid behandling av personuppgifter för journalistiska ändamål (7 § andra stycket). Bestämmelserna i personuppgiftslagen ska inte heller tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot bestämmelserna om tryck- och yttrandefrihet i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.

I personuppgiftslagen åläggs den personuppgiftsansvarige att upprätthålla vissa grundläggande krav på behandlingen av personuppgifter (9 §). Den personuppgiftsansvarige ska se till att

- a) personuppgifter behandlas bara om det är lagligt,
- b) personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed,
- c) personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål,
- d) personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in,
- e) de personuppgifter som behandlas är adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen,
- f) inte fler personuppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen,
- g) de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella,
- h) alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen, och

- i) personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

Personuppgifter får bevaras för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål under längre tid än som sagts i första stycket i). Personuppgifterna får dock i sådana fall inte bevaras under en längre tid än vad som behövs för det ursprungliga ändamålet men inte längre än som behövs för det historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamålet.

I 10 § personuppgiftslagen anges när behandling av personuppgifter över huvud taget är tillåten. För behandling krävs att den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller att behandlingen ska vara nödvändig för att

- a) ett avtal med den registrerade ska kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt ska kunna vidtas innan ett avtal träffas,
- b) den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig skyldighet,
- c) vitala intressen för den registrerade ska kunna skyddas,
- d) en arbetsuppgift av allmänt intresse ska kunna utföras,
- e) den personuppgiftsansvarige eller en tredje man till vilken personuppgifter lämnas ut ska kunna utföra en arbetsuppgift i samband med myndighetsutövning, eller
- f) ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man till vilken personuppgifterna lämnas ut ska kunna tillgodoses, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Enligt 50 § personuppgiftslagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (dvs. Datainspektionen) meddela närmare föreskrifter om i vilka fall behandling av personuppgifter är tillåten.

Om behandlingen grundar sig enbart på samtycke från den registrerade får någon ytterligare behandling inte ske om den registrerade återkallar sitt samtycke. (12 §)

Det är som huvudregel förbjudet att behandla känsliga personuppgifter (13 §). Dit räknas bl.a. uppgifter som rör hälsa och sexualliv.

Förbudet gäller inte om den registrerade har lämnat ett uttryckligt samtycke till behandlingen. (15 §). Det gäller heller inte om det är fråga om en nödvändig behandling av känsliga personuppgifter inom arbetsrätten, för att skydda vitala intressen eller för att kunna fastställa, göra gällande eller försvara rättsliga anspråk (16 §). Ideella organisationer med politiskt, filosofiskt, religiöst eller fackligt syfte får inom sin verksamhet behandla känsliga personuppgifter om organisationens medlemmar (17 §). Även för hälso- och sjukvårdsändamål får känsliga personuppgifter behandlas (19 §). Under vissa omständigheter får känsliga personuppgifter behandlas också för forsknings- och statistikändamål (19 §). Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, medge ytterligare undantag från förbudet att behandla känsliga uppgifter (20 §).

Det är enligt personuppgiftslagen förbjudet för andra än myndigheter att behandla personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller andra administrativa frihetsberövanden (21 §). Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får dock besluta om undantag från förbudet.

Personnummer får behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke till det eller om det är klart motiverat av ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering, eller något annat beaktansvärt skäl (22 §).

Av 23–27 §§ personuppgiftslagen framgår vilken information som ska lämnas till den registrerade och när sådan information ska lämnas. Personuppgifter som är felaktiga eller ofullständiga eller som annars inte har behandlats i enlighet med personuppgiftslagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen ska på begäran av den registrerade rättas, blockeras eller utplånas (28 §).

Enligt 33 § personuppgiftslagen är det förbjudet att föra över personuppgifter som är under behandling till tredje land om landet inte har en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna. Det är också förbjudet att föra över sådana uppgifter för behandling i tredje land. Frågan om ett land har en adekvat skyddsnivå ska bedömas med hänsyn till samtliga omständigheter som har samband med överföringen. Särskild vikt ska läggas vid uppgifternas art, ändamålet med behandlingen, hur länge behandlingen ska pågå, ursprungslandet, det slutliga bestämmandelandet och de regler som finns för behandling i det tredje landet. I lagen finns vissa undantag från förbudet, bl.a. om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller

om överföringen är nödvändigt för att ett avtal mellan den personuppgiftsansvarige och tredje man som är i den registrerades intresse ska kunna ingås eller fullgöras (34 §).

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från förbudet i 33 § för överföring av personuppgifter till vissa stater. Regeringen får också meddela föreskrifter om att överföring av personuppgifter till tredje land är tillåten, om överföringen regleras av ett avtal som ger tillräckliga garantier till skydd för de registrerades rättigheter. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får vidare meddela föreskrifter om undantag från förbudet om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse eller om det finns tillräckliga garantier till skydd för de registrerades rättigheter. Slutligen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta om undantag från förbudet i vissa enskilda fall.

10.6 Behandlingen av personuppgifter i antidopningsverksamheten inom idrotten

10.6.1 Utgångspunkter

Den nationella antidopningsorganisationens roll

Avsikten är att NADO:n ska ta över verksamheten med att genomföra dopningskontroller inom idrottsrörelsen och därvid såsom personuppgiftsansvarig behandla personuppgifter. För detta behöver NADO:n få uppgift från idrottsföreningarna om en person är medlem eller inte och personuppgifter om elitidrottare för att kunna besluta om kontrollpooler. Avsikten är vidare att idrottsrörelsen själv ska som hittills sköta sanktionerna, inklusive publiceringen av de personer som fått en sanktion. För att detta ska kunna ske behöver NADO:n kunna till behöriga organ inom idrottsrörelsen lämna ut personuppgifter om misstänkta förseelser mot idrottens antidopningsregler.

Behandlingen måste kunna omfatta känsliga personuppgifter om bl.a. hälsa. Den måste vidare kunna omfatta personuppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, eftersom ett provsvar som visar förekomst av olagligt dopningsmedel tillsammans med avsaknaden av styrkt medicinskt behov får anses utgöra en personuppgift om en sådan lagöverträdelse, i vart fall när uppsåtligt bruk i Sverige erkänts. Avsikten är att personuppgifter ska kunna föras över till databasen

i Kanada, och det kan för närvarande inte anses utrett att den överföringen omfattas av något beslut av EU-kommissionen som gör att överföringen ska tillåtas. Personnummer måste kunna användas, eftersom det är viktigt med en säker identifiering vid dopningskontroller, analys av prover och bedömning av provsvar.

För att kunna klara sina arbetsuppgifter behöver NADO:n i stor utsträckning kunna behandla personuppgifter i en eller flera databaser. Därmed kan NADO:n inte förlita sig på undantaget för behandling av personuppgifter i ostrukturerat material (5 a §).

Vikten av att behandlingen kan ske

Avsikten är att inte fler personuppgifter ska behandlas än vad som krävs enligt det internationella regelverket mot dopning, som genomförts genom Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter. Avsikten är också att personuppgifterna bara ska behandlas på det sätt som krävs enligt regelverket. Regelverket är alltså av internationell karaktär och tillämpas i många stater. Att regelverket följs är en förutsättning för att svenska idrottsutövare ska kunna tävla utomlands och för att svenska idrottare ska kunna tävla mot idrottare från andra länder vid internationella tävlingar som hålls i Sverige. Att så kan fortsätta ske får anses vara ett viktigt allmänt intresse för Sverige. I flera demokratiska länder är det staten själv som sköter idrottsrörelsen eller i vart fall dopningskontrollerandet inom denna, vilket kan anses visa att upprätthållandet av en dopningsfri idrottsverksamhet med internationellt tävlande faktiskt är ett viktigt allmänt intresse.

Samtycke som rättslig grund för behandlingen

Det särskilda samtycke som enligt RF:s föreskrifter lämnas av idrottsutövare eller annan (tränare, ledare m.fl.) vars personuppgifter behandlas enligt antidopningsreglerna omfattar varje typ av behandling och är – eftersom det är skriftligt – både otvetydigt och uttryckligt.

Därmed återstår frågan om samtycket är frivilligt. Artikel 29-gruppen anser inte att det är fråga om ett frivilligt samtycke eftersom deltagare som vägrar att iaktta skyldigheterna (t.ex. att vistelse-rapportera) riskerar sanktioner och följder (WP 162, s. 11). Som Artikel 29-gruppen uttrycker det kan idrottsutövare straffas om de inte lämnar de uppgifter som begärs och kan efter upprepning för-

hindras att delta i organiserad idrott. Samma påföljd skulle förmodligen bli resultatet om någon idrottsutövare återkallar sitt samtycke till behandlingen av alla adekvata personuppgifter eller sådana som är nödvändiga för kontrollplanering respektive anmälan av en möjlig förseelse mot IDR. Enligt 12 § personuppgiftslagen ska den registrerade ha en sådan möjlighet att återkalla sitt samtycke. Ytterligare personuppgifter får efter återkallandet inte behandlas om rätten till behandlingen grundar sig enbart på samtycke. Något alternativ till tävlingsidrottande utanför RF finns inte i många idrotter. Samtycket anses därmed inte som frivilligt av Artikel 29-gruppen.

Frågan om frivillighet tolkas olika i olika EU-länder, vilket är orsaken till att frågeställningen överlämnats till det enskilda landets datasäkerhetsmyndighet att avgöra.

Enligt förarbetena till personuppgiftslagen ska den enskilde i praktiken ha ett fritt val att avgöra om hans eller hennes uppgifter ska få behandlas (SOU 1997:39 s. 342). När det, såsom mellan en arbetsgivare och dennes arbetstagare, finns ett beroende- eller subordinationsförhållande har Datainspektionen ansett att beviset på att ett samtycke är frivilligt är att det kan tas tillbaka utan att det innebär några nackdelar för den berörde (Datainspektionens informationsskrift om personuppgifter i arbetslivet s. 15). När det gäller samtycke till behandling av biometriska personuppgifter, såsom fingeravtryck, för identifiering har Datainspektionen ansett att det för frivillighet krävs att den enskilde erbjuder ett alternativ till behandling av sådana personuppgifter.

Frågan om samtycke till behandling av personuppgifter inom idrottens antidopningsverksamhet har inte prövats av Datainspektionen eller domstol. Det kan mot bakgrund av det redovisade inte anses klarlagt att ett frivilligt samtycke är möjligt inom denna verksamhet. Utredningen anser därför att man i fråga om NADO:ns verksamhet av försiktighetsskäl tills vidare bör utgå från att samtycke inte kan användas som rättslig grund för behandlingen av personuppgifter. Dessutom är enskildas behandling av personuppgifter om lagöverträdelser inte tillåten ens med stöd av ett giltigt samtycke.

Så lite lagstiftning som möjligt

Som nämnts finns det vissa oklarheter om det internationella regelverket som för närvarande är föremål för en internationell diskussion. Dessa oklarheter kan av naturliga skäl inte klaras av på nationell

nivå utan en lösning förutsätter internationellt samarbete. Med hänsyn till den stora betydelse ett internationellt dopningsfritt idrottstävlande har får det förutsättas att även de kvarstående oklarheterna reds ut inom kort. I det läget anser utredningen att det är bäst att nu inte införa mer lagstiftning i Sverige om behandlingen av personuppgifter för antidopningsverksamhet inom idrottsrörelsen än vad som är absolut nödvändigt. Om det föranleds av den internationella diskussionen eller ändringar i det internationella regelverket, får den svenska författningsregleringen justeras.

Sanktionsförfarandet klarar sig utan ny lagstiftning

Som nämnts är avsikten att idrottsrörelsen ska som hittills själv sköta sanktionsförfarandet. Det är utredningens bedömning att denna ärendehandläggning kan ske på ett sådant sätt att undantaget för behandling av personuppgifter i ostrukturerat material (5 a § personuppgiftslagen) är tillämpligt och behandlingen inte innebär en kränkning av den registrerades personliga integritet. Därmed omfattas inte behandlingen av restriktionerna i personuppgiftslagen i fråga om känsliga personuppgifter, personuppgifter om lagöverträdelser, personnummer eller överföring av personuppgifter till tredje land.

Publiceringen på Internet av de straffade kan ske med grundlagsskydd, vilket medför att personuppgiftslagen inte hindrar publiceringen (jämför 7 § första stycket personuppgiftslagen). Om inte annat kan sådant grundlagsskydd fås genom att skaffa ett sådant utgivningsbevis som avses i 1 kap. 9 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

10.6.2 Behövs författningsreglering?

Bedömning: Det är nödvändigt eller i vart fall lämpligt att genom förordning göra undantag från förbuden i personuppgiftslagen (1998:204) mot behandling av känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelser samt mot överföring av personuppgifter till tredje land.

Förslag: Trots dessa förbud får personuppgifter behandlas när det är nödvändigt för att den som enligt avtal med Sveriges Riksidrottsförbund ska enligt avtalet kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter.

Behandlingen får dock bara avse uppgifter om den som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente.

Viktigt allmänt intresse

I enlighet med vad som sagts inledningsvis får behandlingen av personuppgifter för antidopningsverksamheten inom idrottsrörelsen enligt det internationellt grundade regelverket anses ske för ett viktigt allmänt intresse. Skälen till att bekämpa användandet av förbjudna substanser och metoder anges i Världsantidopningsprogrammet vara att skydda idrottsutövarens grundläggande rätt att delta i en dopningsfri idrott och på så sätt främja en god hälsa, rättvisa och jämlikhet. Samma motiv finns för RF:s antidopningsverksamhet. Målet med idrottsrörelsens antidopningsarbete är att tillförsäkra alla idrottsutövare deras självklara rätt att delta och tävla i en idrott fri från dopning. Det finns också ett intresse av att idrotten är fri från dopning, eftersom idrottsutövare, främst elitidrottsutövare, tjänar som förebilder för unga.

Personuppgifter i allmänhet

När NADO:n på grund av avtal med Riksidrottsförbundet utför antidopningsverksamheten enligt Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter får den alltså anses utföra en arbetsuppgift som är av allmänt intresse. Behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att arbetsuppgiften ska kunna fullgöras. NADO:ns behandling av personuppgifter kan därmed stödjas på 10 § d personuppgiftslagen. Även en idrottsförenings utlämnande till NADO:n av en uppgift om att någon är medlem i föreningen kan stödjas på den bestämmelsen, eftersom utlämnandet är nödvändigt för att NADO:n ska kunna fullgöra en arbetsuppgift av allmänt intresse. Utlämnandet för det ändamålet kan inte anses oförenligt med det ändamål för vilket föreningen för sitt medlemsregister (jämför 9 § första stycket d personuppgiftslagen).

Känsliga personuppgifter

För NADO:ns behandling av känsliga personuppgifter finns det – bortsett från ett frivilligt samtycke om ett sådant kan lämnas – inte någon särskild rättslig grund enligt 15–19 §§ personuppgiftslagen, eller enligt annan lagstiftning, som kan användas. En uppgift om att någon är en tävlande medlem i en handikappidrottsförening, där en förutsättning för tävlandet är att man har en funktionsnedsättning, torde utgöra en känslig personuppgift som rör hälsa. För handikappidrottsföreningens utlämnande till NADO:n för dopningskontrolländamål av en uppgift om att någon är medlem finns det – bortsett från ett frivilligt samtycke om ett sådant kan lämnas – inte någon särskild rättslig grund enligt 15–19 §§ personuppgiftslagen som kan användas generellt. För dessa fall bör det införas ett undantag från förbudet i 13 § personuppgiftslagen att behandla känsliga personuppgifter. Regeringen har genom 20 § personuppgiftslagen bemyndigats att meddela föreskrifter om sådana undantag, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse. Som redan konstaterats behövs undantaget för ett sådant intresse. Enligt dataskyddsdirektivet krävs det för ett undantag ”lämpliga skyddsåtgärder” (artikel 8.4). De detaljerade bestämmelser som finns om antidopningsverksamheten och behandlingen av personuppgifter i Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter får anses utgöra sådana åtgärder. Undantaget bör därför begränsas till den situationen att behandlingen är nödvändig för att kunna utföra arbetsuppgifter enligt reglementet med tillhörande föreskrifter. Behandlingen behöver vidare bara omfatta uppgifter om personer som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente.

Personuppgifter om lagöverträdelse

NADO:n kommer inte att vara någon myndighet och omfattas därmed av förbudet i 21 § personuppgiftslagen mot att behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott. De undantag från förbudet som redan har beslutats kan inte användas för NADO:ns behandling av personuppgifter. Det bör alltså införas ett nytt undantag. Regeringen har genom 21 § tredje stycket personuppgiftslagen bemyndigats att meddela föreskrifter om sådana undantag. Enligt dataskyddsdirektivet krävs det för ett undantag

”lämpliga och specifika skyddsåtgärder”. På motsvarande sätt som i fråga om känsliga personuppgifter bör undantaget därför begränsas till den situationen att behandlingen är nödvändig för att kunna utföra arbetsuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter och till uppgifter om personer som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa reglementet.

Personnummer

Med hänsyn till vikten av en säker identifiering när det handlar om dopningskontroller får det anses klart motiverat att NADO:n behandlar personnummer och samordningsnummer. Behandlingen av sådana nummer är därmed tillåten enligt 22 § personuppgiftslagen.

Överföringen av personuppgifter till Kanada

I personuppgiftslagen har inte tagits med det undantag från förbudet mot överföring av personuppgifter till tredje land som finns i dataskyddsdirektivet för det fall att ”överföringen är nödvändig eller bindande enligt författning av skäl som rör viktiga allmänna intressen” (se SOU 1997:39 s. 415). Datalagskommittén ansåg att avsikten verkade vara att medlemsstaterna ska kunna i sin lagstiftning ta in ytterligare undantag när det är nödvändigt med hänsyn till viktiga allmänna intressen. Genom 35 § andra och tredje styckena personuppgiftslagen har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigats att meddela föreskrifter och beslut i enskilda fall om undantag, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse. Regeringen har dock inte till Datainspektionen eller annan myndighet delegerat den möjligheten att medge undantag.

Artikel 29-gruppen har om användningen av det undantaget för överföringen till databasen i Kanada sagt följande (WP 162 s. 14 f.):

”Det vore mycket svårt att tillämpa undantaget i artikel 26.1 d för överföring av uppgifter av ”skäl som rör viktiga allmänna intressen”. Det skulle inte vara tillräckligt att bara hänvisa till allmänna intressen; det måste röra sig om viktiga allmänna intressen. Dessa viktiga allmänna intressen bör identifieras som sådana i den nationella lagstiftning som gäller registeransvariga som är etablerade i EU.”

Artikel 29-gruppen verkar alltså förorda särskild nationell lagstiftning om undantaget.

Avsikten från WADA:s sida är att samtliga uppgifter ska överföras till ADAMS på elektronisk väg för att behandlas där och för att bli tillgängliga för andra antidopningsorganisationer som har behov av personuppgifter för sin antidopningsverksamhet och som har rätt att få tillgång till sådana personuppgifter enligt Världsantidopningskoden. Överföring till ADAMS är ett krav enligt den reviderade Världsantidopningskoden.

I linje med vad som sagts tidigare får det anses att det är ett viktigt allmänt intresse för Sverige som nation att internationella regler mot dopning inom idrotten kan följas, att svenskar kan delta i internationella idrottstävlingar och att svenska idrottsutövare inte ska kunna undgå eller försvåra dopningskontroller genom att fly utomlands. För att uppnå detta är det nödvändigt att i enlighet med kraven i den reviderade Världsantidopningskoden föra över personuppgifterna till databasen i Kanada.

Det finns enligt utredningens bedömning möjlighet att genom förordning meddela ett undantag med hänvisning till viktiga allmänna intressen, och utredningen lämnar ett sådant författningsförslag.

Det är emellertid möjligt att det kan visa sig att behandlingen av personuppgifterna i databasen i Kanada redan omfattas av det undantag i fråga om Kanada som kommissionen har beslutat om och som genomförts i Sverige genom 13 § personuppgiftsförordningen och bilaga 1 till den förordningen. I sådant fall behövs inte den författningsreglering som utredningen föreslår.

Övriga bestämmelser i personuppgiftslagen

Det är utredningens uppfattning att övriga bestämmelser i personuppgiftslagen kan följas vid NADO:ns behandling av personuppgifter.

Slutsats

Det bör alltså införas en förordning med föreskrifter om undantag från förbuden i personuppgiftslagen mot behandling av känsliga personuppgifter (13 §) och uppgifter om lagöverträdelser (21 §) samt mot överföring av personuppgifter till tredje land (33 §). Förord-

ningen kan lämpligen kallas för förordningen om behandling av personuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente och träda i kraft när NADO:n har bildats och träffat avtal med Riksidrottsförbundet.

Förordningen behöver innehålla en bestämmelse om att det trots förbuden i 13, 21 och 33 §§ personuppgiftslagen är tillåtet att behandla personuppgifter avseende den som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente när det är nödvändigt för att den som enligt avtal med Riksidrottsförbundet ska enligt avtalet kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt reglementet med tillhörande föreskrifter. Reglementet och de tillhörande föreskrifterna behöver revideras när NADO:n tar över dopningskontrollerandet. Det får förutsättas att regeringen fortlöpande följer de ändringar som kan göras i dessa regler och bedömer om de även efter en ändring kan tillåtas utgöra grund för undantagen enligt förordningen.

Idrottsorganisationer utanför Riksidrottsförbundet

Även beträffande medlemmar i idrottsorganisationer som står utanför Riksidrottsförbundet men som har åtagit sig att följa Världsanitidopningskoden torde det behövas motsvarande undantag från personuppgiftslagen för en effektiv behandling av personuppgifter i samband med dopningskontroller. Utredningens förslag till undantag beträffande uppgifter om den som åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente grundar sig på en bedömning av just detta nationella regelverk med detaljerade föreskrifter. Idrottsorganisationer som står utanför Riksidrottsförbundet har, såvitt utredningen känner till, ännu inte antagit några motsvarande nationella regler som skulle kunna användas för en bedömning av om undantag från personuppgiftslagen bör medges. Därför har utredningen ansett att det inte i dagsläget är möjligt att göra ett vidare undantag än det som föreslagits. När det väl utarbetats nationella regler för de utanförstående idrottsorganisationerna som motsvarar Idrottens antidopingreglemente, bör det övervägas om den av utredningen föreslagna förordningen bör kompletteras.

En alternativ möjlighet som täcks redan av den av utredningen föreslagna förordningen är att en utanförstående idrottsorganisation – efter överenskommelse med Riksidrottsförbundet – ansluter

sig till Idrottens antidopingreglemente och ser till att medlemmarna genom stadgar eller avtal åtar sig att följa reglementet.

10.7 NADO:ns behandling av personuppgifter om personer vid gym- och träningsanläggningar

Av avsnitt 9.8 redogörs för vilka avtalsföreskrifter som förutsätts finnas i fråga om NADO:ns kontroller av besökare vid gym- och träningsanläggningar. Föreskrifterna i avtalet mellan de som företräder gym- och träningsanläggningar (gymägarna) och de personer som gymägaren har ett avtal om tillträde till anläggningen med (besökare) innebär att varje besökare lämnar ett otvetydigt och uttryckligt samtycke till den behandling av personuppgifter som avses förekomma. I detta fall får samtycket anses frivilligt på det sätt som krävs enligt personuppgiftslagen. Det torde nämligen alltid finnas träningsmöjligheter utanför de anläggningar som kräver samtycke för tillträde. Den enskilde kan alltså fritt välja mellan att träna vid en anläggning som kräver samtycke för tillträde och att träna någon annanstans.

Enskilda får enligt personuppgiftslagen inte behandla personuppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott enbart med stöd av ett samtycke. NADO:n behöver emellertid inte behandla några sådana personuppgifter, dvs. i praktiken själva resultatet av en dopningskontroll, på ett sätt som omfattas av personuppgiftslagen. Det räcker att NADO:n i en databas registrerar att någon inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel. En sådan uppgift kan inte anses avse en lagöverträdelse som innefattar brott, eftersom uppgiften kan grunda sig på annat än en brottslig handling, t.ex. att personen vägrat en dopningskontroll.

Ett sätt att ordna hanteringen av analysresultaten så att personuppgiftslagen inte är tillämplig och så att syftet med hanteringen – att av folkhälsoskäl från gym- och träningsanläggningar utestänga besökare som inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel – kan uppnås som kan vara enligt följande. NADO:n utför en kontroll vid en gym- och träningsanläggning och antecknar identiteten och adressen för den besökare som lämnat ett prov jämte ett unikt löpnummer för provet. Enbart provet märkt med löpnumret sänds sedan till ett laboratorium för analys. NADO:n behåller alltså uppgifter om namn och adress på den som provet tagits från jämte provets löpnummer. Efter analys

lämnar laboratoriet till NADO:n analysresultatet märkt med provets löpnummer i ett förseglat kuvert som också märks på utsidan med provets löpnummer. Med hjälp av löpnumret postar NADO:n det förseglade kuvertet till den som provet togs från, jämte anvisningar om vad den enskilde enligt sitt avtal med gymägaren har att göra om han eller hon vill få fortsatt tillträde till gym- och träningsanläggningar. Den enskilde postar analysresultatet till NADO:n jämte eventuell medicinsk utredning som styrker behovet av att använda sådana substanser som analysresultatet utvisar. I avtalet mellan varje besökare och gymägaren regleras inom vilken tid från provtagningstillfället besökaren ska styrka frihet från olagligt bruk av dopningsmedel. NADO:n bedömer om frihet från olagligt bruk av dopningsmedel har styrkts genom inkomna handlingar. NADO:n registrerar inte på dator analysresultatet eller den medicinska utredningen. Om friheten från olagligt bruk av dopningsmedel har styrkts, raderar NADO:n genast uppgifterna om identiteten på den kontrollerade. Har friheten från olagligt bruk av dopningsmedel inte styrkts genom inkomna handlingar eller kommer det inte in några handlingar inom avtalad tid, antecknar NADO:n att besökaren inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel och underrättar ägaren av den anläggning där provet togs.

Man kan också tänka sig andra sätt att ordna hanteringen på så att någon av personuppgiftslagen omfattad behandling av personuppgifter om lagöverträdelse inte sker, men där laboratoriet redovisar analysresultaten öppet för NADO:n. Vilken hantering som slutligen väljs bör vara upp till NADO:n att avgöra. För utredningens del är det tillräckligt att kunna konstatera att det finns möjligheter att ordna hanteringen så att förbudet mot att behandla personuppgifter om lagöverträdelse i personuppgiftslagen inte innebär något hinder.

Avsikten är att gymägare som NADO:n har avtal med ska kunna lämna NADO:n uppgift om personnummer på personer som gymägaren har eller avser att träffa avtal om tillträde till anläggningen med och få besked om det beträffande någon sådan person finns hos NADO:n en anteckning om att personen inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel. Det förutsätts därvid att gymägaren inhämtar samtycke till detta även från den som ännu inte träffat avtal med gymägaren.

Den behandling av personuppgifter som behöver ske hos NADO:n i fråga om besökare på gym- och träningsanläggningar kan alltså ske med stöd av samtycke. I de fall då behandling av personuppgifter bara är tillåten när den registrerade har lämnat sitt sam-

tycke har den registrerade rätt att när som helst återkalla ett lämnat samtycke (12 § personuppgiftslagen). Ytterligare personuppgifter om den registrerade får därefter inte behandlas. Behandlingen av redan insamlade uppgifter får dock trots återkallelsen fortsätta i enlighet med det ursprungligen lämnade samtycket (prop. 1997/98:44 s. 123). En anteckning om att personen inte på begäran av NADO:n har styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel kan alltså stå kvar trots att samtycket återkallas.

Utredningen har utgått från att det är respektive gymägare som inhämtar samtycke från besökarna och är personuppgiftsansvarig även för den behandling av personuppgifter som NADO:n utför avseende besökarna på gymägarens anläggningar. NADO:n behandlar därmed personuppgifter för gymägarnas räkning såsom ett personuppgiftsbiträde till dessa. I de skriftliga avtalen mellan NADO:n och gymägarna får det tas in det som krävs enligt 30 § andra stycket personuppgiftslagen och övriga anvisningar från gymägaren om ändamålen med och medlen för behandlingen.

Utredningens slutsats är att det inte krävs någon lagstiftning för den behandling av personuppgifter som behöver utföras hos NADO:n avseende besökare på gym- och idrottsanläggningar.

Om NADO:n skulle biträda med dopningskontroller på den som ansökt om anställning med placering på en gym- och träningsanläggning eller som redan arbetar där, kan den hantering av personuppgifter som kan krävas i dessa förmodligen ganska få fall ske manuellt på papper på ett sådant sätt att personuppgiftslagen inte blir tillämplig. Avsikten är att NADO:n inte ska anteckna något om styrkt frihet från olagligt bruk av dopningsmedel beträffande anställda och arbetssökande.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att det är nödvändigt eller i vart fall lämpligt att genom förordning göra undantag från förbuden i personuppgiftslagen (1998:204) mot behandling av känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse samt mot överföring av personuppgifter till tredje land.

Utredningen föreslår därför att trots dessa förbud får personuppgifter behandlas när det är nödvändigt för att den som enligt avtal med Sveriges Riksidrottsförbund ska enligt avtalet kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt Idrottens antidopingreglemente med tillhörande föreskrifter. Behandlingen får dock bara avse uppgifter om den som genom medlemskap i idrottsförening eller avtal med sådan förening eller idrottsförbund åtagit sig att följa Idrottens antidopingreglemente.

11 Antidopningsorganisationen i samverkan med polis och tull

11.1 Bakgrund

Av artikel 22.2 i Världsantidopningskoden framgår att varje stat ska uppmuntra sina myndigheter och organisationer att med sin nationella antidopningsorganisation dela information som kan vara till nytta i kampen mot dopning. Det krävs dock att informationsöverföringen inte strider mot lag.

Även om stater ur konstitutionell synpunkt är förhindrade att underteckna koden har de genom att ratificera Unescokonventionen mot dopning inom idrotten accepterat koden.

I artikel 5 i Unescokonventionen stadgas en skyldighet för anslutna stater att genom t.ex. lagstiftning, administrativa åtgärder, och policy bekämpa bruket av dopningsmedel.

På internationell nivå har Världsantidopningsorganisationen (World Anti-Doping Agency, WADA) tecknat samarbetsavtal med International Criminal Police Organization (INTERPOL). Syftet med avtalet är att underlätta utbyte av information och kunskap på antidopningsområdet.

Enligt direktiven ska utredaren analysera förutsättningarna för samverkan och informationsutbyte mellan den nationella antidopningsorganisationen, Tullverket och polisen samt lämna förslag på lagstiftning eller insatser som behövs för ett effektivt och rättsäkert antidopningsarbete.

11.2 Olika regelverk

För att bedöma förutsättningarna för samverkan och utbyte av information mellan berörda aktörer kan det vara av intresse att granska de regelsystem som gäller inom idrotten och i samhället i övrigt.

11.2.1 Idrottens regelverk

För idrotten gäller som tidigare nämnts Sveriges Riksidrottsförbunds (Riksidrottsförbundet, RF) stadgar samt Idrottens Antidopingreglemente.

RF:s stadgar hänvisar beträffande dopningsfrågorna i allt som är väsentligt i detta sammanhang till Idrottens antidopingreglemente, som är upprättat i enlighet med Världsantidopningskoden. Den enda regleringen som finns i RF:s stadgar är en bestämmelse om sekretess. Enligt denna bestämmelse gäller sekretess inom RF:s antidopningsverksamhet för uppgift som avser planering av kontroller och genomförda kontroller samt dopningsärenden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att verksamheten eller den person uppgiften gäller lider men (stark sekretess).

För andra uppgifter inom antidopningsverksamheten gäller sekretess om det kan antas att verksamheten eller den uppgiften rör lider men om uppgiften röjs. Vad som nu sagts utgör inte hinder för Dopingkommissionen att lämna information till berört specialidrottsförbund och internationellt specialidrottsförbund samt WADA. För sådan information gäller motsvarande sekretess (13 kap. 7 § RF:s stadgar).

Sekretessen är som framgår starkare när det gäller information rörande dopningskontroller och dopningsärenden än uppgifter i övrigt.

Bestraffningsbara förseelser enligt 2 § Idrottens antidopingreglemente är

- förekomst av förbudens substans (i blod eller urin); idrottsutövaren har ett strikt ansvar vilket innebär att uppsåt eller vårdslöshet inte behöver styrkas,
- bruk eller försök till bruk av en förbjuden substans eller metod,
- vägran eller underlåtenhet att underkasta sig dopningskontroll,

- underlåtenhet att iaktta föreskrifter för vistelserapportering och att inte befinna sig på plats som uppgivits i rapporteringen (bomkontroll),
- försvårande av dopningskontrollprocessen,
- innehav av förbjudna substanser och metoder,
- olovlig befattning med förbjudna substanser och metoder, och
- medhjälp m.m. vilket omfattar att förse idrottsutövare med förbjuden substans eller anvisa utövaren förbjuden metod, att vara idrottsutövare behjälplig med eller förmå idrottsutövare att begå en förseelse samt att på annat sätt medverka till förseelse mot RF:s regler mot dopning liksom att dölja bruk av dopningspreparat. Också försök till sådana förfaranden omfattas.

Enligt 14 kap. 1 § RF:s stadgar är det inte enbart idrottsutövare, som kan göra sig skyldiga till dopningsförseelser. På den nationella antidopningsorganisationen ligger också att kraftfullt utreda förseelser begångna av tränare, ledare och andra personer eller organisationer som på ett eller annat sätt kan vara inblandade i en dopningsförseelse.

11.2.2 Lagstiftning

I Sverige finns ingen särskild lagstiftning som reglerar användandet av dopningsmedel inom idrotten. Den lagstiftning som finns är generell och gäller hela samhället.

Lagen om förbud mot vissa dopningsmedel

Lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen) trädde ikraft den 1 juli 1992. I förarbetena till lagen (prop. 1990/91:199) konstateras att användandet av dopning, som tidigare främst förekommit bland elitidrottare, spritt sig till idrottsutövare och kroppsbyggare på motionsnivå. Genom en lagändring 1999 är även bruket av dopningsmedel kriminaliserat (prop. 1998/99:3).

Dopningslagen förbjuder införsel till landet, överlåtelse, framställning, förvärv i överlåtelsesyfte, utbudande till försäljning, förvärv i överlåtelsesyfte, innehav och bruk av sådana medel som

omfattas av lagen. Undantaget är sådan hantering för medicinskt eller vetenskapligt ändamål.

De medel som är förbjudna är

- a) syntetiska anabola steroider,
- b) testosteron och dess derivat,
- c) tillväxthormon, och
- d) kemiska substanser som ökar produktion och frigörelse av testosteron och dess derivat eller av tillväxthormon.

Lagen är utformad enligt en generisk princip. Det innebär att lagen saknar en bilagd lista över substanser som är förbjudna. I stället prövas varje enskild substans av domstol. De substanser där domstol har fastställt att de omfattas av lagen samlas, tillsammans med andra medel som bedöms omfattas av lagen, i en informell lista som upprättas av den tidigare under avsnitt 5.2.2 angivna Expertgruppen för dopningslistan.

Straffskalan för ringa brott är böter eller fängelse upp till sex månader och för grovt brott fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Regeringen överlämnade i oktober 2010 propositionen En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning (prop. 2010/11:4) till riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. att straffet för grovt dopningsbrott ska skärpas till högst sex års fängelse.

Annan lagstiftning

En del av de substanser som finns med på idrottens lista över förbjudna substanser och metoder omfattas av narkotikastrafflagen (1968:64) eller lagen (1999:42) om förbud mot hälsofarliga varor samt lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Vissa förehavanden med nämnda substanser och metoder kan alltså bestraffas enligt nämnda lagar. En beskrivning av skillnaderna mellan hur dopningsbegreppet skiljer sig mellan idrotten och samhället i övrigt samt hur lagregleringen omfattar olika dopningssubstanser har presenterats i avsnitt 1.3.

Överlappningar i regelverken

Som framgår av redovisningen av idrottens regelverk och gällande lagstiftning förekommer det överlappningar mellan idrottens regelverk å ena sidan och dopningslagen, narkotikastrafflagen och lagen om hälsofarliga varor på den andra sidan. Överlappningen avser bl.a. idrottsutövares och ledares innehav av förbjudna substanser och olovlig befattning med sådana substanser i anknytning till idrottslig verksamhet.

Även när det gäller bruket av en förbjuden substans finns en överlappning mellan dopningslagen och narkotikastrafflagen respektive idrottens regelverk. Där finns dock den skillnaden att i lagstiftningen förutsätts uppsåt eller grov oaktsamhet medan bestraffning inom idrotten kan ske utan att det krävs vare sig uppsåt eller vårdslöshet hos idrottsutövaren.

Ett exempel som illustrerar problemen med överlappning är när en person som tränar uppehåller sig i en gymanläggning och ska genomgå en dopningskontroll. I de fall när en person som inte är ansluten till någon idrottsförening inom RF visar på ett positivt resultat bedöms saken enligt dopningslagen. Om personen är registrerad medlem i en idrottsförening inom RF gäller i första hand idrottens regelverk och sanktionerna blir enligt det regelverket, även om lagföring enligt dopningslagen också kan bli aktuell.

Ovan redovisade överlappningar har i praktiken inte inneburit några större problem, vare sig för samhällets rättsvårdande myndigheter eller för idrotten. En fördel för båda sidor kunde dock vara om det fanns större möjligheter till samverkan och informationsutbyte.

11.3 Samverkan och informationsutbyte

11.3.1 Behov av samverkan och informationsutbyte

Graferna i avsnitt 5.1 visar att antalet dopningsbeslag ökat väsentligt sedan 2000. Den beslagtagna mängden dopningsmedel varierar dock över åren. Den totala mängden beslagtagna dopningsmedel är beroende av hur stora de enskilda beslagen är. Det är osäkert om ökningen av antalet beslag beror på att förekomsten av dopningsmedel i samhället ökat eller på att polis och tull intensifierat sina insatser på dopningsområdet.

Som redovisats i avsnitt 5.1 finns det inte någon säker uppgift om hur många personer som brukar dopningsmedel. Statens folkhälso-

institut har som redovisats i avsnitt 5.1.2 i en rapport från 2009 konstaterat att minst 10 000 personer har brukat dopningsmedel under det senaste året. Flera oberoende indikatorer visar dock på en ökande användning av dopningsmedel i hela samhället (se avsnitt 1.3) varav tullens och polisens ökande antal beslag är indikatorer som stödjer det antagandet. I avsnitt 5.1.2 redogörs för resultaten från Operation Liquid där ett större antal personer omfattas av misstanke om brott. Utredningsresultatet efter operationen är en tydlig indikator på omfattningen av bruket av dopningsmedel utanför idrotten.

För att minska tillgången på dopningsmedel är det bl.a. av betydelse att de som illegalt importerar och säljer dopningsmedel lagförs. Samverkan och informationsutbyte mellan den fristående nationella antidopningsorganisationen (NADO) och polis och tull bör kunna leda till att ytterligare personer kan bestraffas. Genom sin kontrollverksamhet kan antidopningsverksamheten inom idrotten avslöja bruk av förbjudna medel och utredningar i dopningsärenden kan avslöja andra förfaranden som är straffbara enligt den angivna lagstiftningen. Information om sådana fakta till polisen kan leda till lagföring. Även idrotten kan dra nytta av samverkan och informationsutbyte med polis och tull. En information om pågående brottsutredning kan leda till avstängning av någon som brutit mot idrottens antidopningsregler.

11.3.2 Samarbete mellan polisen och den nationella antidopningsorganisationen

Förslag: Ett samarbetsavtal ska tecknas mellan den nya nationella antidopningsorganisationen och Rikspolisstyrelsen med inriktning på ömsesidigt informationsutbyte som berör olika strategiska hotbilder såsom bruket och distribution av dopningsmedel samt information om aktuella frågor som inte bryter sekretess.

Den sekretess som ska gälla i NADO:ns verksamhet ska utformas på sådant sätt att den inte onödigt försvårar möjligheterna till att lämna ut information till polisen i samband med brottsutredningar.

Bedömning: Rutiner bör utarbetas för att förenkla proceduren kring inhämtning och utlämnande av information från förundersökning efter att åtal har väckts och efter att dom avkunnats i dom-

stol och att det bör bli en naturlig följd av samarbetsavtalet mellan den nationella antidopningsorganisationen och Rikspolisstyrelsen.

Reglerna för insyn i en förundersökning genom att bryta sekretessen bör inte ändras så att den nationella antidopningsorganisationen ges insyn.

Polisen

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet och utövar tillsyn över polisväsendet. Rikskriminalpolisen leder Sveriges kamp mot den grova organiserade brottsligheten, nationellt och internationellt. Mer information om polisens verksamhet och organisation finns på dess webbsida (www.polisen.se).

Enligt 35 kap 1 § 1. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men och uppgiften förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, s.k. förundersökningssekretess. Presumtionen är alltså för sekretess. Sekretessen avser det som förekommit under förundersökningen och gäller fram till dess att åtal väcks eller beslut fattas om att inte väcka åtal.

I Insynsutredningens (Ju 2007:13) delbetänkande Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72) har bl.a. behandlats frågan om det vore motiverat att i stället för omvänt skaderekvisit införa rakt skaderekvisit, dvs. presumtion för offentlighet för de uppgifter som här avses. Utredningen anför som skäl för att inte föreslå en ändring av skaderekvisitet, att intresset i förundersökningsverksamheten tillgodoses bl.a. genom att sekretessen upphör om uppgifterna lämnas till domstol för åtal, att förhörspersoners villighet att lämna uppgifter skulle minska om det inte förelåg sekretess samt att förundersökningsförfarandet är en klart integritetskänslig verksamhet.

Insynsutredningens slutbetänkande och dess två delbetänkanden bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Nationella antidopningsorganisationen

Som redovisats ovan finns i RF:s stadgar en sekretessbestämmelse. Denna sekretessbestämmelse hindrar i dag RF från att informera polisen om en misstänkt dopningsförseelse inom idrotten. De fall som avses är bl.a. information till polisen om analysresultat som visar på bruk av dopningsmedel. I de enstaka fall polisen har visat intresse har de lämnat in en begäran till åklagaren om husrannsakan respektive en formell begäran från förundersökningsledare till RF om att få ta del av analysresultatet. Efter beslut om husrannsakan har RF lämnat ut begärda uppgifter i enlighet med begäran.

Utöver vad som framgår av sekretessbestämmelsen har inte uppställts några hinder mot att utlämna information i dopningsfrågor till polisen.

I flera länder, särskilt utvecklat i Australien, har den nationella antidopningsorganisationen fått behörighet och utrustats med utredningsresurser som används för att utreda misstänkta dopningsbrott även utanför idrottens område. En sådan möjlighet finns inte inom svenskt antidopningsarbete. Utredningen anser inte heller att sådan behörighet bör ges till den nya antidopningsorganisationen.

Sverige har en stark generell lagstiftning mot dopning vilket lett till att polisen och andra rättsvårdande instanser har god kompetens och arbetar aktivt med dopningsfrågorna i jämförelse med de flesta andra länder. Uppgiften att bedriva brottsutredningar inom antidopningsområdet bör även fortsatt ligga hos polisen som utöver sin kompetens har de samordningsfördelar som behövs för att bekämpa brottsligheten.

Slutsatser

För RF-idrotten och en NADO som föreslås i kapitel 8 vore det en fördel att på ett tidigt stadium få kunskap om inledda förundersökningar avseende brott begångna av personer som skulle kunna bli bestraffade också inom idrotten för förseelse mot dopningsreglerna. Ju tidigare information fås desto snabbare blir det möjligt att påbörja en prövning om en förseelse mot dopningsreglerna inom idrotten begåtts och därigenom påskynda en avstängning från idrottsverksamheten.

Enligt utredningen är det – mot bakgrund av vad som redovisats ovan om förundersökningssekretessen – inte möjligt för NADO:n att

få sådan information innan åtal väckts. Som redovisas i betänkandet, Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72) verkar det inte heller vara tänkbart att genom lagstiftning ge den nya NADO:n insyn i en förundersökning. Utredningen bedömer därför att reglerna för insyn i en förundersökning genom att bryta sekretessen inte bör ändras så att NADO:n ges insyn.

Däremot kan information i en förundersökning förmedlas av polisen till NADO:n innan dom meddelats genom att rutiner utarbetas för att förenkla proceduren kring inhämtning och utlämnande av information från förundersökningen efter att åtal har väckts och efter att dom avkunnats i domstol. Utredningen bedömer att det bör bli en naturlig följd av det föreslagna samarbetsavtal som föreslås tecknas mellan NADO:n och Rikspolisstyrelsen.

Från polisens sida efterfrågas i samband med brottsutredningar information från antidopningsverksamheten inom RF-idrotten. Viss information kan lämnas utan att uppgiftslämnandet strider mot sekretessregeln i RF:s stadgar. En ökad medvetenhet hos RF-idrotten om värdet av att på eget initiativ lämna information skulle kunna underlätta polisens arbete. Om sådan information om brott eller misstanke om brott som kan beivras straffrättsligt delges en polisman av företrädare för idrotten eller NADO:n har polismannen skyldighet att anmäla detta. Som framgått medför dock sekretessregeln att viss information inte kan lämnas till polisen utan en formell framställning. Utredningen föreslår att den sekretess som ska gälla i NADO:ns verksamhet ska utformas på sådant sätt att den inte onödigt försvårar möjligheterna till att lämna ut information till polisen i samband med brottsutredningar.

Utredningen föreslår att ett samarbetsavtal tecknas mellan den nya fristående nationella antidopningsorganisationen och Rikspolisstyrelsen med inriktning på ömsesidigt informationsutbyte som berör olika strategiska hotbilder såsom bruket och distribution av dopningsmedel. Ett sådant samarbete liknar det som nu finns i Norge, innan en ny lagstiftning där träder i kraft (se avsnitt 6.2.3). Förutom informationsutbyte bör berörda aktörer samarbeta även på annat sätt. Som exempel kan nämnas att ta fram informationsmaterial och genomföra utbildningsverksamhet.

11.3.3 Samarbete mellan tullen och den nationella antidopningsorganisationen

Förslag: Ett samarbetsavtal ska tecknas mellan den nya nationella antidopningsorganisationen och Tullverket med inriktning på ömsesidigt informationsutbyte.

Den sekretess som ska gälla i NADO:ns verksamhet ska utformas på sådant sätt att den inte onödigt försvårar möjligheterna till att lämna ut information till tullen i samband med brottsutredningar.

Bedömning: Rutiner bör utarbetas för att förenkla proceduren kring inhämtning och utlämnande av information från förundersökning efter att åtal har väckts och efter att dom avkunnats i domstol och att det bör bli en naturlig följd av samarbetsavtalet mellan den nationella antidopningsorganisationen och Tullverket.

Inledning

Erfarenhetsmässigt finns det inte så många beröringspunkter mellan idrottens antidopningsarbete och det antidopningsarbete som bedrivs av tullen. Bland beröringspunkterna kan dock nämnas införsel i landet av förbjudna dopningssubstanser. Företrädare för tullen deltar också i flera av de regionala eller kommunala projekt som bedrivs mot dopning inom idrotten och vid gym- och träningsanläggningar.

Tullverket

Tullverket (tullen) har till uppgift att kontrollera in- och utförsel av varor över Sveriges gräns och ska bl.a. förhindra smuggling. Enligt sin webbsida (www.tullverket.se) ska verket förenkla det legala och förhindra det illegala. Tullen bedriver ett samarbetsprojekt med olika logistikföretag. Logistikföretag som certifierat sig enligt Authorised Economic Operator (AEO) erbjuds att teckna en SMT-överenskommelse. SMT står för Samverkan mot tullbrottslighet. Överenskommelsen innebär att företaget kontaktar tullen när det upptäcker eller misstänker avvikelser som kan tyda på brottslig verksamhet, exempelvis i samband med hämtning eller leverans av varor.

Tullen samarbetar även med polis och skattemyndigheten. Genom dessa samarbeten kan tullen i ökad utsträckning ingripa mot införsel av otillåtna medel.

Till skillnad från polisen får tullen ingripa utan att det föreligger skäligen misstanke om brott.

Av sekretesshänsyn får dock tullen inte lämna ut material i en pågående förundersökning (35 kap 1 § första stycket 4 offentlighets- och sekretesslagen) eller från Tullverkets särskilda underrättsregister för behandling av uppgifter i verkets arbete med att förhindra och upptäcka brottslig verksamhet.

Nationella antidopningsorganisationen

Sekretessbestämmelsen i RF:s stadgar gäller även gentemot tullen. Den information som kan finnas inom RF eller en framtida NADO är sannolikt inte relevant för tullen eftersom den informationen till största delen rör inhemska förhållanden och inte in- och utförsel av varor över Sveriges gräns. Sannolikheten för att sekretessregeln skulle behöva utnyttjas är därmed mindre än gentemot polisen. I övrigt är det fritt även för dem som är involverade i antidopningsarbete inom idrotten att underrätta tullen om misstänkta förseelser, som skulle kunna ligga inom tullens verksamhetsområde.

Slutsatser

Utredningen har gjort den bedömningen att förundersökningssekretessen gör att det inte är möjligt för NADO:n att få information förrän åtal väckts. Däremot kan ju information i en förundersökning förmedlas av polisen och tullen till NADO:n innan dom meddelats genom att rutiner utarbetas för att förenkla proceduren kring inhämtning och utlämnande av information från förundersökningen efter att åtal har väckts och efter att dom avkunnats i domstol.

Utredningen anser dock att ett samarbete mellan en ny NADO och tullen vore önskvärt och föreslår därför att ett samarbetsavtal om informationsutbyte mellan NADO:n och Tullverket tecknas. Ett sådant utbyte bör omfatta utbyte av information som kan vara användbar för antidopningsorganisationen och för tullen i deras

respektive arbete för att minska användningen av dopningsmedel inom idrotten och i samhället i övrigt.

Utredningen föreslår att den sekretess som ska gälla i NADO:ns verksamhet ska utformas på sådant sätt att den inte onödigt försvårar möjligheterna till att lämna ut information till tullen i samband med brottsutredningar.

12 Behov av ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium

12.1 Laboratorieverksamheten internationellt

År 1981 analyserades de första 300 proverna i Sverige på ett laboratorium inom avdelningen för klinisk farmakologi vid Huddinge sjukhus. År 1985 ackrediterades Dopinglaboratoriet, som nummer 13 i världen av Internationella Olympiska Kommittén. Laboratoriet har därefter årligen utan anmärkning förnyat sin ackreditering efter att framgångsrikt klarat den granskning som genomförts. Sedan 2003 granskar och förnyar Världsan antidopningsbyrån (World Anti-Doping Agency, WADA) ackrediteringar av dopningslaboratorier.

Dopinglaboratoriet i Huddinge är för närvarande ett av 34 av WADA ackrediterade dopningslaboratorier och lyder under Karolinska Universitetssjukhuset, avdelningen för klinisk farmakologi, i Huddinge. Av de nu ackrediterade dopningslaboratorierna finns en geografisk obalans med 20 stycken i Europa, 5 i Asien, 6 i Amerika, 2 i Afrika och 1 i Oceanien. Ett laboratorium i Malaysia har därutöver i juli 2010 fått sin ackreditering indragen av WADA i enlighet med reglerna i den internationella standarden för laboratorier.

Nedan återges en tabell över de 35 laboratorierna och antalet analyser av dopningsprov som genomfördes för varje av WADA ackrediterat laboratorium 2009. (källa: WADA)

Nr	Land och kommun för laboratorium	Antal analyser
1	USA, Los Angeles	58 422
2	Tyskland, Köln	17 324
3	Kanada, Montreal	16 597
4	Ryssland, Moskva	16 176
5	Kina, Peking	15 634

6	Italien, Rom	15 041
7	USA, Salt Lake City	13 594
8	Frankrike, Paris	10 262
9	Tyskland, Dresden	8 560
10	Storbritannien, London	7 952
11	Japan, Tokyo	7 384
12	Spanien, Madrid	7 132
13	Australien, Sydney	6 834
14	Schweiz, Lausanne	6 549
15	Österrike, Seibersdorf	6 146
16	Belgien, Gent	6 052
17	Brasilien, Rio de Janeiro	4 873
18	Norge, Oslo	4 848
19	Grekland, Aten	4 761
20	Sverige, Huddinge	4 174
21	Sydkorea, Seoul	3 964
22	Spanien, Barcelona	3 705
23	Portugal, Lissabon	3 450
24	Polen, Warszawa	3 334
25	Sydafrika, Bloemfontein	3 261
26	Thailand, Bangkok	3 029
27	Colombia, Bogota	2 554
28	Tunisien, Tunis	2 491
29	Indien, New Delhi	2 451
30	Finland, Helsingfors	2 364
31	Turkiet, Ankara	2 298
32	Kuba, Havanna	1 939
33	Tjeckien, Prag	1 774
34	Rumänien, Bukarest	1 509
35	Malaysia, Penang	1 490
Totalt antal analyserade dopningsprover		277 928

Av tabellen ovan kan utläsas att det finns åtta laboratorier som analyserar mer än 10 000 dopningsprover per år. Det finns ytterligare åtta laboratorier som analyserar mer än 5 000 dopningsprover per år. De övriga laboratorierna är mindre i varierande utsträckning.

Antalet analyser av dopningsprover i världen har ökat under senare år. Det är en trend som visar på ett ökat engagemang i många idrotter och i många länder för att delta i kampen mot dopning inom idrotten.

Av en nedbruten statistik framgår att ökningen är störst bland de olympiska idrotterna.

Mellan 2003 och 2009 ökade antalet dopningsanalyser med mer än 80 procent vid de av WADA ackrediterade dopningslaboratorierna, vilket kan ses nedan. (källa: WADA)

År	Antal analyser
2003	151 210
2004	169 187
2005	183 337
2006	198 143
2007	223 898
2008	274 615
2009	277 928

12.2 Nuvarande verksamhet i Sverige

12.2.1 Inledning

Dopinglaboratoriet i Huddinge finns som en del i verksamheten vid avdelningen för klinisk farmakologi vid Karolinska Universitetssjukhuset som bedriver verksamhet både i Huddinge och i Solna. Avdelningen är sedan en kort tid tillbaka omorganiserad och är numera indelad i fyra områden. Dessa är

1. Farmakologiska laboratoriet,
2. Läkemedels- och dopningsinformation,
3. Läkemedelssäkerhet och värdering, och
4. Klinisk Farmakologisk Prövningsenhet .

Genom omorganisationen ingår Dopinglaboratoriet som en enhet i verksamheten inom det farmakologiska laboratoriet. Dopingjouren är integrerad i läkemedels- och dopningsinformationen som avdelningen bedriver.

Klinisk farmakologi är en medicinsk läkarspecialitet. Den huvudsakliga uppgiften i avdelningens verksamhet är att medverka till att användningen av läkemedel i sjukvården är säker och effektiv. Dessutom analyseras narkotiska medel i urin för diagnostik av missbruk. Missbruksanalyser utförs också i prover från arbetslivet, analyserna

inkluderar även anabola androgena steroider (AAS). Det sammanslagna farmakologiska laboratoriet där dopningslaboratoriet ingår som en enhet har en omfattande verksamhet vilket innebär att resurser och vetenskaplig kompetens i hela laboratorieverksamheten kan komma Dopinglaboratoriet till del.

12.2.2 Analyser

Dopinglaboratoriet analyserar för närvarande endast idrottsprover utifrån den av WADA upprättade dopningslistan över förbjudna substanser och metoder. För 2010 beräknas dessa uppgå till 3 750 prover från Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbundet, RF). Därtill kommer analyser av prover vid internationella tävlingar samt från andra provtagningsorganisationer. Tidigare analyserades prover på AAS för polis och kriminalvård. Dessa analyser sker numer på Sveriges rättskemiska laboratorium. Såväl Tullverket som Livsmedelsverkets har därtill egna laboratorier som bl.a. analyserar AAS. Det gäller även för hästsporten där laboratoriet vid Ulltuna i Uppsala genomför analyserna främst för travsporten i Sverige.

12.2.3 Personal

Dopinglaboratoriet i Huddinge sysselsätter nio årsarbetare, med följande arbetsuppgifter; del av en avdelningschef en laboratoriechef, tre biomedicinska analytiker, tre högskoleutbildade kemister, en laboratorieingenjör samt en assistent.

12.2.4 Maskinutrustning

Den maskinutrustning, som finns i dag, räcker för de krav som hittills ställs i WADA:s internationella standard för laboratorier. En del av utrustningen är dock gammal och kommer att behöva ersättas, eftersom reservdelar till maskinerna inte längre finns att tillgå. Däremot behövs nyinvesteringar för att leva upp till av WADA redan beslutade nya krav på samtliga ackrediterade laboratorier. Detta gäller främst isotopratioanalyser, som mäter om det analyserade testosteronet är producerat av den egna kroppen eller inte. En investering i sådan utrustning uppgår till cirka 1,5 miljoner kronor och analyserna av analysresultatet är krävande och förutsätter utbild-

ning och erfarenhet hos berörd personal. För närvarande gör laboratoriet endast cirka 30 sådana analyser om året genom att köpa tjänsten från ett annat av WADA ackrediterat dopningslaboratorium.

12.2.5 Ekonomi

Dopinglaboratoriets intäkter för 2010 har beräknats till 10,1 miljoner kronor, kostnader till cirka 10,4 miljoner kronor samt overheadkostnader 0,93 miljoner kronor vilket innebär ett minusresultat på mer än 1 miljon kronor.

Samlat uppskattar Dopinglaboratoriet att det behöver göra maskininvesteringar om cirka 5,5 miljoner kronor de närmsta åren med en avskrivning av investeringar på fem år. Laboratoriet uppskattar att det utifrån sin dimensionering i övrigt har kapacitet att göra ytterligare 2 000–3 000 analyser per år.

En hänvändelse har gjorts till Kulturdepartementet om ytterligare bidrag för att kunna upprätthålla analysverksamheten. Regeringen har i regleringsbrevet 2011 för anslaget Stöd till idrotten ökat det direkta bidraget till Dopinglaboratoriet från 1,5 miljoner kronor till 1,8 miljoner kronor.

Analyserna som görs för RF:s räkning debiteras inklusive mervärdesskatt. Att mervärdesskatt ska debiteras innebär en nackdel ur konkurrenssynpunkt för Dopinglaboratoriet, då andra ackrediterade dopningslaboratorier inte debiterar mervärdesskatt eller debiterar en lägre sådan. Denna nackdel blir än mer uppenbar då RF inte är mervärdesskattepliktig och därför inte heller kan dra av den betalda mervärdesskatten i sin verksamhet.

För maskininköp dras mervärdesskatten centralt inom Karolinska Universitetssjukhuset och avskrivningsunderlaget blir därför fritt från mervärdesskatt.

12.2.6 Verksamhet

Förutom analysverksamheten deltar laboratoriet i andra verksamheter.

Det finns ett samarbete mellan Dopinglaboratoriet och Dopingjouren där två doktorander arbetar med avhandlingar inom testosteronmetabolism dess genetik och biverkningar. Både erfarenheter

från Dopninglaboratoriet och uppgifter som jouren har är av betydelse för detta samarbete.

Sedan 2004 har Dopninglaboratoriet samarbetat med en forskargrupp (nu MAIIA Diagnostics) från före detta Pharmacia Diagnostika och Uppsala Universitet på en ny metod för att avslöja blod-dopning med erythropoietin (EPO). Metoden tar enbart 40 minuter mot nuvarande metod som tar tre dagar.

Metodutvecklingen har fått stöd från Vinnova och WADA. Den slutgiltiga valideringen av metoden kommer att utföras under 2011. Metoden kommer i första hand att användas som en snabb-screening för att enkelt kunna ta bort negativa prover från fortsatt analys.

Dopningslaboratoriechefen deltar i de av Statens folkhälsoinstitut anordnade mötena med Centrala samverkansgruppen och ingår i den av Folkhälsoinstitutet administrerade expertgruppen, som har till uppgift att identifiera de substanser som kan omfattas av lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel (dopningslagen). För att förmedla kunskap om olika dopningssubstanser deltar chefen också i Dopningkommissionens sammanträden och i möten med kommissionens Medicinska råd.

Avdelningen för klinisk farmakolog leder en grupp med representanter från olika delar i landet som ska producera en medicinsk handledning för sjukvården när det gäller missbruk av AAS. Handledningens delar innehåller identifikation, bemötande, diagnostisering och behandling.

12.3 WADA:s krav för ackreditering

Den av WADA beslutade Internationella standarden för laboratorier (ISL) och tillhörande tekniska dokument specificerar de kriterier som måste uppfyllas för ackreditering och en årlig förnyad ackreditering av WADA, inbegripet främst även ISO/IEC 17025 standarden som måste följas för att produktionen av godkända analysresultat och bevisunderlag ska kvalitetssäkras.

I ISL kapitel fyra beskriver WADA vilka krav den ställer på laboratorier som önskar att bli ackrediterade av WADA. I det ingår att genomgå en process som börjar med intresseanmälan, redovisning av laboratoriets struktur och verksamhet. Efter besök från WADA ges förslag och rekommendationer som kandidatlaboratoriet ska svara på. Följande punkter måste laboratoriet positivt klara av:

- uppnå ackreditering av standarden för laboratorium ISO/IEC 17025,
- utarbeta en plan för och implementering av forskningsverksamhet och kunskapsutbyte, och
- delta i en revision av verksamheten och förhålla sig till de förslag och rekommendationer som följer av denna för att slutligen kunna få en ackreditering av WADA.

I samma kapitel i ISL framgår även vad som krävs av ett laboratorium för att klara att bli ackrediterat av WADA på nytt, vilket är mer intressant i det svenska perspektivet eftersom det rör Dopinglaboratoriet vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge. En viktig utgångspunkt är att laboratoriet ska upprätthålla sin ISO/IEC 17025 ackreditering, delta i WADA:s externa kvalitetsbedömningsprojekt och dokumentera att laboratoriet alltjämt uppfyller de krav som ställs på nyackrediterade laboratorier. Vidare ställs krav på att laboratoriet genomför minst 3 000 analyser per år och deltar framgångsrikt i WADA:s årliga utvärdering av laboratoriets efterlevnad av ISL och andra berörda bestämmelser. Av redovisningen ovan av antal analyser per laboratorium och år för 2009 framgår att av de nuvarande ackrediterade laboratorierna analyserar åtta laboratorier mindre än 3 000 dopningsprover per år.

Av ISL framgår även att laboratorier som inte uppfyller kraven för en förnyad ackreditering kan stängas av och ytterst förlora sin ackreditering.

Bland de förändringar som WADA beslutat att ställa fr.o.m. den 1 januari 2011 är att varje ackrediterat laboratorium självt ska genomföra alla typer av analyser i sitt eget laboratorium. En följd av det senare är att laboratorier inte längre kan köpa in analyser från andra ackrediterade laboratorier vilket sker i dag. I sig är det kostnadsdrivande att varje laboratorium måste köpa in ofta dyrbar teknisk utrustning som ibland inte används särskilt ofta. Ovan har pekats på konsekvenser för Dopinglaboratoriet i Huddinge av att det krävs att det ska köpa in en teknisk utrustning och utbilda personal i ett kvalificerat analysarbete för att kunna göra för närvarande 30 analyser om året, till en investeringskostnad på cirka 1,5 miljoner kronor samt därtill kommande utbildningskostnader då analysmetoden kräver särskild kompetens som underhålls genom regelbunden analysverksamhet. Hittills köps dessa analyser in vilket dels bidrar till att minska kapitalkostnaden vid andra ackrediterade dopningslaboratorier och

minskar kostnaden vid laboratoriet i Huddinge, dels upprätthålls analyskompetensen i det säljande laboratoriet genom att fler analyser genomförs vilket är nödvändigt för hög validitet i analysresultaten.

WADA strävar efter att få en mer standardiserad och harmoniserad verksamhet vid alla de 34 dopningslaboratorierna som är ackrediterade och att denna åtgärd är ett led i detta kvalitetsarbete. Det beslutade kravet på ackrediterade dopningslaboratorier att de måste genomföra minst 3 000 analyser per år är ett led i samma riktning. Mycket talar för att den inslagna vägen kommer att fortsätta och att den geografiska spridningen av de ackrediterade laboratorier kommer att förändras så att det blir färre dopningslaboratorier i Europa. Om det blir fler dopningslaboratorier i andra världsdelar blir både en politisk och ekonomisk fråga.

Enligt direktiven ska utredningen granska och analysera förutsättningarna för och behoven av ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium i Sverige samt lämna förslag inom detta område. Utredningen anser att mycket talar för att WADA kommer att höja kraven på ackrediterade dopningslaboratorier ytterligare för att därigenom öka harmonisering och standardisering av analysmetoder och analysresultat. Denna utveckling ska dock ses mot att antalet dopningskontroller och medföljande antal analyser har ökat påtagligt under senare år och förmodligen kommer att fortsätta att öka totalt sett i världen. Av det som framhållits ovan kan förstås att det finns en potential att öka antalet analyser vid laboratorier genom att erbjuda analyskompetensen till olika antidopningsorganisationer. Det är ett sätt att möta utvecklingen som sannolikt kommer att bli än svårare finansiellt för mindre dopningslaboratorier som strävar efter att få eller bibehålla ackreditering av WADA i framtiden.

12.4 Alternativ

I organiserad idrott inom Nordens riksidsrottsförbund genomfördes 2009 sammanlagt drygt 10 000 dopningskontroller som analyserades vid de tre av WADA ackrediterade dopningslaboratorierna som finns i Helsingfors, Huddinge och Oslo. Om det inte funnits något ackrediterat dopningslaboratorium i Norden så skulle ett nordiskt samarbete kunnat vara en möjlighet genom ett gemensamt dopningslaboratorium med drygt 10 000 analyser per år. Men i det tidsmässiga perspektiv som utredningen kan bedöma förefaller ett gemensamt nordiskt dopningslaboratorium inte vara en möjlig väg framåt.

Dessutom föreslår utredningen att möjligheten att genomföra dopningskontroller även utanför RF-idrotten ska öka. Danmark som har lagt ned sitt eget laboratorium och som under senare tid har ökat kontrollverksamheten vid gym- och träningsanläggningar har underhand konstaterat att det i dag skulle varit intressant att ha kvar ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium.

Som framgår av kapitel 9 tydliggör utredningen rättsläget och vilka förutsättningarna är för att genomföra dopningskontroller på gym- och träningsanläggningar utanför den organiserade RF-idrotten. Det medför att den tjänst som Dopinglaboratoriet i Huddinge tillhandahåller kan förväntas bli mer efterfrågad och att kundunderlaget därigenom ökar och breddas under kommande år. I Danmark togs 2009 över 1 600 dopningskontroller på gym- och träningsanläggningar som analyserades på dopningslaboratoriet i Oslo.

Mot denna bakgrund kan antas att behovet av de tjänster som Dopinglaboratoriet i Huddinge tillhandahåller i Sverige kommer att öka.

12.5 Finansiering av analystjänster

Dopinglaboratoriet i Huddinges kostnader har redovisats ovan. Den huvudsakliga köparen av analystjänsterna som Dopinglaboratoriet tillhandahåller är som tidigare angetts RF. Köpet regleras i ett avtal om antal analyser och kostnaden för detta. För 2010 betalade RF 9,6 miljoner kronor för analyserna. Dopningslaboratoriet fick därutöver ett riktat bidrag från staten på 1,5 miljoner kronor om året, för 2011 har bidraget ökat till 1,8 miljoner kronor. Därutöver säljer Dopinglaboratoriet analystjänster till andra, däribland Islands riksidrottsförbund. Finansieringen av Dopinglaboratoriet sker således i huvudsak genom statliga bidrag för antidopningsverksamhet genom RF.

Utredningen har varit i kontakt med flera antidopningsorganisationer i andra länder som muntligt redovisat vilka kostnader de betalar för sina analyser vid olika dopningslaboratorier. Av affärsrättsliga skäl har uppgiftslämnare inte önskat att sådana uppgifter blir allmänt kända. Utredningen kan konstatera att utifrån de uppgifter som inhämtats kostar analyser i genomsnitt mellan 1 000 kronor och 2 500 kronor, där laboratoriet i Huddinge ligger i den övre regionen. Analyskostnaden i enskilda fall varierar självklart med vilken typ av analys som ska göras.

Utredningen kan även notera utifrån samma uppgiftslämnare att flera laboratorier får omfattande finansiellt stöd från det allmänna. Ett exempel är ett laboratorium som får ett grundstöd av staten på motsvarande sju miljoner kronor per år.

12.6 Slutsatser

Bedömning: Det finns en potential att utveckla verksamheten vid Dopinglaboratoriet i Huddinge.

Vikten kommer att öka framöver av att ha ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium för att framgångsrikt konkurrera om värdskap av internationella idrottsevenemang.

Utredningen föreslår i kapitel 7 att den nya NADO:n bör ta över den verksamhet som RF bedriver i dag avseende bl.a. dopningskontroller inom idrotten och därigenom ansvaret att köpa analys-tjänster. Det faller sig naturligt att anta att det i vart fall inom den förutsägbara framtiden blir i ett fortsatt samarbete med Dopinglaboratoriet i Huddinge.

På längre sikt kommer troligen olika alternativ att prövas, inte minst har utredningen pekat på Dopinglaboratoriets eget ansvar att pröva nya lösningar i samarbete med olika aktörer såväl nationellt som internationellt. Utredningen bedömer att det här finns en potential att utveckla verksamheten. Värt att notera i det sammanhanget är det ökade behovet av analyser av dopningsprover internationellt som skett mellan 2003 och 2009.

Utifrån den utveckling som sker med de ökade krav som WADA ställer på de ackrediterade laboratorierna bedömer utredningen att det finns en potential för att utveckla de konkurrensfördelar som Sverige har genom ett eget av WADA ackrediterat dopningslaboratorium.

En förutsättning för Dopinglaboratoriet i Huddinges långsiktiga överlevnad är att laboratoriet anstränger sig att utöka sin verksamhet såväl genom att aktivt erbjuda sina tjänster till antidopningsorganisationer i länder som upphandlar dopningsanalystjänster och andra aktörer som har behov av sådana analyser som Dopinglaboratoriet har kompetens att utföra.

Dopinglaboratoriets integritet i den interna organisationen är viktig för att uppnå en förnyad ackreditering av WADA, men det

är lika viktigt att de samlade resurser som finns i organisationens olika laborativverksamheter kommer Dopinglaboratoriet till del. Ett rationellt användande av Dopningslaboratoriets resurser gör också att den överkapacitet som uppges finnas kan vid behov användas för annan verksamhet vid avdelningen Klinisk farmakologi vid Karolinska Universitetssjukhuset.

Ett alternativ för Dopinglaboratoriet är också att söka samarbete med privata aktörer som framgångsrikt verkar inom antidopning och utför omfattande kontrollverksamhet på uppdrag från såväl internationella idrottsförbund som enskilda nationella antidopningsorganisationer. Ett sådant samarbete skulle kunna medföra en utökad verksamhet och ökad konkurrenskraft för Dopinglaboratoriet. Detta skulle kunna vara till nytta för såväl idrottens organisationer, laboratoriet, privata aktörer som staten.

Staten har engagerat sig för att få fler stora internationella idrotts- evenemang till vårt land och stödjer aktivt RF i att verka för detta. Utredningen bedömer att vikten kommer att öka framöver av att ha ett av WADA ackrediterat dopningslaboratorium för att framgångsrikt konkurrera om värdskap av internationella idrottsevenemang. Likaledes kan det antas att behovet av ett dopningslaboratorium kommer att öka som konsekvens av utredningens förslag till dopningskontroller utanför idrotten.

13 Förslagets konsekvenser

13.1 Kostnader för antidopningsverksamhet inom idrotten

Den antidopningsverksamhet som bedrivs inom Sveriges Riksidrottsförbund (Riksidrottsförbund, RF) finansieras genom statsbudgetens utgiftsområde 17, anslag 13.1 Statens stöd till idrotten. För 2010 anslag regeringen ett bidrag till RF om 26 miljoner kronor för antidopningsverksamheten inom idrotten. Stödet anvisas årligen i en särskild anslagspost och fördelas dels som ett bidrag till antidopningsverksamheten inom RF-idrotten om 23 miljoner kronor, dels ett bidrag till dopningslaboratoriet vid Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge om 1,5 miljoner kronor, dels ett bidrag till Dopingjouren vid samma sjukhus om 1,5 miljoner kronor. För 2011 har det samlade bidraget till antidopningsverksamhet inom idrotten ökat med 0,3 miljoner kronor vilket ges som ett förhöjt bidrag till dopningslaboratoriet.

RF har internt beräknat sin budget för antidopningsverksamhet 2010 med följande utgångspunkter. Antidopningsverksamheten budgeteras för RF:s direkta verksamhetskostnader och en schablonberäknad kostnad för personal-, kansli- och teknikresurser. Denna schablonmetod som beräknas för varje anställd som arbetar med antidopningsverksamheten har RF använt sedan flera år tillbaka och bedöms ge en rättvis bild av faktiska kostnader. Gruppen som arbetar med antidopningsverksamhet inom RF uppgår till tio anställda.

Nedan följer en förklaring till beräkningarna i budgeten för 2010.

Personalresurskostnad

Denna schablon uppgår till 580 000 kronor för varje anställd och innefattar lön med lönebikostnader samt kostnader för overhead, löneadministration, kontorsservice och redovisning.

Schablonen är den genomsnittliga nivån på löner med lönebikostnader (lön, sociala avgifter, semesterlön och pensionspremier). Personalutbildning ingår inte och budgeteras utanför schablonen.

Kansliresurskostnad

Schablonen uppgår till 125 000 kronor för varje anställd och är den genomsnittliga kostnaden för en arbetsplats inklusive gemensamma utrymmen. Den inbegriper kostnader för att ha en komplett arbetsplats förutom dator och skärm. Exempel på dessa kostnader är del av RF:s inhyrda pool av bilar, företagshälsovård, frukt, fika, motions- och fritidsaktiviteter, el, porto, telefon, kontorsmaterial, kopiering samt hyra, drift, service och förråd för verksamhetslokalerna.

Dessutom ingår kostnader för personalmatsal och pentryn. Lokalytan är framräknad till 21 kvm/anställd, inklusive gemensamma utrymmen.

Teknikresurskostnad

Denna schablon uppgår till 30 000 kronor för varje anställd. Kostnaden innefattar dator och skärm, licenskostnader för programvaror, uppdateringar, drift, support och underhåll av nätverket och varje persons IT-konto.

Summa schablonresurskostnader och verksamhetskostnader

Summa schablonresurskostnader för antidopningsverksamhet inom RF för 2010 uppgår till 735 000 kronor för varje anställd. Detta innebär en samlad schablonkostnad enligt ovan med 7 350 000 kronor för 2010.

De direkta verksamhetskostnaderna för 2010 uppgår till 19 611 000 kronor.

En företagsförsäkring är tecknad för verksamheten. Nedan återges den budget som RF har upprättat för förbundets antidopningsverksamhet.

Tabell 13.1 Riksidrottsförbundets Antidopningsbudget 2010

Antidopningsbudget 2010		
	Intäkter	Kostnader
Fasta kostnader löner och kansli etc.		7 630 000
Forskning och utvecklingsbidrag till dopinglaboratoriet		1 500 000
Dopingkommissionen/Medicinskt råd		265 000
Analyser		9 226 000
Kontroller (funktionärer) provtagning		3 395 000
Kontroller (utrustning m.m.) material, utrustning, frakter och eget datasystem		1 375 000
Kontroller (externa) beställda kontroller	961 000	915 000
Juridik, främst översättning		55 000
Kvalitetssystem		150 000
Information och utbildning		670 000
Samverkan (RS), Dopingjouren och konferenser		1 570 000
Internationellt		210 000
Statsbidrag	26 000 000	
Summa	26 961 000	26 961 000
Resultat	0	

Antidopningsverksamhet inom idrotten som den nya nationella antidopningsorganisationen (NADO) ska ansvara för har beskrivits i avsnitt 7.2.5. Att bryta ut antidopningsverksamheten från RF och förlägga den i en särskild organisation kommer att medföra ökade kostnader för att bedriva samma verksamhet som för närvarande. Erfarenheter från Danmark och Norge visar på att de fasta kostnaderna för personal, kansli och behov av inköpta tjänster kan komma att öka med cirka 20–25 procent när en NADO bildas genom att den bryts ut från ett riksidrottsförbund. Dessa uppgifter har inhämtats från respektive NADO:ns högsta chef vid de studiebesök som utredningen genomfört.

I de förväntat ökade kostnaderna ingår för en NADO i Sverige att tidigare nyttjande av gemensamma tjänster i RF upphör och att NADO:n får införskaffa dessa tjänster på egen hand. Att vara en självständig organisation i egna lokaler medför kostnader inom funktioner som administration, ekonomi, juridik och personal. Då NADO:n hanterar känsliga uppgifter om enskilda finns också ett behov av säkerhetsåtgärder, exempelvis bevakad entré till lokalerna.

Vidare bör medel beräknas för att utöka arbetet med att bistå idrottsorganisationer utanför RF som är bundna av Världsantidopningskoden och som önskar och behöver stöd för att utveckla ett antidopningsprogram som följer kodens bestämmelser.

Utredningen har inte genomfört en exakt kalkyl för de merkostnader som uppstår. Det bör göras separat förslagsvis i en särskild organisationskommitté som bör tillsättas av staten och RF efter det att överenskommelse nåtts om att gå vidare med de åtgärder som utredningen föreslår.

Utredningen anser dock att kostnaderna kommer att öka. Utifrån erfarenheterna från Danmark och Norge så behövs ett utökat bidrag för att möta de ökade kostnader som följer av att antidopningsverksamheten i RF bryts ut och etableras i en egen organisation. I det ingår också att ersättning framöver behöver beräknas för det arbete som NADO:ns styrelse, anmälningsråd, medicinska råd och revisorer ska göra.

Världsantidopningskoden och kvalitén i antidopningsarbetet inom idrotten utvecklas fortlöpande vilket ställer ökade krav främst på NADO:n. Utredningen noterar att det redan i dag medfört behov av förstärkta resurser för antidopningsarbetet och förutser att behovet kommer att öka även framöver. Verksamhet för att bistå idrottsorganisationer utanför RF bör vara prioriterat, där initialt arbetet med att utveckla deras antidopningsprogram som följer Världsantidopningskodens bestämmelser är särskilt viktigt. Därtill kommer utvecklingen av det internationella arbetet mot dopning som utredningen i avsnitt 8.7 föreslår ska prioriteras. Utredningen konstaterar att ett utökat bidrag behövs för att NADO:n ska kunna fullfölja verksamheten inom dessa tre områden.

13.2 Kostnader för antidopningsverksamhet utanför idrotten

NADO:n föreslås i avsnitt 7.3.3 få följande uppgifter utanför idrotten:

- Initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning,
- bygga upp och fortlöpande uppdatera en nationell kunskapsbank inom antidopningsområdet,

- bedriva förebyggande antidopningsåtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar,
- riktad utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet,
- övrig informations- och opinionsbildande verksamhet inom antidopningsområdet, och
- upprätta ett samarbete med Statens folkhälsoinstitut i frågor av betydelse i det förebyggande arbetet mot dopning.

Ovanstående uppgifter ska komplettera de insatser som görs av Statens folkhälsoinstitut och utredningen förutsätter att institutet och NADO:n kommer att samarbeta med varandra för att bästa effekt av resurserna ska kunna nås.

För närvarande ges Dopingjouren ett samlat bidrag på tre miljoner kronor om året för att uppfylla ett nationellt antidopningsansvar. Det ansvaret föreslås nu flyttas över till den nya NADO:n. Därigenom föreslås också att det samlade årliga statliga bidraget som getts för detta ändamål framöver ges som bidrag till antidopningsverksamheten som NADO:n ska bedriva. Bidraget ska ges för att bygga upp och uppdatera en nationell kunskapsbank och för att genomföra riktad nationell utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet. I takt med att dopningsfrågorna i samhället har uppmärksammats genom statens aktiva folkhälsopolitik har också medvetenheten om dopningens skadeverkningar ökat regionalt och lokalt. Det har medfört ett ökat behov av samordning och kompetensutveckling. Därför behövs ett tydligt nationellt ansvar inom frivillighetssektorn som komplement till det arbete som Folkhälsoinstitutet gör inom myndighetssfären. Innehållsmässigt står begreppet kunskapsbank för att samla kunskap och att tillhandahålla utbildning och information på nationell nivå. Det är ett utökat ansvar som NADO:n ges gentemot den verksamhet som Dopingjouren har bedrivit med statligt stöd. Det nuvarande samlade statliga bidraget till Dopingjouren som ska föras över till NADO:n har varit oförändrat under många år och behöver därför räknas upp för att möjliggöra att NADO:n kan fullgöra sitt uppdrag.

En del i uppbyggnaden av en kunskapsbank är även uppgiften att initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning. Det är en viktig uppgift och för det behövs en fortlöpande finansiering av verksamheten. Uppgiften att genom-

föra förebyggande antidopningsåtgärder, inklusive dopningskontroller, riktade till gym- och träningsanläggningar bör ske på affärs-
mässiga villkor. Eftersom ägare av gym- och träningsanläggningar inte
är tvingade att bedriva antidopningsverksamhet så är de kostnader
som uppstår för dem ett frivilligt åtagande. Resurser behöver dock
ställas till NADO:ns förfogande för att utveckla, upprätthålla och
vidareutveckla en modell för arbetets bedrivande.

Som stöd till de uppgifter som NADO:n förslås få i arbetet mot
dopning utanför idrotten föreslår utredningen att utöver bidraget som
hittills getts till Dopingjouren ska ett årligt utökad bidrag beräknas.
Det är nödvändigt för att genomföra de uppgifter som utredningen
föreslår att NADO:n ska ha, vilka redovisas ovan.

Utredningen har beräknat behovet av ökade bidrag till den nya
nationella antidopningsorganisationen till fem miljoner kronor utöver
det som för närvarande anslås till den verksamhet som beskrivits ovan.
Det ska då räcka till att utveckla verksamheten i enlighet med utred-
ningens förslag. Beräkningen bygger på att NADO:n påbörjar sitt
arbete snarast efter dess bildande. Inledningsvis kan det behövas något
mindre bidrag innan verksamheten byggts ut men samtidigt behövs
bidrag till omställningskostnader vid bildandet som kan förväntas vara
av motsvarande nivå.

13.3 Förslagens ekonomiska konsekvenser

Förslag: Den nybildade nationella antidopningsorganisationen ska
anvisas ett årligt statligt bidrag på 32,8 miljoner kronor för anti-
dopningsverksamhet i 2011 års penningvärde.

Bedömning: En organisationskommitté bör tillsättas av staten
och Sveriges Riksidrottsförbund för att närmare planera bildan-
det av en ny nationell antidopningsorganisation.

Utredningens förslag till finansiering kan sammanfattas så här. En ny
NADO får ett samlat bidrag på 32,8 miljoner kronor för antidop-
ningsverksamhet som föreslås ingå som en särskild anslagspost i
anslaget 13:1 Stöd till idrotten. Förslaget till finansiering medför
att följande anslag och anslagsposter beräknat på 2011 års stats-
budget förs dit.

- Det befintliga bidraget som anvisas från utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, anslag 13:1 Stöd till idrotten, anslagsposten antidopning med 26,3 miljoner kronor, inklusive de av regeringen tilldelade 1,5 miljoner kronor för verksamhet vid Dopingjouren och 1,8 miljoner kronor för verksamhet vid Dopinglaboratoriet,
- det befintliga bidraget som anvisas från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslag 2:7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiska åtgärder med 1,5 miljoner kronor för verksamhet vid Dopingjouren,
- ytterligare bidrag anvisas inom anslaget 13:1 Statens stöd till idrotten så att 2,5 miljoner kronor förs från anslagsposten gemensam verksamhet, och
- ytterligare bidrag anvisas från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 2:7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiska åtgärder med 2,5 miljoner kronor.

Utredningen anser att det bidrag som för närvarande tilldelas Dopinglaboratoriet i Huddinge bör kvarstå i vart fall de närmsta åren och ges som ett bidrag inom den nya anslagsposten för antidopningsverksamheten.

Det är viktigt att garantera att NADO:n har en fri och självständig ställning utan påverkan från andra intressenter. Utredningen anser att det talar för att en särskild anslagspost inrättas för bidraget till den antidopningsverksamheten som NADO:n ska bedriva. Därtill bör NADO:n återkommande föra en verksamhetsdialog med sina två ägare, RF och staten. Detta bör framgå av regleringsbrev eller förordning.

Utöver utredningens förslag till finansiering bedömer utredningen att en organisationskommitté bör tillsättas av staten och RF för att närmare planera bildandet av den nya NADO:n och då beräkna de faktiska kostnader som kommer att uppstå till följd av bildandet. I organisationskommitténs uppdrag bör även ingå att föra en dialog med företrädare för olika organisationer och myndigheter som påverkas av utredningens förslag.

Utredningen har i avsnitt 8.4.2 föreslagit att den nya NADO:n ska ha sin verksamhetsstart den 1 juli 2012. Detta kan påverka statens budgetarbete redan inför det kommande budgetåret och utredningen konstaterar att detta bör uppmärksammas.

Kostnaderna för antidopningsverksamheten bör även framöver vara föremål för sedvanlig statlig budgetprövning innan bidrag beslutas.

13.4 Förslagens övriga konsekvenser

Av 14 och 15 §§ kommittéförordningen (1998:1474) framgår generella krav på utredningar att de ska redovisa konsekvenser inom ett antal områden. I detta avsnitt görs en genomgång av några av dessa.

13.4.1 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Utredningens förslag till ökat samarbete mellan NADO:n och polis respektive tull bidrar till att bekämpa brottsligheten. Likaledes bidrar NADO:ns kommande samarbete med företrädare för gym- och träningsanläggningar till att bruket och förekomsten av förbjudna dopningssubstanser motverkas genom brottsförebyggande insatser.

13.4.2 Övriga konsekvenser

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Utredningens förslag har inga konsekvenser för den kommunala självstyrelsen. Då förslaget till förebyggande insatser mot dopning på gym- och träningsanläggningar inte är tvingande och även omfattar kommunala gym- och träningsanläggningar är förslaget neutralt i förhållande till olika typer av ägare av sådana anläggningar.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Utredningens förslag har inga direkta konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Dock kan noteras att av de dopningskontroller som genomförs inom RF-idrotten sker mer än 70 procent på män och mindre än 30 procent på kvinnor. Bland de positiva analyserna av dessa kontroller är 98 procent män och 2 procent kvinnor. Dessutom stängs 77 procent av dessa män av på 24 månader, den vanligaste avstängningstiden vid en första förseelse men mot-

svarande avstängningstid för kvinnor är endast 21 procent. Dessa siffror som ingår i RF:s statistik talar entydigt för att dopning inom idrotten till stor del är ett manligt fenomen.

Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

Utredningens förslag har inga konsekvenser för de integrationspolitiska målen. Dock kan noteras att en dopningskontroll kan upplevas som påträngande för kvinnor och män oberoende av den enskildes bakgrund. Givet det betydande antal innevånare med utländsk bakgrund som finns i Sverige så är det av särskild vikt att all information, skriftlig som muntlig i anslutning till dopningskontroller, är tydlig för mottagaren. Det är viktigt att den enskilde mottagaren förstår sina rättigheter och skyldigheter och konsekvensen av om en dopningskontroll genomförs eller inte. NADO:n bör därför ha sådan information tillgänglig på olika språk.

Kommittédirektiv

Ny organisation för antidopningsverksamheten **Dir.** **2009:116**

Beslut vid regeringssammanträde den 3 december 2009

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare ska lämna förslag till utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för. Utredaren ska även undersöka möjligheterna att involvera andra intressenter som kan samverka i antidopningsarbetet.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga det antidopningsarbete som bedrivs inom idrotten,
- lämna förslag till hur den nationella antidopningsverksamheten ska vara organiserad,
- utreda hur arbetet mot bruk av dopningsmedel utanför idrotten kan tas om hand i en ny organisation, samt
- lämna förslag till lagstiftning för att idrottens och samhällets antidopningsverksamhet ska kunna bedrivas effektivt, med beaktande av integritetsaspekter och internationella åtaganden.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 oktober 2010.

Bakgrund

Riksidrottsförbundets begäran

Riksidrottsförbundets (RF) stämma beslutade i maj 2009 att ge Riksidrottsstyrelsen i uppdrag att verka för att företrädare för staten och idrotten inleder ett arbete för att skapa en fristående nationell antidopningsorganisation, som leds med ett delat ansvar

mellan staten och idrottens centrala organisation. I september 2009 kom RF in med en begäran om att staten skulle ta initiativ enligt RF-stämmans beslut.

Handlingsplan mot dopning inom idrotten

En arbetsgrupp inom Regeringskansliet, i vilken representanter för idrottsrörelsen ingick, har utarbetat förslag till en handlingsplan mot dopning inom idrotten (Ds 2002:4). Ett övergripande mål i handlingsplanen var att all idrottsverksamhet, såväl den verksamhet som organiseras av Riksidrottsförbundet som övrig verksamhet, ska vara dopningsfri. De insatser som arbetsgruppen föreslog för att uppnå det övergripande målet innefattade

- en ökning av antalet dopningskontroller inom RF-idrotten,
- förstärkt utbildning och information,
- ökade insatser för att skapa samverkan, och
- dopningsfritt på gym.

Arbetet mot dopning

Samhällets antidopningsarbete

Regeringens insatser syftar till att aktivt motverka dopning inom idrotten med det övergripande målet om ett samhälle fritt från dopning. Bruket och viss annan angiven hantering är kriminaliserat i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Dopning ingår som en del i den gällande handlingsplanen för narkotikapolitiken 2006–2010. Dopningsfrågor ingår också i den funktion för samordning av alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitik som inrättats i Regeringskansliet. Statens folkhälsoinstitut har i sitt uppdrag ett särskilt ansvar för bl.a. kunskapsbildning inom dopningsområdet.

Regeringskansliet och företrädare för idrotten bedriver antidopningsarbetet i nära samråd, bl.a. inom ramen för den särskilt inrättade Arbetsgruppen för frågor rörande dopning inom idrotten m.m. (Ju 2003:E). Bidrag ges över statsbudgeten till antidopningsarbetet inom Riksidrottsförbundet samt även till Dopingjouren, Dopinglaboratoriet och Världsantidopningsbyrån

(WADA). Det bedrivs även ett aktivt arbete mot dopning bland kommuner och landsting.

Världsantidopningsbyrån

Den viktigaste plattformen för samordning och harmonisering av antidopningsarbetet inom idrotten är WADA, där representanter för internationell idrott och världens regeringar sedan bildandet 1999 arbetar tillsammans i kampen mot dopning. Inom ramen för sitt världsantidopningsprogram har WADA antagit en världsantidopningskod som sedan 2004 är det regelverk som stora delar av den organiserade idrotten har att rätta sig efter. Sedan den 1 januari 2009 gäller en förnyad kod.

Idrottens antidopningsarbete

Riksidrottsförbundet (RF) är ansvarigt för antidopningsarbetet inom idrottsområdet i Sverige och alla dess specialidrottsförbund har egna antidopningsprogram. RF har genomfört världsantidopningskoden i sitt regelverk bl.a. genom att anta Idrottens antidopningsreglemente. Antidopningsarbetet bedrivs genom kontrollverksamhet, juridisk verksamhet, information och utbildning, forskning och utveckling, nationell och internationell samverkan samt kvalitetssäkring.

Även utanför RF finns det svenska organisationer som är underkastade världsantidopningsprogrammets regelverk och som bedriver ett antidopningsarbete.

Dopinglaboratoriet

Sverige har genom Dopinglaboratoriet vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge, ett forskningsanknutet och av WADA ackrediterat dopningslaboratorium som utför analyser av svenska och internationella prov. Laboratoriet bistår därutöver RF med specialistkompetens. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom försäljning av analyser och av bidrag som utbetalas från statsbudgeten.

Dopingjouren

Vid Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge finns Dopingjouren vars arbete syftar till att motverka dopning i samhället och dess följdverkningar. Verksamheten finansieras genom bidrag som utbetalas från statsbudgeten och består främst av kunskapsbildning, utbildning och information, bl.a. genom telefonrådgivning.

Internationella åtaganden

Europarådets Antidopningskonvention från 1989 som ratificerats av 50 stater inklusive Sverige kan beskrivas som det första rättsliga referensdokumentet för det internationella arbetet mot dopning. Konventionen är öppen för alla stater och innehåller riktlinjer för t.ex. lagstiftning, finansiering och utbildning. Sverige har även undertecknat konventionens tilläggsprotokoll som bl.a. lägger fast riktlinjer för utvärdering av konventionens efterlevnad.

En utvärdering åren 2003–2004 utförd av konventionens övervakningsgrupp gav till resultat att Sverige ansågs uppfylla sina åtaganden. Det förhållandet att antidopningsverksamheten i stor utsträckning är delegerad till idrotten beskrevs som särskilt intressant och väl fungerande i Sverige.

Sverige har även ratificerat Unescos internationella konvention mot dopning inom idrotten från 2005 som syftar till att främja förebyggande insatser och bekämpning av dopning inom idrotten. En av konventionens viktigare beståndsdelar är att konventionsstaterna i sitt nationella antidopningsarbete åtar sig att följa världsantidopningskodens principer.

Integritetsfrågor och personuppgiftsskydd

Ett effektivt arbete mot dopning inom idrotten inbegriper ett flertal moment som kan innebära risk för att den enskildes personliga integritet kränks. En särskild integritetsskyddsfråga gäller behandling av personuppgifter vilket regleras bl.a. i personuppgiftslagen (1998:204), som grundar sig på Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av

personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet).

Världsantidopningsbyrån (WADA) har i enlighet med världsantidopningskoden utfärdat en *Internationell standard för skydd av privatlivet och personuppgifter* (ISPP) avseende behandling av de personuppgifter som behövs för genomförandet av skyldigheterna enligt koden. ISPP trädde i kraft den 1 januari 2009. För att säkerställa ISPP:s förenlighet med dataskyddsdirektivet har EU-kommissionens oberoende rådgivande instans för uppgiftsskydd och skydd av privatlivet, *Artikel 29-arbetsgruppen för uppgiftsskydd*, yttrat sig. Arbetsgruppen ger i sitt yttrande uttryck för att det finns frågor vid genomförandet av ISPP som är problematiska när det gäller kraven på skydd av privatlivet och personuppgifter. Arbetsgruppen begränsar inte heller sina synpunkter till endast ISPP utan granskar hela världsantidopningsprogrammet. De problemområden som arbetsgruppen identifierar innefattar

- vistelserapportering,
- grunderna för behandling av personuppgifter,
- överföring av uppgifter till WADA:s databas i Kanada och till länder utanför EU,
- lagringstider av prover, och
- sanktioner.

Dopning utanför idrotten

Olika studier visar på ett omfattande bruk av dopningspreparat, främst anabola androgena steroider (AAS), utanför idrottsområdet. Det är även vanligt att AAS används i ett blandmissbruk av olika droger som alkohol och narkotika.

En särskild miljö där ett ökat bruk av AAS påvisats är styrketräningssmiljöer, s.k. gym. Ägaren till ett gym kan inte tvinga en person att lämna ett dopningsprov utan är i stället hänvisad till att kontakta polismyndigheten som kan ta dopningsprov om det bedöms finnas skälig misstanke om ett sådant brott. Det finns däremot inget som hindrar ett avtal med den enskilde om att denne på uppmaning måste lämna ett dopningsprov för att ha rätt att vistas i gymmets lokaler.

Uppdraget att föreslå utformning av den framtida nationella antidopningsverksamheten

Utgångspunkter

En generell utgångspunkt för utredningsarbetet ska vara att idrotten är en fri och självständig folkrörelse. Ett effektivt arbete mot dopning förutsätter dock samverkan mellan idrotten och det allmänna. En annan utgångspunkt är att idrotten ska ges bästa möjliga förutsättningar att förhindra fusk eller annat som skadar de idrottsliga kärnvärdena.

Utredaren ska särskilt analysera idrottens och samhällets behov av antidopningsverksamhet för elitidrott respektive motionsidrott och i sina förslag beakta skillnaderna mellan dessa kategorier.

En utgångspunkt för arbetet ska vara att idrottens organisationer och den nationella antidopningsorganisationen ska bedriva ett aktivt antidopningsarbete och uppfylla de krav som världsantidopningsprogrammet ställer.

Utredaren ska i sina överväganden beakta de svenska åtaganden som följer främst av Europarådskonventionen och Unescokonventionen. Därutöver ska även andra konventioner och EU-rätten granskas i de delar som kan vara tillämpliga för antidopningsverksamhetens bedrivande och organisering. De nationella rapporter och utvärderingsrapporter som upprättats i enlighet med tilläggsprotokollet till Europarådskonventionen ska särskilt granskas. Utredaren ska analysera hur antidopningsverksamheten är organiserad och utformad i de nordiska länderna.

Ytterligare en utgångspunkt för arbetet är att den nationella antidopningsorganisationen ska organiseras med ett delat ansvar mellan staten och idrottens centrala organisation. Staten och idrotten har utifrån sina respektive roller ett kompletterande ansvar för antidopningsverksamheten. Utredaren ska även undersöka möjligheterna att involvera andra intressenter som kan samverka i antidopningsarbetet.

Den nationella antidopningsorganisationen

Utredaren ska kartlägga det antidopningsarbete som i dag bedrivs inom idrottsområdet och redovisa vilka delar av detta arbete som

bör ingå i en fristående nationell antidopningsorganisation. Det framtida samarbetet och förhållandet mellan antidopningsorganisationen och idrottsrörelsen ska särskilt beaktas i denna del av uppdraget. Utredaren ska granska och analysera idrottens arbete med kunskapsbildning, utbildning och information kring dopningsfrågor och lämna förslag till om och i så fall hur detta ska tas om hand av en fristående nationell antidopningsorganisation.

Utredaren ska bedöma i vilken mån en ny nationell antidopningsorganisation kan bidra till samhällets insatser mot dopning utanför idrotten. I första hand avses behovet av kunskapsuppbyggnad och informationsspridning. Utredaren ska lämna förslag till hur dessa områden ska hanteras, i eller utanför en fristående nationell antidopningsorganisation.

Utredaren ska med utgångspunkt i gjorda analyser lämna förslag till hur en fristående nationell antidopningsorganisation ska vara organiserad i fråga om ägande, förvaltning, styrning, kontroll och finansiering. Utredaren är fri att pröva och föreslå olika organisationsformer, exempelvis ideell förening, aktiebolag, stiftelse eller myndighet.

Behovet av lagstiftning och annan reglering

Utredaren ska granska och analysera behovet av rättslig reglering av antidopningsverksamheten. Behovet av lagstiftning eller andra insatser som möjliggör dopningskontroller och sanktionsförfarande för personer som tränar eller på annat sätt är verksamma på gym och liknande träningsmiljöer ska särskilt utredas. Om utredaren bedömer att det behövs ska lagförslag lämnas i dessa delar.

I uppdraget ingår även att identifiera behovet av kompletterande reglering inom idrotten till följd av utredningens förslag.

Utredaren ska analysera förutsättningarna för samverkan och informationsutbyte mellan den nationella antidopningsorganisationen, Tullverket och Polisen samt lämna förslag på lagstiftning eller insatser som behövs för ett effektivt och rättssäkert antidopningsarbete.

Integritetsaspekter och behandling av personuppgifter

Utredaren ska granska och rättsligt analysera den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att framgångsrikt bedriva antidopningsverksamhet. Utredaren ska lämna förslag till reglering för att möjliggöra en framtida behandling av personuppgifter i denna verksamhet. Rättssäkerhetsaspekter och enskildas behov av skydd för sin personliga integritet ska särskilt beaktas och vägas mot idrottens och samhällets intressen av en effektiv antidopningsverksamhet.

Övriga frågor

Det ska särskilt övervägas om idrottens antidopningsarbete bör övervakas eller på annat sätt kontrolleras av den nationella antidopningsorganisationen för att säkerställa ett effektivt och väl fungerande arbete.

Utredaren ska granska och analysera Sveriges roll i det internationella antidopningsarbetet och lämna förslag till den framtida ansvarsfördelningen inom Sverige för detta arbete.

Utredaren ska granska och analysera förutsättningarna för och behoven av ett av Världsan antidopningsbyrå ackrediterat dopningslaboratorium i Sverige och lämna förslag inom detta område.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med organisationer, forskare, kommuner och myndigheter verksamma inom antidopningsområdet, exempelvis Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge, Statens folkhälsoinstitut, Tullverket, Polisen och Sveriges Kommuner och Landsting. Särskilt samråd ska hållas med Riksidrottsförbundet för att säkerställa att ett förslag om bildandet av en fristående nationell antidopningsorganisation sker i samförstånd och att ett eventuellt beslut kan fattas i behörig ordning för alla parter. När det gäller frågor om behandling av personuppgifter ska samråd ske med Datainspektionen.

Utredaren ska beräkna och redovisa de kostnader som de lämnade förslagen leder till samt lämna förslag på finansiering. I det fall finansiering berör statsbudgeten ska finansiering föreslås inom

berörda utgiftsområden. Utredaren ska i denna del bedöma idrottens och samhällets intresse och behov av antidopningsverksamhet. Kostnadsredovisningen ska vara nedbruten till de delar som utredaren bedömer ska ingå i en effektiv antidopningsverksamhet, exempelvis internationell samverkan, kunskapsbildning, information, utbildning, kontrollplanering, kontrollverksamhet och sanktionsförfarande.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 oktober 2010. Om utredaren bedömer det lämpligt får delbetänkanden lämnas under arbetets gång.

(Kulturdepartementet)

Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten

Europarådskonventionen mot dopning inom idrotten ETS 135 i svensk översättning publicerad i proposition Om godkännande av Europarådets konvention mot dopning (prop. 1989/90:142).

Inledning

Medlemsstaterna i Europarådet, övriga stater som är parter i den europeiska kulturkonventionen samt övriga stater som har under-tecknat denna konvention,

som beaktar att Europarådets syfte är att skapa en fastare enhet mellan medlemsstaterna för att skydda och främja de ideal och principer som utgör deras gemensamma arv och för att underlätta deras ekonomiska och sociala framåtskridande;

som är medvetna om att idrotten bör spela en viktig roll för skyddet av hälsan, i etisk och fysisk fostran och för främjandet av internationell förståelse;

som är oroad över den växande användningen av dopningsmedel och dopningsmetoder bland idrottsmän och idrottskvinnor inom all idrott och över följderna härav för deltagarnas hälsa och idrottens framtid;

som är medvetna om att detta problem äventyrar de etiska principer och pedagogiska värden som är inskrivna i internationella olympiska kommitténs stadga, Unescos internationella stadga för idrott och fysisk fostran och i resolution (76) 41 av Europarådets ministerkommitté, känd som "den europeiska stadgan om idrott för alla";

som erinrar sig bestämmelser, program och deklARATIONER mot dopning antagna av de internationella idrottsorganisationerna;

som är medvetna om att offentliga myndigheter och frivilliga idrottsorganisationer har kompletterande ansvar för bekämpandet av dopning inom idrott, i synnerhet för att säkerställa att idrotts-evenemang genomförs korrekt i enlighet med principen om rent spel och för att skydda deltagarnas hälsa,

som erkänner att dessa myndigheter och organisationer måste samverka på alla lämpliga nivåer för att nå dessa mål;

som erinrar om de resolutioner om dopning som antagits av konferensen mellan europeiska idrottsansvariga ministrar och särskilt resolution nr 1 antagen vid den sjätte konferensen i Reykjavik år 1989;

som erinrar om att Europarådets ministerkommitté redan har antagit resolution (67) 12 om dopning av idrottsmän, rekommendation nr R(79)8 om dopning inom idrotten, rekommendation nr R(84)19 om den europeiska stadgan mot dopning inom idrotten och rekommendation nr R(88) 12 om anordnande av oanmälda dopningskontroller vid sidan av tävlingarna;

som erinrar om rekommendation nr 5 om dopning, antagen av Unescos andra internationella konferens för idrottsansvariga ministrar och högre tjänstemän i Moskva (1988);

som dock är beslutna att vidta ytterligare och kraftigare gemensamma åtgärder i syfte att minska och slutligen avskaffa dopning inom idrotten med utgångspunkt i de etiska värden och praktiska åtgärder som inskrivits i dessa handlingar,

har kommit överens om följande.

Artikel 1 Konventionens ändamål

Parterna åtar sig i syfte att minska och slutligen avskaffa dopning inom idrotten att, inom ramarna för sina respektive konstitutionella befogenheter, vidta nödvändiga åtgärder för att tillämpa bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 2 Definitioner samt konventionens räckvidd

1. I denna konvention avses med

- a. "dopning inom idrott" förmedling till idrottsmän eller idrottskvinnor, eller dessa personers bruk av, farmakologiska grupper av dopningsmedel eller dopningsmetoder;
- b. "farmakologiska grupper av dopningsmedel eller dopningsmetoder", med förbehåll för punkt 2 nedan, de grupper av dopningsmedel eller dopningsmetoder som förbjudits av vederbörande internationella idrottsorga-

- nisationer och som finns upptagna i listor som godkänts av Övervakningsgruppen enligt villkoren i artikel 11:1b;
- c. "idrottsmän och idrottskvinnor" sådana personer som regelbundet deltar i organiserade idrottsaktiviteter.

2. Till dess att en lista över förbjudna farmakologiska grupper av dopningsmedel och dopningsmetoder godkänns av Övervakningsgruppen enligt villkoren i artikel 11:1b., ska den referenslista som finns upptagen i bilagan till denna konvention vara tillämplig.

Artikel 3 Samordning inom länderna

1. Parterna ska samordna politik och åtgärder inom de ministerier och myndigheter som ansvarar för frågor om bekämpning av dopning inom idrotten.

2. De ska säkerställa en praktisk tillämpning av denna konvention och särskilt att kraven i artikel 7 uppfylls genom att, då så är lämpligt, anförtro genomförandet och tillämpningen av vissa av bestämmelserna i denna konvention åt en utsedd statlig eller icke-statlig idrottsmyndighet eller åt en idrottsorganisation.

Artikel 4 Åtgärder för att begränsa tillgången till och bruket av förbjudna dopningsmedel och dopningsmetoder

Parterna skall, när så är lämpligt, anta lagar eller föreskrifter eller vidta administrativa åtgärder för att begränsa tillgången till (inklusive bestämmelser för att kontrollera omsättning, innehav, införsel, distribution och försäljning) samt bruket inom idrotten av förbjudna dopningsmedel och dopningsmetoder och i synnerhet anabola steroider.

I detta syfte ska parterna eller, i förekommande fall, vederbörande icke-statliga organisationer, ställa upp som kriterium för beviljande av offentliga bidrag till idrottsorganisationer att de effektivt tillämpar föreskrifter mot dopning.

Dessutom ska parterna

- a. bistå sina idrottsorganisationer med finansiering av dopningskontroller och analyser, antingen genom direkta anslag eller bidrag eller genom att beakta kostnaderna för sådana kontroller och analyser vid fastställandet av de totala anslag eller bidrag som dessa organisationer ska tilldelas;
- b. vidta lämpliga åtgärder för att under en avstängningsperiod vägra tilldelning av bidrag från allmänna medel

- för träningsändamål till enskilda idrottsmän och idrottskvinnor, som har avstängts till följd av ett dopningsbrott;
- c. främja, och i förekommande fall för sina idrottsorganisationer underlätta, genomförandet av de dopningskontroller som krävs av vederbörande internationella idrottsorganisationer, antingen under eller vid sidan av tävlingarna; och
  - d. främja och underlätta idrottsorganisationernas förhandlingar om avtal som gör det möjligt för deras medlemmar att bli testade av vederbörligen auktoriserade dopningskontrollgrupper i andra länder.
4. Parterna förbehåller sig rätten att anta föreskrifter mot dopning och att organisera dopningskontroller på eget initiativ och på eget ansvar, förutsatt att dessa överensstämmer med de relevanta principerna i denna konvention.

Artikel 5 Laboratorier

1. Varje part åtar sig att
  - a. antingen upprätta eller underlätta upprättandet på sitt territorium av ett eller flera laboratorier för dopningskontroll, vilka kan komma ifråga för godkännande enligt de kriterier som antagits av vederbörande internationella idrottsorganisationer och godkänts av Övervakningsgruppen enligt bestämmelserna i artikel 11:1b; eller
  - b. bistå sina idrottsorganisationer, så att de får tillträde till ett sådant laboratorium på en annan parts territorium.
2. Dessa laboratorier ska uppmuntras att
  - a. vidta lämpliga åtgärder för att anställa och anlita, utbilda och omskola kvalificerad personal;
  - b. lägga upp lämpliga program för forskning och utveckling rörande dopningsmedel och metoder som används eller avses användas i dopningssyfte inom idrotten och rörande analytisk biokemi och farmakologi för att nå en bättre förståelse av olika ämnens effekter på människokroppen samt deras inverkan på idrottsliga prestationer;
  - c. omedelbart publicera och cirkulera nya rön från sin forskning.

Artikel 6 Utbildning

1. Parterna åtar sig att, när så är lämpligt i samarbete med berörda idrottsorganisationer och med massmedier, utarbeta och genomföra utbildningsprogram och informationskampanjer som betonar

de hälsorisker som dopning innebär samt den skada som den innebär för idrottens etiska värden. Dessa program och kampanjer ska rikta sig till både ungdomar i skolor och idrottsföreningar och deras föräldrar samt till vuxna idrottsmän och idrottskvinnor, idrottsfunktionärer, instruktörer och tränare. För dem som arbetar inom det medicinska området ska sådana utbildningsprogram betona respekten för medicinsk etik.

2. Parterna åtar sig att i samarbete med berörda regionala, nationella och internationella idrottsorganisationer uppmuntra och främja forskning om olika sätt att utarbeta vetenskapligt gällande fysiologiska och psykologiska träningsprogram som respekterar människans integritet.

Artikel 7 Samarbete med idrottsorganisationerna om åtgärder som ska vidtas av dem

1. Parterna åtar sig att uppmuntra sina idrottsorganisationer och genom dem de internationella idrottsorganisationerna att utforma och tillämpa alla lämpliga åtgärder inom deras kompetensområde mot dopning inom idrotten.
2. För detta ändamål ska de uppmuntra sina idrottsorganisationer att klargöra och harmonisera sina respektive rättigheter, skyldigheter och åligganden, särskilt genom att harmonisera sina
  - a. bestämmelser mot dopning på grundval av de bestämmelser som vederbörande internationella idrottsorganisationer kommit överens om;
  - b. listor över förbjudna farmakologiska grupper av dopningsmedel och förbjudna dopningsmetoder på grundval av de listor som vederbörande internationella idrottsorganisationer kommit överens om;
  - c. förfaranden för dopningskontroll;
  - d. disciplinära förfaranden med tillämpning av överenskomna internationella naturrättsliga principer och säkerställande av respekten för misstänkta idrottsmäns och idrottskvinnors grundläggande rättigheter; dessa principer kommer att omfatta
    - i. att de rapporterade och de disciplinära organen ska vara åtskilda från varandra;
    - ii. sådana personers rätt till en opartisk rättslig prövning och till biträde eller ombud;
    - iii. klara och praktiskt tillämpbara bestämmelser om rätt att föra talan mot varje avgörande;

- e. förfaranden för genomdrivande av effektiva sanktioner mot befattningshavare, läkare, veterinärer, instruktörer, sjukgymnaster och andra ansvariga eller medhjälpare som är inblandade i idrottsmäns och idrottskvinnors överträdelser av föreskrifter mot dopning.
  - f. förfaranden för ömsesidigt erkännande av avstängningar och andra sanktioner som åläggs av andra idrottsorganisationer i samma land eller i andra länder.
3. Dessutom ska parterna uppmuntra sina idrottsorganisationer att
- a. i verkningsfull omfattning införa dopningskontroller, inte enbart vid utan även utan förvarning vid lämplig tidpunkt vid sidan av tävlingar; kontrollerna ska genomföras på ett sätt som är rättvist för alla idrottsmän och idrottskvinnor och även omfatta testning och omtestning av personer som, när så är lämpligt, valts ut slumpvis;
  - b. förhandla fram avtal med idrottsorganisationer i andra länder, varigenom en idrottsman eller idrottskvinna som tränar i ett annat land kan testas av en vederbörligen auktoriserad dopningskontrollgrupp i det landet;
  - c. klarlägga och harmonisera bestämmelser om rätt att delta i idrottsevenemang, vilka ska omfatta bestämmelser mot dopning;
  - d. främja idrottsmäns och idrottskvinnors aktiva egna deltagande i internationella idrottsorganisationers arbete mot dopning;
  - e. fullt och effektivt utnyttja de möjligheter som finns att tillgå för dopningsanalys vid de laboratorier som föreskrivs i artikel 5, såväl under som utom idrottstävlingar;
  - f. studera vetenskapliga träningsmetoder och dra upp riktlinjer, avpassade för varje idrottsgren, för att skydda idrottsmän och idrottskvinnor i alla åldrar.

Artikel 8 Internationellt samarbete

1. Parterna ska nära samarbeta i frågor som täcks av denna konvention och ska främja ett liknande samarbete mellan sina idrottsorganisationer.
2. Parterna åtar sig att
  - a. uppmuntra sina idrottsorganisationer att agera på ett sätt som främjar tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention inom alla berörda internationella idrottsorganisationer som de är knutna till, vari inbegrips väg-

ran att godkänna anspråk på världsrekord eller regionala rekord, om dessa inte åtföljs av en bestyrkt rapport om negativt dopningsprov;

- b. främja samarbete mellan personalen i sina laboratorier för dopningskontroll, upprättade eller verksamma i enlighet med artikel 5; och
- c. inleda bilateralt och multilateralt samarbete mellan sina behöriga organ, myndigheter och organisationer för att även på internationell nivå uppnå de syften som anges i artikel 4:1.

De parter som har laboratorier som upprättats eller är verksamma i enlighet med artikel 5 åtar sig att bistå andra parter så att dessa kan förvärva den erfarenhet, kompetens och teknik som behövs för att de ska kunna upprätta sina egna laboratorier.

Artikel 9 Förmedling av information

Varje part ska till Europarådets generalsekreterare på ett av Europarådets officiella språk lämna all relevant information om de lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som har vidtagits för att efterkomma bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 10 Övervakningsgrupp

1. För denna konventions ändamål upprättas härmed en Övervakningsgrupp.
2. Varje part kan i Övervakningsgruppen företrädas av en eller flera delegater. Varje part ska ha en röst.
3. Varje stat som omnämns i artikel 14:1 och som inte är part i denna konvention får i Övervakningsgruppen representeras av en observatör.
4. Övervakningsgruppen kan genom enhälligt beslut inbjuda en stat utanför Europarådet, vilken inte är part i denna konvention, samt berörda idrottsorganisationer eller yrkesorganisationer att företrädas genom en observatör vid ett eller flera av dess möten.
5. Övervakningsgruppen ska sammankallas av Europarådets generalsekreterare. Dess första möte ska hållas så snart det är praktiskt möjligt och i varje händelse inom ett år från dagen för denna konventions ikraftträdande. Därefter ska den sammanträda närhelst det behövs på initiativ av generalsekreteraren eller en part.
6. Deltagande av en majoritet av parterna krävs för beslutförhet vid möte med Övervakningsgruppen.
7. Övervakningsgruppen ska sammanträda bakom stängda dörrar.

8. Övervakningsgruppen skall, med förbehåll för bestämmelserna i denna konvention, utarbeta och enhälligt anta sin arbetsordning.

Artikel 11

1. Övervakningsgruppen ska vaka över tillämpningen av denna konvention. Den kan i synnerhet
  - a. kontinuerligt se över bestämmelserna i denna konvention och undersöka vilka ändringar som kan bli nödvändiga,
  - b. godkänna den i artiklarna 2:1 och 2:2 angivna förteckningen över farmakologiska grupper av dopningsmedel och dopningsmetoder som har förbjudits av vederbörande internationella idrottsorganisationer liksom varje ändring i denna lista, samt kriterierna för godkännande av de i artikel 5:1a angivna laboratorierna och varje ändring avseende dessa kriterier som har antagits av nämnda organisationer, samt fastställa datum för ikraftträdandet av besluten i fråga,
  - c. samråda med berörda idrottsorganisationer,
  - d. avge rekommendationer till parterna rörande de åtgärder som bör vidtas för denna konventions ändamål,
  - e. rekommendera lämpliga åtgärder för att hålla berörda internationella organisationer och allmänheten underrettad om den verksamhet som bedrivs inom ramen för denna konvention,
  - f. avge rekommendationer till ministerkommittén rörande inbjudan till stater utanför Europarådet att ansluta sig till denna konvention,
  - g. lämna förslag till åtgärder som kan förbättra effekten av denna konvention,
2. För att fullgöra sina åligganden får Övervakningsgruppen på eget initiativ föranstalta om möten med expertgrupper.

Artikel 12

Övervakningsgruppen ska efter varje möte avge en rapport till Europarådets ministerkommitté om sitt arbete och om hur konventionen fungerar.

Artikel 13 Ändringar i konventionens artiklar

1. Ändringar i denna konventions artiklar kan föreslås av en part, av Europarådets ministerkommitté eller av Övervakningsgruppen.

2. Europarådets generalsekreterare ska vidarebefordra varje ändringsförslag till de stater som anges i artikel 14 och till varje stat som har anslutit sig eller inbjudits att ansluta sig till denna konvention i enlighet med bestämmelserna i artikel 16.
3. Övervakningsgruppen ska underrättas om varje ändring som föreslås av en part eller av ministerkommittén senast två månader före det sam-manträde vid vilket ändringen ska behandlas. Övervakningsgruppen ska till ministerkommittén avge sitt yttrande över den föreslagna ändringen, i förekommande fall efter samråd med berörda idrottsorganisationer.
4. Ministerkommittén ska överväga den föreslagna ändringen samt yttranden avgivna av Övervakningsgruppen och får därefter anta ändringen.
5. Texten till varje ändring som antas av ministerkommittén i enlighet med punkt 4 i denna artikel ska översändas till parterna för godtagande.
6. Varje ändring som antas i enlighet med punkt 4 i denna artikel träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om en månad efter det att samtliga parter har underrättat generalsekreteraren om sitt godtagande av ändringen.

Slutbestämmelser

Artikel 14

1. Denna konvention ska stå öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater, andra stater som är parter i europeiska kulturkonventionen samt icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av denna konvention, vilka kan uttrycka sitt samtycke till att vara bundna av konventionen genom
  - a. undertecknande utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande eller
  - b. undertecknande med förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande, följt av ratifikation, godtagande eller godkännande.
2. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten ska deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 15

1. Konventionen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om en månad från den dag då fem stater, inbegripet minst fyra medlemsstater i Europarådet,

har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen i enlighet med bestämmelserna i artikel 14.

2. I förhållande till varje undertecknande stat som senare uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av konventionen, träder denna i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om en månad från dagen för undertecknandet eller den dag då ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponerades.

Artikel 16

1. Efter denna konventions ikraftträdande får Europarådets ministerkommitté, efter samråd med parterna, inbjuda en icke-medlemsstat att ansluta sig till konventionen genom ett majoritetsbeslut i enlighet med artikel 20 d i Europarådets stadga och genom enhälligt beslut av företrädarna för de fördragsslutande stater som har säte i ministerkommittén.
2. I förhållande till en stat som ansluter sig till konventionen, träder denna i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om en månad från den dag då anslutningsinstrumentet deponerades hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 17

1. En stat kan vid tidpunkten för undertecknandet eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange på vilket territorium eller vilka territorier denna konvention ska tillämpas.
2. Varje stat kan vid vilken senare tidpunkt som helst, genom en förklaring ställd till Europarådets generalsekreterare, utsträcka tillämpningen av denna konvention till varje annat territorium som anges i förklaringen. I förhållande till ett sådant territorium träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om en månad från den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.
3. En förklaring som har avgivits i enlighet med de båda föregående punkterna kan, beträffande varje territorium som anges i en sådan förklaring, återtas genom en notifikation ställd till generalsekreteraren. Ett sådant återtagande ska bli gällande från och med den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om sex månader från den dag då generalsekreteraren mottog notifikationen.

Artikel 18

1. Varje part kan när som helst säga upp denna konvention genom ett meddelande ställt till Europarådets generalsekreterare.
2. En sådan uppsägning blir gällande från och med den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om sex månader från den dag då generalsekreteraren mottog notifikationen.

Artikel 19

Europarådets generalsekreterare ska notifiera parterna. Europarådets övriga medlemsstater, övriga stater som är parter i den europeiska kulturkonventionen, de icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av denna konvention och varje annan stat som har anslutit sig eller inbjudits att ansluta sig till denna konvention om:

- a. undertecknande i enlighet med artikel 14,
- b. deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument i enlighet med artiklarna 14 eller 16,
- c. dag för konventionens ikraftträdande i enlighet med artiklarna 15 och 16,
- d. information som lämnats enligt artikel 9,
- e. varje rapport som utarbetats enligt artikel 12,
- f. varje ändringsförslag eller ändring som antagits enligt artikel 13 samt om dagen för ändringens ikraftträdande,
- g. varje förklaring som avgivits enligt artikel 17,
- h. varje notifikation som lämnats enligt artikel 18 samt om den dag då uppsägningen träder i kraft,
- i. varje annan åtgärd, notifikation eller underrättelse som rör denna konvention.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Strasbourg den 16 november 1989, på engelska och franska, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar som ska deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare ska översända bestyrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet, övriga stater som är parter i den europeiska kulturkonventionen, de icke-medlemsstater som har deltagit i utarbetandet av denna konvention och till varje stat som inbjuds att ansluta sig till den.

Internationell konvention mot dopning inom idrotten i Unesco

Internationell konvention mot dopning inom idrotten i Unesco

Ingress

Generalkonferensen för Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (nedan kallad Unesco), som möttes i Paris från och med den 3 oktober 2005 till och med den 21 oktober 2005 vid sin 33:e session,

som beaktar att Unescos syfte är att bidra till fred och säkerhet genom att främja samarbete mellan nationerna genom utbildning, vetenskap och kultur,

som åberopar gällande internationella instrument rörande mänskliga rättigheter,

som är medveten om resolution 58/5, som antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 3 november 2003 om idrotten som ett medel för att främja utbildning, hälsa, utveckling och fred, särskilt punkt 7 i resolutionen,

som är medveten om att idrotten bör spela en viktig roll vid skyddet av hälsa, i moralisk, kulturell och fysisk fostran samt i att befrämja internationell förståelse och fred,

som beaktar behovet av att uppmuntra och samordna internationellt samarbete i syfte att utrota dopning inom idrotten,

som är bekymrad över idrottsutövarnas användning av dopning inom idrotten och över dess följder för deras hälsa samt angelägen om principen om rent spel, om utrotning av fusk och om idrottens framtid,

som är medveten om att dopning äventyrar de etiska principerna och de utbildningsvärden som ligger i Unescos internationella stadga om fysisk fostran och idrott och i den olympiska stadgan,

som erinrar om att Europarådets konvention mot dopning med tilläggsprotokoll är de officiella internationella rättsliga instrument som ligger till grund för nationell antidopningspolitik och internationellt samarbete på regeringsnivå,

som åberopar de rekommendationer om dopning som antogs vid den andra, den tredje och den fjärde internationella konferensen av ministrar och ämbetsmän som är ansvariga för fysisk fostran och idrott som organiserades av Unesco i Moskva 1988, Punta del Este 1999 och Aten 2004 och 32-C-resolution nr 9, som antogs av Unescos generalkonferens vid dess 32 möte 2003,

som beaktar Världsantidopningskoden, som antogs av Världsantidopningsbyrån (Wada) vid världskonferensen om dopning inom idrotten i Köpenhamn den 5 mars 2003 och Köpenhamnsdeklarationen om dopning inom idrotten,

som vidare är medveten om den inverkan som elitidrottsutövare har på ungdomen,

som är medveten om det löpande behovet av att bedriva och främja forskning i syfte att förbättra uppdagande av dopning och en bättre förståelse av de faktorer som påverkar dopningen för att dopningsförebyggande strategier skall vara så effektiva som möjligt,

som vidare är medveten om vikten av att idrottsutövare, deras stödpersonal och samhället i stort löpande ges utbildning i att förebygga dopning,

som är medveten om behovet av att förbättra konventionsstaternas förmåga att genomföra program för dopningsbekämpning,

som är medveten om att de offentliga myndigheter och organisationer som ansvarar för idrott har ett komplementärt ansvar i att förebygga och bekämpa dopning inom idrotten, särskilt att, under tillämpning av principen om rent spel, trygga att idrottsevenemang genomförs på ett riktigt sätt samt att skydda hälsan för de personer som deltar i dem,

som anser att dessa myndigheter och organisationer måste samarbeta i dessa syften och säkerställa högsta möjliga oberoende och tydlighet på alla vederbörliga plan,

som är besluten att vidga och förstärka sitt samarbete med sikte på att utrota dopning inom idrotten,

som erkänner att utrotning av dopning inom idrotten delvis är beroende av en fortlöpande harmonisering av antidopningsstandarder och antidopningspraxis inom idrotten och av samarbete både nationellt och globalt,

antar denna konvention den 19 oktober 2005.

Del I Räckvidd

Artikel 1 Konventionens syfte

Denna konventions syfte är att, inom ramen för Unescos strategi och programverksamhet inom området för fysisk fostran och idrott, främja förebyggande och bekämpning av dopning inom idrotten med sikte på att utrota den.

Artikel 2 Definitioner

Dessa definitioner skall förstås i samma sammanhang som Världsantidopningskoden. I fall av oförenlighet skall konventionens bestämmelser ha företräde.

För de syften som avses i denna konvention används följande definitioner.

1. auktoriserade laboratorier för dopningskontroll: Laboratorier auktoriserade av Världsantidopningsbyrån.
2. antidopningsorganisation: En enhet som är ansvarig för att anta regler för att initiera, tillämpa eller införa vilken del som helst av dopningskontrollen. Här ingår Internationella olympiska kommittén (IOK), Internationella paralympiska kommittén (IPK), arrangörer av andra större evenemang som genomför kontroll vid sina evenemang, Världsantidopningsbyrån (Wada), internationella förbund och nationella antidopningsorganisationer.
3. dopningsförseelse inom idrotten betyder en eller flera av följande förseelser:
  - a) Förekomst av en förbjuden substans eller dess metaboliter eller markörer i en idrottsutövares prov.
  - b) Användning eller försök till användning av en förbjuden substans eller metod.
  - c) Vägran eller underlåtenhet att underkasta sig dopningskontroll utan giltiga skäl efter kallelse som gjorts enligt tillämpliga regler för dopningskontroll eller att på annat sätt undvika provtagning.
  - d) Brott mot gällande bestämmelser om en idrottsutövares tillgänglighet för kontroll utanför tävling innefattande underlåtenhet att lämna begärda upplysningar om vistelseort och icke-utförd provtagning som anges vara grundad på skäliga regler.
  - e) Manipulation eller försök till manipulation av vilken del som helst av en dopningskontroll.

- f) Innehav av förbjudna substanser eller metoder.
  - g) Olovlig handel med förbjudna substanser eller metoder.
  - h) Tillhandahållande av eller försök till tillhandahållande av en förbjuden substans eller metod till en idrottsutövare eller medverkan till, uppmuntran, bidrag till, döljande av eller annan medverkan till dopningsförseelse eller försök till dopningsförseelse.
4. idrottsutövare: Med avseende på dopningskontroll, en person som deltar i en idrott på internationell eller nationell nivå som detta begrepp definieras av respektive nationella antidopningsorganisation som godtagits av konventionsstaterna samt varje annan person som deltar i en idrott eller ett evenemang på lägre nivå som godtagits av konventionsstaterna. Med avseende på utbildnings- och träningsprogram betyder idrottsutövare en person som deltar i en idrott under en idrottsorganisations ansvar.
  5. stödpersonal för idrottsutövare: Instruktorer, tränare, ledare, ombud, lagfunktionärer, funktionärer, medicinsk och paramedicinsk personal som arbetar med eller behandlar utövare som deltar i eller förbereder sig för idrottstävlingar.
  6. koden: Världsantidopningskoden antagen av Wada den 5 mars 2003 i Köpenhamn (bihang 1 till denna konvention).
  7. tävling: Enstaka lopp, match, parti eller enstaka idrottstävling.
  8. dopningskontroll: Ett förfarande som innefattar planering av provtagning, själva provtagningen, provhantering, laboratorieanalys, resultathantering, förhör samt överklagande.
  9. dopning inom idrotten: Förekomst av dopningsförseelse.
  10. auktoriserade dopningskontrollgrupper: Dopningskontrollgrupper som verkar under auktorisation av internationella eller nationella antidopningsorganisationer.
  11. kontroll i samband med tävling: Med avseende på skillnaden mellan begreppen kontroll i samband med tävling och kontroll utanför tävling, betyder kontroll i samband med tävling en kontroll där idrottsutövaren tas ut för provtagning i samband med en viss tävling, såvida inte annat anges i ett internationellt förbunds eller en annan berörd antidopningsorganisations regler.
  12. internationell standard för laboratorier: den standard som finns som bihang 2 till denna konvention.
  13. internationell standard för testning: den standard som finns som bihang 3 till denna konvention.

14. utan förvarning: Dopningskontroll som utförs utan att idrottsutövaren förvarnas och där han eller hon oavbrutet övervakas från tiden för varningen till och med provavgivningen.
15. olympiska rörelsen: Alla de som är med på att vägledas av den olympiska stadgan och som erkänner Internationella olympiska kommitténs auktoritet, nämligen de internationella idrottsförbunden för idrottsgrenar som förekommer i de olympiska spelens program, de nationella olympiska kommittéerna, organisationskommittéerna för olympiska spel, idrottsutövare, domare och linjedomare, sammanslutningar och klubbar samt organisationer och institutioner erkända av Internationella olympiska kommittén.
16. utanför tävling: Dopningskontroll som inte görs i samband med tävling.
17. förbudslista: Lista som upptar förbjudna substanser och metoder (bilaga 1 till denna konvention).
18. förbjuden metod: Metod med sådan beteckning i förbudslistan (bilaga 1 till denna konvention).
19. förbjuden substans: Substans med sådan beteckning i förbudslistan (bilaga 1 till denna konvention).
20. idrottsorganisation: Organisation som tjänar som regelformulerande organ för ett evenemang för en eller flera idrottsgrenar.
21. standard för beviljande av undantag för terapeutiskt bruk: Den standard som finns i bilaga 2 till denna konvention.
22. test: De delar av dopningskontrollen som innefattar planering av kontroll, provtagning, provhantering samt transport av prov till laboratorium.
23. undantag för terapeutiskt bruk: Undantag som beviljas i enlighet med standarden för beviljande av undantag för terapeutiskt bruk.
24. användning: Applicering, intagande, injicering eller förtäring på vilket sätt som helst av en förbjuden substans eller metod.
25. Världsantidopningsbyrå (Wada): Den stiftelse med detta namn som stiftades enligt schweizisk lag den 10 november 1999.

Artikel 3 Åtgärder för att uppfylla konventionens syfte

För att uppfylla denna konventions syfte åtar sig konventionsstaterna följande:

1. Att vidta lämpliga åtgärder på det nationella och det internationella planet som är förenliga med kodens principer.

2. Att uppmuntra alla former av internationellt samarbete som syftar till att beskydda idrottsutövare, idrottens etik och meddelande av forskningsresultat.
3. Att främja internationellt samarbete mellan konventionsstater och ledande organisationer i bekämpningen av dopning inom idrotten, särskilt med Wada.

Artikel 4 Konventionens förhållande till koden

1. För att samordna genomförandet på det nationella och det internationella planet av bekämpningen av dopning inom idrotten åtar sig konventionsstaterna att följa kodens principer som grundval för de åtgärder som avses i artikel 5 i denna konvention. Ingenting i denna konvention skall hindra konventionsstaterna från att vidta ytterligare åtgärder för att komplettera koden.
2. Koden och de senaste versionerna av bilag 2 och 3 bifogas för information och utgör inte en integrerande del av konventionen. Bilagen som sådana utgör inte bindande åtaganden enligt för konventionsstaterna gällande folkrätt.
3. Bilagorna utgör en integrerande del av konventionen.

Artikel 5 Åtgärder för att uppfylla konventionens mål

Med respekterande av de skyldigheter som ingår i denna konvention, åtar sig varje konventionsstat att vidta lämpliga åtgärder. Dessa åtgärder kan innefatta lagstiftning, reglering, politik eller förvaltningspraxis.

Artikel 6 Konventionens förhållande till andra internationella instrument

Denna konvention skall inte ändra konventionsstaternas rättigheter och skyldigheter som följer av andra avtal som de tidigare ingått och som är förenliga med denna konventions mål och syfte. Detta skall inte påverka andra konventionsstaters åtnjutande av sina rättigheter eller uppfyllande av sina skyldigheter enligt denna konvention.

Del II Antidopningsverksamhet på det nationella planet

Artikel 7 Samordning inom länderna

Konventionsstaterna skall se till att denna konvention tillämpas, särskilt genom nationell samordning. För att uppfylla sina skyldigheter enligt denna konvention, får konventionsstaterna stödja sig

på antidopningsorganisationer, idrottsmyndigheter och/eller idrottsorganisationer.

Artikel 8 Åtgärder för att begränsa tillgång till och användning av förbjudna substanser och metoder inom idrotten

1. Konventionsstaterna skall, när så är lämpligt, vidta åtgärder för att begränsa tillgången till förbjudna substanser och metoder med sikte på att begränsa deras användning inom idrotten av idrottsutövare, om användningen inte grundas på undantag för terapeutiskt bruk. Häri ingår åtgärder mot langning till idrottsutövare och i detta syfte åtgärder för att kontrollera produktion, förflyttning, import, distribution och försäljning.
2. Konventionsstaterna skall vidta, eller där så är lämpligt uppmuntra de behöriga enheterna inom sin jurisdiktion att vidta, åtgärder för att förebygga och begränsa användning och innehav av förbjudna substanser och metoder av idrottsutövare, om användningen inte grundas på undantag för terapeutiskt bruk.
3. Inga åtgärder vidtagna med stöd av denna konvention skall hindra tillgång i legitima syften till substanser och metoder som annars är förbjudna eller kontrollerade inom idrotten.

Artikel 9 Ekonomiska sanktioner mot stödpersonal för idrottsutövare

Konventionsstaterna skall själva vidta eller uppmuntra idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer att vidta åtgärder innefattande påföljder eller straff, inriktade på stödpersonal som gör sig skyldiga till dopningsförseelser eller andra förseelser som sammanhänger med dopning inom idrotten.

Artikel 10 Kosttillskott

När så är lämpligt skall konventionsstaterna uppmuntra producer och distributörer av kosttillskott att upprätta bästa praxis i fråga om marknadsföring och distribution av kosttillskott, däribland information om deras analytiska sammansättning och kvalitetssäkring.

Artikel 11 Ekonomiska åtgärder

När så är lämpligt skall konventionsstaterna

- a) tillgodose finansiering inom sin budget för att stödja ett nationellt kontrollprogram för alla idrottsgrenar eller bistå idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer med

att finansiera dopningskontroll, antingen genom direkt ekonomiskt stöd eller genom att inräkna kostnaderna för dopningskontroll när de fastställer det totala ekonomiska stödet till dessa organisationer,

- b) vidta åtgärder för att dra in idrottsrelaterat ekonomiskt stöd till enskilda idrottsutövare eller stödpersonal för idrottsutövare som har blivit tillfälligt avstängda på grund av en dopningsförseelse under den tid den tillfälliga avstängningen varar,
- c) dra in en del av eller hela det ekonomiska stödet eller annat idrottsrelaterat stöd till idrottsorganisationer eller antidopningsorganisationer som inte följer koden eller de tillämpliga antidopningsregler som antagits enligt den.

Artikel 12 Åtgärder för att underlätta dopningskontroll

När så är lämpligt skall konventionsstaterna

- a) uppmuntra och underlätta för idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer inom sin jurisdiktion att utföra dopningskontroller på ett sätt som är förenligt med koden, innefattande kontroll utan förvarning, kontroll utanför tävling och kontroll i samband med tävling,
- b) uppmuntra och underlätta att idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer träffar avtal som tillåter deras medlemmar att bli testade av auktoriserade dopningskontrollgrupper från andra länder,
- c) förbinda sig att stödja idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer inom sin jurisdiktion att få tillträde till auktoriserade laboratorier för dopningskontroll för att utföra dopningskontrollanalys.

Del III Internationellt samarbete

Artikel 13 Samarbete mellan antidopningsorganisationer och idrottsorganisationer

Konventionsstaterna skall uppmuntra samarbete mellan antidopningsorganisationer, offentliga myndigheter och idrottsorganisationer inom sin jurisdiktion med motsvarande enheter inom andra staters jurisdiktion för att uppfylla denna konventions syfte på det internationella planet.

Artikel 14 Stöd för Wadas uppgift

Konventionsstaterna åtar sig att stödja Wadas viktiga uppgift i den internationella kampen mot dopning.

Artikel 15 Lika finansiering av Wada

Konventionsstaterna stödjer principen om finansiering av Wadas godkända årliga grundbudget med hälften var av de offentliga myndigheterna och den olympiska rörelsen.

Artikel 16 Internationellt samarbete vid dopningskontroll

Under erkännande av att kampen mot dopningen inom idrotten endast kan vara effektiv när idrottsutövarna kan testas utan förvarning och prover snabbt kan transporteras till laboratorier för analys, skall konventionsstaterna när så är lämpligt och i enlighet med sin nationella lag och praxis göra följande:

- a) Underlätta Wadas och de antidopningsorganisationers uppgifter som verkar i överensstämmelse med koden med beaktande av vederbörande värdländers bestämmelser att genomföra dopningskontroll i samband med tävling och utanför tävling på sina idrottsutövare, oberoende av om de befinner sig inom deras territorium.
- b) Underlätta snabb gränsöverskridande förflyttning av auktoriserade dopningskontrollgrupper när de utför dopningskontroll.
- c) Samarbeta för att påskynda gränsöverskridande transport eller sändning av prov för att bevara deras säkerhet och integritet.
- d) Assistera vid internationell samordning av dopningskontroll av olika antidopningsorganisationer och i detta syfte samarbeta med Wada.
- e) Främja samarbete mellan laboratorier för dopningskontroll inom sin jurisdiktion med motsvarande laboratorier inom andra konventionsstaters jurisdiktion. Särskilt bör konventionsstater med auktoriserade laboratorier för dopningskontroll uppmuntra laboratorier under sin jurisdiktion att assistera andra konventionsstater med att ge dem förutsättningar för att skaffa sig den erfarenhet, den kompetens och de metoder som behövs för att upprätta egna laboratorier, om de så önskar.
- f) Uppmuntra och stödja ömsesidiga testningsarrangemang mellan de berörda antidopningsorganisationerna i överensstämmelse med koden.

- g) Ömsesidigt erkänna alla antidopningsorganisationers dopningskontrollförfaranden och resultathantering som är förenliga med koden, däribland de idrottsliga påföljder de föranleder.

Artikel 17 Den frivilliga fonden

1. Härmed inrättas en fond för utrotning av dopning inom idrotten, nedan kallad den frivilliga fonden. Det skall vara en fond inrättad i enlighet med Unescos finansiella bestämmelser. Alla bidrag från konventionsstater och andra aktörer skall vara frivilliga.
2. I fonden skall ingå följande slags medel:
  - a) Bidrag från konventionsstater.
  - b) Bidrag, gåvor och arvsmedel som får skänkas av
    - i. andra stater,
    - ii. organisationer och program i FN-systemet, särskilt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och andra internationella organisationer, eller
    - iii. offentliga eller enskilda enheter eller personer,
  - c) avkastning av fondens medel,
  - d) medel som erhållits genom insamlingar och intäkter från evenemang som anordnas till förmån för fonden, samt
  - e) andra medel som är tillåtna enligt fondens bestämmelser, som skall utformas av partskonferensen.
3. Bidrag till fonden av konventionsstater skall inte betraktas som en ersättning för konventionsstaternas skyldighet att betala sin andel av Wadas årsbudget.

Artikel 18 Användning och ledning av den frivilliga fonden

Den frivilliga fondens medel skall av partskonferensen användas till att finansiera verksamhet som partskonferensen har godkänt för att biträda konventionsstaterna i att göra upp och genomföra antidopningsprogram enligt bestämmelserna i denna konvention med beaktande av Wadas syften. Medlen får användas till att täcka kostnaderna för konventionens tillämpning. Inga politiska, ekonomiska eller andra villkor får gälla för bidrag till fonden.

Del IV Utbildning och träning

Artikel 19 Allmänna principer för utbildning och träning

1. Konventionsstaterna åtar sig att inom ramen för sina möjligheter stödja, utforma och genomföra utbildnings- och träningsprogram om dopningsbekämpning. För idrottsvärlden i stort bör dessa program syfta till att tillhandahålla aktuell och korrekt information om följande:
  - a) Dopningens skadeverkningar för idrottens etiska värden.
  - b) Dopningens risker för hälsan.
2. För idrottsutövare och stödpersonal för idrottsutövare, särskilt i deras inledande träning, bör utbildnings- och träningsprogram utöver vad som nämns ovan syfta till att tillhandahålla aktuell och riktig information om följande:
  - a) Dopningskontrollförfaranden.
  - b) Idrottsutövarnas rättigheter och skyldigheter med avseende på dopningsbekämpning, innefattande information om koden och om berörda idrottsorganisationers och antidopningsorganisationers antidopningspolitik. Denna information skall innefatta upplysning om följderna av att begå en dopningsförseelse.
  - c) Förbudslistan vari anges förbjudna substanser och metoder samt undantag för terapeutiskt bruk.
  - d) Näringstillskott.

Artikel 20 Uppförandekod för branschen

Konventionsstaterna skall uppmuntra berörda behöriga branschorganisationer och institutioner att utforma och följa lämpliga uppförandekoder, god praxis och etiska regler för bekämpning av dopning inom idrotten, som är förenliga med koden.

Artikel 21 Medverkan av idrottsutövare och stödpersonal för idrottsutövare

Konventionsstaterna skall främja och inom ramen för sina möjligheter stödja aktiv medverkan av idrottsutövare och stödpersonal för idrottsutövare i alla aspekter av antidopningsverksamhet inom idrotten och i andra relevanta organisationer samt uppmuntra idrottsorganisationerna inom sin jurisdiktion att göra detsamma.

Artikel 22 Idrottsorganisationer och löpande utbildning och träning om dopningsbekämpning

Konventionsstaterna skall uppmuntra idrottsorganisationer och antidopningsorganisationer att genomföra löpande utbildnings- och träningsprogram för alla idrottsutövare och all stödpersonal för idrottsutövare om de saker som anges i artikel 19 i denna konvention.

Artikel 23 Samarbete om utbildning och träning

Konventionsstaterna skall samarbeta med varandra och med berörda organisationer för att där så är lämpligt meddela varandra information, sakkunskap och erfarenheter om effektiva program för dopningsbekämpning.

Del V Forskning

Artikel 24 Främjande av forskning om dopningsbekämpning

Konventionsstaterna åtar sig att, inom ramen för sina möjligheter, uppmuntra och främja forskning om dopningsbekämpning i samarbete med berörda idrottsorganisationer och andra berörda organisationer om följande:

- a) Förebyggande av dopning, metoder för att upptäcka dopning, beteendemässiga och sociala aspekter av samt hälsorisker förenade med dopning.
- b) Metoder för att utforma vetenskapligt grundade fysiologiska och psykologiska träningsprogram som respekterar den personliga integriteten.
- c) Användning av alla nytillkommande substanser och metoder som framkommer genom vetenskaplig utveckling.

Artikel 25 Antidopningsforskningens natur

Vid främjande av sådan forskning om dopningsbekämpning som avses i artikel 24, skall konventionsstaterna se till att forskningen

- a) uppfyller internationellt erkänd etisk praxis,
- b) undviker tilldelning till idrottsutövare av förbjudna substanser och metoder, samt
- c) bedrivs endast under tillräckliga försiktighetsåtgärder för att förhindra att forskningsresultat missbrukas och används för dopning.

Artikel 26 Delgivning av resultat av forskning om dopningsbekämpning

Med förbehåll för gällande nationell och internationell rätt, skall konventionsstaterna när så är lämpligt meddela varandra och Wada tillgängliga forskningsrön i fråga om dopningsbekämpning.

Artikel 27 Forskning om idrottsvetenskap

Parterna skall uppmuntra

- a) medlemmarna av vetenskapliga och medicinska samfund att bedriva forskning om idrottsvetenskap i enlighet med kodens principer, och
- b) idrottsorganisationer och stödpersonal för idrottsutövare inom sin jurisdiktion att tillämpa forskningsrön om idrottsvetenskap som är förenliga med kodens principer.

Del VI Övervakning av konventionen**Artikel 28 Partskonferensen**

1. Härmed inrättas en partskonferens, som skall vara denna konventions suveräna organ.
2. Partskonferensen skall mötas i ordinarie session i princip vartannat år. Partskonferensen får mötas i extraordinarie session om den beslutar det eller på begäran av minst en tredjedel av konventionsstaterna.
3. Konventionsstaterna skall ha varsin röst vid partskonferensen.
4. Partskonferensen skall anta sin arbetsordning.

Artikel 29 Rådgivande organisation och observatörer vid partskonferensen

Wada skall inbjudas som en rådgivande organisation till partskonferensen. Internationella olympiska kommittén och Internationella paralympiska kommittén, Europarådet och Mellanstatliga kommittén för fysisk fostran och idrott (CIGEPS) skall inbjudas som observatörer. Partskonferensen får besluta att inbjuda andra berörda organisationer som observatörer.

Artikel 30 Partskonferensens uppgifter

1. Utöver de uppgifter som anges i andra bestämmelser i denna konvention är det partskonferensens uppgift
  - a) att främja denna konventions syfte,

- b) att behandla förhållandet till Wada och studera mekanismerna för finansiering av Wadas årliga grundbudget; utanförstående stater får inbjudas till behandlingen;
  - c) att anta en plan för användning av medlen i den frivilliga fonden i enlighet med artikel 18,
  - d) att granska rapporter avgivna av konventionsstaterna enligt artikel 31,
  - e) att löpande granska övervakningen av efterlevnaden av denna konvention med hänsyn till utvecklingen av systemen för dopningsbekämpning i enlighet med artikel 31. Övervakningsmekanismen eller sådana åtgärder som sträcker sig längre än artikel 31 skall finansieras genom den frivilliga fond som inrättas enligt artikel 17.
  - f) att granska förslag till ändringar av denna konvention för antagande,
  - g) att för antagande i enlighet med artikel 34 i denna konvention granska ändringar i förbudslistan och i den av Wada antagna standarden för att bevilja undantag för terapeutiskt bruk,
  - h) att definiera och genomföra samarbete mellan konventionsstaterna och Wada inom ramen för denna konvention, samt
  - i) att begära en rapport från Wada om genomförandet av koden vid alla sina sessioner för granskning.
2. Partskonferensen får utföra sina uppgifter i samarbete med andra internationella organ.

Artikel 31 Nationella rapporter till partskonferensen

Konventionsstaterna skall vartannat år via sekretariatet till partskonferensen, på ett av Unescos officiella språk, meddela all relevant information om de åtgärder de har vidtagit för att uppfylla bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 32 Partskonferensens sekretariat

1. Unescos generaldirektör skall stå för partskonferensens sekretariat.
2. På partskonferensens begäran skall Unescos generaldirektör i största möjliga mån ta i anspråk Wadas tjänster på villkor som skall överenskommas av partskonferensen.
3. Driftskostnader som hänger samman med denna konvention skall finansieras genom Unescos reguljära budget inom ramen för

befintliga resurser och på en lämplig nivå, den frivilliga fond som inrättas enligt artikel 17 eller en lämplig kombination av dem på ett sätt som bestäms vartannat år. Finansieringen av sekretariatet genom den reguljära budgeten skall göras på en strikt minimal basis, varvid det är överenskommet att frivillig finansiering också skall lämnas till stöd för denna konvention.

4. Sekretariatet skall förbereda partskonferensens dokumentation och göra upp förslag till dagordning för partskonferensens möten och se till att dess beslut verkställs.

Artikel 33 Ändring i konventionen

1. Varje konventionsstat får genom ett skriftligt meddelande ställt till Unescos generaldirektör föreslå ändringar i denna konvention. Generaldirektören skall delge alla konventionsstaterna detta meddelande. Om, inom sex månader från dagen för delgivningen av meddelandet, minst hälften av konventionsstaterna ger sitt samtycke, skall generaldirektören framlägga förslagen till partskonferensens nästkommande möte.
2. Ändringar skall antas av partskonferensen med två tredjedels majoritet av närvarande och röstande konventionsstater.
3. När en ändring i konventionen har antagits, skall den överlämnas för ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning av konventionsstaterna.
4. Med avseende på konventionsstater som har ratificerat, godtagit, godkänt eller anslutit sig till dem skall ändringar i konventionen träda i kraft tre månader efter deponeringen av de instrument som avses i punkt 3 i denna artikel av två tredjedelar av konventionsstaterna. Därefter skall, för varje konventionsstat som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till en ändring, denna ändring träda i kraft tre månader efter vederbörande stats deponering av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.
5. En stat som blir konventionsstat efter ikraftträdandet av en ändring i enlighet med punkt 4 i denna artikel skall, såvida den inte uttrycker annan avsikt, betraktas som
  - a) part i konventionen med ändringar,
  - b) part i den oförändrade konventionen i förhållande till varje konventionsstat som inte är bunden av ändringarna.

Artikel 34 Särskilt ändringsförfarande för konventionens bilagor

1. Om Wada ändrar förbudslistan eller standarden för att bevilja undantag för terapeutiskt bruk, kan Wada skriftligen underrätta Unescos generaldirektör om dessa ändringar. Generaldirektören skall omedelbart underrätta alla konventionsstaterna om sådana ändringar såsom föreslagna ändringar i respektive bilagor till denna konvention. Ändringar i bilagorna skall godkännas av partskonferensen antingen vid en av dess sessioner eller genom skriftligt samråd.
2. Konventionsstaterna har 45 dagar till sitt förfogande från generaldirektörens meddelande för att framföra sina invändningar mot en föreslagen ändring, antingen skriftligen, i fall av skriftligt samråd, till generaldirektören eller vid en session med partskonferensen. Om inte två tredjedelar av konventionsstaterna framför invändningar, skall den föreslagna ändringen anses vara godkänd av partskonferensen.
3. Ändringar som antagits av partskonferensen skall meddelas konventionsstaterna av generaldirektören. De skall börja gälla 45 dagar efter meddelandet, utom med avseende på en konventionsstat som tidigare har meddelat generaldirektören att den inte godtar ändringarna.
4. En konventionsstat som har meddelat generaldirektören att den inte godtar en ändring som godkänts enligt punkt 3 i denna artikel förblir bunden av bilagorna i oförändrad form.

Del VII Slutbestämmelser**Artikel 35 Federala eller icke enhetliga konstitutionella system**

Följande bestämmelser skall tillämpas för konventionsstater som har ett federalt eller icke enhetligt konstitutionellt system:

- a) Med avseende på bestämmelser i denna konvention vilkas tillämpning faller under den federala eller centrala lagstiftande maktens jurisdiktion skall den federala eller centrala regeringens skyldigheter vara desamma som för de konventionsstater som inte är förbundsstater.
- b) Med avseende på bestämmelser i denna konvention vilkas tillämpning faller under enskilda delstaters, länders, läns eller kantoners jurisdiktion som inte enligt federationens konstitutionella system är skyldiga att vidta lagstiftningsåtgärder, skall den federala regeringen underrätta sådana

stater, länders, läns eller kantoners behöriga myndigheter om dessa bestämmelser med rekommendation om deras antagande.

Artikel 36 Ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning

Denna konvention skall göras till föremål för ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning av Unescos medlemsstater i enlighet med deras respektive konstitutionella förfaranden. Ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument skall deponeras hos Unescos generaldirektör.

Artikel 37 Ikraftträdande

1. Denna konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad efter deponeringen av det trettionde ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet.
2. För en stat som därefter uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av denna konvention, träder den i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad efter deponeringen av dess ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

Artikel 38 Konventionens territoriella omfattning

1. Varje stat får när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange för vilket eller vilka territorier, för vilkas internationella förbindelser den är ansvarig, denna konvention skall tillämpas.
2. Varje konventionsstat får vid en senare tidpunkt genom en förklaring ställd till Unesco utsträcka tillämpningen av denna konvention till annat territorium som anges i förklaringen. Beträffande ett sådant territorium träder konventionen i kraft den första dagen efter utgången av en tid om en månad från dagen för depositariens mottagande av en sådan förklaring.
3. En förklaring som avgivits enligt de två föregående punkterna i denna artikel kan, med avseende på ett territorium som anges i förklaringen, återkallas genom en förklaring ställd till Unesco. Återkallandet skall börja gälla den första dagen som följer efter utgången av en tid om en månad efter dagen för depositariens mottagande av en sådan förklaring.

Artikel 39 Uppsägning

En konventionsstat får säga upp denna konvention. Uppsägningen skall meddelas genom ett skriftligt instrument som deponeras hos Unescos generaldirektör. En sådan uppsägning skall börja gälla den första dagen i den månad som följer efter utgången av en sexmånadersperiod efter dagen för mottagandet av meddelandet. Uppsägningen skall inte på något sätt påverka vederbörande konventionsstats ekonomiska skyldigheter förrän den dag då uppsägningen börjar gälla.

Artikel 40 Depositarie

Unescos generaldirektör skall vara depositarie för denna konvention och ändringar i den. Som depositarie skall Unescos generaldirektör underrätta konventionsstaterna och andra medlemsstater i organisationen om följande:

- a) deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument,
- b) dag för denna konventions ikraftträdande i enlighet med dess artikel 37,
- c) rapporter som uppställts i enlighet med artikel 31,
- d) ändringar i konventionen eller i dess bilagor som antagits i enlighet med artiklarna 33 och 34 och dag då ändringen börjar gälla,
- e) förklaringar eller meddelanden i enlighet med artikel 38,
- f) andra meddelanden som avgivits i enlighet med artikel 39 och dag då en uppsägning börjar gälla, samt
- g) andra rättsakter, notifikationer eller meddelanden rörande denna konvention.

Artikel 41 Registrering

I enlighet med artikel 102 i Förenta nationernas stadga skall denna konvention registreras hos Förenta nationernas sekretariat på begäran av Unescos generaldirektör.

Artikel 42 Giltiga texter

1. Denna konvention med bilagor har upprättats på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska språken, vilka alla sex texter är lika giltiga.
2. Bihangen till denna konvention har upprättats på arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska språken.

Artikel 43 Reservationer

Inga reservationer som är oförenliga med denna konventions ändamål och syfte skall vara tillåtna.

Upprättad i Paris den 19 oktober 2005 i två vidimerade kopior försedda med underskrift av ordföranden i Unescos generalkonferens vid dess 33:e session och av Unescos generaldirektör. Texterna skall deponeras i Unescos arkiv.

Bilagor

1. Förbudslistan - internationell standard
2. Standarder för beviljande av undantag för terapeutiskt bruk

Bihang

1. Världsantidopningskoden
2. Internationell standard för laboratorier
3. Internationell standard för testning

Avtal mellan Sveriges Riksidrottsförbund och staten

- 1 § Detta avtal gäller mellan Sveriges Riksidrottsförbund, nedan kallat RF, och staten.
- 2 § Parterna har överenskommit att bilda ett aktiebolag, Antidopning Sverige AB med säte i Stockholm.

Bolagsordningsföreskrifter

- 3 § Aktiebolagets föremål ska vara att bedriva antidopningsverksamhet, innebärande dopningskontrollverksamhet, informations- och utbildningsverksamhet samt annan förebyggande verksamhet och därmed jämförlig verksamhet.
- 4 § Aktiebolagets syfte är att vara icke vinstgivande, varför ingen utdelning ska ske till aktieägarna.
- 5 § Styrelsen ska bestå av en ordförande och lägst fyra och högst sex övriga ledamöter samt två suppleanter. Av dessa ska staten utse ordföranden. Därutöver ska staten och RF utse lika många övriga ledamöter samt en suppleant vardera. Inom styrelsen ska finnas juridisk och medicinsk kompetens. Mandattiden för styrelseledamöterna ska vara fyra år och för suppleanterna två år.
- 6 § Aktiekapitalet ska, vid bildandet, utgöra en miljon (1 000 000) kronor, varav staten betalar femhundrausen (500 000) kronor och RF femhundrausen (500 000) kronor.
- 7 §+ Antalet aktier ska vid bildandet vara tio.

- 8 § Aktier får efter bildandet försälas antingen av endera av parterna eller efter beslut på bolagsstämma om utgivning av nya aktier och höjning av aktiekapitalet.
- För försäljning av aktierna ska i bolagsordningen anges samtyckesförbehåll.
- Parterna ska vara överens om till vem försäljning kan ske.
- 9 § I övrigt gäller upprättat förslag till bolagsordning.

Verksamhet

- 10 § Den nationella antidopningsorganisationens arbetsuppgifter för idrottsverksamhet omfattar att
- 1) upprätta plan för antidopningsarbetet inom idrotten,
  - 2) i samråd med RF utarbeta regelverk för antidopningsarbetet inom idrotten,
  - 3) utarbeta och anta föreskrifter för verksamheten,
  - 4) bedriva dopningskontrollverksamhet, inklusive utredning av förseelser mot dopningsreglerna,
  - 5) publicera den av WADA beslutade listan över förbjudna substanser och metoder,
  - 6) handlägga ansökningar om dispenser och bevilja dispenser för idrottsutövare som av medicinska skäl behöver använda preparat som innehåller dopningsklassad substans,
  - 7) anmäla misstänkta förseelser mot dopningsreglerna för bestraffning till RF och fatta beslut om avstängning under utredning där så föreskrivs i regelverket,
  - 8) bedriva informations- och utbildningsverksamhet och annan förebyggande verksamhet mot dopning,
  - 9) delta i internationellt samarbete inom antidopningsområdet inom idrotten,
  - 10) initiera forskning inom antidopningsområdet inom idrotten, och

lämna förslag och synpunkter till RF beträffande RF:s värdegrundande verksamhet inom antidopningsområdet. Med sådan idrottsverksamhet, utanför RF, som bedrivs inom organisation som undertecknat Världsantidopningskoden ska avtal träffas om omfattningen av antidopningsorganisationens uppgifter.

11 § Den nationella antidopningsorganisationens arbetsuppgifter i övrigt omfattar att

- 1) initiera forskning om antidopningsfrågor i samhället och ge råd inför sådan forskning,
- 2) bygga upp och fortlöpande uppdatera en nationell kunskapsbank inom antidopningsområdet,
- 3) förebyggande antidopningsåtgärder riktade till gym- och träningsanläggningar,
- 4) riktade utbildnings- och informationsverksamhet inom antidopningsområdet,
- 5) övrig informations- och opinionsbildande verksamhet inom antidopningsområdet, och
- 6) upprätta ett samarbete med Statens folkhälsoinstitut i frågor av betydelse i det förebyggande arbetet mot dopning.

12 § För att kunna genomföra sådana åtgärder som avses i 11 § 3) ska den nationella antidopningsorganisationen teckna avtal med

- 1) Organisationer som bedriver verksamhet på gym- och träningsanläggningar.
- 2) Anordnare av andra idrottsaktiviteter och därmed jämförlig verksamhet.

Avtal ska innehålla bestämmelser om att vardera parten ska följa regelverket avsett för medlemmar i RF när det gäller dopningskontroller och bestraffningar.

Parternas förpliktelser

13 § Staten ska årligen, efter ansökan av RF, tillföra RF medel ägnade till finansiering av den del av verksamheten som ligger inom ramen för statens åtagande enligt Unescokonventionen mot dopning inom idrotten.

Aktiebolaget ska ges möjlighet att föra en återkommande verksamhetsdialog såväl med RF som med staten i budgetprövningen.

14 § RF ska som villkor för att få del av statens bidrag till idrotten förplikta sina medlemsorganisationer och dess föreningar att de ska samarbeta med NADO:n.

15 § Vid överföringen av verksamheten från idrotten ska RF överlåta inventarier och maskinell utrustning m.m.

16 § arterna ska minst en gång årligen, tillsammans med bolaget, gemensamt diskutera verksamheten och om möjligheterna till utveckling inom bolaget.

17 § Parterna ska vidareutveckla sitt samarbete på internationell nivå, med en principiell uppdelning av ansvaret så att staten ansvarar för det idrottspolitiska arbete som följer av statliga åtaganden till konventioner och annat internationellt mellanstatligt arbete medan RF/bolaget agerar i de idrottsorganisationer den tillhör.

18 § Aktiebolaget ska inom sig tillsätta en självständig anmälningsnämnd, bestående av minst tre personer, med kompetens inom juridik och medicin med uppgift att utreda misstänkta förseelser och till bestraffning anmäla sådana förseelser mot dopningsreglerna. Gäller förseelse inom RF-idrotten ska anmälan göras till behörigt bestraffningsorgan, i annat fall till den organisation med vilken avtal träffats om förebyggande antidopningsarbete.

I övrigt får styrelsen besluta om aktiebolagets inre organisation.

- 19 § Vid bolagsbildningen och överföringen av verksamhet ska Riktlinjer för Regeringskansliets arbete med organisations- och strukturförändringar inom staten beaktas.

Ändringar av avtalet och giltighetstid

- 20 § Samarbetet enligt detta avtal ska utvärderas tre år efter det aktiebolaget börjat sin verksamhet.
- 21 § Ändringar av och tillägg till detta avtal ska för att bli gällande vara skriftliga och undertecknade av båda parter.
- 22 § Det nu träffade avtalet gäller tills vidare, med sex månaders ömsesidig uppsägningstid. Om staten avstår från att bidra till finansieringen enligt 8 § upphör avtalet att gälla efter uppsägning av RF den 31 december året före bidragsgivningen uteblir.

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar, varav parterna tagit var sitt.

Stockholm den

För Sveriges Riksidrottsförbund

För staten

Bolagsordning för Antidopning Sverige AB

§ 1. Företagsnamn

Aktiebolagets företagsnamn är Antidopning Sverige AB med bifirma Anti-Doping Sweden AB för internationellt bruk.

§ 2 Säte

Aktiebolaget ska ha sitt säte i Stockholm.

§ 3 Verksamhet

Aktiebolaget ska bedriva antidopningsverksamhet, innebärande dopningskontrollverksamhet, informations- och utbildningsverksamhet samt annan förebyggande verksamhet och därmed jämförlig verksamhet.

§ 4 Syfte

Aktiebolagets syfte är att vara icke vinstgivande, varför utdelning inte ska ske till aktieägarna.

Vid likvidation ska bolagets vinst och behållna tillgångar tillfalla organisation som bedriver antidopningsverksamhet.

§ 5 Aktiekapital

Aktiekapitalet ska vara lägst en million (1 000 000) kronor och högst fyra miljoner (4 000 000) kronor.

§ 6 Antal aktier

Lägst 10 aktier och högst 40 aktier.

§ 7 Styrelse

Styrelsen ska bestå av ordförande och lägst fyra och högst sex övriga ledamöter samt två suppleanter. Av dessa ska staten utse ordförande. Därutöver ska staten och Sveriges Riksidrottsförbund utse lika många övriga ledamöter samt en suppleant vardera.

Styrelseledamöternas mandattid ska vara fyra år och suppleanternas två år.

§ 8 Revisor

För granskning av aktiebolagets årsredovisning jämte räkenskaper samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning ska utses en revisor och en revisorssuppleant. Uppdraget som revisor gäller till slutet av den årsstämma som hålls det fjärde räkenskapsåret efter det då revisorn utsågs.

§ 9 Kallelse

Kallelse till bolagsstämma ska ske genom brev till aktieägarna tidigast sex och senast fyra veckor före bolagsstämman.

§ 10 Ärenden på årsstämman

På årsstämman ska följande ärenden behandlas.

1. Val av ordförande.
2. Upprättande och godkännande av röstlängd.

3. Val av en eller två justeringsmän.
4. Prövande av om stämman blivit behörigen sammankallad.
5. Godkännande av dagordning.
6. Framläggande av årsredovisningen och revisionsberättelsen.
7. Beslut om följande.
  - a. Fastställande av resultaträkningen och balansräkningen.
  - b. Disposition av aktiebolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen.
  - c. Ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören.
8. Fastställande av arvoden till styrelsen och i vissa fall revisorerna.
9. Bekräftande av utsedda styrelseledamöter och suppleanter.
10. Val av en revisor och en revisorssuppleant.
11. Annat ärende, som ska tas upp på stämman enligt aktiebolagslagen (2005:551) eller bolagsordningen.

§ 11 Räkenskapsår

Aktiebolagets räkenskapsår ska vara 1 januari–31 december.

§ 12 Samtyckesförbehåll

Den som avser att överlåta aktie till annan aktieägare i bolaget, eller till någon som inte är aktieägare i bolaget, ska genom skriftlig anmälan hos bolagets styrelse begära bolagets samtycke till överlåtelser. Frågan om samtycke ska prövas av bolagsstämman. Sådant samtycke kan inte lämnas om inte RF och staten är därom ense.

Samtycke kan bara ges för alla de aktier som begäran om samtycket avser.

Av ansökan ska framgå vem den tilltänkte förvärvaren är och om överlåtaren vill att bolaget ska anvisa någon annan förvärvare om samtycke vägras. Överlåtaren ska ange samtliga villkor för överlåtelser i sin ansökan.

Inom två månader från behörig ansökan om samtycke ska bolaget meddela beslut i frågan. Aktieägare som är missnöjd med bolagets beslut att vägra eller ge samtycke får hänskjuta frågan till skiljeförfarande enligt lagen om skiljeförfarande (1999:116) inom en månad från det att bolagets beslut skickades till den aktieägare som begärt samtycke.

De aktier som överlåtits till en av bolaget anvisad köpare ska betalas inom en månad från den tidpunkt då priset på aktierna blev bestämt.

§ 13 Medgivande till ändring av bolagsordningen

Bestämmelsen om syftet enligt 4 §, samtyckesförbehållet enligt § 12 och vad som sägs i denna paragraf får inte ändras utan regeringens och Sveriges Riksidrottsförbunds medgivande.

Statens offentliga utredningar 2011

Kronologisk förteckning

1. Svart på vitt – om jämställdhet i akademien.
U.
2. Välfärdsstaten i arbete. Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete. Fi.
3. Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. S.
4. Genomförande av EU:s regelverk om inre vattenvägar i svensk rätt. N.
5. Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige. A.
6. Missbruket, Kunskapen, Vården.
Missbruksutredningens forskningsbilaga.
S.
7. Transporter av frihetsberövade. Ju.
8. Den framtida gymnasiesärskolan
– en likvärdig utbildning för ungdomar
med utvecklingsstörning. U.
9. Barnen som samhället svek.
Åtgärder med anledning av övergrepp och
allvarliga försummelse i samhällsvården.
S.
10. Antidopning Sverige.
En ny väg för arbetet mot dopning. Ku.

Statens offentliga utredningar 2011

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Transporter av frihetsberövade [7]

Socialdepartementet

Sanktionsavgifter på trygghetsområdet. [3]

Missbruket, Kunskapen, Vården.

Missbruksutredningens forskningsbilaga.

[6]

Barnen som samhället svek.

Åtgärder med anledning av övergrepp och allvarliga försummelse i samhällsvården.

[9]

Finansdepartementet

Välfärdsstaten i arbete.

Inkomstrygghet och omfördelning med incitament till arbete. [2]

Utbildningsdepartementet

Svart på vitt – om jämställdhet i akademien. [1]

Den framtida gymnasiesärskolan

– en likvärdig utbildning för ungdomar

med utvecklingsstörning. [8]

Näringsdepartementet

Genomförande av EU:s regelverk om inre vattenvägar i svensk rätt. [4]

Kulturdepartementet

Antidopning Sverige.

En ny väg för arbetet mot dopning. [10]

Arbetsmarknadsdepartementet

Bemanningsdirektivets genomförande i Sverige. [5]